İKİ AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ • SAYI: 01 • ARALIK 2006-OCAK 2007 • 8 YTL

NOTOS ÖYKÜ 01

YAŞAMINIZI DEĞİŞTİRİR

John Updike
Natsume Soseki
Akutagawa Ryunosuke
Ferit Edgü
Nezihe Meriç
Murathan Mungan
Doğan Hızlan
Tomris Uyar
Şavkar Altınel
Fatih Özgüven
Kadri Öztopçu
Müge İplikçi
Murat Yalçın
Leyla Ruhan Okyay
Behçet Çelik
Sema Kaygusuz
Aslı Tohumcu
Güldal Okuducu
Faruk Duman
Yaqob Tilermeni
Yavuz Ekinci
Murat Özyaşar
İnan Çetin

Öykünün dergisi geri döndü

Bu kitapları kim çevirdi?

Beyrut'ta bombalanan öykü

Doğan Hızlan ve Ferit Edgü ile edebiyat ve hayat

Tomris Uyar'ın yaşamındaki ilkler

Bu fotoğrafın öyküsünü yazar mısınız?
NotosÖykü'den genç yazarlara çağrı

ISSN 1307-1181

içindekiler

AGANTA

3 Borges, Murakami, Graham Greene Festivali, Amis, Larkin, Harry Potter, Fuentes, Updike, Lianke...

ÖYKÜ

8 **John Updike**
Ayrılma

18 **Natsume Soseki**
İlk Gece

22 **Akutagawa Ryunosuke**
Raşomon

34 **Nezihe Meriç**
Benim acım acıların beyidir

40 **Murathan Mungan**
Samsun Sigarası, Tütün Balyaları, Tamaron

71 **Fatih Özgüven**
Bir Sonraki Hareket

76 **Kadri Öztopçu**
Hiçbiryer Barı

81 **Müge İplikçi**
Kısa Ömürlü Açalyalar

84 **Murat Yalçın**
Curcuna Havaları-Çorba

99 **Güldal Okuducu**
Orman Kustu

107 **Faruk Duman**
Bağçe

110 **Yaqob Tilermeni**
Berber Dükkânı

116 **Yavuz Ekinci**
Aynalar

121 **Murat Özyaşar**
Karayazı

SÖYLEŞİ

28 **Ferit Edgü** 70. Yaşında

54 **Doğan Hızlan** Edebiyatın merkezine yolculuk

GÜNÜN KONUSU

64 **Bu kitapları kim çevirdi?**
İnan Çetin, Celâl Üster, Tuncay Birkan, Sırma Köksal, Metin Celâl, Kerem Ünüvar, İshak Reyna.

GÜNLERİN GETİRDİĞİ

88 **Beyrut'ta Bombalanan Öykü**
Leyla Ruhan Okyay
Kuşları Beklemek
Behçet Çelik Dua

YAZI

17 **John Updike**
Yazarın Bakış Açısı

58 **Tomris Uyar**
Yaşamımdaki İlkler

60 **Şavkar Altınel**
Hikâyeciliğimin Hikâyesi

94 **Sema Kaygusuz**
Kötülük Tanrısı

97 **Aslı Tohumcu**
Öykü Sesle Buluşuyor

ARKA SOKAK EFSANELERİ

124 **İnan Çetin** İki Bıçak

KİTAPLIK

129 Behçet Çelik, Ömer Ayhan, Kahraman Çayırlı

ESKİDEN, HABERLER

138 **Turgut Çeviker**

Ne Yazıyorlar, Ne Okuyorlar
Deniz Kavukçuoğlu, Cemil Kavukçu, Şebnem İşigüzel, Özcan Karabulut, Ömer Ayhan

NOTOS ÖYKÜ

İki Aylık Edebiyat Dergisi
Sayı: 01 • Aralık 2006-Ocak 2007 • 8 YTL

Genel Yayın Yönetmeni
Semih Gümüş

Yayın Koordinatörü
Aslı Dülgeroğlu

Editör
Sine Ergün

Katkıda Bulunanlar
Şavkar Altınel, Heyzen Ateş, Ömer Ayhan, İnan Çetin, Turgut Çeviker, Faruk Duman, Defne Gürsoy, Uğur Hüküm, Çiğdem Öztürk, Nida Nevra Savcılıoğlu, Derviş Şentekin, Faruk Ulay

Kapak ve Logo
Mehmet Ulusel

Tasarım Danışmanı
Çağla Turgul

Grafik Uygulama
Songül Arslan

Reklam ve Halkla İlişkiler
Aslı Dülgeroğlu
asli@notoskitap.com

Abonelik
info@notoskitap.com
Posta çeki hesap no
5287565

Yayıncı
Notos Kitap Yayınevi

Sahibi ve Yazışleri Sorumlusu
Semih Gümüş

Yönetim Yeri
Türkgücü Caddesi, 2/4, Boğazkesen,
Firuzağa Mahallesi, Beyoğlu
34425 İstanbul
Tel: 0212 243 49 07
Faks: 0212 252 38 05
e-posta: editor@notoskitap.com
KKTC fiyatı: 10 YTL

Yayın Türü
Yerel, Süreli Yayın

Baskı ve Cilt
Birmat Matbaacılık San. ve Tic. Ltd.
100. Yıl Mah. Matbaacılar Sitesi
4. Cad. No:122 Bağcılar İstanbul
0212 629 05 59

Dağıtım
DPP, 0212 622 22 22

Öykünün dergisi geri döndü... *Semih Gümüş*

Hem geçmişin tadını, hem yaşadığımız ânın anlamını taşır öykü. Hayatımızın ayrıntılarını tamamlar. Endişelerimizi, insanın varoluşunu anlatır.

Öykünün hayatımızda tuttuğu yer içimize gitgide daha çok işliyor. Belki yeni zamanların kültürü içinde edebiyatın değerlerinde aşınmalar oldu, yazarlar kimlik yitiminin eşiğine uğradı, tutumlar değişti, arkadaşlıklar bozuldu, eleştiri anlamsızlaştı.

Bu yolun nereye çıkacağını merak etmeyenler edebiyatı ya boş zaman uğraşı olarak görüyor ya da bugünü yaşamaktan ötesini görmek istemiyor. *AdamÖykü* öykünün dünyasını ayakta, umutları canlı tutabiliyordu. On yılın hemen sonunda aramızdan ayrıldığı zaman bıraktığı boşluk doldurulmaya çalışıldı elbette, *İmge Öyküler* ve sonra gelenlerle araya sığdırdıklarımız da az değildi. Ne şaşırtıcı ki, yaşadığımız düş kırıklıkları da bugünlerin habercisiymiş.

> Öte yandan, *AdamÖykü*'nün kapanmasından sonra gelen ayrılığın bu denli kısa süreceğini de düşünmemiştim. Neyse ki yolcularını toplayarak gelen demir vagonları dumanlarını savurarak çeken lokomotifin istasyona girişini coşkuyla karşılayan bir topluluk var. Edebiyatın ne işe yaradığını sorgulamaktan vazgeçmeyenlerin sayıları gitgide artacak belli ki. Bir delta yarattığımızda verimli bir toprağımız da olacak.

Demek ki bundan sonra daha çok özen göstermeliyiz. Sorumluluğumuz bu kez her zamankinden daha ciddi. Edebiyatın soluk alıp verdiği atmosferin oksijenini körükleyen dergiler niçin bu denli az, bozulmuş ya da etkisiz? Dergiler olmadan edebiyat, hayat nasıl kurulacak?

NotosÖykü şimdi yeniden başladığımız çıkış noktasından sonra attığımız ikinci büyük adım. Edebiyat dergiciliğinin küçücük bir adada bile ne denli güzel yapılabileceğini örneklemek istiyor. Gecenin ucunda parlayan bir yıldız olsun. Ama bir Anka da değil. Elinizi uzattığınızda tutulabilecek kadar yakın.

Bu kez geleneksel anlayışların dışına çıkıp hayatın canlı, sıcak yüzüne dönük durmak istiyor. Gerekirse ateştoplarını da alabilir eline. Nerede kaynayan bir hayat var, *NotosÖykü*'nün antenleri oraya dönmeli. Öykünün içinde nitelikten en küçük ödün vermeden, dışına açılan pencereleri hiç kapamadan. Okurlarıyla iç içe.

Geri döneceğini haber verdiği günden beri *NotosÖykü*'nün daha önce pek az derginin görebileceği genişlikteki bir ilgi, gerilim de yarattığını söyleyebilir miyiz? Böyle olması, hayallerimizin sınırlarını genişletiyor. Sanki *NotosÖykü*'nün yapmak isteyip de yapamayacağı hiçbir şey olamazmış gibi.

Önceden de dergilerimiz hep nasıl çok az derginin üstesinden gelebildiği genişlikte çevrelere açılmayı başarmış, eski yeni, yaşlı genç sayısız yazarı çatısı altında toplamış, kendini ve inananlarını kandırmamışsa, *NotosÖykü* daha çoğunu yapabilir. Buna inanmadan yola çıkılır mı?

> Bu bizim hayatımızsa ve orada yıpranmadan kalmak için bütün kurumlardan ve iktidar odaklarından bağımsız, dik durulabileceğini gösteren bir dergi olabileceğini göstermekse amacımız, önce kendimize inanmakla başlar her şey. *NotosÖykü* edebiyatı sivilleştirmenin araçlarından biri olmaya da gönüllü.

Sonunda geri döndü.

Borges bugün de tartışma yaratıyor

Son birkaç haftadır Latin Amerika'nın, özellikle Arjantin ve Uruguay'ın edebiyat gündemini Adolfo Bioy Casares'in kırk yıllık arkadaşı Borges'le ilgili anılarını yazdığı kitap oluşturuyor.

Destino tarafından ekim sonu yayımlanması beklenen kitapta Borges'in mektuplarından parçalar, Casares'le yaptıkları konuşmalardan alıntılar ve yazarın başka yazarlarla ve yapıtlarıyla ilgili yaptığı yorumlar yer alıyor.

Sözü geçen yazarlar arasında Thomas Mann ("Thomas Mann'ın bir aptal olduğunu düşünüyorum, Estela Canto ondan çok hoşlanırdı"), Goethe ("Sana da edebiyattaki en büyük blöfmüş gibi gelmiyor mu?" –Faust için), Capdevila ("Capdevila'nın yazdığı en kötü kitaplar Mastronardi'nin en kötü kitaplarından bile kötüdür ama iyi kitapları gerçekten iyidir ve önemli olan da bu değil mi?"), Menendez, Shakespeare, Dante, Bianciotti, Joyce (Joyce'dan hoşlanmasa da, "kendine modern diyenlerin birçoğundan daha karmaşık olduğunu" kabul etmekten kaçınmazmış), Ezra Pound ("Yeats, Joyce ve Eliot onu çağın en büyük şairi kabul eder ama kimse Pound okumaz") ve Stevenson ("Stevenson, ilgi çekmek önemlidir, o olmadan geri kalan niteliklerin hiçbiri işe yaramaz, der. İşte Pound'a geri kalan bütün nitelikleri yüklüyorlar") gibi yazarlarla ilgili yorumlar yer alıyor.

Borges'in politik görüşlerine de yer veren ("Arjantin tarihinin en güzel kısmı gangsterler arasında geçmiştir") kitabın daha yayımlanmadan tartışmaları alevlendirdiğini söylemeye gerek yok.

İktidara Muhalefet Edenler

Kara Listedekiler

Geçtiğimiz aralık ayında Ulusal Radyo'da yaptığı Esto que Pasa programı yayından kaldırılan gazeteci Pepe Eliaschev'in geçtiğimiz haftalarda yayımlanan ***Lista Negra*** (Kara Liste) adlı kitabı, Arjantin'de hem politika hem edebiyat arenasında büyük tartışmalara neden oldu.

Yirmi yıldır iktidarda olanlara muhalefet ettiğini ve düşüncelerini söylemekten kaçınmadığını, ancak programının yirmi yılın ardından, geçtiğimiz yıl Kirchner'le ilgili yorumlarından sonra yayından kaldırılmasının Arjantin'in değişmekte olan politik gündemine dair önemli bir ipucu olduğunu söyleyen Eliaschev'in kitabı, sansür mekanizmasını ve bu mekanizmayı uygulayanları hedef alıyor.

Pepe Eliaschev

"İyi bir gazeteci ve pasifist" olarak tanımlanan gazeteci yazar, eski Arjantin Başkanı Raul Alfonsin başta olmak üzere birçok kişiden destek gördü.

Lista Negra haftalardır Arjantin çok satanlar listelerinde ön sıralardaki yerini koruyor.

Booker Ödülü Kiran Desai'nin

Dünyanın önde gelen edebiyat ödüllerinden Booker Hindistan doğumlu yazar Kiran Desai'ye verildi. İkinci romanı ***The Inheritence of Loss*** ile ödüle layık bulunan 35 yaşındaki Desai bu ödülü alan en genç yazar. Desai'nin annesi, Hindistan'ın önde gelen kadın yazarlarından olan Anita Desai de Booker'a üç kere aday gösterilmiş ama alamamıştı. Desai yaptığı basın toplantısında romanı bitirmesinin yedi yıl sürdüğünü, bu ödülün kendisi kadar annesine de ait olduğunu söyledi.

Graham Greene Festivali

Bir taşra kasabasının sokaklarında yağmurda ıslanan afişler; ana caddedeki kitapçının vitrininde, on beş yıl önce ölmüş bir yazarın yarım düzine kitabıyla siyah beyaz bir fotoğrafı; yerel okullara ya da belediyeye ait küçük salonlarda, pek az insanın adını duyduğu akademisyenler tarafından yapılan konuşmalar. Bunlar Graham Greene'in bir romanında yer alan trajikomik sahneler mi? Hayır, yazarın doğum yeri Berkhamsted'de geçtiğimiz eylül ayında yapılan dokuzuncusu da, görgü tanıklarının belirttiğine göre, bundan önceki sekizinden farksız bir hava içinde geçen, yıllık Graham Greene Festivali'nden sahneler.

Shakespeare'in kan ve şiddetle dolu ucuz hikâyelerden alabildiğine derin yapıtlar çıkarması gibi, yazdığı serüven romanlarını edebiyat katına çıkarmayı benceren, binlerce okurun hayranlığını kazanan, Nobel'e aday gösterilen bir yazar için biraz daha gösterişli bir festival düzenlenemez mi? Örneğin, Vintage Yayınevi Greene'in yapıtlarını göz alıcı kapaklarla ve Paul Theroux'dan Zadie Smith'e, gündemde olan bir dizi yazar tarafından kaleme alınan önsözlerle yeniden yayımlıyor. Festivaldeki konuşmaları da bu yazarlardan birkaçının yapması mümkün değil mi? Mümkündür belki, ama ortaya parlak bir şey çıkacak olursa, bunun, İngilizler gibi, dünyanın ancak düşkırıcı olabileceğine inanan ve dolayısıyla da parlaklık ve başarıya kuşkuyla bakan bir ulusu tedirgin etmesi de mümkün.

Kaldı ki, Kingsley Amis'in "Grim Grin" (Kasvetli Sırıtış) adını taktığı Graham Greene'i "festival" gibi şenlik ve şölen çağrıştıran bir kavramla birlikte düşünebilmek de o kadar kolay değil. Kitaplarında, yarıda kalan girişimlerden, sıkıcı partilerden, iç karartıcı odalarda geçen yalnız hayatlardan sık sık söz eden yazarın, adını taşıyan amatör işi festivali de insanlığın acıklı durumunu gerçekçi biçimde yansıtan bir etkinlik olarak görüp onaylayacak olduğuna inanmak güç değil.

Son olarak da şu belirtilebilir: Taşra kasabası rolünü bu bağlamda başarıyla oynasa da, Berkhamsted gerçekte Londra'nın göbeğinden yalnızca yarım saat mesafede bir banliyö. ***İstanbul Treni***'ni, ***Sessiz Amerikalı***'yı, ***İlişkinin Sonu***'nu zevkle okuduysanız ve gelecek yıl eylül ayında kendinizi İngiltere'de bulursanız, Onuncu Graham Greene Festivali'ne uğrayıp siz de Greenevari bir gün geçirebilirsiniz.

■ Graham Greene (1904-1991) Oxford'daki Balliol College'ı bitirdikten sonra, *The Times*'ta editör yardımcısı olarak çalıştı. *İstanbul Treni* romanıyla üne kavuştu. 1940'ta *Spectator*'da editör oldu. Dışişleri Bakanlığı'nda çalışmaya başladı, 1941-1943'te Sierra Leone'da yaşadı. Pek çok romanı ve öyküsü filme çekildi.

Haruki Murakami

En cömert kısa öykü ödülü

Frank O'Connor'ın anavatanı İrlanda'da gerçekleşen aynı adlı festival kapsamında verilen Frank O'Connor Uluslararası Kısa Öykü Ödülü, 2006 yılına en yüksek ödül olarak damgasını vurdu.

35.000 avroluk ödül, ünlü Japon yazar Haruki Murakami'ye verildi. Murakami, bu yılki ikinci Frank O'Connor Uluslararası Kısa Öykü Ödülü'nü ***Blind Willow, Sleeping Woman*** adlı kitabıyla kazandı. Ödül, çevirmenleri Philip Gabriel ve Jay Rubin ile Murakami arasında paylaşıldı.

Dilimizde ***Zemberekkuşu'nun Güncesi*** ve ***İmkânsızın Şarkısı*** kitaplarıyla tanıdığımız Murakami'nin öyküleri günümüz öykü anlayışının az bulunur, çarpıcı örneklerinden sayılıyor.

Seçici Kurul, verilen metnin İngilizce olması koşuluna bağlı olarak, eğer çeviri bir metin kazanırsa ödülü çevirmen ve yazar arasında paylaştırıyor.

John Steinbeck Kısa Öykü Ödülü

Reed Magazine'nin düzenlediği John Steinbeck Kısa Öykü Ödülü'nün sonuçları 2007 baharında açıklanacak. Birincilik ödülünün 2000 dolar olduğu yarışmada, kazanan öykü aynı zamanda ***Reed Magazine*** dergisinde yayımlanacak.

Yazarlar "eşcinsel yasası"na karşı

Vikram Seth

Amartya Sen

Hindistan'ın önde gelen edebiyatçıları, sanatçıları ve akademisyenleri eşcinsel yasası olarak bilinen 377 numaralı yasaya karşı kampanya başlattı.

Bu yasanın eşcinselliği suç konumuna soktuğunun, yasanın sistematik olarak "eşcinselleri taciz etmek, şantaj yapmak, tutuklamak ya da cinsel azınlıkları korkutmak" amacıyla kullanıldığının altını çizen kişiler arasında Nobel Ekonomi Ödüllü Amartya Sen, Booker Ödüllü Arundhati Roy, çok satan kitaplar yazarı Vikram Seth gibi adlar yer alıyor. Hindistan'da eşcinselliğe gösterilen tepki gittikçe büyüyor. Geçtiğimiz aylarda eski kraliyet ailelerinden biri eşcinsel olduğu için çocuklarını evlatlıktan reddetmişti.

Harry Potter'ı uçağa almadılar

J. K. Rowling

Son aylarda yaşanan terör olayları yüzünden gitgide yayılan panik nedeniyle ABD'ye giden ve ABD'den kalkan uçaklarda kabine alınabilecek eşyalara ciddi sınırlamalar getirilmişti.

Geçtiğimiz eylül ayında tam da bu nedenle *Harry Potter*'ın büyük bir hevesle beklenen yedinci kitabı büyük bir güvenlik sorununa neden oldu. New York'taki bir toplantıdan İngiltere'ye dönen J. K. Rowling'den uçağa binerken elindeki müsvetteyi bırakması ya da görevlilere emanet etmesi istendi. Uzun tartışmalar sonucunda müsvette plastik bandajlarla sarıldıktan sonra yazarın kabinde yanına almasına izin verildi. Müsvettenin karaborsa değeri bilinmiyor ama kitabın sonunda karakterlerden birçoğunun öleceği bilgisinin bile para ettiği düşünülecek olursa yazarın kopyası olmayan sayfaları bırakmak istememesine şaşmamak gerek.

Martin Amis'in Larkin'i

Martin Amis

Philip Larkin

Altmışına merdiven dayayan Martin Amis, artık "İngiliz edebiyatının haşarı çocuğu" rolünü oynayabilecek yaşta değil. Zaten haşarılığının tam olarak ne işe yaradığı da hep tartışılmış bir konu.

Kimi eleştirmenler yıllardır, Amis'in göz kamaştırıcı "bıçkın" üslubunun ardında herhangi bir gerçek duygu, düşünce ya da dünya görüşünün bulunmayıp kitaplarının "kültürün önemi" ya da "nükleer silahların korkunçluğu" gibi basmakalıp temalar çevresinde döndüğünü ileri sürmekte.

Bir süre önce ünlü *Observer* gazetesinde yayımlanan bir söyleşide, Amis, bu iddiaları çürütmeye karar vermiş gibi, bundan sonraki romanının kendi hayatından yola çıkacağını ve o da romancı olan babası Kingsley Amis ve Kingsley'in yakın arkadaşı büyük şair Philip Larkin gibi gerçek kişiler içereceğini açıkladı.

Okurun böylece daha derin bir Martin'le tanışıp tanışmayacağı roman yayımlanmadan elbette bilinemez; ama yazarın, hayatında bir kez karşılaştığını belirttiği, Larkin'in sevgilisi Monica Jones'dan "gudubet, sıkıcı ve cadaloz" olarak söz etmesi duyarlılığa doğru atılmış bir adım gibi durmuyor. Larkin'den nasıl söz edeceği merak ediliyor.

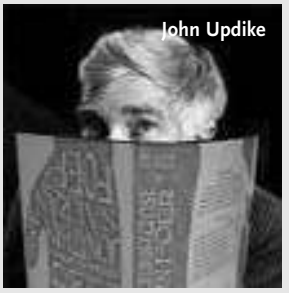
Sansür gene iş başında

Çin'in yaşayan en büyük yazarlarından kabul edilen Yan Lianke'nin kitabı hükümetten "üç hayır" aldı: Dağıtılamaz, satılamaz, promosyonu yapılamaz.

Yan Lianke, yasaklama kararını yayıncısı Shanghai Literary Art Publishing Group'u parasını zamanında yatırmadıkları için dava etmeye çalışırken öğrendi. Yazar, *The Guardian*'a yaptığı açıklamada, *The Dream of Ding Village* adlı, Henan eyaletinde 1990'da yapılan yasadışı kan satışları sonucunda HIV bulaşan insanları konu alan kitabıyla ilgili olarak bu karara üzülmekten çok kendisine kızdığını söyledi: "Aslında yazmayı planladığım kitap bu değildi ama düşüncelerimi sansürleyerek sorunu ufak bir kasabaya indirgemiştim. Kendimi kısıtlamıştım. Bunu yaparken birçok ilkemden ödün verdim ve sonuç yine de değişmedi." Yan'ın kitapları Çin hükümeti tarafından daha önce de sansürlenmişti. Yasadışı kan ticareti, Japonya'da yaşanan skandaldan beri Uzakdoğu başta olmak üzere dünyanın en önemli gündem maddelerinden birini oluşturuyor.

Yan Lianke

Rea Kısa Öykü Ödülü'nü John Updike kazandı

John Updike

1986 yılında Rea Kısa Öykü Ödülü'nü kuran Micheal M. Rea, tutkulu bir öykü okuyucusu ve koleksiyoncusu olarak, Rea Ödülü'nün yapıtlarıyla öykü sanatına önemli katkıda bulunan, yaşayan Amerikalı ve Kanadalı yazarlara verilmesini amaçlıyordu. Böylece Rea Ödülü'nü öbür ödüllerden ayıran özellik de bu amaç doğrultusunda ortaya çıktı.

Rea Kısa Öykü Ödülü'nün ana amacı, öykü sanatını geliştirmek, öykü yazmaya teşvik etmek ve öyküye saygınlık kazandırmak. Bu doğrultuda, Rea Ödülü belli bir kitaba ya da çalışmaya değil, yazınsal başarı sağlayan, özgün ve öykü türüne etki edebilecek yapıtın sahibine veriliyor.

Yirmi yılını kutlayan ve seçici kurulunda eskiden aynı ödülü kazanmış Ann Beattie, Richard Ford ve Joyce Carol Oates'un bulunduğu, 30.000 dolarlık Rea Kısa Öykü Ödülü'nün bu yılki sahibi Amerikan edebiyatının yaşayan en büyük yazarları arasında sayılan John Updike oldu.

İki kez Pulitzer Ödülü'nü kazanan John Updike, romanlarında ve öykülerinde elli yıldır orta sınıfın tutkularını ve hüsranlarını büyük bir ustalıkla gözler önüne seriyor.

Carlos Fuentes'in yeni romanı

Türkiye'de *Terra Nostra* (*Bizim Toprak*) ve *Artemio Cruz'un Ölümü* gibi kitaplarıyla tanınan Meksikalı yazar Carlos Fuentes'in yeni romanı *Todas Las Familias Felices* (Bütün Mutlu Aileler) çıktı.

Yetmiş sekiz yaşındaki yazar, kitabın tanıtımı için yapılan basın toplantısında büyük sosyal eşitsizlikleri ele aldığı romanını "sokaktaki insanların seslerine" kulak vererek yazdığını belirtti. Fuentes'e göre bugün artık mutlu insanlar üzerine yazılmıyor, "mutluluk edebiyatın ilgisini çekmiyor."

Yakın zamanda akademisyenler tarafından, Meksika'da büyük ilgi çeken ve satış rekoru kıran *Los Misterios de la Opera* adlı kitabın aslında Fuentes tarafından yazıldığı iddia edilmişti.

Sevilla'da yapılan basın toplantısında yazar bu konuyla ilgili soruları yanıtlamaktan yine özenle kaçındı.

Carlos Fuentes

İstekli Kız

Geçtiğimiz aylarda İngiltere'de yayımlanan *Vocational Girl*'ün adı Türkçeye belki en iyi "İstekli Kız" olarak çevirilebilir. Bunun nedeni romanın, felsefe doktorası yapmakta olan kahramanı Vanessa'nın, bir yandan da, para için değil, seksten hoşlandığı için telekız olarak çalışması. Müşterileriyle olmadığı zamanlarda Wittgenstein okuyan Vanessa'nın maceraları hem oldukça açık saçık, hem de oldukça eğlenceli. Kitabı takma adla yayımlayan yazarın zekâsı hemen kendini belli ediyor, ama gerçek kimliği bilinmiyor. *Guardian* gazetesinin edebiyat ekinde çıkan tanıtım yazısında, *Vocational Girl*'ün ünlü romancı Fay Weldon'ın kaleminden çıkmış olabileceği, çünkü, erkeklerin kötülüğü ve deli kızlar gibi izlekler kadar, romanın yer yer biraz savruk olan dilinin de akla Weldon'ı getirdiği ileri sürüldü. Weldon'ın bu görüşe tepkisi bilinmiyor.

Lemony Snicket Talihsiz Serüvenler Dizisi

Dünyanın en çok satan çocuk kitabı serilerinden olan *Lemony Snicket-Talihsiz Serüvenler* dizisi bitti. Türkiye'de yurtdışında olduğu kadar ilgi görmeyen dizi, idealize edilmiş dünyaları anlatan didaktik çocuk kitapları arasında "anarşist" tavrıyla dikkat çekiyordu. 13'üncü kitapla dizinin son bulması San Francisco'daki imza gününe gelen çocukları büyük hayal kırıklığına uğrattı. Dizi eleştirmenler tarafından "ABD'nin J.K. Rowling ve Harry Potter'a yanıtı" kabul ediliyordu.

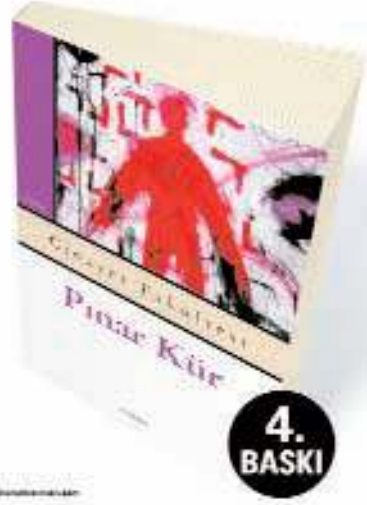

Pınar Kür

Cinayet Fakültesi

Kaç kişi bir cinayeti çözme çağrısına direnebilir ki?

Türk edebiyatının usta kalemi Pınar Kür yıllar sonra bir roman ile yeniden okurlarıyla buluşuyor.

EVEREST

JOHN UPDIKE

Ayrılma

GÜZEL BİR GÜNDÜ. GÜNEŞLİ. BÜTÜN HAZİRAN AYI BOYUNCA PARLAK güneş Maple'ların dramıyla dalga geçmişti sanki –ışıktan gözleri kamaşmış konuşmaları, güneş ışınlarının dalga dalga aydınlattığı yeşil tonları üstünde kıvrılarak ilerlemişti; mırıltılarla çevrelenmiş üzgün benlikleri Doğa'daki yegâne lekeler gibiydi. Genellikle yılın bu zamanlarında çoktan bronzlaşmış olurlardı, ama bir yıl İngiltere'de kalan kızlarını havaalanından almaya gittiklerinde neredeyse onun kadar solgundu yüzleri, ama Judith, kendini anavatanının zengin ışığına kaptırdığından bunu fark etmedi. Her şeyi anlatarak eve dönüş sevincini kızlarının kursağında bırakmak istemediler. Kapalı pencerelerinin ardında dünya onlardan habersiz her yıl olduğu gibi kendini yenilerken, onlar kahve, alkollü kokteyller ya da Cointreau eşliğinde yaptıkları gri sohbetlerinin akışı içinde birkaç gün beklemeyi, kızlarının yol yorgunluğunu üstünden atmasına fırsat vermeyi kararlaştırmışlardı. Richard Paskalya tatilinde evden ayrılmayı düşünmüştü; Joan'sa en azından dört çocuklarının da gelmesini beklemeleri gerektiğinde ısrar etmişti. Çocuklar tüm sınavlarını geçmiş olacaktı; bunu ailece kutlarlardı, ayrıca kendilerini bekleyen yaz tatili onları bir ölçüde teselli ederdi. Böylece Richard da hem âşık hem de korku içinde, kendini yorucu işlere atmıştı; kapıları onarıyor, çim biçme makinesinin bıçaklarını biliyor, yeni tenis kortunun zeminini düzeltiyordu.

Tenis kortunun kil zemininde, maruz kaldığı ilk kışın sonunda çukurlar açılmıştı; rüzgârın dövdüğü zemin artık kırmızı örtüsünden yoksundu. Yıllar önce Maple'lar, arkadaşlarının pek çoğunun nasıl tam da evde yapılan bir yenilikten hemen sonra boşandığını gözlemlemişti; sanki evlilikler ayakta kalabilmek için son bir çaba gösteriyordu. Kendi krizleriyse, mutfağın yenilenmesine, boruların açıkta olduğu ve mutfağın toz içinde yitip gittiği bir döneme denk gelmişti. Oysa bir yıl önce kanarya sarısı buldozerler, çimlerle ve papatyalarla süslü bir tepeceği çamurlu bir platoya çevirirken, bir grup at kuyruklu genç adam açılan bu alana kil doldururken, bu dönüşüm onlara hiç de kötü bir kehanet gibi gelmemişti; hatta Doğa'ya yapılan bu saygısızlığın çekici, heyecan verici bir yanı vardı; evlilikleri, salt zevk için toprağı alt üst edebilecek güçteydi. Ertesi ilkbahar, her sabah sanki yatağını altından çekiyorlarmış gibi kayıp gittiği duygusuyla uyanan Richard çıplak ve terk edilmiş –tenis ağı kaç zamandır ahırda bir köşede öylece duruyordu– tenis kortunu, kendi yalnızlık duygusuna uygun düşen bir yer olarak benimsemişti; korttaki çatlak ve delikleri kille doldurmak –başıboş koşturan köpekler ayaklarıyla zeminde çukurlar açmış, yağmur suları kort üstünde kendilerine küçük kanallar açmıştı– tam da duruma uygun düşecek biçimde

John Updike, karısı ve dört çocuğuyla.

temel ve sonsuz bir iş gibi görünüyordu. Richard, yüreğinin derinliklerinde aslında bu sonun gelmesini hiç de istemiyordu.

Ama gelmişti işte. Günlerden cumaydı. Judith vatanındaki ve ailesinin yanındaki hayata yeniden alışmıştı; kısa süre sonra işlerine, yaz kamplarına ve gitmek istedikleri yerlere dağılacak olsalar da o anda dört çocukları da yanlarındaydı. Joan çocuklarının her biriyle tek tek konuşmaları gerektiğini düşünüyordu. Richard'sa birlikte oturdukları masada bir kerede açıklamaktan yanaydı. Joan, "Bence yemekte açıklamak sadece sorumluluktan kaçmak olur," demişti. "Çocuklar kendilerine vereceğimiz habere odaklanmak yerine birbirleriyle tartışmaya başlar. Sen de takdir edersin ki, onların her biri ayrı bir insan, onlara özgürlüğünün önünde duran bir avuç engel gözüyle bakamazsın."

"Tamam, tamam. Senin dediğin gibi olsun." Joan'ın ince elenip sık dokunmuş bir planı vardı. O akşam Judith'e geç de olsa bir eve hoş geldin yemeği hazırlayacaklardı, ıstakoz ve şampanya. Sonra, yemeğin ardından, ikisi, yıllar önce bebek arabası içindeki kızları Judith'le Beşinci Meydan'dan Washington Bulvarı'na birlikte yürüyen Joan ve Richard, bu kez Judith'le evden çıkacak, köprüye kadar yürüyecek ve kardeşlerine bu konu hakkında bir şey söylemeyeceğine dair söz alarak ona haberi verecekti. Sonra Richard Junior'la konuşulacaktı; Richard Junior işten çıkınca doğrudan Boston'daki bir rock konserine gideceğinden onunla ya geç saatte trenden indiğinde ya da cumartesi sabahı erken saatte işe gitmeden önce konuşulması gerekecekti. On yedi yaşında olmasına karşın, bir golf kursunda top toplayıcı olarak çalışıyordu. Ardından küçükler John ile Margaret'la günün ilerleyen saatlerinde konuşulabilirdi.

"Temiz iş," demişti Richard.

"Daha iyi bir planın mı var? Bu plana uyarsak senin de soruları yanıtlamak, eşyalarını toplamak ve kaç zamandır beklediğin gibi buradan ayrılmak için koca bir yarım günün kalır."

"Hayır," demişti Richard, daha iyi bir planı yoktu; bu nedenle de, sahte bir düzenlilik ve denetim havası taşısa da Joan'ın planını kabul etmişti; plan bu açıdan, Joan'ın uzun yapılacak iş listelerini ve para hesaplarını, hatta onu ilk tanıdığı günlerde tuttuğu ayrıntılı ders notlarını hatırlatmıştı. Bu düzenleme onun için bir engel yerine dört engel aşmak demekti –üstünden atlanması gereken, bıçak gibi keskin dört duvar; üstelik duvarları atlamaya çalışırken öbür tarafa çok kötü düşebilirdi de.

Richard bütün ilkbahar boyunca içerilerden ve dışarılardan, bariyerlerden ve ayrım çizgilerinden oluşan bir dünyada gidip gelmişti. O ve Joan çocuklarla gerçek arasındaki ince bariyerdi. Her an kendi başına bir ayrım çizgisiydi; çizginin bir yanında geçmiş, öbür yanında gelecek, düşünülemez olan şimdiyi de içinde barındıran gelecek bulunuyordu. Bıçak gibi keskin dört duvarın ardında kendisini yeni bir hayat bekliyordu. Sanki kafatasının içinde bir giz vardı, hem korkmuş hem de insanı yatıştıran beyaz bir yüz, Richard'ın gözyaşlarıyla ıslanmasını istemediği bir yüz, güneş ışığı kadar parlak bir yüz. Aklından çıkaramadığı bu yüzle Richard kendini bütünüyle, evi kendi yokluğunda olabileceklere karşı sağlamlaştırmaya, kapıların tellerini onarmaya, menteşeleri sıkılaştırmaya vermişti –kaybolmak üzere olduğu yeri güzelleştirmeye çalışan bir Hudini gibiydi.

Kilit. Richard'ın hâlâ veranda kapısındaki kilidi değiştirmesi gerekiyordu. Bu iş, pek çok benzeri gibi, düşündüğünden daha zor çıkmıştı. Eski alüminyum kilit aşınmıştı; nalburlar bunun artık çok eski bir model olduğunu söylemişti. Üç nalbura gitmesine karşın Richard (şaşırtıcı kolaylıkla çıkarmış olduğu) kilidin oyuğuna uygun yeni kilit bulmayı başaramamıştı. Yeni bir oyuk açılması gerekiyordu; testereler yapılacak iş için fazla büyüktü –keski körelmiş, testere paslanmıştı; Richard'ın parmakları uykusuzluktan ince iş göremiyordu. Verandanın ötesinde güneş, kendi haline terk edilmiş bir dünyayı aydınlatıyordu. Çalıların budanma zamanı gelmişti, evin rüzgâr yiyen kısmının boyaları dökülmeye başlamıştı, Richard ayrılınca ev yağmura, böceklere, çürümeye, ölüme karşı korumasız kalacaktı. Vidalarla, kıymıklarla, anlaşılmaz kullanma talimatlarıyla, metal parçalarıyla uğraşırken Richard'ın bilincinin kıyılarında, ailesi, kaybedeceği bütün o şeyler geziniyordu.

Sürgünden dönen prenses Judith verandada oturuyordu. Benzin kıtlığıyla, metrodaki bomba ihbarlarıyla, dans okuluna giderken Pakistanlı işçilerin kendisine laf atmasıyla ilgili hikâyeler anlatıyordu. Joan eve girip çıkıyordu, durum göz önüne alındığında fazla sakindi; Richard'ın kilitle mücadelesini, bu evde yaptığı son iş değil de paylaştıkları sorumluluklardan yalnızca bir başkasıymış gibi takdir ediyordu. Küçük oğulları, babası çekiç ve keskiyle beceriksizce uğraşırken birkaç dakikalığına onun için kapıyı tuttu; her çekiç darbesi Richard'a bir hıçkırık gibi geldi. Bir önceki gece arkadaşlarında kalan küçük kızları, gürültüye aldırmadan verandadaki hamakta uyuyordu –ağır uykusu ve uykunun pembeleştirdiği suratıyla her türlü dert ve tasadan uzak gibiydi. Zaman da güneş gibi dur durak bilmeden akıyordu; ışınlar yavaşça yatıklaşmaya başladı. Bugün en uzun günlerden biriydi. Anahtar yerinde döndü; kilit çalışıyordu. Richard'ın işi bitmişti. Verandada oturup bir içki içti; kızının anlattığı hikâyeleri dinledi. Judith, "O kadar güzel görünüyordu ki," diye anlatıyordu, "kesinti boyunca, kasaplarla pastaneler mumlarla aydınlatıldı. İnsanlar son derece iyi idare etti. Gazetelerden okuduğum kadarıyla işler burada çok daha kötüymüş –benzin kuyruğunda birbirini vuranlar olmuş, soğuktan donmuşsunuz."

Richard ona, "Hâlâ hayatının sonuna kadar İngiltere'de yaşamak istiyor musun?" diye

sordu. Hayatının sonuna kadar: şimdi kendisi için yeni bir gerçeklik haline gelen bu kavram, Richard'ın boğazında bir yumruya dönüştü.

Judith ince uzun yüzünü babasına çevirerek, "Hayır," dedi; bu yüzdeki gözler çocuklarınki gibi birbirinden biraz uzak da olsa dudaklar dolgun yetişkin dudaklarıydı. "Eve dönmek için sabırsızlanıyordum. Ben Amerikalı'yım." Judith artık bir kadındı. Onu büyütmüşlerdi; o ve Joan onu büyütmek için nice güçlüğe göğüs germişti; dört kardeşten büyüdüğü söylenebilecek henüz bir o vardı. Öbürlerinin hâlâ biraz büyümesi gerekiyordu. Gene de Richard'ın kalbini en fazla titreten, haberi Judith'e verme –kendisiyle Joan'ı ilk bebekleriyle köprüye doğru kol kola yürürken görebiliyordu– düşüncesiydi. Richard'ın yüz ifadesiyle gözyaşları arasındaki ayrım çizgisi bulanıklaşıyordu. Richard kutlama yemeği masasına boğazında büyük bir yumruyla oturdu; şampanya, ıstakoz güneş ışınları gibiydi; Richard bunları gözyaşlarının ardından görüyordu, tatlarına gözyaşlarının tadı karışıyordu. Richard gözlerini kırpıştırdı, yutkundu ve çatlak sesiyle nasıl saman nezlesi olduğuna dair espriler yaptı. Gene de gözyaşlarının yanaklarından süzülmesine engel olamadı; yaşlar gözdeki kapatılabilir bir delikten değil de bir zardaki geçirgen bir noktadan süzülüyor gibiydi: durmadan, katışıksız, sonsuz ve bereketli. Gözyaşları Richard'ı öbür şeylere –masadakilerin yüzlerine, son kez tüm masumiyetleriyle toplanmış oldukları, bu masanın başındaki yerini son kez aldığı gerçeğine– karşı koruyan bir kalkan oldu. Istakozunu parçalarken gözyaşları burnundan damlıyordu; yudumladığı şampanya tuzluydu; boğazına takılıp kalan çiğ yumrunun tadını alıyordu. Richard kendine engel olamıyordu.

"Gene de Richard'ın kalbini en fazla titreten, haberi Judith'e verme –kendisiyle Joan'ı ilk bebekleriyle köprüye doğru kol kola yürürken görebiliyordu– düşüncesiydi. Richard'ın yüz ifadesiyle gözyaşları arasındaki ayrım çizgisi bulanıklaşıyordu."

Çocukları önce Richard'ın gözyaşlarını görmezden gelmeye çalıştı. Sağında oturan Judith bir sigara yakıp dumanını her zamanki gibi büyük bir heyecan ve enerjiyle dışarı verdi; öteki yanında oturan John tüm dikkatini ıstakozun kırmızı cesedinden geriye kalan –bacaklardaki, kuyruk bölümündeki– son parçaları ayıklamaya odakladı. Masanın öteki ucunda oturan Joan, Richard'a önce şaşkınlıkla baktı; sonra kocasının bu akıllıca taktiği karşısında yüzünü buruşturdu. İkisinin arasında oturan ve on üç yaşına geldiğinden ve yaşına göre irice olduğundan kendisine artık Bezelye adıyla seslenmeyi bıraktıkları Margaret, Richard'ın gözyaşlarının oluşturduğu şeffaf perdenin öbür yanından, bir vitrine bakar gibi, vitrinde görüp sahip olmadığı ve arzuladığı bir şeye bakar gibi baktı –Margaret babasına bakıyordu, kıymıklardan ve anılardan oluşan kristalimsi bir yığına. Ama mutfağa geçip de ıstakoz kabuklarını çöpe atıp tabakları temizlemeye başladıklarında Joan'a, *"Babam neden ağlıyor?"* sorusunu soran Margaret değil, John oldu.

Richard soruyu duydu ama mırıltı halinde verilen yanıtı işitemedi. Sonra birden Bezelye'nin sesini duydu, "Ah, yapmayın!" –almayı uzun zamandır beklediği kötü haberi alanlara özgü biraz dramatikleştirilmiş ama fazla heyecanlı olmayan bir sesti duyduğu.

John elinde salatayla dolu büyük bir kâseyle masaya döndü. Babasından yana şöyle bir baktı; dudaklarından komployu haber veren sözler döküldü: "Annem bize söyledi."

Richard gereğinden yüksek bir sesle, "Neyi söyledi?" diye bağırıverdi.

John kendi sükûnetiyle babasını sergilediği çılgınca davranıştan utandırmak istermişçesine masaya oturdu. Alçak bir sesle, "Ayrılacağınızı," dedi.

Bu sırada Joan ile Margaret da odaya döndü; Richard'ın çarpılmış bakışıyla küçük kız şimdi olduğundan da küçük görünüyordu ve sanki tuhaf bir biçimde rahatlamış gibiydi, sanki çocukluğu boyunca korktuğu ama kendisine hep hayal ürünü olduğu söylenen bir canavarın gerçekten varolduğunu keşfetmiş de rahatlamış gibi. Richard kızına seslendi –masadaki mesafeler çılgınca büyümüştü–, "Sen bunu bekliyordun, bunu biliyordun" ama boğazındaki yumru Richard'ın bu sözleri anlaşılır biçimde söylemesini engelledi. Uzaklarda bir yerlerde Joan'ın alçak sesle, son derece mantıklı bir biçimde önceden kararlaştırdıkları

şeyleri söylediğini duyar gibiydi: Sadece bu yazı ayrı geçirmeye karar vermişlerdi, deneyip göreceklerdi. Kendisi de babaları da bunun iyi olacağını düşünüyordu; her ikisinin de düşünmek için zamana ihtiyaçları vardı; birbirlerini hâlâ sevip sayıyorlardı ama gene de birbirlerini yeterince mutlu edemiyorlardı.

Judith, annesinin mantıklı tonunu kendi genç sesiyle, akılcılığını biraz da abartarak taklit ederek, "Bence bu saçma bir karar," dedi, "Ya birlikte yaşamalısınız ya da boşanmalısınız."

Richard şimdi hıçkıra kıçkıra, yükselen ve kırılan bir dalga gibi gürültüyle ağlıyordu, ama o ana dek oldukça sessiz duran, şimdiyse masada gittikçe daha büyük, daha büyük görünen John'un gürültüsü onu bastırdı. Belki de onu tetikleyen, bu haberin kızkardeşi için yeni olmadığının söylenmesiydi. Kendisininkine hiç benzemeyen yüksek ama derin sesiyle oğlu, "Durumu bize neden ***söylemediniz***?" diye sordu. "Anlaşamadığınızı bize ***söylemeliydiniz.***"

Richard irkildi; gözyaşlarını bastırmaya çalışarak dudaklarını gerekli sözcükleri çıkarmaya zorladı. "Biz anlaşamıyor değiliz; sorun da bu, bu nedenle fark edemedik bile–" Cümle, "***birbirimizi artık sevmediğimizi,***" diye tamamlanacaktı, Richard cümlesini tamamlayamadı.

Joan, kocasının yarıda bıraktığı açıklamayı kendi tarzıyla tamamlamak zorunda kaldı. "Biz hep her şeyden önce çocuklarımızı sevdik."

John yumuşamamıştı. "Umrunuzdayız sanki," diye söylendi. "Bizler sadece sizin ***sahip olduğunuz*** küçük şeyleriz." Kız kardeşlerinin kahkahaları onu da gülmeye zorladı ama gülüşü zorlama ve sarkastikti: "Ha ha ***ha***." Richard'la Joan oğullarının Judith'in eve gelişi onuruna açtıkları şampanyayla sarhoş olduğunu aynı anda fark etti. Sahnedeki odak noktası olmaya karar vermiş görünen John, Judith'in paketinden bir sigara aldı, dudaklarının arasına sıkıştırdı, ağzındaki sigarayla gözlerini kısarak bir gangster edasıyla baktı.

Richard, "Sizler bizim sahip olduğumuz küçük şeyler değilsiniz," dedi ona. "Siz bizim her şeyimizsiniz. Ve de büyüdünüz artık. Neredeyse yetişkin olacaksınız."

John kibrit yakıp duruyordu. Ama ağzındaki sigarayı yakmak yerine –ailesi daha önce John'un sigara içtiğini hiç görmemişti; John'un kendini öbürlerinden farklı göstermesinin yolu "iyi" olmak ve davranmak olmuştu– yaktığı kibritleri üfleyerek söndürmesi için annesinin yüzüne doğru tutuyordu. Sonunda kibrit kutusunu bütünüyle ateşe veriverdi –bir tıslama ve ardından annesinin yüzüne tuttuğu ışıldayan bir meşale. Gözyaşlarından önünü göremeyen Richard kutunun nasıl söndürüldüğünün ayırdına varamadı. Margaret'ın sesini duydu sadece, "Of, gösterişçiliği bırak" ve John'un bu söz üstüne sigarayı eline alıp ikiye ayırdığını, her iki yarıyı da ağzına atıp çiğnediğini, sonra da dil çıkarak çiğnediklerini kız kardeşine sergilediğini gördü.

Joan oğluyla konuşuyordu, mantığına seslenmeye çalışıyordu –aklın yoluydu Joan, ama Richard karısının söylediklerini seçemiyordu. "Yıllardır konuşuyoruz bu konuyu... çocuklarımız bize yardımcı olmalı... Babanızın da benim de istediğim..." John bir yandan annesinin söylediklerini dinlerken bir yandan da önündeki peçeteyi almış, ondan küçük topaklar yapıyor, topakları salatasına atıyordu; sonunda topaklı salatasını ağzına atıp çevresine bakındı, masadakilerin kahkahalara boğulmasını bekliyordu. Ama gülen olmadı. Judith, "Biraz olgun davran," dedi ve sigarasının dumanını dışarı üfledi.

Richard boğucu masadan kalkarak John'u da yanına alıp dışarı çıktı. Ev çoktan alacakaranlığa gömülmüştü ama dışarısı hâlâ aydınlıktı, yaz ortasında ışık hiç tükenmiyor gibiydi. Baba oğul gülüyordu; John ağzındaki peçeteli ve tütünlü salatayı çimlere tükürürken Richard onu izledi. Oğlunu elinden tuttu –kemikli, güçlü bir eldi bu; yumuşaktı ama bir erkeğin eliydi. John elini çekmedi. El ele koşarak tenis kortunu geçtiler. Buldozerlerin kazıp yığdığı toprakların bir bölümünde papatyalar çıkmıştı. Kortun bittiği yerde, aile üyelerinin es-

kiden basketbol oynamak için kullandığı genişçe alanın kenarındaki tepecikte otlar bitmişti; güneşin altında bunların her biri, her ayrı tür, parşömen üstüne çizilmiş figürler gibi tek tek görülebiliyordu. Richard'ın gözyaşları dinmemişti, "Çok üzgünüm John," dedi, "öyle üzgünüm ki. Evin o bitmek bilmez lanet olası işlerinde bana yardımcı olan bir sendin."

Kendi gözyaşları ve şampanya sayesinde artık kendini güvende hisseden John, "Benim canımı sıkan ayrılmanız değil sadece, korkunç bir yıl geçirdim, bu okuldan nefret ediyorum, arkadaş edinmek mümkün değil, üstelik tarih hocası da ahmağın teki,"dedi.

Eski basket sahasının yanındaki tepeciğe oturmuşlardı; hâlâ ağlıyorlardı ama sözcükler artık boğazlarına takılıp kalmıyordu. Richard dikkatini oğlunun zorlu geçen yılına vermeye çalıştı –ödev yapmakla geçen akşamlar, anne babası alt katta ayrılıklarını planlarken odasına kapanıp maket uçaklar yaptığı hafta sonları. Richard, ne denli bencil davranmışız, ne denli kör kalmışız, diye düşündü; gözleri seğiriyordu. John'a dönüp, "Seni başka bir okula gönderebiliriz," dedi, "hayat mutsuz geçirilmeyecek kadar kısa."

Birbirlerine söylemeleri gereken her şeyi söylemişlerdi ama yakaladıkları bu ânı kaybetmek istemiyorlardı. Konuşmaya devam ettiler, okul hakkında, tenis kortu hakkında, kortu o ilk yazki haline döndürüp döndüremeyecekleri hakkında. Sonra kalkıp korta yakından baktılar; şurasını burasını düzelttiler, bantladılar. Yaşadıkları ânı unutulmaz kılmak için belki de biraz yapmacıklıkla Richard oğlunu, kortun en güzel manzaralı yerine götürdü; buradan gümüşi ırmak, zümrüt rengi bataklık, batmakta olan gün ışığında kadifeymiş izlenimi veren ufak adacıklar, uzaklarda beyaz kumsallar görünüyordu. "Görüyor musun," dedi Richard, "her şey ne kadar güzel ve her şey yerli yerinde. Bunların hepsi yarın da burada olacak."

John, biraz da sabırsızlanarak, "Biliyorum," dedi. An gelip geçmişti.

Eve döndüklerinde öbürlerini, ailedeki üç kadını, şampanya bitince bir beyaz şarap açtıklarını ve hâlâ masada oturmuş dedikodu yapar buldular. Joan'ın oturduğu yerdi artık masanın başı. Joan yaşsız yüzünü Richard'dan yana çevirdi ve, "Her şey yolunda mı?" diye sordu.

"Evet, yolunda," dedi Richard; partinin kendisi olmadan da sürüp gittiğini görmek onu hem rahatlatmış hem de içerlemesine neden olmuştu.

Yatak odasına geçtiklerinde Joan, "Bu akşam ağlayamadım," dedi, "bütün bahar boyunca ağladığımdan olsa gerek. Yaptığın hiç adil değildi. Boşanmayı sen istedin, ama çocukların önünde öyle davrandın ki seni evden atan benmişim gibi göründü."

Richard, "Özür dilerim," dedi. "Kendime hâkim olamadım. Ağlamamaya çalıştım ama yapamadım."

"Hayır efendim," dedi Joan, "ağlamamaya falan çalışmadın. Ağlamak istedin sen. Her dakikasından zevk aldın. Böylece istediğini de elde etmiş oldun, haberi çocukların hepsine bir kerede vermek istiyordun, verdin işte."

Richard, "Eh, bittiğine memnunum," diyerek itirafta bulundu. "Tanrım, harika çocuklarımız var. Hem cesur hem de komikler." John eve dönünce odasına kapanıp maket uçak yapmaya girişmişti; birkaç kez de odasında aşağıya, "İyiyim ben. Sorun yok," diye bağırmıştı. "Metindi hepsi," diye devam etti Richard, üstünden kalkan yükle rahatlamıştı, "Gösterdiğimiz gerekçeleri sorgulamaya kalkmadılar. Hiçbiri üçüncü bir kişi olabileceğini aklına getirmedi. Judith bile."

"Ah, evet, bak o pek dokunaklıydı gerçekten," dedi Joan.

Richard gidip Joan'a sarıldı. "Sen de harikaydın. Herkese güç verdin. Teşekkür ederim." Biraz da suçluluk duygusuyla, Joan'la ayrılmışlar gibi hissetmediğini fark etti.

Joan, "Daha Dickie'yle konuşacaksın," dedi. Bu sözler Richard'ın yolunda yükselen, karanlıkla çevrili kara bir dağ gibiydi; dağın soğuk nefesi, ağırlığı Richard'ın göğsünü sıkıştırdı. Dört çocukları içinde en çok büyük oğlu Richard'ın vicdani işlevini görebilirdi. Joan'ın fazladan, "O işi temizlemek sana düşüyor," demesine gerek yoktu.

"Seni almaya geldim, çünkü annenle benim sana söylememiz gereken bir şey vardı ve bugünlerde seni bulmak da pek kolay değil. Korkarım sana çok iyi bir haber vermeyeceğim."

"Biliyorum. Halledeceğim. Merak etme, uyu sen."

Birkaç dakika içinde Joan'ın soluk alıp verişleri derinleşti. Gece yarısına on beş dakika vardı. Dickie'nin konserden dönmek için bindiği tren biri çeyrek geçe gelecekti. Richard saati bire kurdu. Haftalardır rahat bir uyku yüzü görmemişti. Ama şimdi ne zaman gözlerini kapasa yaşadıkları son saatlerden manzaralar görüyordu –sigarasının dumanını hoşnutsuzluk içinde tavana doğru üfleyen Judith, Bezelye'nin sessiz bakışları, John'la birlikte oturdukları yeşil tepecik. Yolunu kapayan dağ üstüne üstüne geliyordu sanki, içinde hareket ediyordu; kendisi de kocamandı, üstüne bir ağırlık çökmüştü. Boğazındaki yumru gene kendini hissettiriyordu. Karısı yanında hiç kımıldamadan, ölü gibi yatıyordu. Yanan gözkapakları, kalabalık yüreği kendisine rahat vermeyince Richard yataktan kalkıp giyindi; Joan'ın yattığı yerde döndüğünü görünce, "Joan," dedi, "elimden gelse yaptığım her şeyi geri alırdım."

"Nereye kadar?" diye sordu Joan. Richard'ın buna verecek bir yanıtı yoktu. Joan hep ona cesaret veriyordu. Richard karanlıkta çorapsız olduğu halde ayakkabılarını giydi. Odalarının önünden geçerken çocukların soluk alıp verişleri duyulabiliyordu; alt katta kimse yoktu. Olaylı akşamın sonunda ışıkları açık unutmuşlardı. Richard, mutfak ışığı dışındaki tümünü kapadı. Arabasını çalıştırdı. Aslında bir sorun çıkar da araba çalışmaz diye ummuştu. Yolda karşısına çıkan sadece ay ışığı oldu; bu yarı saydam dost, yolun kenarını süsleyen yapraklar üstünde titreşiyor, dikiz aynasını taciz ediyor, ön farların altında eriyordu. Henüz herkesin sokaklarını boşaltmadığı kasaba merkezi bu saatte pek de tekin görünmüyordu. Kıyıda üniformalı genç bir polis tişörtlü gençlerle birlikte vakit geçiriyordu. Tren istasyonunun karşısındaki birkaç bar hâlâ açıktı. Çoğunluğu gençlerden oluşan müşteriler içeri girip çıkıyor, ılık yaz gecesinin tadını çıkarıyordu. Arabalardan birbirlerine sesleniyorlardı; derin bir konuşmaya dalacak gibiydiler. Richard arabasını park etti; bütün o gürültü patırtı içinde, araba farlarının ışıkları altında yorgunluktan başını sürücü koltuğuna yasladı. Sanki o filmlerdeki, bir karnaval cümbüşü içinde harekete geçen suikastçı gibiydi –ama elbette filmler, böyle bir durumda insanın kendi içinde tırmanmaya çalıştığı tedirginlik verici tepeyi göstermiyordu. Bu tepeden çıkıldığı gibi inilemezdi; inmenin tek yolu düşmekti. Araba koltuğunun sentetik dokusu, Richard'ın yanağıyla ısınmış, belli belirsiz eski bir vanilya kokusu veriyordu.

Bir tren düdüğü duyulunca Richard başını kaldırdı. Tren tam zamanında gelmişti; oysa Richard belki geç kalır diye ümitlenmişti. Araba yolu kapandı. Trenin geldiğini belirten ziller çaldı. Büyük metal beden kayarak geldi ve gürültüyle durdu; trenden inen uykulu gençler arasında kendi oğlu da vardı. Dickie babasının gecenin bu saatine kendisini almaya geldiğini görünce büyük bir şaşkınlık göstermedi. Her ikisi de kendinden uzun boylu iki arkadaşıyla arabaya seğirtti. Babasına, "Merhaba," dedi ve yorgunluk ve şükranla kendini ön koltuğa bırakıverdi. Arkadaşları da arka koltuğa geçince Richard rahat bir soluk aldı; Dickie'nin arkadaşlarını eve bırakmakla konuşmayı birkaç dakika daha ertelemiş olacaktı.

Çocuklara dönerek, "Konser nasıldı?" diye sordu.

Arka koltukta oturan çocuklardan biri, "Sağlamdı," diye yanıt verdi.

Öteki de, "Yerimizde duramadık," diye ekledi.

Sakin yaradılışlı oğlu Dickie ise, "İyiydi," demekle yetindi; Dickie çocukluğundan bu yana öylesine makul ve akılcı bir çocuktu ki, dünyanın akıldışılığı yüzünden, baş ağrıları, ka-

rın ağrıları, mide bulantıları çekerdi. İkinci arkadaşını da karanlık evine bıraktıklarında Dickie birden, "Baba, saman nezlesi yüzünden gözlerim akıp duruyor," dedi, "işte bütün gün çim kestim!"

"Göz damlamız olacaktı," dedi Richard.

"Geçen yaz pek yararını görmedim."

"Belki bu yaz yarar." Richard boş sokakta bir U dönüşü yaptı. Eve varmaları birkaç dakikalarını alacaktı. O koca dağ gene yoluna dikilmişti; boğazındaki yumru gene kendini hissettiriyordu. "Dickie," dedi; koltuğa gömülmüş gözlerini ovuşturan oğlunun, kendi ses tonunu duyunca gerildiğini hissetti. "Gelip seni almamın nedeni sadece hayatını kolaylaştırmak değildi. Seni almaya geldim, çünkü annenle benim sana söylememiz gereken bir şey vardı ve bugünlerde seni bulmak da pek kolay değil. Korkarım sana çok iyi bir haber vermeyeceğim."

"Sorun değil." Oğlunun alçak sesle söylediği bu sözler, küçük bir yay tarafından fırlatılmışçasına çabuk gelmişti.

Richard yeniden gözyaşlarına boğulmaktan korktu ama oğlunun metaneti ona da cesaret verince sesindeki titremeyi bastırmayı başardı. "Üzücü bir haber ama en azından senin için trajik bir haber değil. Duygusal açıdan seni etkileyebilir elbette ama hayatında hiçbir şey değişmeyecek. İşine gideceksin, eylülde okulun açılınca ona devam edeceksin. Annenle ben yaptıklarınla gurur duyuyoruz; hiçbir şeyi değiştirmeni istemeyiz."

Dickie, oturduğu yerde doğrularak belli belirsiz bir sesle, "Evet, elbette," dedi. Köşeyi döndüler; gittikleri kilise yıkılmak üzere olan bir kaleye benziyordu. Richard'ın evlenmeyi planladığı kadının evi yolun karşısındaki yeşilliklerin ortasında yükseliyordu. Yatak odası ışığı yanıyordu.

Richard, "Annenle ben," dedi, "ayrılmaya karar verdik. En azından bu yaz boyunca. Henüz işi resmiyete dökmeyi, boşanmayı düşünmüyoruz. Bir deneyip görmek istiyoruz. Son birkaç yıldır birbirimizi yeterince mutlu edemiyoruz. Sen de fark etmiş miydin, bilmiyorum."

Dickie, "Hayır," dedi; duygu yükü olmayan, sadece dürüst bir cevaptı bu: bir sınavda kendisine sunulan olguların doğru mu yanlış mı olduğunu söyler gibi.

Richard oğlunun bu kayıtsız ama ciddi tavrından memnun, neredeyse gevezeliğe varacak biçimde, ayrıntılardan söz etmeye soyundu. Kasabanın öteki ucunda tutacağı eve ulaşım kolaydı; çocuklar iki ayrı tatil yapma fırsatı bulacaktı; yaz boyunca daha çok gezecekler, daha çok şey yapacaklardı. Dickie babasını dinliyor, söylediklerini sindirmeye çalışıyordu. "Ötekiler biliyor mu?"

"Evet."

"Haberi nasıl karşıladılar?"

"Kızlar oldukça sakin karşıladı. John kısa bir süre çılgına döndü; bağırıp çağırdı, bir sigara yedi, peçetesinden salata yaptı ve okulundan ne kadar nefret ettiğini anlattı."

Dickie güldü. "Öyle mi?"

"Evet. Okul işi kardeşinin canını annenle benim durumumuzdan daha çok sıkmış. Bu bahaneyle patlayınca rahatladı bile."

"Öyle mi?" Bu tekrar, Dickie'nin gerçekten çok şaşırdığının göstergesiydi.

"Evet. Dickie, sana söylemek istediğim bir şey var. Son bir saat, trenin gelmesini beklediğim bu son bir saat hayatımda geçirdiğim en kötü saatlerden biri oldu. Bundan nefret ediyorum. Nefret ediyorum. Babam benim sana yaptığımı yapmaktansa ölmeyi tercih ederdi." Richard bunları söyler söylemez kendini hafiflemiş hissetti. Ağırlığı altında ezildiği dağı oğlunun omuzlarına yüklemişti. Eve gelmişlerdi. Dickie arabadan inip ışıkları yanmakta olan

mutfaktan bir gölge gibi hızla süzülerek odasına yöneldi. Richard oğlunun arkasından seslendi, "Bir bardak süt istemez misin? Ya da başka bir şey?"

"Hayır, sağ ol."

"Yarın sabah arayıp işe gidemeyeceğini, hasta olduğunu söyleyelim mi?"

"Hayır, gerek yok." Oğlunun cevabı uzaktan gelmişti; odasına girmiş olmalıydı. Richard kapının çarpılarak kapanmasını bekledi ama öyle bir şey olmadı. Kapı normal bir biçimde, sessizce kapandı. Ses Richard'ı altüst etti.

Joan uykunun o ilk derin kesimindeydi; uyanması zaman aldı. Richard'ın söylediğini tekrarlaması gerekti: "Dickie'yle konuştum".

"Ne dedi?"

"Çok bir şey demedi? Gidip ona iyi geceler diler misin? Lütfen."

Joan üstüne sabahlığını almadan oğlunun yanına gitti. Richard, ağırdan alarak pijamalarını giydi önce, sonra koridorda ilerledi. Dickie çoktan yatağına girmişti; Joan onun yanında oturuyordu; oğullarının çalar saatli radyosundan hafif bir müzik sesi geliyordu. Joan ayağa kalkınca nereden geldiği belli olmayan bir ışık –ayışığıydı belki de– geceliği üstünden bedenini çevreledi. Richard, oğullarının dar yatağında Joan'ın ısıtmış olduğu yere oturdu. "Radyon açık mı kalsın istiyorsun?" diye sordu.

"Hep açık zaten."

"Bu sesle uyuman zor olmuyor mu? Ben uyuyamazdım."

"Olmuyor."

"Uykun geldi mi?"

"Evet."

"İyi. Yarın işe gitmek istediğinden emin misin? Yorucu bir gece geçirdin."

"Gitmek istiyorum."

Bu kış okuldayken Dickie hayatında ilk kez az uyunup da yaşanabileceğini öğrenmişti. Bebekken çok derin bir uykusu vardı; derin uykusunda bakıcıları telaşlandıracak kadar çok terlerdi. Büyürken de kardeşleri içinde en erken yatmaya giden o olurdu. Şimdi bile, televizyon izlerken programın tam ortasında, kıllı bacakları sere serpe bir halde öylece uyuyakalabiliyordu. "Peki. Aferin sana. Dickie, beni dinlemeni istiyorum. Seni çok seviyorum. Hatta şu ana kadar ne kadar çok sevdiğimi anlayamamışım bile. İşler ne yöne doğru giderse gitsin, bil ki hep senin yanında olacağım. Bana güven."

Richard oğlunun öbür tarafa dönük yüzünü öpmek için eğildi, ama artık kasları da gelişmiş olan oğlu birden dönüp ıslak yanaklarını babasınınkine yaslayarak onu kucakladı ve tıpkı bir kadın gibi tutkuyla dudaklarından öpüverdi. Sonra babasının kulağına tek bir söz, can alıcı önemde, son derece mantıklı tek bir söz fısıldadı: "*Neden?*"

Neden. Bu söz bir çatlaktan giren rüzgâr gibiydi, saplanan bıçak, boşluğa açılan bir pencere gibiydi. Soluk beyaz yüz gitmişti; karanlığın hatları yoktu. Richard nedeni unutmuştu. □

İngilizceden çeviren **Deniz Hakyemez**

Yazarın Bakış Açısı

John Updike

Eskiler şiirin ve yazının amacının düşünmek ve öğretmek olduğunu söylerdi; Aristoteles büyüleyici düşüncenin özünün, her ne kadar korkunç ve acıklı olsa da, hastalıklı ve kişisel duygularımızın öznel kirlenmişliğinin sonuna, katharsise ulaştıran dramatik eylem olduğunu öne sürer. Kurmaca kişiyle özdeşlik kurarak artan duygudaşlık, sıklıkla anlatının amacı olarak sunulur. D. H. Lawrence, her zamanki hararetli üslubuyla, "Ve burada gereği gibi ele alınmış romanın büyük önemi karşımıza çıkıyor. Bizi bilgilendirebilir ve uyanan duygudaşlığımızın akıntısında yeni yerlere götürebilir; ölü ve solgun şeylere karşı duygudaşlığımızı silip götürebilir," diye yazar. Kafka, kitabın içimizdeki donmuş denizi kıran bir balta olduğunu söyler.

* * *

Çoğu insanın yazının propaganda olduğunu varsaymaları akla uygun bir durum. Elbette toplumcu gerçekçi, "delikanlı traktörle tanışıyor" romanları gibi kötü propagandalar ve Hıristiyan melodramları ya da Horatio Alger ve Samuel Smiles gibi kapitalist başarı öyküleri gibi modası geçmiş propagandalar da var. Ne ki karton ve yongalarda dikkatlice postalanmış, bir parça kristal gibi öykünün içine sarılmış bir iletinin olduğu da kuşku götürmez. Ülkemde bir öğrenciden ya da öğretmenden bir kitabımda ne demek istediğimi soran, benim kasıtlı olarak yontarak en kısa haline getirdiğim bazı tümcelerimi ayrıntılandırmamı isteyen bir mektup almadığım ya da benim hoş bir biçimde uzmanı olduğum varsayılan konularda; çoğunlukla tanrıbilim ya da cinsellik olur bu konular; konuşmaya çağrılmadığım gün pek olmaz. Hemingway, Saint-Exupéry ya da D'Annunzio gibi, Camus'nün belki de bu geleneğin son örneği olduğu kahraman yazar kimliği, Amerika'da yerini eğitimci yazar kimliğine bıraktı. Yazarların büyük kısmı ders veriyor; bunların birçoğu yazarlık dersi veriyor; yazarlık üniversitelerde kitabın ölüm fermanı gibi vandalca öğretiliyor ve yazılı sözcükler cenaze çanı gibi tekdüze çınlıyor; her yazarın ders verebileceği varsayılır ve kuramsal fikirlerinin sade ürünleri, "yazarlığın" kendisi kalburlanır, yeterli nitelik bulunduğunda eğitici tasarım olarak eğitimin birbirine bağlayan kemeriyle yerlerine yerleştirilir.

Eğitiminin uzak ama işler durumdaki unsuru olarak senin ona seminer çalışmasını, doktora tezini ya da önemli yapıtını bitirmesi için gerekli bilgi ve açıklayıcı denemeleri sağlamanın doğal olarak görevin olduğunu düşünen ve nazikçe ama kesinkes talep eden arzuhalcinin bu ikrarı ne büyük cüret –hızla belirtilen iletinin yokluğunun, çoğu kez bir ileti olduğunu; ketumluğun bir anlatım aracı olarak önemli; aceleyle anket doldurmanın yazarın asıl eylemiyle sadece ilgisiz değil karşıt da olduğunu; işin tuhafı yazarlık eyleminin özel ve titizlikle yapılan bir eylem; azametli gösterilerden çok şeytan kovma ve üretimin konusu olduğunu ve yaptığının ideal olarak yapıtı yaşam gibi belirsiz ve opak kılmak olduğunu ikrar etmek ne büyük cüret. □

İngilizceden çeviren **Sine Ergün**

John Hoyer Updike, 18 Mart 1932'de Shillington, Pennsylvania'da doğdu ve on üç yaşına dek orada yaşadı. Updike'ın ünlü çalışması *rabbit* dizisinden *Rabbit is Rich* ve *Rabbit at Rest* kitapları ona Pulitzer Ödülü'nü kazandırdı. Konularını orta sınıf Protestan Amerikan kasaba yaşamından seçen Updike, ince işçiliği ve üretkenliğiyle adını duyurdu. Yirmi iki romanı, onu aşkın öykü derlemesi, şiirleri, edebiyat eleştirileri ve çocuk kitapları yayımlandı. Yüzlerce öykü, eleştiri ve şiiri 1950'den beri *The New Yorker*'da okuyucuyla buluştu. Yapıtlarında genel olarak cinsellik, inanç, ölüm ve bu olgular arasındaki ilişkiler gibi konular işlenir.

Natsume Soseki

İlk Gece

Şöyle bir düş gördüm. Kollarımı kavuşturup yatağın başucuna ilişmiştim ki sırtüstü uzanmış hasta kadın usulca, Artık ölüyorum, dedi. Yastığı kaplayan uzun saçlarının ortasında, yumuşak hatlı, yuvarlak yüzü vardı. Bembeyaz yanaklarının derinliklerine belli belirsiz, sıcacık bir kan alacası yayılmış, dudaklarında keskin bir kırmızı. Hiç de ölecekmiş gibi görünmüyordu. Ama kadın kısık sesle, apaçık, "Ölüyorum" demişti. Ben de inanmıştım öleceğine. Yine de eğilip, Sahiden öyle mi, ölüyor musun gerçekten, diye sordum. Öleceğimi biliyorum, dedi gözlerini büsbütün açıp. İri, ıslak gözleri vardı; bir de uzun kirpiklerinin arasından görünen kapkara bir çift enginlik. O kapkara gözbebeklerinin derinliklerinde ışıl ışıl yansımam yüzüyordu.

Derinliğinden neredeyse içini görecekmiş gibi olduğum şu kara gözlerin ışıltısına bakıp, yine de ölecek oluşunu aklım almıyordu. Ağzımı özenle yastığına yaklaştırıp, Ölmeyeceksin aslında, bir şeyin yok değil mi, diye bir kez daha sordum. Derken kadın, siyah, uykulu gözlerini kırpmadan, yine o kısık sesiyle, Öleceğim, umarı yok, dedi.

Peki, yüzümü görebiliyor musun, diye sorunca içtenlikle, Görüyor muyum, işte, tam oradan, gözlerimin içinden yansımıyor mu, dedi gülümseyerek. Hiç bir şey demeden geri çekildim. Kollarımı kavuşturup, ille de ölecek mi sonunda, diye düşündüm.

Bir süre sonra kadın yeniden konuştu:

"Ölünce, beni gömmeni istiyorum. Büyük bir istiridye al eline, bir çukur aç. Sonra gökten düşen yıldızdan bir parça al, mezarıma dik, taş niyetine. Yıldızın yanı başında bekle sonra da. Seninle buluşmak için yeniden geleceğim..."

Ne zaman geleceksin, dedim.

“Güneş doğar. Doğduktan sonra batar güneş. Sonra yeniden doğar, yeniden batar... Kızıl güneş doğudan batıya, sonra yeniden doğudan batıya giderken... beni beklemeye katlanabilecek misin?”

Hiçbir şey demeden başımı salladım. Kadın, kısık sesini azıcık yükseltip, “Bekle beni yüz yıl,” dedi, kararlı bir sesle.

“Yüz yıl boyu, mezarımın başucunda otur ve bekle beni. Bir gün, mutlaka dönüp geleceğim.”

Yalnızca, Bekliyorum, diyebildim. Derken kapkara gözbebeklerinde apaçık görünen siluetim bulanıklaştı, eriyip gitti. Yansımam, dingin suya düşen bir gölgenin çalkalanışı gibi silinip giderken, kadının gözleri birden kapanıverdi. Uzun kirpiklerinin arasından bir damla yaş süzüldü yanaklarına doğru... Artık ölmüştü.

Bahçeye indim, istiridye kabuğuyla bir çukur açtım. İstiridyenin ağzı büyük, yumuşak, keskin kenarlıydı. Toprağı her kazışımda kabuğun sırtına ay ışığı vuruyor, pırıl pırıl parlıyordu. Havada yaş toprak kokusu vardı. Sonunda kazmayı bitirdim. Kadını çukura yerleştirdim. Ardından yumuşak toprağı üstüne atmaya başladım usulca. Toprağı her serpişimde istiridyenin sırtından ay ışığı yansıyordu.

Düşmüş bir yıldız parçası bulup geldim sonra, yavaşça toprağa yerleştirdim. Bulduğum, yuvarlak bir parçaydı. Sonsuz uzaydan düşerken geçen onca zamanda sert köşeleri aşınıp yumuşamış olsa gerek, diye geçti aklımdan. Parçayı özenle kucaklayıp toprağa dikerken, göğsümün ve ellerimin azıcık ısındığını fark ettim.

Yosun tutmuş toprağa oturdum. Bundan sonra yüz yıl bekleyeceğim demek, diye düşünüp kollarımı kavuşturdum, yuvarlak mezar taşına dalıp gittim. Orada öylece otururken, kadının söylediği gibi, güneş doğudan yükseldi. Kocaman, kızıl bir güneş. Sonra, yine kadının söylediği gibi, batıda kayboldu. Doğduğu anki gibi kızıl, kaybolup gitti bir anda... Bu birinci gün, diye saydım içimden.

Epey zaman geçince, kızıl güneş yeniden yükseldi ağır ağır. Ardından yine sessizce batıverdi. Bu ikinci, diye saydım yine.

Ben böyle bir, iki diye sayıp giderken, kızıl güneşi kaç kez gördüğümü bilemez oldum. Ne kadar hesabını tutmaya kalktıysam da, kızıl güneş sayısız kez başımın üstünden kayıp gitti. Ama yine de yüz yıl geçmek bilmiyordu. Sonunda gözlerimi yosun tutmuş yuvarlak mezar taşına diktim, Sakın kadın beni kandırmış olmasın, diye geçti aklımdan.

Derken, mezar taşının altından yükselip bana doğru eğilen mavi bir filiz çıkageldi. Gözlerimin önünde büyüdü büyüdü, göğsüme kadar gelip durdu. Birden, filizin usulca salınan boynunu zarifçe eğen tek tomurcuk, tüm görkemiyle çiçek açtı. Bembeyaz zambağın kokusu neredeyse kemiklerime kadar işledi. Çok yükseklerden düşen bir damla çiğle bir aşağı bir yukarı sallandı zambak. Başımı uzattım, çiğ düşen serin yaprağını öptüm. Yüzümü zambaktan ayırırken hesapsızca uzaya ilişince gözüm, bir seher yıldızının tek başına parladığını gördüm.

O an ilk kez fark ettim, yüz yıl geçmişti bile. □

Japoncadan çeviren **Hakan Ergül**

Natsume Soseki

(1867-1916)

Modern Japon edebiyatının en önemli yazarlarından Natsume Kinnosuke, Natsume Soseki takma adıyla tanınır. Ailenin altıncı çocuğu olarak 1867'de Edo'da (bugünkü Tokyo), Uşigome Babaşita semtinde (Şinciku semti yakınları) dünyaya geldi.

Modern Japon edebiyatının en önemli yazarlarından Natsume Kinnosuke, Natsume Soseki takma adıyla tanınır. Yaşamının ilk yıllarında bir aile dostunun yanında yetişen Kinnosuke, on yaşında evine döner. Bunu izleyen yedi yıl boyunca Çin klasikleri ve İngilizce öğrenimi görür. Ardından Tokyo Üniversitesi'nin hazırlık sınıfına başlayacak, burada Masaoka Şiki gibi edebiyatla ilgilenen başka öğrencilerle tanışacak, uzun soluklu dostluklar kuracaktır. Kinnosuke yazılarında "Soseki" adını kullanmaya başladığında 30'lu yaşlarındadır.

Babası güçten düşünce genç yaşta çalışması gerekir. Lise yıllarında ders vermeye başlar. İngilizce'de üstün başarı gösterir, Tokyo Üniversitesi İngiliz Edebiyatı Bölümü'nü 1893'te bitirip ünlü bir kolejde İngilizce öğretmenliğine başlar. İş yaşamındaki yoğun isteksizliği kırılgan duygusallığıyla birleşince, ilkgençlik yıllarındaki bunalımları giderek sıklaşır, dayanılmazlaşır. Çalıştığı saygın kolej kendisine önemli bir kariyer sağlayabilecekken, Soseki bu işten ayrılmayı, öğretmenliği güneydeki küçük Şikoku adasında sürdürmeyi seçer. Adadaki yaşamı ve okul, daha sonra 1906'da yayımlanan ve en önemli yapıtlarından sayılan *Botçan*'da (*Küçük Bey*, Oğlak Yayınları, 2003) karşımıza çıkacaktır.

1896'da, Kumamoto'da bir yüksek okulda profesör olarak çalışmaya başlayan Soseki bir yıl sonra evlenir, ardından da Eğitim Bakanlığı'nın bursuyla İngiltere'ye gider. Bu dönemin büyük bölümünü Londra'da geçiren Soseki, iki yıl boyunca yoğun olarak İngiliz edebiyatına odaklanır. Ancak İngiltere'deki yaşamı Soseki'nin çöküntülerini ağırlaştıracak, yazar, iç dünyasında derin kırılmalarla 1903'te Tokyo'ya, ailesine dönecektir.

Soseki Tokyo İmparotorluk Üniversitesi'nde İngilizce ve İngiliz edebiyatı dersleri vermeye başlar. Bu dönemde Soseki'nin yakın çevresini oluşturan edebiyatla ilgili öğrencilerin neredeyse tamamı Meiji Dönemi sona ererken Japon edebiyatında öne çıkacaklardır. Aralarında oyun ve roman yazarı Kume Masao ve Japon öykücülüğünde bir dev, Akutagawa Ryunosuke de vardır. Edebiyat alanında Doğalcı yaklaşımın, Şaseibun Hareketi olarak anılan "yaşamın gerçekliğini" temel alan anlatıların öne çıktığı bu dönemde Soseki, genç yazarlar üstündeki idealist ve ahlakçı etkisiyle anılacaktır.

Soseki'nin ilk yapıtlarından Ben Bir Kediyim (*Wagahai wa neko de aru*, 1905-1906) ve Küçük Bey romanlarının baş döndürücü başarısı üzerine Asahi Şimbun'un edebiyat sayfası editörlüğüne getirilen Soseki, hiçbir zaman istekli olmadığı öğretmenlik mesleğinden de böylece emekli olacaktır. Tamamladığı on dört romandan çoğu aynı gazetede bölümler halinde yayımlanır. Bunlar arasında, *Sanşiro* (1908), Madenci (*Kofu*, 1908), Ondan Sonra (*Sorekara*, 1909), Kapı (*Mon,* 1910) ve yazarın başyapıtı sayılan *Kokoro* (1914; Türkçe'ye "yürek, can, akıl, ruh, tin" sözcükleriyle çevrilebilir) da yer alır. İlk romanlarında yergiye ve homour'a çokça yer veren *Soseki, Kofu* ve *Sanşiro* ile birlikte bireyin yalnızlığını, tamamlanamaz eksikliğini, toplumsal baskı karşısındaki umarsızlığını merkeze alan, kendine eziyet etme, kaçış ve intihar metaforlarının öne çıktığı, görece karanlık bir anlatımı benimser.

Soseki'nin yıllarca peşini bırakmayan ruhsal çöküntülerini, ağırlaşan fiziksel rahatsızlıkları izleyecek, son çalışmaları "Meian" ve otobiyografik romanı "Miçikusa"yı yarım bırakarak, 9 Aralık 1916'da mide kanserine yenik düşecektir.

"İlk Gece" ("Dai içi ya"), on gecede on rüyayı öyküleyen *Yumeya*'nın ilk bölümüdür. Yazarın iç dalgalanmalarını, huzursuzluklarını, çatışmalarını fantastik öğeler dolayımıyla dışavurduğu ve 1908'de yayımlanan bu çalışması, Soseki'nin en önemli yapıtları arasındadır. □

Kitabın Merkez'i sunar:

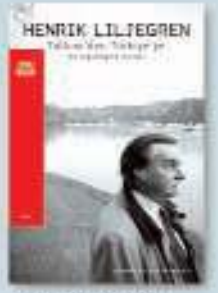
Dünya'nın Dört Bir Yanından...

Deneme-224 sayfa-9 YTL

Anlatı-165 sayfa-10 YTL

Anı-404 sayfa-24 YTL

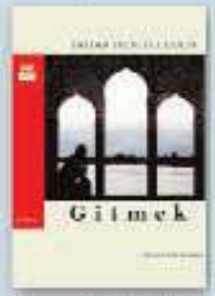
Anı-442 sayfa-30 YTL

Mitoloji-109 sayfa-6 YTL

Masalsı-127 sayfa-10 YTL

Roman-278 sayfa-14 YTL

Roman-346 sayfa-18 YTL

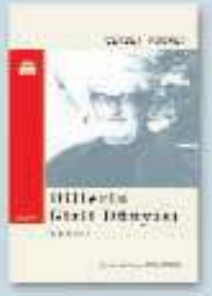
Roman-338 sayfa-16 YTL

Roman-348 sayfa-17 YTL

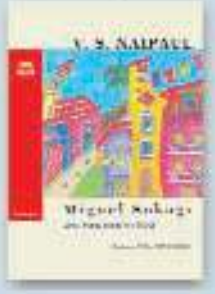
Deneme-306 sayfa-20 YTL

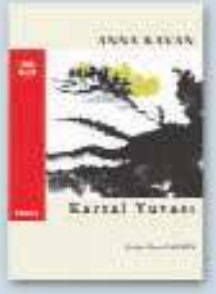
Deneme-376 sayfa-17 YTL

Şiir-110 sayfa-7 YTL

Roman-343 sayfa-18 YTL

Roman-344 sayfa-20 YTL

Roman-404 sayfa-19 YTL

ciner

Şehit Muhtar Cad. No:56 Taksim / İstanbul Tel: 0212 237 45 02 03 Fax: 0212 237 45 04
info@merkezkitapcilik.com.tr - www.merkezkitapcilik.com.tr

MK MERKEZ KİTAPLAR

AKUTAGAWA RYUNOSUKE

Raşomon

Ağlaşmış Hayat(ın) Kapısı

GEÇMİŞ ZAMAN İÇİNDE BİR GÜN BATIMIYDI... BİR KÖLE,[1] RAŞOMON'UN[2] altında yağmurun dinmesini bekliyordu.

Geniş kapının altında bu adamdan başka kimse yoktu. Sadece bir cırcır böceği, yer yer kırmızısı silinmiş büyükçe ve yuvarlak kolonun üstüne tünemişti. Raşomon, Suzaku Güzergâhı'nda yer aldığı için, altında bu adamın dışında da bambu şapkalı ya da yün başlıklı iki üç kişinin daha yağmurun dinmesini bekliyor olması gerekirdi. Ne ki bu adamın dışında hiç kimse yoktu.

Neden derseniz, son iki üç yıldır Kyoto'da art arda depremler, hortumlar, yangınlar, kıtlıklar olmuştu. Rakuçu[3] her zaman böyle tenha değildi. Eski yazılı kaynaklara göre, bu dönemde Buda heykeli ve Budizmle ilgili araç gereçler çarpılıp kırılmış, üstüne kırmızı bulaşmış bölümler ya da altın gümüş plakalar içeren ağaçlar yol kenarına dizilip yakacak malzemesi olarak satılmış. Rakuçu bu durumdayken, Raşomon'un onarımı filan söz konusu bile olamazdı. Hal böyleyken, tilkiler, tazılar Raşomon'un harap oluşunu fırsat bilip içine yuvalanmıştı. Hırsızlar da... Son zamanlarda bir de sahibi olmayan ölüleri bu kapıya bırakıp kaçmak gibi bir âdet çıkmıştı. Güneşin gözü görülmez olduğunda herkesin içi fena olur, hiç kimse kapının yakınlarına adımını atamazdı.

İnsanların yerine, nereden geldiği bilinmez karga sürüleri toplanıp gelirdi. Gün boyunca sayısız karga havada daireler çizip kapının yüksekçe kirişi çevresinde gaklayarak uçuşuyordu. Akşam kızıllığı çöktüğünde, gökyüzünün özellikle kapının ardında kalan bölümü sanki susam serpiştirilmiş gibi görünürdü. Kargalar ölülerin etlerini yemek için gelirdi. Ancak o gün –vaktin geç olmasından mıdır bilinmez– ortalıkta tek bir karga bile yoktu. Yalnızca, yer yer göçmüş ve sonradan üstlerinde uzunca otlar bitmiş taş basamakların orasında burasında sıvışıp kalmış beyaz karga bokları görünüyordu. Köle, yedi basamaklı merdivenin en üst katında oturmuş, yıkana yıkana solmuş lacivert iş elbisesinin eteğini tertiplemiş, sağ yanağındaki sivilceyle uğraşarak boş boş yağmurun yağışını izliyordu.

Yazar az önce, "köle yağmurun dinmesini bekliyordu" demişti. Oysa aslında köle yağmur dindikten sonra da ne yapacağını bilmiyordu. Alışılageldiği gibi olsa kuşkusuz toprak ağasının evine dönmesi gerekirdi, ancak dört beş gün önce sahibi tarafından özgürlüğü bağışlanmıştı. Daha önce de yazıldığı gibi, o zamanlar Kyoto şehrinin durumu gitgide kötüleşiyordu. Kölenin onu uzun yıllardır kullanan toprak ağası tarafından birdenbire salıverilme-

si de aslında bu kötüye gidişin küçük bir etkisinden başka bir şey değildi. Dolayısıyla, "köle yağmurun dinmesini bekliyordu" yerine, "yağmurun altına bırakılmış gidecek yeri olmayan köle, bir çıkar yol arıyordu" demek daha uygun olur. Gökyüzünün o günkü hali heiyançoˢ kölesinin duygusallığını az etkilememişti. Öğleden sonra saat dört gibi başlayan yağmur hiç de duracak gibi görünmüyordu. Şimdi her şeyden önce yarın nasıl geçineceğini, umar- sızlığını nasıl sona erdireceğini düşünürken, bir yandan da Suzaku Güzergâhı'na yağan yağmurun sesini öylesine dinleyip duruyordu.

Yağmur Raşomon'u sarmalamış, ta uzaklardan duyulacak bir şarıltıyla yağıyordu. Güneşin batışı gökyüzünü gitgide alçaltıyor, dikkatle bakıldığında kapının çatısı eğimli nehir yatağının başındaki koyu renkli ve ağır buluta yaslanmış gibi görünüyordu. Köle, boşa koysan dolmaz doluya koysan almaz bu meseleye bir çözüm yolu seçemez haldeydi. Seçmiş olsaydı, çoktan şu cilalı çitin altında ya da yol kenarındaki toprağın üstünde açlıktan ölmüş olurdu. Sonra da getirip bu kapının üstüne bir köpek yavrusu gibi atıverirlerdi. Peki ya o yolu seçmezse... Köle kim bilir kaç kez aynı yolu arşınlamış, her defasında yine aynı noktaya varmıştı. Ancak "eğer"ler ne yaparsa yapsın, her zaman "eğer"di. Döne dolaşa, hırsız olmaktan başka çıkar yol olmadığı sonucuna varıyordu ama sonradan kabullenmek zorunda kalacağı bu kararı onaylayacak kadar yürekli değildi henüz.

Ağız dolusu bir hapşırıktan sonra usulca ayağa kalktı. Kyoto'nun akşam serinliği, soba sıcaklığını aratıyordu artık. Rüzgâr, güneşin batışıyla birlikte aldırış etmeden kapının kolonlarının arasından esip geçiyordu. Kırmızı kolonda durup duran cırcır böceği de bir yerlere gidivermişti.

Boynunu iyice içine çekip, küçük sarı ter bezini toparladı; lacivert iş elbisesini omuzlarından çekiştirip kapının çevresine göz gezdirdi. Yağmurdu rüzgârdı dert etmeden, insanlar tarafından görülme endişesi olmaksızın, bir geceliğine rahatça uyuyabileceği bir yer olsa, öylece oracıkta sabahlarım diye düşündü. Derken, kutsal kapının üstüne doğru uzanan genişçe ve yine kırmızı boyalı merdiven ilişti gözüne. Yukarıda ölülerden başka kimse olamazdı. Beline taktığı, sapı ağaçtan kılıcının düşmemesine özen göstererek, sandaletli ayağıyla merdivenin en alt basamağına bastı.

O ânın üstünden bilmem kaç dakika geçmişti. Adam Raşomon'un kuleye doğru giden geniş merdiveninin orta basamağında, kedi gibi büzülmüş nefesini tutarak merdivenin yukarısını gözetliyordu. Kulenin tepesinden vuran güneş ışığı sağ yanağını belli belirsiz nemlendirmişti. Kısa sakallar arasında irinli kırmızı bir sivilcenin göründüğü bir yanaktı bu. Başlangıçta, yukarıda ölülerden başkasının olamayacağını sanmıştı. Oysa iki üç basamak çıkıp bakınca yukarıda birinin ateş yakmış olduğunu, ateşin oradan oraya kıpırdatıldığını gördü. Bunu, sarı ve bulanık ışıltının tavan arasındaki örümcek ağlarında yarattığı titrek yansımalardan dolayı çabucak anlamıştı. Böylesine yağmurlu akşamda, burada Raşomon'un üstünde ateş yaktığına göre, öyle sıradan biri olmamalıydı.

Sonunda bir kertenkele gibi ayak sesi çıkarmadan, aceleyle merdivenin en son basamağına kadar emekleyerek tırmandı. Bedenini mümkün olduğunca düzleştirip boynunu da elinden geldiğince öne çıkararak korka korka kulenin içini gözetledi.

Baktı ki, söylentilerden de kulağına çalındığı gibi, kulenin içinde bir sürü ceset gelişigüzel atılmıştı, ancak güneş ışığının ulaştığı alan düşündüğünden daha dar olduğu için içeride kaç ölü olduğunu kestiremedi. Belli belirsiz, cesetlerden bazılarının çıplak, bazılarınınsa kimonolu olduğunu anladı. Elbette kadın erkek karışıktılar. Sonra bu cesetlerin hepsi de bir zamanlar yaşayan birer insan oldukları gerçeğinden bile kuşkulanacak kadar topraktan yoğrularak yapılmış bebekleri andırıyordu; kâh ağızları açılmış, kâh elleri uzanmış halde üst üste yuvarlanmışlardı. Üstelik omuz, göğüs gibi yüksekte kalan bölümlere güneş ışınları belli belirsiz düşmüş, alçakta kalan bölümlerin gölgesi daha da kararmış, ebedi dilsizler gibi susmuşlardı.

Cesetlerin kokuşmuşluğu karşısında farkına varmadan eliyle burnunu tıkadı. Ne ki aynı el az sonra burnunu tıkamayı unutmuştu. Bu duygu yükü, adamın neredeyse bütün koku alma duyusunu da yok etmişti.

Kölenin gözüne o an ilk kez cesetlerin arasında çömelmiş biri çarptı. Sarımtırak bir kimono giymiş, kısa boylu, zayıf, beyaz saçlı, maymun gibi, yaşlı bir kadındı bu. İhtiyar, sağ elinde yanan bir çam parçası, cesetlerden birinin yüzünü dikkatle seyrediyordu. Saçlarının uzunluğuna bakılırsa bir kadın cesedi olmalıydı.

Yüzde altmış korku ve yüzde kırk merakla uzunca bir süre soluk almayı bile unutmuştu. Eski tarih yazıcılarından ödünç alıp söylersek, "başındaki kıllar bile genişliyormuş gibi hissetti."[5] Kocakarı, çam parçasını yer döşemelerinin arasına sapladıktan sonra o ana dek gözünü ayırmadığı cesedin boynunu iki eliyle birden tutup aynı anne maymunun çocuğunun bitlerini ayıklaması gibi uzun saçları tek tek koparmaya başladı. Saçlar, boyun eğermişcesine kadının elinde kalıyor gibiydi.

Saç tellerinin bir bir yolunmasıyla birlikte kölenin yüreğindeki korku da azar azar sönüyordu. Öte yandan ihtiyara karşı vahşice bir nefret de usul usul kıpırdanmaya başlamıştı. Hayır, "ihtiyara karşı..." deyince yanlış anlaşılmış olabilir. Daha doğrusu, bütün fenalıklara karşı bir tiksinti çıkagelmişti. O anda biri köleye az önce kapının altında düşündüğü, "Açlıktan ölmek mi? Hırsız olmak mı?" sorusunu yeniden sorsa, köle muhtemelen hiç ikileme düşmeden açlıktan ölmeyi seçerdi. Bunun da ötesinde adamın kötülükten nefret eden yüreği ihtiyarın yer döşemelerine sapladığı çam parçası gibi iyice harlanmıştı.

Elbette, bu yaşlı kadının cesetlerin saçlarını niçin yolduğunu anlayamamıştı. Dolayısıyla, bu kadının yaptığı iyi midir yoksa kötü müdür karar veremiyordu. Ama ona göre, bu yağmurlu akşamda Raşomon'un üstünde sadece cesetlerin saç tellerini yolmak bile affedilemeyecek bir kötülüktü zaten. Şüphesiz o anda köle, daha az öncesine kadar hırsız olma niyetinde olduğunu falan tümüyle unutmuştu bile.

Gücünü iki bacağında toplayıp ansızın merdivenden yukarıya doğru fırladı. Eli kılıcının

sapında, büyük adımlarla kocakarının önüne atılıverdi. Kadının ne kadar şaşırdığını söylemeye bile gerek yok. İhtiyar, köleyi görür görmez neredeyse işiyumiyle[6] vurulmuş gibi yerinden sıçradı.

– Seni pislik! Nereye gidiyorsun?

İhtiyarın cesetlerden tökezleye tökezleye, telaşla kaçmaya çalıştığı yolu kesti, sövüp saymaya başladı. Kadın yine de onu iterek defedip kaçmaya çalışıyordu. Köleyse geçirtmem diye geri itekliyordu. İkisi de bir süre cesetlerin arasında kalakaldı. Ancak kimin galip kimin mağlup olduğu daha en baştan belliydi. En sonunda köle, ihtiyarın kolunu kavrayıp bükerek onu oracığa yıkıverdi. Bir kuşun bacağı gibi sadece kemik ve deriden ibaret bir koldu kadınınki.

– Ne yapıyordun? Söyle! Söylemezsen görürsün ne yapacağımı...

Kadını bırakır bırakmaz aniden kılıcını çekip, çelik beyazını ihtiyarın gözüne dayadı. Ama kadın buna rağmen sessizliğini koruyordu. Elleri tir tir titrerken, soluğu boğulur gibi çıkıyor; yuvalarından fırlayacakmış kadar açık gözleriyle, kaderine boyun eğen bir dilsiz gibi sessizliğini koruyordu.

İlk kez bu ihtiyarın ölmesinin ya da yaşamasının tümüyle kendi elinde olduğunun bilincine vardı. Bunu bilmek, o ana kadar haşince yanmakta olan nefret dolu yüreğini bir anda serinletiverdi. Geriye kalan, üstüne düşeni yapmış olmanın kıvancı ve ağırbaşlı tatminiydi. Sesini biraz yumuşatıp ihtiyara tepeden bakarak dedi ki:

– Ben bekçi falan değilim. Az önce bu kapının altından geçmekte olan gezginin biriyim. O yüzden seni yakalayıp da bir şey yapacağım falan da yok. Sadece bana az önce burada, kapının tepesinde ne yaptığını anlat, yeter!

Bunun üzerine ihtiyar kocaman gözlerini daha da belertip kölenin yüzüne bakakaldı. Göz kapakları kızarmış etçil kuşlar gibi keskindi bakışları. Kırışıklıklardan neredeyse burnuyla birleşmiş ağzını bir şey çiğnermiş gibi oynattı. İncecik boynunda gırtlağının kımıldayışı görülebiliyordu. O anda, o boyundan karga sesi gibi bir ses geldi kölenin kulağına:

– Bu saçları kökleyip... bu saçları kökleyip, peruk yaparım diye düşünmüştüm de...

Kocakarının açık, sıradan yanıtı köleyi hüsrana uğratmıştı. Üstelik düş kırıklığıyla da kalmamış önceki nefreti de buz gibi bir aşağılamayla yeniden yüreğine dolmuştu. Bu ruh hali karşısındakine de geçmiş olmalı. İhtiyar cesedin kafasından kopardığı saçı tekrar eline alarak kurbağa sesi gibi bir sesle şunları söyledi:

– Aslında ölmüş insanların saçlarını yolmak kim bilir ne kadar fena şeydir... Gelgelelim, böylesi buradakilerin tümüne müstahak. Örneğin bu saçını yolduğum kadın, yılanları on ikişer santimetre kesip kurutulmuş balık diye Tetavaki[7] kampına satmaya giderdi. Salgına yakalanıp ölmeseydi şimdi de böyle geçinirdi. Üstüne üstlük, o sattığı kuru balıkların tadı pek güzelmiş de memurlar ne yapıp edip yemeğe katık yaparlarmış. Ben bu kadın kötüydü diyemem. Eğer öyle yapmasa açlıktan ölecekti, başka yolu yoktu ki yaptı. Onun için benim bu yaptığım da kötü sayılmaz. Açlıktan ölmektense, başının çaresine bakacaksın. O çaresizliği çok iyi bilen bu kadın şimdi yaşasa, benim bu yaptığımı görüp, bırak yapsın, derdi.

İhtiyar aşağı yukarı bu anlama gelen sözler söyledi. Köle kılıcını yerine yerleştirmiş, sol eli kılıcının sapında soğukkanlılıkla bu sözleri dinliyordu. Elbette sağ eliyle kırmızı yanağındaki kocaman iltihaplı sivilcesiyle de oynayarak. Ama bütün bunları dinlerken kölenin yüreğine bir cesaret doğdu. Az önce kapının altındayken sahip olamadığı cesaretti bu. Kapının üstüne çıkıp da bu ihtiyarı yakaladığı anki duyguyla hiç ilgisi olmayan, tamamen tersine cesaretti duyumsadığı. Açlıktan ölmekle hırsız olmak arasında ikircikli de değildi artık. Adamın o anki ruh halinde açlıktan ölmek, neredeyse hayal bile edilemeyecek kadar akıl dışı kalmıştı.

"Bir süre ölü gibi yatan ihtiyarın çırılçıplak vücudunu cesetlerin arasından kaldırması biraz zaman almıştı. İhtiyar, fısıldaya, inleye hâlâ yanmakta olan ateşin aydınlığında merdivenin ağzına kadar sürünerek gitti."

– Hadi canım, demek öyle?

İhtiyarın konuşması bitince dalga geçer gibi onayladı. Sonra adım adım öne çıkarak ansızın sağ elini sivilcesinden çekti ve ihtiyarı ensesinden yakalayıp dişlerini geçirircesine şöyle dedi:

– Öyleyse ben de seni soymaya kalksam hiç içerlemezsin. Yoksa ben de açlıktan öleceğim.

Köle birden kocakarının kimonosunu çekti aldı. Ayaklarına sarılan kadını tekmeleyerek cesetlerin üstüne yıktı. Merdiven girişine kadar yalnızca beş adım vardı. Çekip aldığı soluk sarı renkli kimonoyu koltuğunun altına sıkıştırıp dimdik merdivenlerden gecenin dibine kadar indi.

Bir süre ölü gibi yatan ihtiyarın çırılçıplak vücudunu cesetlerin arasından kaldırması biraz zaman almıştı. İhtiyar, fısıldaya, inleye hâlâ yanmakta olan ateşin aydınlığında merdivenin ağzına kadar sürünerek gitti. Sonra kısa beyaz saçlarıyla baş aşağı sarkıp kapının altına bir göz attı. Dışarıda yalnızca mağara karanlığında bir gece vardı.

Kölenin nereye kaybolduğunu kimse bilmiyor... □

Japoncadan çeviren **Zehra Yurdsever**

– Hakan Ergül'e katkılarından ötürü teşekkür etmek isterim (Z.Y.)

[1]Çeviride "köle" sözcüğü, Japonca "genin" yerine kullanılmıştır. Toplumun en alt tabakasında yer alanlar için kullanılan "genin", sistemli bir kölelik kurumuna göndermede bulunmaz; iş tanımı açısından hizmetçi, yamak sözcüklerine daha yakın olduğu söylenebilir. Ancak "sahiplenilme, azat edilme" gibi kurumlarla bağlı olduğu için, çeviride "köle" sözcüğü seçilmiştir.

[2]Raşomon, Kyoto' nun merkezindeki güney köprüsünde bulunan, kuzey-güney güzergâhlı kapı.

[3]Rakuçu, Kyoto'nun şehir merkezi.

[4]Heiyanço, Kanmu imparatorunun Heiyan Sento'dan Kamakura Bakufu'ya kadar süren, başkentin Heiyan (bugunkü adıyla Kyoto) olduğu dört yüz yıllık dönem.

[5]"Başındaki kılların bile genişlemesi" anlatımı, Türkçe'de "korkudan tüyleri diken diken olmak" deyimine karşılık gelmektedir. (Çev.)

[6]İşiyumi, büyük taşları yerinden oynatmaya yarayan araç. Surların ya da sarp kayaların üstüne taşları koymak ya da vurup düşürmek için Heiyan dönemi Japonya'sında kullanılmıştır. (Çev.)

[7]Tokubo sarayını koruyan memurların bekleme yeri.

Akutagawa Ryunosuke (1892-1927) Tokyo'da doğdu. Doğumundan birkaç ay sonra annesinin akli dengesini yitirmesi nedeniyle babası tarafından amcasına evlatlık verildi. Çocukluk ve ilk gençlik çağlarını amcasının evinde geçirdi. 1913'te Tokyo Kraliyet Üniversitesi, İngiliz Edebiyatı Bölümü'ne girdikten sonra yazmaya başladı. 1915 yılında yayımladığı ünlü öyküsü "Raşomon"la Natsume Soseki Ödülü'nü kazandı.

Yazarlık dışında İngilizce öğretmenliği ve gazete editörlüğü yaparak yaşamını sürdüren Akutagawa, 1918 yılında evlendi ve üç çocuğu oldu.

Yaşamının sonlarına doğru sürekli gördüğü halüsinasyonlarla ve sinirlilikle başedemeyen Akutagawa, 1927 yılında bir arkadaşıyla birlikte yaşamına son vermeye karar verip beceremeyiş, ikinci deneyişinde ise yüksek dozda ilaç alarak yaşama kendi isteğiyle veda etmiştir.

1935 yılında anısına düzenlenen Akutagawa Edebiyat Ödülü, günümüz Japonyası'nda en önemli edebiyat ödülleri arasında.

Otuz beş yıllık kısa yaşamı boyunca pek çok öykü ve haiku'ya imza atan yazarın öyküleri, Edo dönemi öyküleri (Edomono), Heiyan dönemi öyküleri (ochomono), Hıristiyanlık dönemi öyküleri (krishitanmono) ve Meiji dönemi öyküleri (kaikamono) olmak üzere, dörde ayrılır. *Raşomon* (1915); Burun (*Hana*, 1915); Sigara ve Şeytan (*Tabako to Akuma*, 1916); Örümcek Ağı (*Kumo no ito*,1917); Kappa (1927); Bir Aptalın Hayatı (*Aru Aho no Issho*, 1927) yazarın en önemli kitapları arasında. 1950 yılında Akira Kurosawa'nın yönetmenliğini yaptığı *Raşomon* filmi, konusunu Akutagawa'nın öykülerinden almıştır.

iki ayın ilk beşi

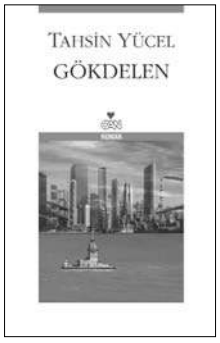
1 Orhan Pamuk.

Orhan Pamuk'un Nobel Edebiyat Ödülü'nü alması, değil son zamanların, yılın edebiyat olayı. Hak etti, etmedi tartışmalarıyla "Ermeni soykırımı" üstüne siyasetin gölgesine çekilmeye çalışılan Orhan Pamuk, Nobel Edebiyat Ödülü'nü niçin hak etmesin? Ayrıca bu ödül bir Türk yazarına verildiğine göre, sonunda bizim edebiyatımızın gecikmiş hakkı da böylece teslim edilmiştir. Bu arada, düşüncelerine katılın katılmayın, romanlarını beğenin beğenmeyin, tek başına düşüncelerini açıklama cesaretini gösteren bir yazara karşı düpedüz düşünsel şiddet uygulayan ve ne yazık ki bunu yaparken belki de tam bilincinde olmadan toplumun genel kabullerinden güç alan yazarların düştükleri durum, edebiyatımızın değerlerinden büsbütün kopmaya yüz tuttuğunu gösteriyor.

2 Tahsin Yücel'in *Gökdelen* romanı.

Tahsin Yücel'in yazdıkları, ötegeçeden bugünkü romanlarına önemli bir değişim gösterdi. *Aykırı Öyküler* ve *Komşular* ile bugün yazdıklarını hazırladı; sonra *Peygamberin Son Beş Günü*, *Bıyık Söylencesi*, *Yalan* ve *Kumru ile Kumru* ile epeyce farklı bir roman anlayışı kurdu ama tamamıyla kendine özgü kalmayı başardı. Tahsin Yücel edebiyatımızın yaşayan ustalarından. Örnek bir edebiyat adamı. Son romanı *Gökdelen* ile memleketin halini yazmış sanki, ama memleket gerçeklerinden uzakta, 2073'te geçen bir hikâye içinde. İroniyi, yergiyi, sanki Tahsin Yücel'den beklenmeyecek bir oyun içinde kurmuş, beklenmedik bir roman. Benzeri yok.

3 Ayhan Geçgin'in *Gençlik Düşü* romanı.

Sınırlı ama nitelikli edebiyatın izinden ayrılmayanların okuyup önemli bir sayfaya notunu düştükleri *Kenarda* ile tanıştığımız Ayhan Geçgin'in (1970) yeni romanı *Gençlik Düşü*, son zamanlarda yayımlanan romanlar arasında birkaç adım öne çıkıyor. Romanın bir büyük kent hikâyesi gibi tasarlanmış ve genç insanların gençliği nasıl yaşadığıyla ilgili zengin ayrıntılarla kurulmuş metni, kendini yinelemeden baştan sona akıyor. Sonunda gençlik yitikliktir. *Gençlik Düşü* benzerleri arasında ayrıksı duruyor. Bu arada Ayhan Geçgin belli ki görünmek istemiyor. Yazmakla yetiniyor. Bu tutumu unutmuştuk. Ayhan Geçgin'i korumak gerekir.

4 Ataol Behramoğlu'nun eleştirisi.

Ataol Behramoğlu'nun, *Varlık*'ın Ekim 2006 tarihli sayısında yayımlanan söyleşide günümüz Türk şiiri üstüne söyledikleri, geçen iki ayın ilk beşinde özel bir yer aldı. Enver Ercan ile yaptığı söyleşide, "kolaycılık, kendinin farkında olmayış; dünyadan, ülkeden, insandan habersizlik ve üstüne üstlük bu kibir, kendini beğenmişlik" ile tanımladığı günümüz şiiri üstüne sahici olmayan kalelere sıkı eleştiriler yönelten Ataol Behramoğlu, Ekim 2006'da edebiyatımıza çok belirgin bir im düşmüştür. Okunmadan geçilmesi olanaksız bir söyleşi.

5 Radikal Kitap.

Bazı gazetelerin nedenleri belli suskunlukları, altmış dört yazarın tuhaf mı tuhaf bildirileriyle aydın, yazar, entelektüel olma duyarlıklarının büsbütün bir kıyıya itildiği günlerde, *Radikal Kitap*'ın Orhan Pamuk'un Nobel Edebiyat Ödülü nedeniyle yaptığı özel bölüm, kutlanmaya değer bir tutum ve tavır alış oldu. *Radikal Kitap*, gazetelerin, dergilerin ya da kitap eklerinin edebiyatın değerlerinin korunması ve demokrasi konusunda kendilerine düşenler olduğunu böylece göstermiş oldu. Bugünkü etkinliğinin nedeni de bunlar olmalı.

Lizbon, 1961

FERİT EDGÜ
Yetmişinci Yaşında

"'Kendini tanı!'
Sokrates'in bu sözü iyi, güzel, ama yeterli değil. Kendini tanımak yetmez. Başkalarını tanımadan, sanmam ki insan kendini de gerçekten tanıyabilsin.
'Yazmak, diyor Blanchot, Ben'den O'na dönüşmektir.'"

"Her sanat yapıtı bir kavgadan doğar: yaşam, düşünce ve düşgücü arasındaki kavgadan."

– Ferit Edgü

Ferit Edgü başından beri edebiyatımızdaki egemen söylem ve ilişkilerin dışında kalmış, sıradışı yazarlarımızdan. Kendi değerlerinin yanında gördüklerine, sanılandan daha yakındır. Daha da önemlisi, onu öykücülüğümüzün ilk akla gelen yazarları arasında görmek, edebiyatın aslında ne denli değerli olduğunun da farkında olmaktır. 70. yaşı, Ferit Edgü'nün yaşamında bir şeyleri değiştirmeyecekse bile, bizim için önemli. Bu da sıradan bir 70. yaş konuşması değil.

Ferit Edgü kimdir?
Yunus Ali'nin babası.

İlk öykü Yeni Ufuklar'da. Yarım yüzyıldan çok olmuş...
İlk öykülerimden yalnız birini, "Yitik Gün"ü kitaplarımdan birine aldım. *Yeni Ufuklar*, *Mavi*, *Vatan Sanat Yaprağı'nda* yayımlanmış olanların tümü genç bir kalemin arayış ürünleriydi.
İlk kitabım *Kaçkınlar*'dan sonra onların yayımlanması söz konusu olamazdı.

Yazarken en başta neyi göz önünde tuttunuz?
Üslûp.

1950 kuşağının anlamı.
Bizler demokrasi yutturmacasının oynandığı bir ülkede, toplumu ve bireyi değiştirmek isteğiyle yanıp tutuşan gençlerdik. Son derece politik bir kuşaktık. Ama politika ile sanata bizden öncekiler gibi bakmıyorduk. Sanatın, yazının o güne değin Türkiye'de hiç üzerinde durulmamış, tartışılmamış konularını gündeme getiriyorduk. Dile birinci derecede önem veriyorduk. Şunu abartısızca söyleyebilirim: Türkçe bir düşünce dili niteliklerine bizim kuşakla ulaşmıştır.

En yakın arkadaşlarınız kimlerdi?
Demir Özlü. Onunla 1952'den, lise yıllarından beri dostuz. Sonra Yüksel Arslan. Maya'daki ilk sergisi dolayısıyla, *Vatan Sanat Yaprağı* için kendisiyle yaptığım söyleşiden beri. Sonra sevgili Onat Kutlar, Asaf Çiyiltepe, Güner Sümer, Ankara grubundan bugün hâlâ sıklıkla görüştüğüm Ahmet Oktay. Tabii, Tahsin Yücel. Onunla da yarım yüzyılı aşan, bir dostluğumuz var. *Yeni Ufuklar*'ın iki öykücüsünden biri, Orhan Duru'yla da öyle.

Kuşağınızdan en çok sevdiğiniz yazarlar.
Bizim şu 1950 kuşağı, şimdi düşünüyorum da, sıkı bir kuşaktı. Birbirine benzemeyen, daha önce de Türk yazınında pek örneği olmayan yapıtlar verdi. Onlardan birini, ikisini burda anmam doğru olmaz. Tümünün yapıtlarını günü gününe izledim. Birçoğunun da yayımcısı oldum. Bu bile onlara duyduğum ilginin, yakınlığın kanıtı olsa gerek.

Şimdiki genç yazarlardan sevdikleriniz var mı?
Var. Ama hoşlanmadıklarım, okuyamadıklarım daha fazla. Bizler Türkçenin işçileri olarak görüyorduk kendimizi. Dili ne kadar önemsersek önemseyelim, yeterince önemsemediğimizi düşünürdük.
Bugünün genç ve ünlü yazarlarında bu özeni göremiyorum. Bir de, yazılanların çoğunu, öykü ya da roman, son derece şematik buluyorum. Ortak konuları var.
Okuru da fazla önemsiyorlar. İtici güç, sanki yaratmak değil de, üne kavuşmak ya da ünü sürdürmek. Aralarında birkaç küçük İskender olsun isterdim.

En önemli kitabınız.
Bilmiyorum.

Ada Yayınları'nı en güzel tek kişilik yayınevlerinden biri yapan neydi?
Yazına duyduğum sevgi, tutku ve saygı.

Türkiye'nin yeri Batı'da mı, Doğu'da mı?
Ortadoğu'da. Ama zamanla, bana öyle geliyor ki Doğu'ya kayacak. Çünkü bu şizoid yapısı içinde adına milliyetçilik denen o ölümcül hastalıktan kurtulması olası görülmüyor bana.

Popüler edebiyatın anlamı.
Popüler edebiyatın, her dönem, her ülkede yeri olmuştur. 19. yüzyılda Victor Hugo, Balzac, Eugene Sue popüler yazarlardı. Dostoyevski, Tolstoy popüler romancılardı. Geniş halk kitlelerinin ilgisini çekmek, çok okunmak yazarların, özellikle romancıların, her zaman tutkuyla istedikleri bir şeydir. Önemli olan, popüler olmak için yazmakla, yazılanın popüler olması arasındaki ayrımdır. Ben elime kalemi aldığım erken yaşlarda, o günün modası güdümlü sanata karşıydım. Güdümlü sanat bugün yok. Ama popüler olmak için kendi kendilerini güden

Sabiha ve Oktay Rifat ile, Kanlıca, 1984

Solda: Yüksel Arslan ile, Paris, 1978. Ortada: Abidin Dino ile, Paris, 1984. Sağda: Demir Özlü, Güner Sümer ile, Paris, 1961.

ya da media tarafından güdülen yazarların sayısı bir hayli.

Türkiye'de yayıncılığın en önemli sorunu nedir?
Hiç düşünmeden korsan yayıncılık demem gerekiyor, biliyorum. Evet, ama yalnız o değil. Bugün Türkiye'deki kadar kolay kitap yayımlama şansına sahip yazar dünyanın hiçbir yerinde yok. Bir "seri üretim" durumuyla karşı karşıyayız. Bir tek yayınevi yok ki kitabınızın orda yayımlanması size bir prestij sağlasın. Yayımladıkları kitabı okumayan yayımcılar tanıyorum. Korsan yayıncılar gibi, belki onlar için de bir sıfat bulmak gerekiyor.

Bizde kitap yayıncılığının niteliği...
Sanırım, yukardaki yanıtım yeterli.

Kitap mal değilse, nedir?
Her şey. Tüm bir dünya. Düşünen kafaların, yaratıcı beyinlerin ortaya koydukları, yüzünü görmedikleri insanlarla paylaştıkları, sözcüklerden oluşan bizi birden ya da yavaş yavaş değiştiren, bu dünyanın olası tek dünya olmadığı (Klee) inancını aşılayan, maddesel açıdan belli boyutlarda, belli tür kâğıda basılmış (çoğaltılmış) bir nesne. Ama ruhu olan bir nesne. Yazmış olsam da okumuş olsam da benim bir parçam.

Avrupa'nın aydınlığı, karanlığı...
Avrupa'nın aydınlığı Yunan düşüncesinin, Rönesans'ın aydınlığıdır. Ama kendime hep sormuşumdur, Goethe'yi, Hölderlin'i, Novalis'i, Kleist'ı, Hegel'i, Fichte'yi, Marx'ı, Bach'ı, Beethoven'i... çıkaran bir ulus, nasıl olup da Naziliğin karanlığının içine düşmüştür? Goethe'yi okumuş, Beethoven'in, Mozart'ın müziğiyle büyümüş, bu sanatçılara tapan insanlar, nasıl olup da gaz odalarını yaratmışlardır?
Çok özlediğim aziz dostum Melih Cevdet, "Ben Batıcı değilim, Batılıyım," derdi. Ben de kendimi böyle tanımlarım. Batının aydınlık yönüdür kişiliğimi oluşturan, dünyaya bakışımı biçimlendiren, sanatının temelinde yatan. Ama Avrupa'nın o karanlığını da görmezden gelmem söz konusu değil.

Gençlik ile yaşlılık.
Biri serüvenin başlangıcı. Öbürü serüvenin sonu. Aynı serüvenin.

Abidin Dino.
Hani dostlukların insanı derler ya, bu söze Abidin kadar yakışan başka bir insan tanımadım. Politik görüşlerimiz hem birbirine yakın hem de birbirinden çok uzaktı. (Ne de olsa iki ayrı kuşağın insanlarıydık.) Abidin, bu konuları tartışmamaya özen gösterirdi. Tüm bir yaşamı bir inanca adamıştı. Ne kadar inançsız olursam olayım, onu anlıyor ve saygı duyuyordum. Hiçbir çıkar amacı gütmeyen bir dostluktu bizimki. Ölümüne değin sürdü, diyeceğim, ama ölümünden sonra daha yoğun olarak sürüyor.

Sait Faik.
Ustam. İlk ustam. Büyük ustam. İlk kez 15 yaşımda okumuştum *Şahmerdan*'ı. Öyküleriyle beni yazmaya itti. Önümde yeni ufuklar açtı. Ölümünden kısa bir süre önce imzaladığı son kitabı *Alemdağda Var Bir Yılan*'ın iç kapağında yer alan, "Hikâyeciden hikâyeciye, sevgi, selâm" sözcükleriyle de "icazetnâmemi" veren yazar.

Yaşar Kemal.
20. yüzyılın ender, büyük epik yazarı.

En tepedeki şairiniz.
Tek bir şair? Bu benim için dünyanın sonu olur, çünkü bu tapınma anlamına gelir.
Ben, küçük yaşlarımdan beri şiirle yaşadım. Şiiri yazı sanatları içinde baş köşeye koydum ve sanat olarak da yalnız onu gördüm. Oktay Rifat, Melih Cevdet gibi şairlerin döneminde yaşadığım, onların şiirlerini okuduğum, kitaplarını yayımladığım için kendimi talihli sayıyorum. Ama benim şiirlerim Yunus'tan Nâzım'a, Homeros'tan Lorca'ya, Vergilius'tan René Char'a, Ahmatova'ya, Mandelstam'a yüzlerce, belki binlerce şair. Tümü de en tepede.

Edebiyat ne işe yarar?
Edebiyatın doğrudan bir yararı yoktur. Toplumlar üzerinde derin bir etkisinin olmadığını da Nazi Almanya'sında ve Sovyetler Rusya'sında gördük.Bu nedenle "ulusal sanat / ulusal edebiyat" sözlerinden tiksinirim. Bizim işimiz bireylerle. Dünyayı değiştirmek için de yazsak, işimiz, ilişkimiz bireylerle.

Öykü dergisi ne işe yarar?
Bir yaşlı yazarın yanı sıra on genç öykücünün öyküsünü yayımlamaya, onlarla (eğer hâlâ varsa) öykü meraklısı okuru buluşturmaya.

Türk edebiyatının Batı'da yeri var mı?
Bazı Türk yazarlarının, bazı yayınevlerinde yeri var, dersek daha doğru olur.

***Hakkâri'de Bir Mevsim* filmini nasıl bulmuştunuz?**
Romanın sinemaya uyarlanması tasarısına uzun zaman karşı çıktım. Ama çok sevdiğim Tezer Özlü öylesine ısrarcı oldu ki senaryosunu Onat'ın yazması koşuluyla kabul ettim. Daha senaryo aşamasında Onat da, ben de filmin rejisörü Erden Kıral da filmin romanı beyazperdeye taşıyamayacağını biliyorduk. Roman ve film, iki ayrı dildir. Aralarında çeviri de her zaman kolay değildir. Filmin yapımı uzan ve çetin bir serüvendi. Ama herkes inançla çalıştı. Ve ortaya Türk sinemasının da, bizlerin de övünç duyacağı bir film çıktı. Eh, bir romana bundan daha az ihanet edilemez.

Resmin hayatınızdaki yeri?
Çok büyük. Ressam olmak istedim. Ne var ki kendime karşı çok acımasızım. Yaptıklarımla yetinmedim; daha doğrusu beni doyurmadılar, önümü açık görmedim. Paris'te sergiler açtım, sergilere katıldım, ama nafile, beni sözcükler çekiyordu kendilerine. Bu, resme olan tutkumu azaltmadı; tam tersine, bir resim delisi olup çıktım. Ressamlardan, resimlerden çok şey öğrendim. Dersler aldım. Azbuçuk bir resmi doğru dürüst okumayı öğrendim.

Hiç düşünmeden korsan yayıncılık demem gerekiyor, biliyorum. Evet, ama yalnız o değil. Bugün Türkiye'deki kadar kolay kitap yayımlama şansına sahip yazar dünyanın hiçbir yerinde yok. Bir "seri üretim" durumuyla karşı karşıyayız. Bir tek yayınevi yok ki kitabınızın orda yayımlanması size bir prestij sağlasın. Yayımladıkları kitabı okumayan yayımcılar tanıyorum.

Minimalist misiniz?
Minimalizm görsel sanatlarla ilgili bir terim. Benim öyküde yaptığım bunun karşılığı değil. Sözcüğün anlamını aldım ben: En azla en çoku verme çabası. Kolay göründüğü için çok taklitçisi var.

Çok kısa öyküler'in anlamı nedir?
Yukardaki yanıtım bu sorunuzu da kapsıyor.

Yazmadan yaşanmaz mı?
Yaşanır, niçin yaşanmasın? Şu sıralarda hazırlıklarını yapıyorum.

Seçkinci misiniz?
Değilim. Hattâ nefret ettiğim bir sözcük. Bir zamanlar mutlu azınlıktan söz edilirdi. Ben kendimi hep mutsuz azınlıktan biri olarak gördüm. Kılı kırk yararım. Yazarken de okurken de. Nicedir beni ilgilendiren, sanat yapıtındaki yetkinlik değil, authentique'lik.

Sanat ve edebiyatın geleceği nasıl görünüyor?
Sanatta, kültürde, yazında buhran dönemleri vardır. Uzun süredir böylesi bir dönem yaşıyoruz. Bu, görsel sanatlarda daha somut olarak görülüyor. Böylesi dönemlerde arayışlar önemlidir. Geleceğin tohumları bu arayışların içindedir çünkü. Oysa, bugün yalnızca buluşlar var. Aramadan bulunmuş buluşlar. Bu durum ne kadar sürer, kimse bilemez. Ama sonunda, ben, ana kaynaklara gidileceğini düşünüyorum. Rönesans'tan, hattâ Yunan'dan da gerilere, çok gerilere.

Yazar önce kendi için mi yazar?
Hiç kuşkusuz. Ne var ki yazdıklarınızı başkalarıyla paylaşmak istediğinizde yazar olursunuz.

Ferit Edgü gelecekte nerede olacak?
Hayata, bir rastlantı sonucu yurtdışında eyvallah dediyse, külleriyle bir kavanozun içinde. Ya da, kendi yurdunda, kara toprakta, yılanlarla, çıyanlarla, bir dönüşüm içinde.

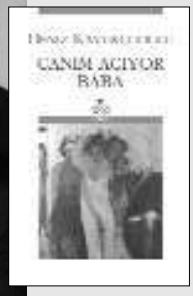
70. yaşın anlamı?
Birden 70!
Elliden sonra yıllar öylesine hızlı geçti, geçiyor ki... □

Deniz Kavukçuoğlu'na bir soru

Sen *Vatan Haini Misin Baba?*, *Alageyik Sokağı Bir Liman mıydı?* anı kitaplarınızdan sonra *Zarife* adlı romanınızı okuduk. Daha önce deneme ve incelemeleriniz yayımlanmıştı, çeşitli türlerde çalışmalarınız var. *Canım Acıyor Baba* ile ilk kez bir öykü kitabı yayımladınız. Bu öyküler sizde, onların yazarı olarak, nasıl bir etki bıraktı? Nasıl bir yazma süreci oldu bu?

Canım Acıyor Baba'daki öyküler bir ucundan tanığı olduğum insan ilişkilerini, daha doğrusu kadın erkek ilişkilerini yansıtıyor. Ben, insanın karşı cinsle olan ilişkilerinin onun hayata bakışını yansıttığını düşünüyorum. Öykülerimdeki kahramanlar toplumun farklı kesimlerinden kişiler; aydınlar, sanatçılar, işçiler, ev kadınları vb., yani günlük hayatımızda hep rastladığımız, rastlayabileceğimiz bireyler. Gözlemci bir yanım var benim, insanların hayat maceraları beni ilgilendiriyor, düşündürüyor. Dolayısıyla öyküler, kendi yazdıklarım da olsa–, gerçeğe yakınlaştığı, olabileceği yansıttığı ölçüde beni etkiliyor. Örneğin, kitaba adını veren öykünün kahramanının parçalanmış bir kişiliği var, kızına karşı uyanan cinsel dürtülerini denetim altına alamayan, fakat toplumda saygınlığı olan bir avukat. Bu parçalanmışlık ve bu parçalanmışlığın onu sürüklediği son beni etkiliyor ya da "Hep Geride Kalmak" öyküsünün konusu olan arkadaş cinayeti. Görünen nedeni bire bir gerçek olan bu cinayete 1964 yılında tanık olmuş, çok etkilenmiştim. Geçen yıl öyküleştirdim. Şimdi siz sorunca farkına varıyorum, öykü olarak okuduğumda aynı olayın beni daha yoğun etkilediğini. Gözlemlerimi belleğimin raflarında tutuyorum. Zaman zaman birini çıkarıp üzerinde düşünüyorum ve ayrıntılar katarak yeniden rafına yerleştiriyorum. Bu süreç içinde gözlem öyküleşiyor.

10 soruda 2006'da Yayıncılık

1 En çok hangi kitap satıldı? Bir numarada, *Şu Çılgın Türkler* var. Sonra *Ferrari'sini Satan Bilge*. *Baba ve Piç* 70.000'i geçti, son aylarda yayımlanan Coelho'nun *Hac* romanının ilk dağıtımı 50.000 oldu.

2 Büyük yayınevlerinin olumlu ve olumsuz yanları nelerdi? YKY'de bu yıl tarih ve araştırma kitapları öne geçti. *Özel Hayatın Tarihi* gibi, maliyeti yüksek, değerli bir kitap yayımladı YKY. Üç güzel dergi yayımladığı için, kutlanmayı hak ediyor. Doğan Kitap dinamik, ama gelecek için kırılgan görünüyor. Daha çok satış için çaba, bazen tersine sonuç verebilir. Edebiyat kitaplarına ağırlık tanıması niteliğini yükseltecek. İş Kültür dörtnala geçti. Şimdi en çok sayıda kitabı onlar yayımlıyor. Bir de büyüklüğüne daha uygun, zor kitapların yayıncısı olmayı başarırsa. Alfa-Everest en çok kitapla birinci sıraya çıktı. En atak olanlardan. Yayıncılığın lokomotifi büyük yayınevleri, ama değişim konusunda yeterince cesaretli değiller. Can Yayınları verimli değişikliklere gidiyor. Genç yazarlara ve çeviri edebiyata en çok Can yer veriyor. Arayış içinde. Bireysel bir girişimden bugüne, gene de en önemli yayınevi Can sayılır mı?

3 Korsan kitabın payı niçin büyüdü? Başta belediyeler, sonra sırayla öteki devlet kurumları korsan kitap yayıncılığının örtük destekleyicisi konumunda. İlk sırada Kadıköy'ün CHP'li belediyesi var. Onlar korsan yayıncılığı kültürümüze bir katkı olarak görüyormuş. İstanbul'dan çekilen korsan Anadolu'ya yelken açılıyor. Bu koşullarda korsan yayıncılık nasıl büyümesin.

4 En güzel kitap? Doğan Kitap'ın yayımladığı *Güzelliğin Tarihi* (Umberto Eco) en güzel kitap olabilir. YKY'nin yayımladığı, Sait Faik'in sağlığında çıkmış kitaplarını bir araya getiren *Öyle Bir Hikâye* ile Oğlak'ın *Larousse Gastronomique* de unutulmamalı.

5 En ucuz kitap? Alkım Yayınevi Adalet Ağaoğlu'nun *Damla Damla I* kitabını 1 YTL fiyatla satmaya başladı. 1 YTL'ye kitap satılır mı?

6 En pahalı kitap? *Osmanlılarda Sağlık (Health in the Ottomans)*. Yazarı Necdet Yılmaz, yayıncısı Biofarma Yayınları. Fiyatı 324 YTL.

7 Zincir kitabevlerinin satışlara katkısı oldu mu? Zincir kitabevlerinde hep çok satan kitaplar en önde. Oysa iyi bir kitabevinde iyi edebiyat örnekleri de bulunur. Okuru yaratan, yaşatan nedir? Sözgelimi Vüs'at O. Bener ya da Bilge Karasu'nun kitaplarının raflarda eksiksiz bulunması gerekmez mi? Gene de kitabevi sayısının artması satışlara olumlu yansıyacaktır. İster zincir olsunlar, ister tek tek.

8 Kitap satışları ne kadar düştü? 2006'nın başından bugüne, yayıncılık sektörü kriz döneminden kötü bir yıl yaşadı. Yayınevleri, kitabevleri, dağıtıcılara göre kitap satışları yüzde 50 düştü. Herkes kitabını Ekim sonundaki TÜYAP Fuarı'na sakladı.

9 Kültür Bakanlığı'nın yayıncılardan kitap alımı için ödediği paralar nereye gitti? Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü'nün verdiği bilgiye göre, 3,5 milyon YTL'lik kitap alınmış. Ama bu paraların nereye dağıldığını soran Türkiye Yayıncılar Birliği Genel Sekreteri Metin Celal'e resmi yetkililerden anlamlı bir yanıt veren olmadı. Ortalama kitap fiyatı 10 YTL ise, 350.000 adet kitap alınması gerekiyor. Oysa satın alındığı açıklanan kitap sayısı 71.021. Metin Celal de aradaki 279.000 adet kitaplık farkın nerede olduğunu soruyor. Bu soruya yanıt verirler mi?

10 Yılın yayınevi? Kitap yayıncılığının zorluğunu Kitap Yayınevi'ne sormalı. Hem kitabı satmak zor, hem de en zor satılan kitapları yayımlayacaksın. Gerektiğinde 500 adet de basıyorlar. Kitap Yayınevi, sıradışı bir yayıncılık anlayışı içinde, sabırla, benzersiz bir tarih kitapları toplamı oluşturuyor. Türkiye tarihi de önde. Ayrıca çevirilere, kitapların tasarımına gösterdiği özen örnek alınacak nitelikte. Bu tür yayıncılıkla herkes ilgilenmiyor.

NEZİHE MERİÇ

Benim acım acıların beyidir*

GÜZEL OLAN AKŞAMDIR; GÜNDÜZÜN, GÜNEŞİN, BEYAZ IŞIKLI, GÖZ Alan çılgın sıcağından sonra gelen, esintili, esmer akşam.

Böyle, akşam inip de sular karardı mıydı, buradan, bu tepe üstünden bakınca, aşağıda, deniz kıyısında kalan kent, yanar söner ışıklarıyla benek benek, bir masal kenti gibi görünür.

Gecenin karanlığı usulca örtmüştür buraların yoksul/luğunun görüntülerini.

Sulanan kapı önlerinde buharlaşan suyun getirdiği ferahlık veren kokuyla, güzelleşir gibi olur akşam.

Serince akşam.

Cırcır böcekleriyle, ateş böcekleri de yazın neşesi zaten..

(Gecekondu mece kondu. İşsizlik, yoksulluk, açlık falan var ama, olsun. –Bir yol, bulunur. Bulunur mu? Yaşamdan umut kesilmez. Bulunmalı– Çünkü...

Çay demlenir ya! Patates var, bulgur var, yeşillik gani... Olsun. Tanrı bir gün ansızın inecek yukardan nasıl olsa. Akşam oturmasına gelecek. Kızlara çeyiz parası getirecek. "Evden kaçmayın haa!" diye nasihat edecek. Çocuklara taş bebek, dondurma, uçurtma verecek, kızlara dudak boyası, fırfırlı etek dağıtacak. İhtiyarlar? Onlara da ilaç. Çeşit çeşit ilaç! Şişelerin içindeki, parlak, kırmızı, yeşil, sarı bayram şekeri ilaçlar. SSK kim ola bu umudun karşısında! He heey!

Kadınlar, başlarını hafifçe iki yana sallayarak, içlerinden gizlice seslenecekler ona: 'ah allahım, sen bilirsin yarabbim! Büyük allahım, sen bizi koru, sen çoluğumuzu çocuğumuzu koru. Savaş mavaş olmasın, sen askerdeki evlatlarımızı düşman kurşunundan koru, oy oy oy ooooooooy! Çok darda kaldık ya rabbim. İş yok, ekmek yok, sen bizi koru, sen bize çare göster allahım!)

Havada ne sesi var?

Aşağı bahçelerden gelen gül kokusunun sesi var, kentin uğultusu içinde kaybolup gitmiş olan (hiç kaybolmaz oysa) anıların sesi var, ağaçların belli belirsiz, esintimsi kımıltılarının arasında bülbül sesi var.

Oyyyyyyy! Kurşun sesi var, bıçaklanmış kan sesi var, çocukların ağlayışlarında korkunun, kentte, varoşlarda gezinen dehşetin sesi var. Terörün, bağnazlığa dolanmış, sevgisizliğe, açlığa, gözü dönmüşlüğe bulanmış sesi var. Can sesi var; giden canların feryatlara karışmış sesi var. Ölüm, kara ölüm kol geziyor, yaşam tıslıyor.

Tııııs!

“Elleri tir tir titrerken, soluğu boğulur gibi çıkıyor; yuvalarından fırlayacakmış kadar açık gözleriyle.

Sefasına doyum olmaz bu akşam oturmalarının; bahçe yerine, kapı önü, kırlık, ağaç altı...

Konu komşu toplaşır otururlar akşamları. Kadınlar, ya şişmandır, ya kuru. Güzel olan, canlı olan kızlardır. Oğlan çocukları babalarına benzerler. En yumuşak başlıları bile, egemen sözcüğünün çeşitli durumlarını kullanarak kurumlanırlar; ayırdına varmadan.

‘Anaaaa!’ derler. ‘Ana gkıız’ diye babalanırlar; babalarından gördükleri gibi. Örneğin, bir şeye bozuldukları zaman, parmakları açarak, eli içerden dışarı bir çevirişleri vardır; omzu hafifçe öne verip, boynu kısarak.

Diyelim, kız kardeşinin eteğini kısa buldu, ya da kızlar yoldan geçen komşu oğullarına gülüyorlar, kikirdeşiyorlar. Bu küçük oğlanların, (bacak kadar) boylarına bakmadan gözlerini bir belertişleri vardır! Kadınlar, en başta anaları, gülerler. ‘Pek beter bu oğlan canım’ derler; sevgiden, hoşlanmaktan gözleri bayarak, ağızları kulaklarında.

Hırslanan, bağıran, Nazlı’dır;

“La gelirsem yanına! Yürü şurdan! Boklu. Valla gebertirim.” Kadınlar gülüşürler. ‘Vvvvyyyy! Nazlı dellendi gene,’ derler.

Onlar için, yaşamak zordur; bilirler. Onlar, kahır sözcüğünü, yaşamak sözcüğünün içinde eritmeyi becerebilmiş bilge kadınlardır. Sabırlı.

Bu akşam oturmalarında, nedense, seslerini indirerek konuşup gülerler. ‘Aman gündüz perisi duyup hırslanmasın, kıskanıp da gündüzün beyaz ışığını salmasın ortaya,’ diye mi, yoksa bu sessizlik bozulmasın, uzak mırıltılar içeren, serinliği, esintisi, cana can katan büyü bozulmasın diye mi? Bilinmez ki.

Ne sıcaktı gün, ne sıcak! Ölüm gibi. (Eh! Ağustos’un ortası. Olacak o kadar.) Oh biraz-

cık akşam esintisi çıktı da kendine geldi cümle yaratık, diye düşünülüyordu; gün solup da akşam ışıkları yanınca.

Sonra, kilimleri serip oturulduğunda, 'Oh! Oh esti biraz oh...' dendiğinde...

Üstelik, o sihirli sesleniş, sevinç sözcüğüyle bir arada gelip, ferahlatır gönülleri:

'Kızlaaar! Çay demlenmedi mi daha...'

Şu çay da olmasa!..

Esintisi eksik olmayan bu kırlık, tepe üstü semtinin, bu akşam alacasında, bir arada oturan herkes için, taze taze demlenen çay, Allah'ın bir nimetidir ki, üstüne türkü bile yakılır.

Oy çayıma çayıma / İnce limon katayım / Ay doğunca çayıma / Ben şu kahpe feleğin / Anasını satayım

Gülüşülür buna her zaman. Feleğin anasını satmak fikri şenlendirir yürekleri.

Gülmeyen Nazlı'dır. Huysuz Nazlı. O tepe üstündeki bu konu komşu havası içinde, katılıp kalmış bir kederdir. Bir de, ne istediğini bilemeyenin tedirginliği içinde donup kalmıştır sanki. Hep ayaktadır, dolaşır; öylece uzak uzak bakar. Ağır ağır, yudum yudum çayını içer; hep sinir içinde, hep asık suratlı. Kimse üzerinde durmaz, neyin var demez. Onu öylece severler. Nazlı'dır o. Ona laf edilmez. Kanun sanki! Evet! Kanundur buralarda. Ne? Nazlı'ya bir şey denemez. Karışılmaz. Bu kadar!

Çayın kokusu geldiğinde evlerin o yandan, 'Nincik nerede? Görünmedi bugün?' diye sorulur. Hemen gidilip bakılsın, koluna girilip getirilsin. O bu semtin kamberidir. Güler yüzüdür.

Her semtte içinde ışık yanan biri vardır ille. Bu öyküdeki kim? Nincin! (akıllı ışık Nazlı'daysa, sevgili ışık ondadır)

Nincin'dir o... Semtin bebelerinden biri, konuşmayı öğrenirken, ninecik diyememiş, onun da adı o zaman bu zaman, Nincik olup yerleşmiştir gönüllere.

Çok masumdur. Çok yaşlıdır. Çok onurludur.

Sessiz sessiz güler. Usul usul konuşur. Minicik bir yaşlı kadındır o, ama, yüreğinde taşıdığı kocaman bir sevgi, sevinç, ateş, ışık vardır ki tanımlamalara sığmaz.

Evi, köşedeki bostanın hemen yanındaki küçük ev. Bu gecekondu semtinin tek tapulu evi. İnhisarlarda katip olan dedesinden kalma. Tapu, ona bir üstünlük verir. Onun varlığı, yaşamayı kolaylaştırır. Neden mi? Bilinmez. Sadece güvenilir, korunur, hatta üstüne titrenir.

O, akşam olup sular kararınca, 'karanlık değil ki,' diye düşünür. Işığı yakmaz. Belediyenin diktiği sokak lambası, içeriyi gündüz gibi aydınlatır. Öyle aydınlatır ki, o yaşına başına bakmadan, ekmeğin arasına koyduğu kızarmış istavritle taze soğanı yerken, ya da neredeyse sade suya çorbasına, ekmek doğrayıp kaşıklarken, dışardan görünmesin diye perdeyi bile biraz çeker. Balıkları çoğu zaman, suskun, sağır Hüsmen getirir. Ninecik, kızarmış istavriti çok sever. Neredeyse bir hafta yer aynı şeyi. "Olsun," der. Hiç yakınmaz. "Balık çok faydalıdır. Geç yatıyorum nasıl olsa. Hazmeder gider," diye düşünür. Ah bir de çay olsa! Ay başına daha kaç gün vardır... Alacak. Alacak da, bir sabah, kutunun dibinde kalan demlendi miydi, çay biter. Ah, şöyle, tavşan kanı, demli bir çay olsa!.. Tek şekerli. (balık yakar içini)

İşte tam o sırada,

o ne?

Kapı!

Kızlardır. Ah kızlardır kızlar!

Güzel kızlar kapıyı çalınca akşam vakti, dişsiz ağzını yıkamış, ellerini kurularken, çarşaftan bozma elbeziyle sevinçlere gark olur. Yüreğinde bir kuş kanat çırpar sanki. Uçar se-

Nezihe Meriç son yıllarda gene verimli. Yayımladığı kitaplarla başını kaldıran bir ustayı izliyoruz. Şimdilerde bir roman yazıyor, yeni öyküler de tezgâhta sürekli işlenip tamamlanıyor. Son kitabı *Oradan da Geçti Kara Leylekler* bir anlatı. İş Kültür Yayınları yayımladı.

vincinden. Kızlar seslenirler:

"Nincin nene, nerdesin be!.. gız çay demleneli yıl oldu. Annemgil seni bekliyo. Hadi!" Kapıyı açar; kapının gıcırtısı şenlik borazanı gibidir. Güler kızlara.

"Ben yaptım o işi, içtim çayımı ama, hadi bir bardak da elinizden içeyim," der. Bu, noktası virgülü değişmeden böyle yinelenir gider, hemen, her akşam.. (Kızlar başlarını sallayıp gülerler. Birbirlerine göz kırparlar.)

Onların kollarına girmiş, bayır aşağı yürürken, kızlar onu hoppala yapıp güldürürler. Kuş gibidir. Küçücük bir yaşlı kadındır o, kimsesiz. Çoluksuz çocuksuz.

Oooo! diye karşılar onu oturan kadınlar. Yer açarlar ona kilimin üzerinde, başlanmış laflamaları, dedikoduları, aşağı çarşıdaki günün olaylarını, televizyon haberlerini konuşmayı sürdürürler; o da gelince keyifler tamam olmuştur. Çünkü o çok güzel güler, sevinir anlatılanlara. Yaptığı yorumlar, 1900'lerden, hatta çok daha öncesinden gelen gülüşmeleri toplayarak, çıngır çıngır yayar havaya. 'Oy oy oy' denir, 'o senin dediğin eskidenmiş, şimdi değişti devirler.' Aşağı yoldan, mahallenin çocuğu üç delikanlı geçiyorsa, onlar da gülerler. Bilirler Ninjin nene oradadır.

O hep güler.

Gülmeyen Nazlı'dır. Oralarda olan, ama onlara katılmayan.

'Bir tane diye şımarttılar şımarttılar, o da böyle deli dana oldu' denirse de,

değildir. O, bir şeylere kızmaktadır. Hiç memnun olamaz. Mutsuzdur. O yüzden hep suratını asar. (Güzel bakışlıdır; göz göze geldiklerini tuhaf bir biçimde etkileyen durgun, düşünceli yüzü olmasa, hiç çekilmez ya.)

Neden? Bir bilse, sıkıntılarının tümü, düğümlerinden açılıp, sökülüp gidecek.

Ninjin nenecik de güler dendi ya, o da tam tersi, çok memnundur yaşamından. Hiç kızmaz, hep güler. Çocukluğunu da, genç kızlığını da çok mutlu yaşamıştır. Hele rahmetlisiyle geçen, aşk dolu, sevgi dolu, neşe dolu yıllar. "Çok muzipti o," der. Anlatır anlatır bitiremez. Kadınlar, kızlar onu dinlemeye bayılırlar. O anlatırken, o orta boylu, sarı bıyıklı, maviş adam, şakalarıyla, kahkahalı gülüşüyle, elinde rakısı gelmiş oturuyordur onlarla. Şakanın, kahkahanın bini bir para.

Ah Ninjin Nenecik! Gözlerinden inen yaşları siler gülerekten.Yanakları kızarıverir...

Hele bu yaz akşamları, hep beraber bu kırlık bayırda oturmak, aşağıdaki kentin, çok ışıklı, ta bu yukarılara dek gelen çalgılı eğlence yerlerinden yükselen havai fişekleri seyretmek! Gökyüzünde peş peşe patlayan bu renk cümbüşü, kızların neşeli ünlemlerine, küçük çocukların bağrışan çıngırtılı kahkahalarına karışmaz mı!

Keyfinden uçar Ninjin nene.

Tek eğlencesi. Hatta sevinci bu. İçinde çocukluğu, köşkteki bayramlar, balonlar, kır sefaları (haşlanmış yumurta, taze soğan, ince sarılmış sigara böreği, ince sarılmış zeytinyağlı yaprak sarması, kuru köfte parmak kalınlığında, demli, harmanlanmış, çay...) bayramlık giysilerin ipek parlaklığı, rugan ayakkabılarınkine karışarak (karışaraktan derdi anane) olan bir sevinç.

Herkesin yüzüne ayrı ayrı bakıp güler. Herkes de, komşuları, bu yoksul kadınlar, bu ne olduğunu bilmedikleri, ateş parçası özlemlerinin içinde dipdiri duran şu kızlar, şu donsuz küçük oğlanlar, şu tırnaklarına kırmızı oje sürüldüğü için, zıplayan, itişip kakışan, nedensiz bağırışlarla neşelenen küçük kızlar da ona gülerler. Büyük şenliktir havai fişekler. Bir büyüdür. Bir anlatılması da anlaşılması da kolay olamayan, (hatta olanaksız bile denebilir) bir bilinmeyen sevinçtir. Neşelendirir insanı.

"Anlatır anlatır bitiremez. Kadınlar, kızlar onu dinlemeye bayılırlar. O anlatırken, o orta boylu, sarı bıyıklı, maviş adam, şakalarıyla, kahkahalı gülüşüyle, elinde rakısı gelmiş oturuyordur onlarla. Şakanın, kahkahanın bini bir para."

Peki ne oldu da, (o akşam, öykünün kabuğunu çatlatıp, ortalara çıkmaya çalıştığı o akşam) o güzel, serimtrak, esmer yaz akşamında, büyü bozuldu. Ninjin'in gözleri dolu dolu oldu, herkes suspus kalakaldı? Sonuç: Katlanılan, güzellemeye çalışılan tüm yarım yamalak sevinçler, gülmeler, umutlar, parçalandı, sıcak, bunaltıcı yaz akşamı geri geldi, (gene yinelensin) anlatılması da anlaşılması da zor; duygular, ucu çok eski zamanlara giden, o ne olduğunu bilmedikleri için başlarına gelenleri de hiçbir zaman anlayamayacakları karışıklıklar, yukarıdaki mezarlıktan gelen fısıltılar, ölüler, umarsız hastalıklar, ruhlar, yaşanıp gidilmekte olanın korkulu karanlığı içinde tuzla buz olacaktır, herkes için. Oyunu bırakıp, toplaşıp, şaşkınlıkla bakan çocuklar için bile.

Yayılan sessizlik, ürpertecektir gönülleri. Ninjin nenenin gözlerinden yanaklarına inen yaşların pırıltısı bile...

Onun bir havai fişek şenliği vardı. Onu da alıyorlar elinden.

Yasaklanmış.

Yalılarda oturanlar (beyler, hanımlar, zenginler...) rahatsız oluyorlarmış.

Şuydu olan:

'Yasak' sözcüğü ortaya çıktığı an, deli duman etti Nazlı'yı. Hırsı, birden patlayıp boşalan, nefrete benzeyen sinirliliği, aşağıdaki, denizin kıyısında, pırıl pırıl, rengârenk ışıklarıyla duran kente doğru, kara küfür bulutları olup yayıldı... Öyle ki, kent bir aysa, (gürültüsünden şamatasından soyunup) bir algılayabilse kendini, bir bilse kendini, görürdü bir kentin, değersizleşmenin, açlığın, pisliğin, onursuzluğun, ahlak karmaşasının bulanık yaşamların içinde nasıl pis koktuğunu.

Nazlı tıslaya tıslaya boşalttı hırsını. Akılda kalan, akşamın bir gıdımlık keyfini bozan, bağırırcasına söylediği, şöyle bir şeylerdi, özetlenirse:

"Zenginlermiş, onlar beymiş, onlar başkaymış. Ne be! Onlar da bizim gibi insan be! Analarının karnından başka mı çıkmışlar? Hadi be! Ama onların çoğu ahlaksız. Bak savaş var savaş. Savaş be!.. Siz burada böyle çay içip oturuyorsunuz ama, savaşta herkes ölüyor. Şehitler ölüyor, bebeler ölüyor. Bomba atıyorlar, evler ölüyor, ağaçlar ölüyor. Onlar beymiş! Yuh olsun öyle beyliğe! Biz burada aç yaşıyoruz, onlar bal kaymak yiyorlar, bizim kardeşlerimiz askere gidiyor, onlar, göbek atıyorlar. O havai fişeklerden bir tanesiyle bile kaç kilo kıyma alınır biliyor musunuz. Utanmıyorlar. Biri çıkıp da, Yapmayın, bunların parasını fakirlere dağıtalım diyor mu, ha, diyor mu..." Özetlenince böyle olan bu sözler, Nazlı'nın hırsında, sinirinde, küfür olup, kurşun olup yağıyordu ışıkların üstüne. Örtüp bastırılmış tüm sıkıntıları, tüm acıları, hayalleri, düşleri altüst ediyordu. Bir tanımlama gerekirse, kara bulutlardan, şimşeklerden boşanan, bereket getirmeyen sel, ölüm, felaket getiren bereketsiz yağmur gibiydi.

Çay soğudu; soğuması bir yana, kimsede yenilenmesi için istek kalmadı.

Sus pus oldu ortalık. Tüm sevinç uçtu. Sanki için için ağlıyordu her şey.

Biri daha ağlıyordu, omuzları sarsıla sarsıla.

Onu ağlatan, bilemediği, anlayamadığı, kafasını karıştıran duygularını çıkmaza sokan, onu hırs içinde bırakan bir şeydi. Şeydi işte. Şey...

Neydi?

Bir bilse!

Bilse öyle aksilenmez zaten.

Buraya bir üç nokta konup, densin ki: Bu öyküyü, yukarda, havai fişeklerin şenliğinde, Ninjin ninenin sevincinde, bir yoksul akşamı olarak, neşesini bozmadan noktalayıp, asık

suratlı Nazlı'yı baştan alıp yazmalı. O, sonra, kendiliğinden eklenir zaten bu öyküye.

Yalnız şu da var: Bu öyküden, bir eksiklik duygusu geliyor. Nazlı'nın hırstan kısılmış sesine karışan öbür sesler yok (mu). Susturmaya çalışanların, karşı çıkanların, telaşlananların, ortada yuvarlanan karışık, uğultumsu sesi yok. Çocukların bağrışmaları bile gölgelendi.

Ama, şunu da hesaba katmak gerekir, bu öyküyü, öykünün sesini duyarak okuyanlar, zaten, o eksik gibi görünenin sesini de algılayıp katacaklardır öyküye. □

* "Ağıt" (Gülten Akın)
Benim acım acıların beyidir / Canıma bir doru kısrakla gelir / Öfkeyi sabırda eritir /
Umut yer / Suyunu gözümden içer bir zaman / Dağlar of dağlar

NOTOSÖYKÜ'den bütün okurlarına armağan.

Öykünün burçlarında.

D. H. Lawrence'ın "Dokundun Bana" ve "Sallanan At Birincisi" adlı iki öyküsü. Klasisizm ile modernizm arasındaki en önemli geçiş köprüsü olan D. H. Lawrence'ın öykülerinden bir cep kitabını bütün okurlarına armağan vermek, NotosÖykü'nün edebiyat ve yayıncılık anlayışını anlatıyor. Ayşe Nihal Akbulut'un titiz ve güzel çevirisiyle.

Şubat-Mart, 2. sayıyla birlikte.
Unutmayın.

MURATHAN MUNGAN

Samsun Sigarası, Tütün Balyaları, Tamaron

I

BAZI ŞEYLERİN GÖRÜLEBİLMESİ İÇİN, IŞIK DEĞİŞİKLİĞİ GEREKİR BAZEN.Ertesi gün akşamüstüne doğru, alt katın mutfağında birlikte fasulye kırarlarken, ahşap pancuru açık kalmış arka pencerenin masaya vuran süzgün ışığında, geldiğinden beri ilk kez kız kardeş olduklarını hissetti Şengül. İçini parlatan bu duygunun yüzüne yansıyan aydınlığıyla baktı kardeşine. Kendini elindeki işe fazla kaptırmış olan Songül, ablasının üzerinde yoğunlaşan bakışlarının gücünü hissederek başını kaldırdığında göz göze geldiler. Songül'ün gözlerinde beliren şaşkınlığa bakılırsa, ablasının içini parlatan duygular yüzüne fazlasıyla yansımıştı. Songül, ablasının yüzündeki nedenine anlam veremediği bu aydınlığa gülümseyerek karşılık verdi. Eski günleri dirilten bir birliktelik duygusuyla karşılıklı gülümsediler.

"Fasulyeler hâlâ pek tazeymiş," dedi Şengül. "Geçmemişler."

"Bizim aşağı bostanın," dedi Songül, belli belirsiz bir övünç payıyla. "Bu yılın fidelerini ben kırktım."

"Sanki parmak değmeye bakıyor kırılmaları," dedi.

"Uzun olanları ikiden fazlaya kırmam hiç, az kısaları da bütün bırakırım. Adı üstünde 'taze fasulye' azıcık diri olmalı. Soğanını çoban salataya koyduğum gibi ince ince yarım ay doğrarım, domatesi az tutulmuş suda, kısık ateşte bir demlendiririm ki bunları, sen akşama gör! Kayınpederim pek sever."

Fasulyelerden bunca söz etmesi, aşçılığıyla övünmekten çok, yakaladıkları bu mutluluk ânını uzatmak için gibiydi. Dünden beri birbirlerine ulaşmaya çalıştıkları temkinle kullanılmış yarım pörçük anlardan sonra, ilk kez içinde yaşadıkları âna tamlık duygusu veren güçlü bir şey yakalamış, bunun tadını çıkarıyorlardı; susarlarsa, düşüncelere dalacak, bu sihir de dağılıp gidecekti sanki.

Musluktan akan bol suda yıkadığı çinko kevgir içindeki fasulyelerin sularını süzerken, kardeşini yenilenmiş gözlerle seyretmeye çalışıyordu Şengül. Yakaladıkları yakınlığın içtenliğine sığınıp, sesinin alabildiğine sıcak ve hesapsız çıkmasına özen göstererek, "Mutlu musun?" diye sordu. Böyle durumlarda nedense insanların çoğu boynunu yana eğer. O da öyle yapmıştı.

Tersini düşündüren bir neden mi olduğunu sorarcasına ablasına baktı Songül. Yeniden

elindeki işe dönerken, “Mutluyum,” dedi fazla düşünmeden. Sesi doğal çıkmıştı. “Sevdim. İsteyerek evlendim. Ailesi de beni seviyor. Ankara’dan bıkmıştım. Daha ne olsun?”

“Biliyorsun birbirimizden çok uzak kaldık. Senin mutlu olmanı istiyorum Songül. Yanlış anlama, içim rahat etsin diye soruyorum.”

Uzun zamandır kendilerini bir aileymiş gibi hissetmekte zorlandığını hissediyordu Şengül. Kardeşine karşı adı konulmamış bir tür suçluluk duyuyor, ama bunu onun fark etmesini istemiyor, aslında tam olarak nasıl davranması gerektiğini bilemiyordu.

Bazı hikâyeler bir kerede anlatıldığında ya da bir kerede dinlendiğinde daha cılız bir etki bırakır insanın üstünde; bazı hikâyelerse, parça parça gün ışığına çıktıkça, neredeyse özel bir güç, gerçeküstü bir nitelik, insanın var oluş nedenlerine uzanan bir derinlik kazanır.

Şengül’ün parça parça dinlediği Songül’ün kayınvalidesinin hikâyesi de biraz böyleydi işte. Bazen hiç tanımadığınız bir ölü, ansızın hayatınızda yer kaplamaya başlar. Şengül, sanki bilinmez bir yazgının yönlendirmesiyle buralara kadar bu kadının hikâyesini dinlemek için gelmişti.

Çinko kevgirin eskimişliği belli oluyordu. Daha gördüğü an, çocukluğunu geri getiren her eşyaya olduğu gibi ona da sevgiyle baktı Şengül. Bu sevgide bir tür merhamet vardı. Yaşanılanları simgeleştiren bu nesneler aracılığıyla çocukluğuna, anılarına karşı duyduğu merhamet… Her Türkiye’ye gelişinde, bir şeyleri yavaş yavaş unutmuş olduğunu fark ediyor, kimi zaman bundan ötürü paniğe kapıldığı oluyordu. Sanki belleği uzaktayken sinsice kendini siliyor, Şengül’ü gün günden geçmişinden, köklerinden kopartarak artık geri dönemeyeceği bir uzaklığa fırlatıyordu. Günün birinde çocukluğundan çok az şey hatırlayacağı bir noktaya gelmekten, büsbütün bir unutuşa kapılmaktan korkuyordu.

Ablasının eline aldığı kevgiri dalgın bir dikkatle evirip çevirdiğini gören Songül, “Kaynanamdan kalmış bu,” dedi. “Dolapların birinin dibinde tıkılı kalmış, bulup çıkardım, gündeliğe kullanıyorum şimdi.” Başını çevirmeden geriye doğru attığı eliyle havada yarım daire çizerek, “Görüyorsun çok dolap var evde. Rumlardan kalmış evler böyle oluyor. Her şeylerinde bir tertip, bir düzen!” Bu tertibin, düzenin onunla birlikte yeniden eski görkemli günlerine kavuşacağını ima eder gibiydi.

Songül, buraları tarif ettiği mektubunda da yazmıştı “Rumlardan kalma taş evler,” diye, ama Şengül aklında tutmamış. Arabayla yaklaşırlarken, daha uzaktan gösterdikleri anda, evin görünüşünden etkilenmişti. Geniş bir bahçe içinde büyük bir taş ev. Kendi başına hikâyesi olan, suskun görünüşlü bu ev, belki hava kapalı olduğu için, daha hüzünlü görünmüştü gözüne. İçinde oturanların, her an birlikte oldukları halde, birbirlerinden sakladıklarıyla mutsuz yıllar geçirdikleri romanlardaki gibi sırlarına gömülmüş taşra evlerine benzetmişti burayı. Her an yağmur yağacakmış gibi duran kapalı hava; ardı ardına bir örnek günler geçerken hiçbir şey olmayan ev.

Annesi, arada bir, “Hayatla romanları ayırt edemeyeceğini bilseydim, zamanında ‘Oku kızım, oku kızım,’ diye başının etini yemezdim,” diye uyarırdı.

Hayatla karıştırılmayacaksa romanlar niye okunsundu ki?

Anneleri yıllık iznini, hatta hastalık iznini kullandığı halde, iş yeriyle çıkabilecek bütün sürtüşmeleri göze alıp, son anda gelen düğün davetiyesi karşısında kapıldığı çaresizlikle uçağa atladığı gibi yetişmişti kızının düğününe. Önce gelmemeyi düşünmüştü. Kırılmıştı çünkü. Kendisine danışmamışlardı bile. Yalnızca bildirmişlerdi. Babasının rızası yeterli gelmişti. Kızı, gelin gidiyordu. Samsun’un içine de değil; azıcık dışındaymış. Samsun ile Bafra

arasında tütün tarlalarının oralarda bir yerde. Ama zaten altlarında arabaları varmış; zırt pırt gidip gelebiliyorlarmış her yere. Songül'ün, annesini cezalandırmak için böyle bir erken evlilikle kendini feda ettiğini düşünmüştü önceleri. Düğüne geldiğinde öyle olmadığını gördü. Sahiden sevmiş çocuğu. İyi etmiş de gelmişti. Kendini tanıyordu; öfkesine yenilip gelmeseydi, sonradan çok pişman olur, içi içini yerdi. Düğünden hemen sonra Almanya'ya dönmek zorunda kalmıştı. Kızları için düşündüğü düğünler böyle değildi, ama hayat hangi düşündüğünü vermişti ki ona?

Daha önce bu konuyu aralarında konuşup, bir sorun olmadığını gördüğü halde, gene de sormak istedi Şengül:

"Düğününe gelemedim diye bana kırgın değilsin, değil mi?"

"Yok. Nerden çıkarıyorsun?"

"Sana o zaman da söylemiştim, finallerim vardı. Almanya'da okullar çok sıkı. Hem benim gibi geç yaşta üniversite okumaya kalkışanların işi iyice zor."

"Öyle deme! Yaşın niye geç olsun ki?"

"Ne de olsa kafa eskisi gibi almıyor. Diğerlerinden daha çok çalışman gerekiyor. Hem Almancayı oturtana kadar da akla karayı seçtim."

Songül ablasına, dudaklarının kenarında oluşan çizgilere bakarken, onunla gurur duyduğunu düşündü; bunu ona televizyon dizilerindeki gibi söylemek istedi ama utandı; yapmacık görünmek istemedi.

Küp doğranmış patlıcanlı, ince halka kıyılmış yeşil biberli, arpacık soğanlı bulgur pilavının altını iyice kısıp, son bir kez tahta kaşıkla havalandırdıktan sonra, demini çeksin diye tencere kapağının altına gazete kâğıdı koydu. Şengül'ün çocukluğundan hatırladığı şeylerden biri de buydu. Onun bütün unuttukları, kız kardeşinin hayatında varlığını sürdürüyordu.

Fasulyeleri göstererek, "Bunları da ateşe koyup, kapı önüne çıkıp akşamüstü çayı içelim," dedi Songül.

Bir kır evinin bütün gereklerini yerine getiriyor gibiydi.

Manzarada eksik olan köpek havlamaları, kocasının eve dönerken ardı sıra koşuşturan köpeklerle tamamlanmış oldu.

Kapı önündeki çardağa vuran akşam güneşinin renkleri doygunlaştıran ışığında, Şengül kardeşine bakarken bir kez daha bakış yeniledi. Kocasını karşılamak üzere oturduğu sandalyeden ayağa kalkan Songül'ün şimdi gölgeli bir tabloya benzeyen yüzünde, kocasını karşılıksız seven bir kadının kayıtsız koşulsuz teslim olmuş sadakati okunuyordu. Sevgiden, aşktan çok sadakat; hem de yıllanmış bir sadakat vardı bu yüzde. Tanışıp evlendikleri sürenin kısalığı düşünülürse, bu denli köklü bir sadakatin, bu kadar kısa zamanda kıvam kazanmış olması mümkün görünmüyordu. Birdenbire kız kardeşinin aslında kendi duygularını tanımadığını ve kendi içini yanılttığını düşündü Şengül. Yaşadığı aşktan, sevgiden başka bir şeydi ve bunun ne olduğunu galiba kendisi de bilmiyordu.

Birdenbire tadı kaçtı Şengül'ün.

Fotoğraf **Nihat Odabaşı**

II

Akşam yemeği için yukarı kattaki yemek odasındalar. Balkonun çift kanatlı açık kapısı gecenin seslerini, kokularını taşıyor içeri.

"Hüseyin ölen ağabeyimin adıymış, daha üç aylıkken ölmüş, sonra ben doğunca, bana onun adını vermişler. Buralarda böyle şeyler olur."

Çorbasını içerken, gülümseyerek ilgiyle, dikkatle dinlemeye çalışıyor Şengül. Herkese karşı uyumlu, sevecen, nazik görünmeye çalışıyor. Kendi yanlış bir şey yaparsa, o gittikten sonra, yok yere kız kardeşinin canını sıkarlarmış gibi, bir hata yapmaktan ürküyor; bu da her zamankinden daha dikkatli, daha ürkek yapıyor onu. Almanya'da böyle oldu hep. Bir kadın olarak da, bir Türk olarak da hep sakınımlı davranışlar sergilemek zorunda kaldı. Almanlara karşı Türkleri küçük düşürecek bir şey yapmamaya; başlarında erkek bulunmayan bir anakız olarak aralarında yaşadıkları Türklere karşı namusuna bir halel getirmemeye; hiçbir yerde sivri görünmemeye, ters düşmemeye, öne çıkmamaya azami dikkat harcayarak geçirdiği koca bir gençlik! Alttan alma, uyum gösterme, suyuna gitme konusunda gövdesinin reflekslerine yerleşmiş ezberlerine hâkim; kendinden beklenenleri yerine getirmeye hep hazır biri artık. Anlatacaklarını dinlemeye hevesli bir yüzle, geldiğinden beri "enişte" demekte zorlandığı Hüseyin'i dinliyor şimdi.

Hüseyin, konuşurken gözlerini kaçıran erkeklerden; konuşurken genellikle başını öne eğiyor. Bazen bir kibrit kutusu, bazen bükülü bir kâğıt parçası parmaklarının arasında dönüp duruyor. Bu durum huzursuz ediyor Şengül'ü. Zaman zaman göz göze geldiklerinde, gözbebeklerinde iğnebaşı kadar da olsa çelik sertliğinde ürkütücü bir ışık pırıldıyor. Kimseye yönelik değil, dünyaya öyle bakıyor. Hıncı içinde kalmış erkeklerden olduğu belli.

Yaşamın güçlüklerinden söz ederken birdenbire, "Kolay değil on üç yaşında anasız kaldım," diyor Hüseyin.

Songül bu konuşmayı bastırmak istercesine gürültüyle tabakları toplamaya başlıyor. Hüseyin sözünün ortasında susuyor. Yarım kalan sözüyle birlikte dudakları kısılı kalıyor. Bir sigara daha yakıyor. Sigara içerken çirkinleşiyor Hüseyin, dudaklarını kısarak, hırsını alır gibi kemircesine içiyor sigarayı. İçinde tuttuğu dumanı dışarıya az az veriyor.

Geldiğinden beri nasıl hitap edeceğini bilemediği Hüseyin'in babası Eşref Bey'in yüzündeyse, acı ve mutsuzluk yan yanalar; her ikisi de aynı yüzde ama, aralarında bir ilişki kurulamazmış gibi ayrı ayrı duruyorlar. Az konuşuyor; zaten tek başına varlığı

bile her şeye yetermiş gibi orada öylece oturup, dinleyip dinlemediği belli olmayan gözlerle izliyor çevresini. Bir yerde bulunmasının bile dünyayı haline yoluna koymaya yeteceğine inanan, kendine güveni tam adamlardan olduğu besbelli. Yüzünün bütün kapıları hayata kapalı. Sanki hiç gülmemiş, gülmek istememiş, zaten istese de gülemezmiş gibi her şeye küs bir yüz bu. Tekinsiz. Kunt. İçini söylemeyen. Kendini ele vermeyen. Ne hissettiğini hiçbir zaman bilemeyeceğiniz… Hiç talepkâr olmadan itaat bekleyen bakışlara sahip; öylesine çabasız ki bu bakışları, buyurgan bile değil. Tersi düşünülemezmiş gibi, hakkı olanı almaya alışmış ve zaten böyle olması gerekiyormuş gibi sadece bakıyor o. Şengül, adamın yüzüne ve bakışlarına niye bu kadar takıldığını anlamaya çalışıyor.

"Cacık fazla sarmısaklı mı olmuş?" diye sorarken Songül, aslında, yemeklerine övgü bekliyor. Diğerlerinin sözlerindeki azlığı, kız kardeşinin aşçılığına coşkulu övgüler düzerek kapatmaya çalışıyor Şengül. Bakır tencerede pişen ev yemeklerini nasıl özlediğinden abartıyla söz ediyor. Dünyadan habersiz, azıcık aptal görünmenin, erkekleri rahat ettirdiğini biliyor.

"Böyle kapalı erkekleri en azından av köpeklerine bakarken, onların başlarını okşarken falan görür, saklı bir iç dünyaları olduğunu düşünmek istersiniz; bunda o da yok. Köpekler de onun için, sadece köpek işte."

"Ankara'da askerdeyken bir insan kazandım, bir insan kaybettim," diyor Hüseyin. "Ağabeyimi kaybettim, Songül'le tanıştım." Mamak çarşısında tanışmışlar. Şengül, ortalığı canlandırmak için "Mamak'ta ne işin vardı kız?" diye yalancıktan paylayan bir sesle takılıyor kız kardeşine. Songül, çocukluktan kalma bir gülümseyişle başını öne eğerken, kız kardeşinin suçluluk duyduğunda yüzüne yürüyen pembeliği özlediğini fark ediyor Şengül.

Hüseyin'in ilk ağabeyi çarşı ortasında bir kavgada öldürülmüş. "Haksızlığa gelemezdi," diye söze başlayan Hüseyin, onun delikanlılığından, mertliğinden, gözükaralığından fiyakalı cümlelerle söz ederken, Songül sanki onu tanımış ve söylenenleri onaylıyormuş gibi sürekli başıyla olurluyor.

Eşref Bey ağzını bile kapatmaya gerek duymadan uzun uzun esneyince, konuyu kapatıyor.

Dün de dikkat etmişti: Songül, kayınpederinden öyle bir mesafeli saygıyla söz ediyor ki, onu sevip sevmediği anlaşılmıyor bile. Her şeyin yolunda gittiğine, kendini mi ikna etmeye çalışıyor, ablasını mı, belli değil. Böyle bir adamı değil sevmesinin, kanının ısınmasının bile kendisi için mümkün olmadığını düşünen Şengül, kardeşiyle kendi arasında bir karşılaştırma yapmaya çalışırken, buna hayal gücünün yetmediğini fark ediyor. Aradan geçen zamanda kardeşini kendinden uzaklaştıran bir mesafe varlığını hissettiriyor.

Kötü bir adam değil belki Eşref Bey. Ama, varlığı insanı tedirgin edenlerden; her an onun yanındayken bir hata yapacak ve bu yüzden fena halde azarlanacakmışsınız hissi verenlerden. Hiçbir şeyin memnun etmediği bu adamları, ille de mutlu etmeye ömrünü adamış kadınları, onların beyhude gayretlerini düşünüyor Şengül. Bu durumu, yemin edilmiş bir kadınlık sınavına dönüştüren birçok inatçı kadın tanıdı hayatında. Onları hatırlarken içi eziliyor. Kaderi onlarınkine benzemesin diye çırpınır dururken, kaderinin hiçbir şeye benzemediğini düşünüyor. Kime, neye olduğunu bilmediği bir acıma duygusu yokluyor içini.

Şengül'ün sorusu üzerine, "Yok babam sigara içmez," diyor Hüseyin. "Bizim ailenin sigara içeni annemdi. Samsun sigarası içerdi. Günde iki paketi geçerdi içtiği."

Gözünde, sesinde belirten sertleşmeyle birlikte susması bir oluyor. Şengül'ün gözünden kaçmıyor bu durum. Songül yüzünde beliren hoşnutsuzluğu dağıtmak için, "Sohbet ederiz diye açmadım televizyonu, isterseniz açayım," diyor. Şengül, bu önerinin üzerine kayınpederin atılacağını düşünürken, adam hiç oralı olmuyor. Dünyaya ilişkin her çeşit merakını çoktan tüketmiş olmalı, içini nasıl oyalıyor acaba, diye düşünüyor.

Hüseyin demin söylemeyi unutmuş gibi ekliyor: "Ama eline yakışırdı," diyor.

"Anlamadım," diyor Şengül.

"Annemin," diyor, "Sigara yakışırdı eline. Her kadına yakışmaz."

Babası başını çevirip oğlunun yüzüne bakıyor. Hiçbir ifade taşımadığı halde yüzü, bu konuyu uzatmaması gerektiğini söylüyor.

Eşref Bey'i ilk gördüğünde, yüzünün okunaksız ifadesine bakarak onun duygularını saklamakta ustalaşmış, ketum görünüşlü geleneksel babalardan biri olduğunu düşünmüştü Şengül. Ama galiba saklayacak duyguları bile yoktu adamın. Hep böyle miydi? Sonradan mı böyle olmuştu? Şimdi bunu Şengül'e söyleyebilecek kimse var mıydı? bilmiyor. En azından bir gelin olarak Songül'ü sevip sevmediğini, ona karşı bir yakınlık duyup duymadığını anlamaya çalışıyor Şengül. Âdet yerini bulsun diye gösterdiği birkaç ezber davranış kalıbının dışında, Songül'ün onun için bir şey ifade edip etmediği anlaşılmıyor. Belli ki, onun için bu evde yaşayan biri yalnızca; yapması gerekenleri yapmakla yükümlü bir gelin. Songül'ün yerinde bir başkası da olabilirdi, şansa bu olmuş. Onun için hiçbir şey fark etmiyor. Böyle kapalı erkekleri en azından av köpeklerine bakarken, onların başlarını okşarken falan görür, saklı bir iç dünyaları olduğunu düşünmek istersiniz; bunda o da yok. Köpekler de onun için, sadece köpek işte.

Bu pazar görüşe gideceğini söylüyor Hüseyin. Yeni konu açma gayretiyle Şengül, "Ne görüşü?" diye sorası oluyor, ama bu konunun da üstünü örtmekte gayretli görünen Songül, araya söz karıştırıyor, herkese tek tek ilgisiz şeyler soruyor.

Hüseyin, kaldığı yerden "Kardeşim hapiste de," diyor. Hüseyin'in konuyu sürdürmesi üzerine Songül'ün yüzü asılınca, yanılmadığını anlıyor Şengül. Bu uğurda, ablasına bile yabancı muamelesi yapmakta bir sakınca görmediğine bakılırsa, kız kardeşi, bu ailenin hemen her şeyine kol kanat germek konusunda kararlı görünüyor.

Şengül'ün aklına ilk gelen, ailenin öğrenci olaylarına karışmış bir üniversiteli bir oğlu olabileceği; "Öğrenci falan mı?" diye soracak oluyor.

Songül atılıyor: "Yok arkadaşlarının aklına uymuş işte, birini kazayla bıçaklamış, dünya kötü insanlarla dolu, tahrik edip kışkırtmışlar çocuğu, o da delikanlı çocuk tabii, kanı kaynıyor, sonunda şeytana uyup sarılıyor bıçağa, yaktılar çocuğun başını kör olasıcılar! Allahından bulasıcalar!"

Hüseyin karısının sözlerinden hoşnut, tam da söylenmesi gereken bunlarmış gibi başını onayla sallıyor, elindeki kâğıt peçete lime lime olup masa örtüsüne dökülüyor.

"Ölmüş mü adam peki?"

Gene Songül. "Yok yaralı, hem şikâyetlerini de geri çektiler ama, kamu davası işte, mahkemesi sürüyor."

Hüseyin davada önemli bir ayrıntının atlandığını düşünerek, "Hem ikinci vukuatı diye hâkim fazla ceza verdi," diye ekliyor. Ardından kendini tutamayarak sanki hâkim o an karşısındaymış gibi, gözlerinin çeliği iyice sertleşiyor, alçak sesle "Pezevenk!" diye tıslıyor.

Kocasının ileri gittiğini düşünen Songül, önündeki meyve tabağına eğilerek bir süre bakışlarını saklamak gereği duyuyor. Songül'ün duruma gösterdiği uyumda Şengül'e tanıdık gelmeyen bir şey var. Birbirlerinin uzağında geçirdikleri zamanın hayatlarında değiştirdiklerinin yarattığı mesafe, bir kez daha varlığını hissettiriyor.

Artık söz konusu bu ikinci vukuatın ne olduğunu sormaya çekiniyor Şengül. Hapisteki kardeşte bir hayır olmadığı ortada.

Bütün bu konuşmalar kendileriyle ilgili değilmiş gibi, orada öylece oturup, gelininin kendisi için soyup doğradığı elma dilimlerini yiyen Eşref Bey'in, konuşmaları dinleyip dinlemediği bile anlaşılmıyor. Bazen pencereden dışarı bakıyor, gözlerinde bir şey görme isteğinden çok, içindeki boşluğu dinlendirme arzusu seziliyor.

Songül, kendi yediği elma dilimlerinin üzerine tarçın serpiyor. Çocukken de böyle yapardı. Yeniden içi ılıyor Şengül'ün.

Songül'ün her çeşit durumu kabullenişi Şengül'i ürkütüyor. Kardeşini artık tanımadığını düşünüyor. Belki de hiç tanımadı. İnsanın yalnızca kardeşi olduğu için, birini tanımış sayılmayacağını; bazı huylarını bildiğimiz insanları bütünüyle tanıdığımızı sandığımızı; ama günün birinde hiç beklenmeyen şeyleri yapanların da, o bizim huylarını bildiğimizi, kendilerini tanıdığımızı sandığımız insanlar arasından çıktığını düşünüyor. Bu konuda okuduklarını hatırlayarak kendini yatıştırır gibi bunları geçiriyor içinden. Ardından, kendini ağırlaştıran karışık düşüncelere iyice gömüldüğünü hissederek sıkıntıyla esniyor. Sıkıntı odanın havasına dağılıyor.

Açık balkon kapısından gelen rüzgâr, belli ki düğünden sonra alınmış çiçekleri odaya büyük gelen perdeyi havalandırıyor.

"Karpuz ister misiniz?" diye soruyor Songül. "Kesip buzluğa koymuştum." Sesinde bir sevinç var. "Mevsim geçiyor, son karpuzlar bunlar artık."

Karpuz her zaman sevinç demektir, sanki dişleri kamaşıyor bunları söylerken.

Gecenin geri kalanında biraz Şengül'den, biraz Almanya'dan konuşuyorlar. Eşref Bey pek dinlemiyor bile, bir ara Şengül'e niye evlenmediğini soruyor yalnızca, "Okuyorum," diyor Şengül. "Üniversiteler orada çok zor, üstelik ben de geç başladım, daha önceleri fabrikada çalıştım, para biriktirdim, annemle babam ayrılınca… "

Songül'ün yüzünden geçen bulut üzerine çabucak toparlıyor sözünü: "Annemi yalnız bırakmayayım, demiştim. Eh gurbet elde zor tabii." Sözün geri kalanında Eşref Bey'in bir baba olarak hoşuna gideceğini varsaydığı şeyleri söylemeye gayret gösteriyor.

Akşamları zaten erken yatmasıyla bilinen Eşref Bey, odasına çekiliyor. Varlığının eksilmesi odaya biraz olsun hafiflik veriyor. Songül onun ardından birer kahve daha yapıyor, sofrayı toplamaya yardım etmek isteyen ablasına ant veriyor, bütün gece Şengül'ü yerinden bile kaldırmıyor; her şeyi kendi yapıyor. "Daha misafirsin," diyor.

Bir ara yalnız kaldıklarında ablasının aklından geçenleri bilmiş gibi, "Kayınpederim sert görünüşlü bir adamdır ama, bakma öyle göründüğüne abla," diyor. "Altın gibi kalbi vardır." Şengül, bu Türk filmi cümlesinin onu ikna etmeye yetmeyeceğini biliyor ama, asıl kardeşinin kendine yalan söylediğini geçiriyor içinden. "Kayınpederim" derken bile sesiyle sahiplendiği bu adamı tanımıyor bile, hakkında hiçbir şey bilmiyor. Yalnızca karar vermiş. Peki ama, niye?"

Eşref Bey'in yatmaya gitmesinden sonra kendini biraz daha rahat hisseden Şengül, bu kez bütün dikkatini Hüseyin'e veriyor. Babasının masada boşalan yerini kendiliğinden doldurur gibi davranışları ağırlaşmaya, giderek babasını andırmaya başlıyor. Babasının sonrasında onun yerini almaya hazır ve talimli görünüyor.

Sesinde belli belirsiz bir gurur payıyla, "Orhan Gencebay da Samsunludur, biliyor musun?" diyor. Ardından kalkıp bir kaset koyuyor kasetçalara. Hüseyin'in kendi seçtiği şarkılardan oluşan toplama bir kaset bu. Gencebay'ın eski şarkılarından biri dolduruyor odayı: "Sevenler mesut olmaz derlerdi inanmazdım, şimdi mesut değilsin bilseydim ayrılmazdım."

"Annem ne derdi biliyor musun?" diyor Şengül'e. "'Bu adamın sesi tütüne benziyor,' derdi. Hakkatten de dinle bak tütüne benzer."

Şengül bu benzetmeden hoşlanıyor.

İlk kez annesinden söz ederken sesi yumuşak çıkıyor Hüseyin'in; göğsünden kopup geliyor sanki. Gözleri dalıyor, ama kısacık bir an. Hemen toparlanıyor. Onun toparlanması, elindeki içi boşalmış kibrit kutusunu didiklemeye dönmesi demek. Önce sigara yakmaya

davranıyorsa da, küllükte yanmakta olanı görüp vazgeçiyor. Kendi şaşkınlığıyla fazla eğlenerek, az önce içini çalkalayan bulanık duyguları bastırmaya çalışıyor.

Başka bir şarkı başlıyor: "Ben yanılmam arkadaş, sen de bizdensin…"

Şengül, enişteesiyle arasında kurulmasını istediği yakınlığı perçinleyeceğine inandığı bu fırsatı değerlendiriyor, "Biliyor musun?" diyor, "Müslüm Gürses'in okuduğu tek Orhan Gencebay şarkısıdır bu." Tahmin ettiği oluyor, aralarında kurulan bu ortaklıkla yüzü ışıyor Hüseyin'in, "Vay bee baldıza bak! Bilmez miyim?" diyor. "Ama bir tek bu değil. Bir de 'Vicdan Azabı'nı okudu. Hani, 'Bu azabı senden değil, vicdanımdan çekiyorum…'" diye şarkının girişini mırıldanıyor. "Bir de, Orhan babanın şu lafını bilir misin? 'Herkes beni dinler, ben Müslüm Gürses'i." Şengül, bilmesi ve sevinmesi gerekiyormuş gibi yapıyor. Hüseyin, ona ilk kez "baldız" dediğini farkına vararak bir kez daha gülümsüyor. Almanya'da üniversite okuyan baldızın kendine burun kıvırmayacağını hissediyor.

Şengül ilk kez o an, on üç yaşında anasız kalmış bir erkek çocuğuna, hayatın neler yapabileceğini hayal etmeye çalışıyor.

Yatıya kaldığı yabancı evlerde yerini hep yadırgar ama, bu kez uykusuzluğunun tek nedeninin yerini yadırgamak olmadığını biliyor Şengül.

Songül'ün niye evlendiğini anlamıyor. Kısa zamanda pişman olacağını düşünüyor onun. Bu evde zehir acısı bir mutsuzluğun havada bir top karaduman gibi asılı olduğunu ve herkesin boğazını düğümlediğini görüyor. Hem de geldiğinin daha ikinci gününde.

Songül ise yaşamının sonuna kadar bu evde, bir masal mutluluğu içinde yaşayabilirmiş gibi davranıyor. Kocasına âşık olduğu her halinden belli; katıksız bir teslimiyet, itaat ve hayranlıkla bakıyor kocasının her söylediğine, her yaptığına. Düzgün, yakışıklı çocuk doğrusu; karısına da, Şengül'e de saygılı davranmaya özen gösteriyor ama, bunlar Şengül'ü ikna etmeye yetmiyor gene de. Henüz açığa çıkmamış ama, nedense dipte, pusuda bekleyen bir tehdidin varlığını neredeyse kadınca bir önseziyle hissediyor.

Bir an önce Almanya'ya evine dönme arzusunun içini kapladığını fark ettiğindeyse, kendinden utanıyor. Daha şimdiden kardeşini, geride mutsuzluk, çaresizlik ve tehlikeler içinde bırakmış da kaçmış gibi suçluluk duygusuna kapılıyor. Eskiden tanıdığı bir suçluluğa çok benzeyen bir duygu bu. Şengül annesiyle gitti Almanya'ya; o, burada, babasıyla kalmayı istedi. Ama bunu kendi seçti. Peki, her şey seçimlerle mi açıklanmalı? Şimdi bilmiyor.

"Korktu bizimkisi. Benim korkusuzluğumdan korktu. Kendi pısırıklığından korktu. Şengül hem çalışırım, hem okurum ana, dedi. Aferin ona, dediğini de yaptı; hem çalıştı, hem okudu."

Söyledim kaç kere "Kızım Almanya'ya gel," dedim. "Babamı bırakmam," dedi. Beni suçladı hep. Kocasını ve kızını arkada bırakıp Almanya'ya kaçan kalpsiz anne olarak gördü beni. Kaç mektup yazdım, ettiğim telefonların haddi hesabı yok. Babasının durumu ortada. Almanya'ya gelmeyi kabul etseydi ayrılmazdık belki. Ben onu bırakmadım ki, Türkiye'den gittim sade. Kendi gelmedi. Üç sene sonra da, "Bari boşanalım," dedi. Ne de olsa erkektir, gururu kırılmasın diye teklif bile etmemiştim ben. Sonunda kötü kişi gene ben oldum. Tek celsede boşandık. Babası, Şengül benle kalsın, dedi ilk. Ne yapayım, Şengül istemedi. Akıllı bir kız tabii. Etlik bağlarının sırtında kendine bir hayat olmadığını gördü. Babası da Şengül'e meraklı olduğundan değil, zahir daha büyüktür, elinden daha iyi iş gelir, odaocağa bakar diye istedi yanında kalmasını. Ne yapayım Şengül istemedi. Kız bıkmış yolunun çamurundan, havasının soğuğundan; iki göz evde koca bir hayat geçer mi? Bana kalsa, iki kızımı da alır giderdim ya, olmadı işte. Evin erkeği olarak o da gelseydi ya bizimle… Korktu bizimkisi. Benim korkusuzluğumdan korktu. Kendi pısırıklığından korktu. Şengül hem çalışırım, hem okurum ana, dedi. Aferin ona, dediğini de yaptı; hem çalıştı, hem okudu. Doğru dürüst bakamıyorsun zaten, ver şu geride kalan kızı da yanıma, diye kaç sefer haber et-

tim. İstiyorsa gitsin, tutan mı var elini, kolunu dedi. Doğru söylüyordu. Songül istemedi beni, gücenmişti bana. Biliyorum beni affetmedi, dili affettiyse, içi affetmedi. Saçlarımı süpürge edip, babasının dizinin dibinde Etlik sırtlarının ayazında oturup çürüyeyim istedi. Yeter ki, ailemiz dağılmasın istedi. Bir yengesinin lafına uyup evini barkını dağıtıp Almanya'ya kaçtı, dediler akrabaları ardımdan. Kaçan böyle mi yapar? Bir gün çektim mi ellerimi üzerlerinden? Onların kızdığı çekip gitmem değil, biliyorum: Beceremem sandılar. Tutunamam sandılar. Yaban elde perişan olurum, burnum sürtülür, döner gelirim sandılar. Gecemi gündüzümü bilmedim de öyle çalıştım. Dil bilmez, yol bilmez, iz bilmezken, hepsini bildim de çalıştım. Hiçbir şey olmadıysa, Şengül'ümün hayatı kurtuldu. Az şey mi bu? Songül istemedi yanıma gelmeyi, ben ne yapayım?

Ama evlenirken bir danışsa kötü mü olurdu, ben anası değil miyim, önden konuşması çabuk çabuğa getirilmiş bir telefon, ardından ele giden düğün davetiyelerinden bir tane de bana göndermeler! El gibi, yaban gibi! Gönlüm incindi tabii, kolay mı? Ben onun hayalindeki ana değilim, biliyorum, ama gene de anayım ben! Gün gelir, kendi de ana olduğunda anlar bana ettiğini, ama gene de kem söz etmem, Allah mesut etsin, madem istemiş, sevmiş, gönül düşürmüş, evlensin, mesut olsun, hem çocuk da maşallah kaşlı gözlü bir şey, azıcık küs suratlı ama, belki zamanla yumuşar. Çeyizini eksik gedik komam kızımın, el kapılarında boşuna mı süründüm bunca yıl? Çeyizine ne lazımsa söyleyin, iki kanadımın altında üçer dörder bavulla gidip geldim kaç zaman, kızımın düğününe mi taşımayacağım? Hem noksanının kalanını Şengül'le yollarım. Songül'ümün başı önde olmasın yeter!

Şengül uykusu iyice kaçmış gözlerinden inen yaşları elinin tersiyle kuruladı.

Her şey niye böyle olmuştu?

III

Bahçenin bittiği yerden kırlara açılan kumlu yolun ağzında, batan güne karşı durmuş, gözlerinde birini beklemenin derinleşen hüznüyle yola bakıyor Hüseyin.

Gün dinmiş gibiydi. Dingin, yumuşak bir hava vardı.

Kendi içinden geçenlere bile yabancı bir uzaklıktan bakıyordu sanki. Manzaranın dalgınlaştırıcı etkisiyle yanı başına kadar sokulan Şengül'ü fark etmemişti.

"Yoldan biri mi gelecek?" dedi Şengül.

Dalgınlığından silkinen Hüseyin, "Yoo, neden ki, nerden çıkarıyorsun?" dedi.

"Birini bekler gibi bakıyorsun da…"

Şengül'ün yüzünde, günün bu saatine yakışan, sade, yatıştırıcı bir ifade vardı. Hüseyin'e iyi geldi.

"Eskiden," dedi. Sustu. Birden sözün arkasını getirmekten vazgeçmiş gibiydi.

"Evet, eskiden," diye sordu Şengül. Bir dert ortağının yakınlık vaat eden yumuşaklığı vardı sesinde.

"Eskiden anamı beklerdik bu yolun başında. Sabahın er saati evden çıkar köyüne gider, ancak akşam kavuşurken dönerdi. Bazen geceye kalır, babam gider alır getirirdi."

"Neden?" dedi Şengül.

"İç sıkıntısı," dedi Hüseyin. "Pek konuşmaz, dalgın bakar, iç çeker dururdu."

"Ne yaparmış köyünde her gün?"

"Anasının evine gider, denkten çocukken yattığı yatağı indirip üstüne oturur, saatlerce duvara bakarmış, bazen ocağın ateşine."

Bir sessizlik oldu. Yeniden soru sormak istemedi Şengül. Hüseyin'in konuşmaya başladı

mı, zaman zaman duraklasa da konuya geri döndüğüne alışmıştı birkaç gündür.

Hüseyin'in zaman zaman kendisine açılmasını tam olarak adlandıramıyordu Şengül. Yanıtı basitti aslında: Kendi tarzında arkadaşlık ediyordu onunla. Bu erken güveni hak etmiş olmak için neyi başarmış olduğunu bilmiyordu ama, Hüseyin, onu arkadaşlığına kabul etmişti bir kere. Belki o gece birlikte dinledikleri eski arabesk şarkıların payı vardı bunda; bazen bu tür ortaklıklar, taraflardan birinin akıl etmediği önemsiz sanılan ayrıntılar nedeniyle kurulabiliyordu.

"Aklı avare olmuştu anamın. Kendi evinde oturmaz, her gün kaçıp köyüne, baba evine giderdi. Her şey anasının yüzünden olmuş aslında. Babamla görücü usulüyle evlendirilmiş anam. Yaşı ufakmış daha. 'Gönlü erken küsmüş' derlerdi onun için. Anamın anası ot kaynatır, muska yazarmış, günahı boynuna büyü de yapar, derlerdi. İşte anamı, kocasına, evine bağlansın diye büyü yapmış ama, yanlışlıkla koca evi yerine, baba evine bağlamış. Bu yüzden anamın ne gönlü, ne ayağı gelebilmiş bu tarafa; her sabah evinden dışarılara uğrayıp, baba evine koşması, bizi aşsız, ocaksız bırakması bundanmış. Hep içi sıkılırdı. Bazen çıkar ağaç tepelerine oturur, bazen tütün tarlalarında avarelik ederdi. Biz üç çocuk anamızı bulacağız diye ardı sıra helak olurduk. Her şey onların yüzünden oldu!"

"Kim anlattı size bunları?"

"Herkes."

"Kim bilir ne derdi vardı?" dedi Şengül.

Hüseyin'in yüzü bir anda bir sıkıntı yumağıyla kasılıverdi. Az önce anlattıkça yumuşayan ve günün sönen renklerine karışan yüzünün hatları, daldığı ânın içinden çıkarak yeniden sertleşti, keskinleşti. Şengül'ün söylediği hoşuna gitmemişti anlaşılan. Kafasında bir yerde mahkum ettiği anası konusunda, içinde en ufak kuşku kapısı aralayacak bir cümleye tahammülü olmadığı açıktı.

Songül bu sırada geldi yanlarına.

"Ne kaynatıyorsunuz bakalım?"

Ablasıyla kocasının kaynaşmasından ne denli hoşnut olsa da, kendinin yanlarında olmadığı zamanlardaki konuşmalarından bir biçimde hoşnutsuzluk duyuyordu.

Hüseyin'in gözlerini aldığı yola bu kez Şengül vermişti bakışlarını. Aklı Hüseyin'in anlattıklarındaydı hâlâ. Nedense akşamın bu vaktinde siyah etekleri yerleri süpüren bir kadın çıkıp gelsin istedi şu kumlu yoldan.

Farkında olmadan iç çekti; sonra daha çok kendine söylermiş gibi, "Akşam ne güzel iniyor," dedi.

Bu cümle birdenbire herkesin üstünü aynı duyguyla örttü. Üçü birden kırların açıklığından ufka bakarken, manzaradaki hüznün, onları kendiliğinden teslim aldığını, kendi içine çekerek akşama kattığını fark etmediler. İçinde eridikleri manzarada, şimdi karı, koca, kardeş olmalarının aşmaya yetmeyeceği bir yalnızlıkta tek başlarınaydılar. Ta ki, Songül'ün çocukken çıkardığı pürüzlü bir sesle, "Artık içeri geçelim, akşam yemeği yemeyecek misiniz?" diyene kadar.

Evin kapısından girerlerken, Şengül içinden dönmeye kaç gününün kaldığını hesaplarken yakaladı kendini. Burada değil ama, bu manzarada insanı teslim alan, yavaş yavaş toprağa gömen güçlü bir şey vardı. İçinde bulunduğu anda ne olduğunu tam olarak bilemediği burnunu sızlatan bir şey… Birden büyük şehirlerin gürültülü sokaklarını özlediğini hissetti.

O hafta sonu, her dolunay zamanı olduğu gibi gene uyku tutmadı Şengül'ü. Cam gibi olmuş gözlerle tavan seyretmek insanın uykusunu getirmiyordu elbet! Nerdeyse perdeleri

tutuşturucasına odayı dolduran ay aydınlığı, dışarı, tabiata çağırıyordu onu; "Önce tuvalete gider, sonra kapı önüne çıkar, belki çardakta vakit geçirir, biraz da temiz hava almış olurum," diye geçirdi içinden. Gece karanlığında böcek sesi dinlemenin büyüleyici bir yanı vardı. Sabahlığını sırtına geçirdi, kuşağını sıktırdı. Eski usul duvar saatinin huzurlu sesinin doldurduğu sofayı parmakuçlarına basarak geçtikten sonra, merdiveni dönüp alt kata vardığında, dış kapının açık olduğunu gördü; sağdaki genişlikte üst üste tepeleme dizilmiş tütün balyalarına sırtını vererek yere çömelmiş Hüseyin'in varlığını bir an için fark etmedi. Sigarasının derin bir nefesle parlayan ateşi üzerine görüp duraladı. Başı gene önde, dirseklerini dizlerinde kavuşturmuş, açık kapıdan içeri vuran ışıkta oturuyordu.

Yolun ortasında duralamış, tam "Hüseyin," diye seslenecekti ki ona, "Senin durduğun yerde duruyordum bir gece," diye önceliksiz söze başladı Hüseyin. Başını bile kaldırmamıştı konuşurken. Sesi içkili geliyordu. "Senin gibi aşağı inmiştim. Tuvalete gitmek için. Anam da tam burada benim durduğum yerde böyle durmuş, sırtını tütün balyalarına vermiş derin derin sigara içiyordu gene. Bir zamandır geceleri de dolaşıp durmaya başlamıştı. Korktum. Evet, korktum. Son zamanlarda iyice bir tuhaf olmuştu. Birbirimize bir şey söylemesek de, içimizden birine bir şey yapmasından korkmaya başlamıştık. Yolumun üstünde duruyordu. Ana kalk ordan tuvalete gideceğim dedim. 'Geç oğlum,' dedi. Hâlâ duruyordum. 'Geçsene' dedi tekrar. Hâlâ olduğum yerdeydim. Anlamıştı. 'Korkuyor musun?' dedi. 'Benden korkuyor musun? Anandan? Sen benim oğlumsun Hüseyin'im' dedi. 'Benim derdim kendimle.' Hiç unutmadım o geceyi. Kapıyı gene böyle açık komuştu, gene böyle aylı bir geceydi. Taşlık ışığa kesmişti. Yüzü yabancıydı. 'Sen benim oğlumsun' derken bile sesi tanıdık, ama kendi yabancıydı."

"Annen nasıl öldü Hüseyin?" diye kaç gündür geciktirdiği soruyu sordu Şengül.

Hissettiği değil, öğrendiği bir şeyi yapar gibi, acı bir gülümsemeyle omuz silkti Hüseyin.

"Tamaron nedir bilmezsin, değil mi?"

O yarı karanlıkta fark edilemeyeceğini düşünmeden başını iki yana salladı Şengül.

"Bir tütün ilacıdır. Tütüne dadanan böcekler için zehirli bir ilaç. Bu anlattığımdan birkaç ay sonraydı, bir gün sabaha karşı, babamın evde top gibi patlayan sesiyle uyandık. 'Yapma, yapma' diye bağırıp duruyordu babam. 'Yapma!' sesi alt kattan geliyor, ağzından başka söz çıkmıyordu babamın. Yapma! Sanki bağırmıyor, uluyordu. Oysa anam, yapacağını çoktan yapmıştı. Tamaron içmişti. Biz buraya indiğimizde gözleri faltaşı gibi açılmış, ağzı köpükler içinde, aha az ötede şu ocağa yakın yerde yatıyor, kıvranıyor, debeleniyordu. Geldiğimizi gördü. Hepimizin yüzüne tek tek baktı. Cam gibi gözlerle tek tek baktı. Babam kusturmaya çalışıyordu onu, elini ağzına sokuyor, karnını bastırıyor, gözlerimizin önünde ağzından köpükler saça saça can veriyordu. Hepimizin gözleri önünde çırpına çırpına öldü. O gece terk etti bizi. Ben on üç yaşındayken."

"Şimdi kaç yaşındasın?"

"Yirmi üç, ama ne fark eder, sanki on dört bile olmamışım daha."

Şengül gidip, Hüseyin'in yanına oturmuştu. Gene de arada bir mesafe bırakmaya dikkat etmişti. İçi sızlıyordu. Bu hikâyedeki herkes için. Kadını gözünün önüne getirmeye çalıştı. Belli belirsiz bir gölge, nedense hep siyahlar içinde. Yerleri süpüren uzun etekler giyiyor. Evde hiç fotoğrafı olmadığını fark etti. Ne duvarlarda, büfe üstünde, ne ona gösterilen albümlerde.

"Bazı geceler iner, tütün balyalarına yaslanır, sigara içerim."

"Anneni affetmedin değil mi Hüseyin?"

İlk kez başını döndürüp Şengül'e baktı Hüseyin. Gördüğünden daha fazlasını görmek ister gibi baktı. "Sorulur mu hiç, affetmedim tabii. Sen olsan affeder miydin, kim olsa affet-

mez! O bizi terk etti. Daha on üç yaşındaydım."

"Affedebilsen büyürsün belki," dedi Şengül. İyice yumuşamış sesinde gerçekten yardım etmek isteyen bir ton vardı.

Kendi başına yeterince acı barındıran az önce dinlediği hikâyedeki yüreğini sızlatanlara, şimdi bir de kız kardeşi eklenmişti. Çünkü, annesini affetmeyen bir erkeğin, bir kadını sahiden sevemeyeceğini biliyordu. Hüseyin'in, Songül'ü sahiden sevmesi imkânsızdı. Aralarında hep bu tütün balyaları olacaktı.

"Kendi başına yeterince acı barındıran az önce dinlediği hikâyedeki yüreğini sızlatanlara, şimdi bir de kız kardeşi eklenmişti. Çünkü, annesini affetmeyen bir erkeğin, bir kadını sahiden sevemeyeceğini biliyordu."

Şengül, dışarı çıktığında, Hüseyin, hâlâ bıraktığı yerde duruyor, kemirircesine sigara içmeyi sürdürüyordu.

Kumlu yolun başına kadar yürüdü. Hiç tanımadığı, yüzünü bile bilmediği kadını düşündü. Ay ışığında uzun uzun yola baktı.

O sabah Şengül, çardak masasındaki son tabak çanakları, mutfağa taşıyor, eteğine yapışan köpeklerle oynaşıyordu. Hüseyin uzun uzun arabayı yıkamıştı.

Eşref Bey, kapı önüne çıkmış kütük kırıyor; dumanı bir yerlerden kopup gelen yanık odun kokusu var havada, belli belirsiz genze doluyor. "Akşamları serinlemeye başladı havalar; Karadeniz'den gelen sinsi rüzgârın ne zaman vuracağı belli olmaz," diyerek ocağı tutuşturmaya odun kırıp, kütük yarıyor birkaç sabahtır. Bu işi yaparken ayrı bir zevk aldığı belli. Sundurma diplerinde bekletilmiş kütükleri bir bir önüne çekerken dirilip iyice gençleşiyor sanki.

Eve girdiğinde, Songül, yüklük dolaplarının birinden bulup çıkardığı orta kalınlıkta bir odun parçasını elinde tutuyor; üzerindeki yol yol kurumuş kan izleri Şengül'ün bulunduğu yerden bile seçilebiliyor. Songül, sevimli görünmeye çalışan bir hal takınarak, gözleriyle soruyor Hüseyin'e, "Bunu da kırılan odunların arasına katalım mı?" diye…

Hüseyin, "Koy onu yerine," diye sesleniyor olduğu yerden; ödünsüz sesinde kesin bir öfke. İlk kez bu sertlikte duyuyor onun sesini Şengül.

"Senin ne alıp veremediğin var o odun parçasıyla, ikide bir çıkarıp duruyorsun yerinden?"

"Ama Hüseyin'im…"

"Ne zaman bir halt edecek olsan Hüseyin'im diyorsun bana. Diğer zamanlardaysa Hüseyin! Deme! Hiçbir şey deme! Mutfak dolaplarını temizlemeye benzemez bu. Elinden gelse senden önceki her şeyi atacaksın bu evden. Hayatımızın bütün dolaplarını temizleyemezsin kızım!"

İstemediği bir durumda yakalanmış olarak, bir gözü ablasında sıkıntıyla dinliyor söylenenleri Songül. Sesi kısık çıkıyor:

"Ama her yanı kurumuş kan içinde bu odun parçasının!"

"Onun için hayatımızın dolaplarında duruyor ya işte!"

Sözün bundan sonrasını karısından ümidini kesmiş bir halde dönüp Şengül'e söylüyor.

"Annemin cenazesinin kaldırılacağı gündü, anneannem, dedem, dayımlar ve karıları geldiler. 'Kızımızı öldürdünüz' diye bizimkilerin üzerine yürüdüler. İki taraf birbirine girdi cenaze ortada dururken. Ağabeyim hayattaydı daha. İşte bu odunla yardı dayılarımın kafalarını. Yolun başına kadar kovaladık onları. Mezarlığa da sokmadık, onlarsız gömdük anamı. Bu odun, işte o odun, o günün odunu! Anam öldü, ağabeyim öldü, anneannem, kafası yarılan dayılarım, herkes öldü, bir tek bu odun kaldı şimdi. Kardeşin de geldiği günden beri, bu odunu yakmaya çalışıyor."

Bu son sözü söylerken sesine ilk kez şikâyet tonu gelmiş, üstelik "Songül" yerine, "kardeşin" diyerek Şengül'e de suç payı ayırmıştı.

Böyle durumlarda ortalık yatıştırmak için söylenebilecek bütün ezber sözleri bildiği halde durakalmıştı Şengül. Belki de hiçbir şey söylemesi gerekmiyordu.

Hüseyin'in sinirleri adımlarına geçmiş bir halde, üst kata çıkarken, Songül mutfağın orta masasındaki sandalyelerden birine çöktü.

Şengül, "Üzme canını, ev hali olur böyle şeyler, varma üstüne, belli ki hatıra kıymeti veriyor" gibi sözler geveledi ağzında; sesindeki kuruluk söylediklerini iyice yavanlaştırmıştı. Songül'ü asıl inciten şeyin, kendisinin olaya tanıklığı olduğunu biliyor, bu nedenle konuyu önemsizleştirmeye çalışıyordu.

"Kalk kapıya çıkalım," dedi Şengül.

"Daha yeni girdik içeri, ama istersen sen çık, benim biraz işim var."

Birden geldiğinden beri, zamanının çoğunu kapı önünde geçirdiğini fark etti Şengül. Ev, onu almıyordu.

Az önce üzerine çöken sıkıntılı havayı, başka bir konuyla dağıtmak için Eşref Bey'in yanına gitti Songül. Çok geçmeden de Hüseyin geldi yanlarına.

"Ne oldu?" dedi Eşref Bey. "Maşallah sesin taşıyordu buralara."

"Hiiç…" dedi Hüseyin, her konuyu geçiştirmek istediğinde yaptığı gibi, burnunu çekti. Sözün gerisini bekleyen Eşref Bey'in baltası omuz hizasında kalmıştı. Hüseyin sıkıntıyla, "Şu anamın cenazesindeki…" diyecek oldu, Eşref Bey gerisini dinlemeden, "Farkında mısın, evlendikten sonra anandan çok söz etmeye başladın," dedi. "Eskiden bu kadar anmazdın."

Sonra yeniden baltayı vargücüyle önündeki kütüğe indirdi.

Şengül o an, o baltanın yüzünün orta yerine indiğini hissetti. Şiddet dolu bir andı. Sinir uçlarına çelik değmiş gibi, bir eliyle yüzünün yarısını kapadı. Kaç gündür için için aradığı, elinin altındaki cevabı bulmuş gibiydi: Annesi tarafından terk edildiğini düşünen kız kardeşinin, annesi tarafından terk edildiğini düşünen kocasına, onu hiçbir zaman terk etmeyeceğini kanıtlamak için, ne olursa olsun, hayatının sonuna kadar kendini bu eve, bu hikâyeye hapsettiğini düşündü. Kız kardeşi kendine kıymanın kendince kıymetli bir yolunu bul-

Cemil Kavukçu neler yazıyor?

Neler yazıyorsunuz şu sıralarda? Öykü mü, yoksa yeni bir roman mı?

Aynı mekânda geçen değişik öyküler üzerinde çalışıyorum. Tek başına okunabilecekleri gibi, birbiriyle ilintili, bütünlük oluşturan öyküler aynı zamanda. *Mimoza'da Elli Gram* başlığını taşıyan öykülere 2004 yılının sonlarında başlamıştım. Büyük bir bölümünü de yazdım. Yeni yılın ilk aylarında biter diye düşünüyorum. Öbür öykü kitaplarımdan farkı, içinde karakalem desenlerin de bulunması. Ayrıca, bu kitapta yer almayacak iki öykünün de çekim alanındayım. Zaman zaman onların üzerinde çalışıyorum. Bir de kendimle ilgili "bir yılı" anlatacağım bir çalışmam olacak ama ona ilişkin açıklama yapmak için erken.

Okuduklarınızdan da söz eder misiniz?

Şu sıralar, uzun süredir elimin altında olmasına karşın bir türlü başlayamadığım Carlos Fuentes'in *Terra Nostra*'sını okuyorum. Fuentes'e ara verdiğimde ise, Joyce Carol Oates'un *Birine mi Benzettiniz?* başlığı ile yayımlanan kitabından öykülere dönüyorum. Bir öykü ve bir romanı dönüşümlü okumak oldukça keyifli geliyor bana.

muştu ve bunu aşk sanıyordu.

Üzerine hiç tanımadığı bir yorgunluk çöktü. Bütün bunları kız kardeşiyle konuşamayacağını, konuşsa bile hiçbir yararı olmayacağını bilmenin yorgunluğu. Tükenmenin yorgunluğu.

Bugüne kadar hayattan, romanlardan, üniversitede eğitimini aldığı psikoloji derslerinden öğrendiklerinin hiçbirinin, hiçbir şeyin kız kardeşine, canının parçasına bir yararı olmayacağı açıktı. Yalnız buradan değil, birbirlerinden de gitmişlerdi. Başını kaldırıp, onda cevap yerine geçebilecek bir ipucu bulabilirmiş gibi eve baktı. Ev, her zamanki kapalı görünüşü, kayıtsız suskunluğuyla öylece duruyordu. Birdenbire ta içine kadar üşüdü Şengül. Eşref Bey'in sözünü ettiği Karadeniz'in sinsi rüzgârı erken gelmiş olmalıydı. Şu an teninin her gözeneğinde duyduğu ürpertiyi bir şeye benzetmek ihtiyacı hissetti. Onu, tek başına kendi ürpertisi olarak tanımlamayı kaldıramayacak durumdaydı. Romanlardaki benzetmeler, mecazlar bunun için değil miydi? Acımızla aramıza mesafe koysun diye. İçinde bulunduğu ruh halini, yıllar önce oturdukları bu evleri terk edip gitmek zorunda kalmış Rumların, gidecekleri son gün, başlarını kaldırıp son bir kez baktıklarında duyabilecekleri bir ürpertiye benzetebileceğini düşündü. İnsan kendini ancak bir yabancıyla anlardı.

İçinde patlayan bozgunu yatıştırabilmek için, şu an acilen ona gereken şey, bir süre yalnız kalmasıydı. Hızla eve girdi, merdivenleri çıkıp odasına doğru yürürken, dışarıda balta sesleri sürüyordu. □

Ocak-Şubat 2006

"Edebiyatı Özleyenler İçin"

"Her satırı okunacak bir dergi"*
*Bir okur mektubundan

Söz cük ler 4

İKİ AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ KASIM-ARALIK 2006

Gülten Akın
Cevat Çapan
Ferit Edgü
Adnan Binyazar
Vecihi Timuroğlu
Süreyya Berfe
Semih Gümüş
Deniz Kavukçuoğlu
Murathan Mungan
Server Tanilli
Emin Özdemir
Uğur Kökden
Özcan Karabulut
Hüseyin Ferhad
Roni Margulies
Erdal Alova
Alev Bulut
Woody Allen
Fermh Tunç
Esra A.
Cürhan Türner
Besim Dalgıç
Feridun Andaç
Müslüm Çelik
Mehmet Serdar
Alişan Çapan

Desenleriyle Neşe Erdok

Yazışma adresi: P.K. 57 Üsküdar-İstanbul tfiseker@gmail.com Dağıtım: Yay-Sat

DOĞAN HIZLAN
Edebiyatın merkezine yolculuk

Doğan Hızlan için son yıllarda çok şey söylendi. Önceleri "edebiyatımızın cumhurbaşkanı"ydı, ama bu yeterli olmadı. Belki sürekli onunla karşı karşıya, iç içe olduğumuz için ona pek çok özellik yakıştırdık. Bunların tümü de olumluydu. Doğan Hızlan sevilen bir yazar, eskilerin kuşakdaşı, yenilerin arkadaşı. Hayata, edebiyata, kültüre onun kadar olumlu bakan yazar çok değildir. Bir de bu yıl TÜYAP'ın Gümüş Yılı'nda "Onur Yazarı" seçildi. En çok hak edenlerdendi. NotosÖykü'nün onunla konuşmasının asıl nedeni bundan önce, edebiyat ve yayıncılık dünyamızın kendini gösteren uçları üstüne görüş alışverişinde bulunmaktı.

NİDA NEVRA SAVCILIOĞLU

Doğan Hızlan, edebiyat dünyasının renkli ve benzersiz bir kişiliği, edebiyat tarihimizin, dünden bugüne değişen sosyal hayatımızın tanığı ve her şeyden önce yayın hayatının merkezdeki temsilcisi... Üretmeyi, dünyayla kurduğu ilişkiyi bu üretimin kaynağı haline getirmeyi, eleştirmeyi ve hayattan kâm almayı bir yaşam biçimi haline getirmesi nedeniyle de kültür hayatımızın en dikkat çekici adları arasında yer alıyor. Elbette bu yerini her zaman koruyacak. Bu yılın Frankfurt Kitap Fuarı izlenimlerini, buradan yola çıkarak yayın dünyasıyla ilgili görüşlerini, kitabın yan yollarına da saparak bize anlatmasını istedik.

Frankfurt Kitap Fuarı'ndan ve sıkça ziyaret ettiğiniz ülkelerden söz eder misiniz? Sizden yol haritanızı bizim için açmanızı istesem...

Gezdiğim yerler, kitap fuarları ve büyük sanat olayları, bazen de sergilerdir. Onun dışında ben turistik hiçbir gezi yapmadım. 70'lerden bu yana Frankfurt Kitap Fuarı'na her yıl gidiyorum. Frankfurt'ta sadece dünyanın bütün önemli yayınevlerini değil, uluslararası kitap ticaretinin de geldiği boyutu, değişimleri, girişimleri görüyorsunuz. Kitap kavramının yüklendiği anlamların değişimlerini de eklemek lazım. Kitabın okunan, sevilen önemli bir varlık olmasının yanı sıra bir meta oluşu da görülüyor.

Türkiye'den giden yayıncılara ve yazarlara dair izlenimlerinizden söz eder misiniz?

Orada yayıncılar arasında müthiş bir alışverişe şahit oluyorsunuz. Fakat şu önemli bir nokta: Yayınevleri çoğunlukla alıcı konumundalar. Bizim kitaplarımız da tek tük çevriliyor ama bu yeterli bir olay değil. Alıcıyız biz, satıcı değiliz.

İki tane yazarımıza rastlıyorsunuz yabancı yayınevlerinde, fotoğraflarıyla, posterleriyle… Birisi Orhan Pamuk, diğeri de Yaşar Kemal. Eserleri başka dillerde çevrilmiş diğer yazarlarımız ne yazık ki bu iki isimle eşit oranda göze batmıyor. Bologna Kitap Fuarı'na da gittim, o fuar çocuk kitapları ağırlıklıdır. Londra ve Paris kitap fuarlarını da gördüm ama hiçbiri Frankfurt Kitap Fuarı gibi değil.

Yazar, yayıncı ve okuyucu kalitesini devamlı olarak tartışırız. Rakamsal değerlendirmeler de iç açıcı değildir, umutlandırıcı sonuçlar vermez. Bunun dünyanın rüzgârından etkilenme meselesi olduğunu da düşünüyorum, siz katılıyor musunuz? Birtakım olumsuzluklar söz konusu olduğunda biraz da bu rüzgârın etkisinde kalmış olabileceğimizi düşünebilir miyiz?

Az okuyoruz diye yakınıyoruz ama yazılıyor kitap. Miktar tabii yine de az. "Bu yıl 300'e yakın roman çıktı," diyoruz ama bunların kaçı işe yarar diye düşünmek lazım. Dünyada çıkan kitap sayısını ve bizim kitap sayımızı karşılaştırdığımızda nasıl bir sonuçla karşı karşıyayız, tam bilemiyorum. Türkiye'de bu istatistikler yok, ama en önemlisi bizim de bazı yeni trendleri ve dışarıdaki yayıncıları takip ettiğimiz gerçeğidir. Okuma meselesi hep belli türler içinde değerlendirilir. Edebiyat üzerinden yapılan değerlendirmelerle sonuca varılır ve bu aslında hatalı bir değerlendirmedir. Bugün bilimkurgu var, fantastik edebiyat var… Bunların genç bir okur kitlesi var. Daha enteresan olan, polisiye türüne karşı bir ilgi oluştu. Son zamanlarda yerli yazarlarımızın kitapları dikkat çekti, batıdan çok iyi yazarların kitapları çevrildi. Eskiden böyle bir şey yoktu. Bunlar yayıncılığın çeşitlenmesini sağladı. Değişik bir denge oluştu. "Roman ve şiir okuru az," dediğimiz zaman, o okurun başka bir türe doğru yönelmiş olabileceğini hesaba katmalıyız. Bugün yeni trendler ve okurun yeni tercihleri üzerine konuşurken başka açılardan da bakmak; toplumsal, kültürel değişimi, gelişimi de vurgulamak lazım.

Okuru eleştirdiğiniz nokta neresi?

Bizde bir hata var, edebiyatın zincirleme özelliği takip edilmiyor, yani bugünün adamı bir şey okuyor, çok beğeniyor ama bu dünden gelme bir şey olmuyor. Bakıyorsunuz bir yazarı geç keşfediyor ve "buymuş aradığım" diyor. Tanpınar'ın *Huzur*'una ve Oğuz Atay'ın *Tutunamayanlar*'ına olduğu gibi. "En iyiyi okuduk" gibi, hiç tasvip etmediğim bir yargı var.

Şiirin bu noktaya gelişini siz neye bağlıyorsunuz?

Şiir her yerde azınlığın tercihi oluyor, çünkü derinlemesine gidiyor şiir. Ortada şair diye dolaşanlar okunuyor, o noktada insanların basit duyarlılıklarla okuyucuları nasıl avladığını görüyoruz. O şiir değil tabii. Ama dünyada da şiirin daha az kişiye seslendiği muhakkak. Eski şiir yok şimdi…

Ben size bir şey söyleyeyim yalnız, Orhan Veli çıktığı tarihte herkes şaşırmıştı ve herkes, "Bu ne biçim şeydir" diye aleyhte yazılar yazıyordu. Okur bir gelişimi izlemiyor. En kızdığım şeylerden biri: "Yahya Kemal'den sonra şiir yazılmamıştır" düşüncesi. "Ya da Orhan Veli'den sonra yazılmadı"… Ben bundan şunu anlarım: O kişi Orhan Veli'ye kadar okumuştur. Ve şöyle derim: Dünyanın, teknolojinin gelişimini bir tarih çizgisi içinde öğrenmek zorunda kalıyorsun da edebiyata niye böyle bakmıyorsun?

Bir de bir günah çıkarma durumu mevcut, yani "en iyisi bunlardı, bunu okuduk, bundan sonrasını okumaya lüzum yok"… Böyle bir okur olmaz. Kendini böylesine aldatan bir edebiyat okuru olmaz. Gelenek içinde, tarih içinde bunu değerlendireceksiniz ki, iyi mi kötü mü olduğu yargısına sağlıklı bir şekilde varabilesiniz.

Her iyi okurun bir edebiyat tarihi bilincini taşımasını talep ediyorum, istiyorum çünkü başka türlü ancak günübirlik değerlendirmeler oluşur. Okurun kendisi de sonra hüsrana uğrar ve iyi bir edebiyat zevki ölçütleri de oluşturamaz. Ama ben okurun arttığı kanısındayım. Dediğim gibi çeşitlenme, değişme ve yayılma var. Ancak bazı türlerin az okunmasından tabii ki üzüntü duyuyorum. Şiir okuyucuya sadece antolojiler aracılığıyla gidiyor. O bakımdan da çok üzücü ve tuhaf bir şey bu. Gerçi unutmayalım, şiir sadece Türkiye'de değil, dünyada da böyle. Yıllar önce Penguin başlattığı diziyi yürütemedi. Aslında yayınevinin düşündüğü miktara göre azdı sayı.

Türkiye'de verilen önemli ödüllerin seçici kurullarında yer alıyorsunuz. Bu görevler nedeniyle edebiyatın genel durumuna, yeni kalemlere, üretim biçimlerine, yönelimlere hâkimiyetiniz müthiş artıyor olmalı. İzlenimlerinizi bizimle de paylaşır mısınız?

Orada bazı aksaklıklar vardır. Bazı ödüller var, yıllarca verilmiş ve yıllardır da bu ödüllerin aşağı yukarı nasıl kalibrede, kalitede, nitelikte edebiyatçıların aldığı biliniyor. Yirmi yıldır bu ödül böyle veriliyorsa, yirmi yıl sonra bu ödülün ilk şiirini gönderen dosya sahiplerinden birine verilmesi zor bir ihtimal olabilir. Bu çabaya kimi ödüller için bir "ödül alma isterisi" olarak bakıyorum.

Türkiye'de ödül çeşitlenmesi var. Gençleri için, ustalar için… Ödüllere başvuran yazar sayısı azımsanmayacak kadar çok. Buna şöyle de bakabilirsiniz: Demek ki insanlar ödüllere güveniyor ve ödülleri almak istiyor.

Bakın size ne göstereceğim… Gördüğünüz bu koca çantada Sedat Simavi Jürisi'ne verilen eserler var. Şuradaki büyük çanta ise Haldun Taner ödülü için başvuranların eserleriyle dolu… Tabii ben size bir şey söyleyeyim, bu sizin gözünüzü korkutmasın. Bunlardan yüzde beş oranda iyi bir şey çıkacak. Çünkü diğerleri çok zayıf. Ödüllere ilgi varsa, ödül kurumuna da güven var demektir ve beni sevindiren şey de budur.

İlk kitabıyla ödüle değer görülen ve sizi bu nedenle şaşırtan bir ad oldu mu?

Ödüllerden de birtakım değerler çıkar tabii. İlk kitaplarıyla ortaya çıkıp sivrilmiş adlar vardır, ama bazısı bu ilk kitabı izler ve bir başarı gösterir, bazıları da bir tek kitapla kalır ve gerisini getiremez. Bir ödül kazanan bir kişinin süreklilik göstermesi her zaman ortaya çıkan bir edebi olgu değildir.

Nurten Ay adında bir yazar Haldun Taner Ödülü'nü kazandı ve o zaman biz kitabı yayımlamıştık (1991 yılında Haldun Taner Öykü Ödülü Adnan Özyalçıner'in *Cambazlar Savaşı Yitirdi* kitabı ile Nurten Ay'ın *Gizli Kalmış Bir İstanbul Masalı* kitabı arasında paylaştırıldı). O kadar usta işi bir kitaptı ki, o kadar iyi öykülerdi ki, aradan gerçekten sıyrılıp kazandı. Hatta bu kitabın gerçek yazarının Nurten Ay olmayabileceği üzerine çok tartışıldı. Ne yazık ki bu yazarımızın bir daha tek bir hikâyesi çıkmadığı gibi, adına da hiçbir yerde rastlamadık. Geçmişte çok iyi ödüller almış, bugün okunmayan da pek çok yazar var.

Eski ile yeni edebiyatçılar ve eserleri hakkında sert ayrımlar yapmıyorsunuz. Edebiyat tarihi bi-

Doğan Hızlan için 2006 verimli bir yıl oldu. Yıl boyunca yayımlanan kitapları şunlar:
Sanki Bir Roman Kahramanı: Doğan Hızlan Kitabı,
Söyleşi: Kürşat Başar,
İş Kültür Yayınları;
DoğanKitap'tan
Sönmüş Kibritin İzinde; Aynadaki Bakışlar-Kitaplar Kitabı 3 ve
Edebiyat Daima.

lincinin bu ayrımı reddettiğini düşündüğünüz için olabilir mi? Merkezde yer almanızın getirdiği bir tür sorumluluk mu bu?
Doğru. Şunun için: Edebiyatın içinde karşıtlıkların ve uyumların etkilerin ve tepkilerin bir edebiyat tarihi içinde, sadece Türk edebiyatının değil, dünya edebiyat tarihi içinde de olduğuna inanıyorum. Onun için de birbirine zincirin halkaları gibi bağlılar. Ne var ki bir tanesi o zincirin halkasını kesip başka bir yerden bağlıyor, diğeri başka yerden. İkinci Yeni gibi, bakıyorsunuz Divan Şiiri'nden yararlanıyor ama buna karşılık İngiliz şiirinden de Eliot'un şiir üzerine düşüncelerinden de…
Ama mesela bakıyorsunuz, 70 sonrası şiirinde toplumcu gerçekçi kuşak, 1940 toplumcu gerçekçi kuşağından yararlanıyor. Ama buna karşılık devreye Marksist fütürist Nâzım Hikmet de giriyor. Bir etki tepki var. Hava trafiğini idare eden kuleler gibi ben de merkezde durarak tüm bu gelip giden, etki ve tepki üzerine kurulan akımları izleyebilmeliyim. İşte o zaman sadece bugünün yenilikçisini iyi anlatmış olmam, bu yenilikçinin eskiden yararlandığı kaynağı da ortaya çıkartabilirim.

Bu sert ayrımcılığa karşı duruşunuzu sanatın öbür alanlarına karşı da sergiliyor musunuz, mesela müzik?
Müziğin her türlüsünü ben şunun için dinliyorum: Özellikle yaşadığım ülkenin bütün ruh coğrafyasını en iyi müzik verir ve baskıyla değiştirilemeyen büyük bir sanat disiplini de bence müziktir. Bütün müzik tarihine bakınız… Kulağı, müzik zevkini değiştirmekten daha güç bir zevk değişimi olamaz.
Sarayın müziği diye suçlanıp atılacak müzik değildir Türk musikisi, bizim müziğimizdir. Türküler de öyle… Biri şehrin müzik anlayışını yansıtıyor, diğeri Anadolu'nun... İyi şairler daima müziğin etkisini, müziğin bir ülkenin bütün zevk toplamındaki yerini tartışırlar. Yozlaşmanın işareti olarak gördüğümüz müzikten de örnekler dinlerim, çünkü o zaman da toplumsal bir değişimi, değişik bir toplumu tanıma imkânı yakalarım, o da bir zevkin karşılığıdır. O insanın edebiyatı yok, mimarisi yok, resmi yok, sadece müziği var.

Edebiyatın içinde karşıtlıkların ve uyumların, etkilerin ve tepkilerin bir edebiyat tarihi içinde, sadece Türk edebiyatının değil, dünya edebiyat tarihi içinde de olduğuna inanıyorum. Onun için de birbirine zincirin halkaları gibi bağlılar.

Türk filmlerine de böyle bakılması gerektiğini düşünüyor olmalısınız?
Eskiler, "Ben Türk filmi seyretmem," derdi. Böyle bir şey olabilir mi? Aşkın orada naifliği var, yapmacıklığın da doğallığı var. İnsanlar her yapmacığı bilinçle yapmazlar, gayri şuuri olarak da yaparlar.
Televizyonların bir yararına inanıyorum, epeyce film göstererek Türk Sineması'nı aydınların tanımasını sağladı. Aydınlar "böyle bir şey varmış" dediler. O zamanlarla şimdiki Türk filmlerini karşılaştırma imkânını buldular. Ben daima mukayeseden yanayım. Bugün neden bu Türk filmi beğenilir, eleştirilir? Niye bir zamanlar insanlar Türk sinemasından kaçtı, sonradan niye geldiler? Ne oldu? Toplumsal değişimlerin sebep olduğu gelgitler ne idi? Bunlar incelenmesi gereken ve mutlaka bilinmesi gereken şeyler, edebiyatta da bu böyledir.

Sizi TÜYAP Kitap Fuarı'nda aldığınız Onur Ödülü için de kutlamak isterim. Çok teşekkür ederiz. □

Tomris Uyar ***Yaşamımdaki İlkler***

Eski bir öykümde, "... yaz gecesinin, yaz göğünün tadını çıkardın. Yalnız denize gerçekten âşık olabileceğini ve bu sevginin süreceğini düşündün, mutlu oldun," derken doğruyu söylüyordum. Zamanla kimi tutkularım törpülendiyse de yaz göklerine (mehtaba değil!) duyduğum tutku hep diri kaldı.

Annemin dediğine göre, bebekken de her yaz denize girermişim ama benim anımsadığım "ilk", Kalamış'ta bir sandaldan denize girip yüzüşüm. Sanırım beş yaşındaydım. İstanbul'un denizi nerdeyse girilmezleşene kadar, Moda'da, Boğaz'da, Karadeniz kıyısında, Marmara'dan sonra Ege'de yüzdüm; hepsinin rengini, kokusunu içime çektim doyasıya. Denizsiz bir yerde tatil yapmak bana hâlâ anlamsız geliyor.

Denize duyulan sevginin özgürlükle, bağımsızlıkla ilgisi olduğu hep ileri sürülmüştür. Bir başka tutkumdan, kediciliğimden yola çıkarak bu görüşün dayanaksız sayılamayacağını belirtmem gerek. Kedi kadar bağımsız, kendiyle barışık bir canlı daha var mıdır bilmem. Hukuk öğrenimi görürken kedisine Noter adını takan babam kadar engin bir düşgücüm olmadığından ilk kedilerime Yumuk ve Gümüş adlarını takmıştım. Cahide'ye kadar ve ondan sonra "tek" kedi olmadı evimde. Ama ona bakarsanız Cahide, birçok kedinin güzelliğinden derlenmiş bir kedi-özetiydi. Üstelik kediler, kaç tane olurlarsa olsunlar tek ve kendilerine özgüydüler.

Bugün bakıyorum da çok küçük yaşlardan başlayarak arkadaşlarımı erkeklerden seçmişim. İlkokuldaki sınıf arkadaşlarım Yalçın, Güven, Erhan (zeki, uslu çocuklar) ile 29 Melih (tam bir başbelası) arasında beni benimsemeleri dışında hiçbir ortaklaşalık yoktu doğrusu. Gençkızlık yıllarımda da erkek arkadaşlar ağır bastı. Onların iç dünyalarını kavramak, öykücülüğümü bir ölçüde yönlendir-

"Ne de olsa insan belleğinin önemsiz saydıklarını sildiğine inananlardanım."

miştir kanısındayım. "Ben" ağzıyla erkek bir öykü kişisini konuşturmak cesareti gibi... Kadın dostlarımı düşündüğümdeyse sayılarının oldukça az olduğunu görüyorum. Onlarla daha sağlam, sarsılmaz, bilinçli bir ilişki yaşadığım kesin.

Raslansallığa yer yok, dolayısıyla heyecana, iniş-çıkışa da. Oysa bu duygular da benim kişiliğimin bir parçası. Demek iki cinsten arkadaşa/dosta gereksinim duyuyorum.

Hayran olduğum ilk yazar, Reşat Nuri Güntekin'di. (Bu arada ***Çalıkuşu***'nun okumadığım ilk çoksatar olduğunu söylemem gerek.)

Gerçi koleje gitmeden önce klasiklerden çoğunu okumuştum ama beni güncel edebiyatla ilk tanıştıran öğretmenim Vildan Acuner'di. Onun sınıfa getirdiği edebiyat dergilerinden (başta ***a-dergisi***) edebiyatın dergilerle soluduğunu anladım. Sonraları Cemal Süreya ve Ülkü Tamer'le ***Papirüs***'ü çıkardığımızda bu inancım pekişti.

Yazdığım ilk şiir o kadar özentiliydi ki bir daha şiir yazmaya kalkışmadım. Resim konusundaysa olağanüstü beceriksizdim. Demek kendimi anlatmamın tek yolu edebiyat, daha doğrusu hızlı, yoğun saptamalara olanak tanıyan öyküymüş. Çehov, Mansfield, Sait Faik ilk gözağrılarımdılar.

O yıllarda sinema, beni en çok etkileyen sanat dallarından biriydi. (Seyrettiğim ilk film, Walt Disney'in ***Fantazya***'sıydı.) Ama bu sanat dalında son yıllarda çok moda olan efektler, trükler, bir anlamda gözbağlama becerileri, beni sinemadan soğuttu diyebilirim. Demek düşgücümün kapılarının aralanmasını seviyormuşum da bana düş dikte ettirilmesi hoşuma gitmiyormuş.

Belki de eklemem gereksiz ama ilk öykülerim, ***İpek ve Bakır*** adı altında Bilgi Yayınevi'nce basıldı (1971). İlk çevirim ***Hiroşima*** (John Mersey'in yapıtı), De Yayınları'nca (1965).

Ne var ki bunların hiçbiri, oğlum Turgut Uyar'ın doğumu kadar etkilemedi beni (1969). Çocuğun yalnızca yaşamınıza değil günlerinize de anlam katan en önemli (dilim varmasa da) öge olduğunu böylelikle öğrendim. Acaba "ilk"ler mi önemli, bizim anılarımız arasında ilk sayacak kadar çarpıcı bulduklarımız mı? Ne de olsa insan belleğinin önemsiz saydıklarını sildiğine inananlardanım. □

Hikâyeciliğimin Hikâyesi

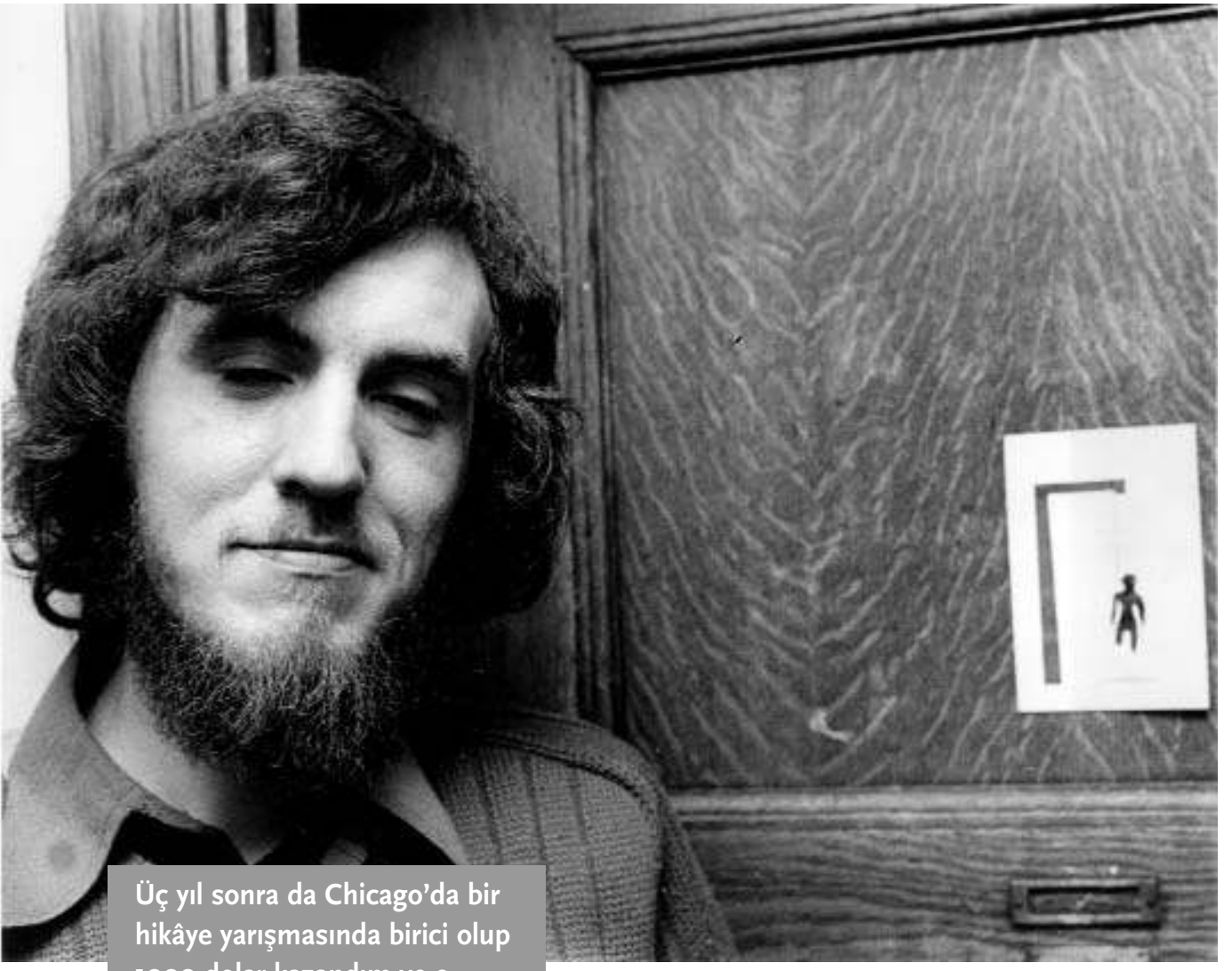
Şavkar Altınel

Başka bir yazımda da kısaca değindiğim gibi, edeiyata hikâye yazarak başladım. İlk hikâyem "Ayna"yı yazdığım 1968 yazı ile yüksek öğrenim görmek için ABD'ye gittiğim 1972 yılı arasında bir düzine Türkçe, dört-beş tane de İngilizce hikâye yazdığımı sanıyorum.

Bazı insanlar kendi yazdıklarını son derece önemser, yapıtlarının her birinin altında yazıldığı tarih ve yeri belirtip tümünü özenle dosyalarda saklar. Birçok bakımdan ben-merkezci biri olmama rağmen, tam olarak anlayamadığım nedenlerden, hiçbir zaman bu insanlardan olamadım. Dolayısıyla da, sözünü ettiğim bu hikâyelerden tek biri bile bugün elimde değil. Ama geriye baktığımda, içlerinde bugün olduğum insan ve yazarın habercileri olan ve dolayısıyla da hâlâ kabullenebileceğim bir iki tanesi olduğunu görüyorum.

Bir edebiyat ürününün yazarı tarafından kabullenilmesi elbette edebi başarının en alt basamağıdır. Hikâyelerimin bundan daha yukarıdaki basamaklara tırmanmayı becerip beceremediğini bilmiyorum. Ne var ki, garip bir şekilde, "dünyevi" düzeyde en çok bir hikâyeci olarak başarılı oldum. Amerika'daki ilk kışımda yazdığım "Sacre du Printemps" adlı hikâyem ABD'nin eski ve köklü edebiyat dergilerinden *Carolina Quarterly*'nin açtığı bir yarışmada mansiyon alıp bana ilk telif ücretim olan 50 doları getirdi. Üç yıl sonra da Chicago'da bir hikâye yarışmasında birici olup 1000 dolar kazandım ve o dönemde küçük çapta bir servet olan bu para sayesinde 1976 yazını Avrupa'da dolaşarak ve George Eliot'ın *Middlemarch* romanını okuyarak geçirdim. Kitabı sonunda Roma'da Amerikalı arkadaşım Bill'e verdiğimi hatırlıyorum. Neredeyse otuz yıl sonra Londra'da yeniden buluştuğumuzda, okumuş olup olmadığını sormayı unuttum. O günlerde, "ciddi" bir genç adam olarak her cümlesini hayranlıkla içime sindirdiğim bu Viktorya çağı başyaptını, bütün parlak yanlarına karşın, kendimin şimdi biraz ağır ve ahlakçı bulmadan okuyabileceğime ise emin değilim.

Ama George Eliot'tan dem vurarak burada gerçek önemli soruyu, bu başlangıca rağmen, sonunda neden hikâyeci olmadığım sorusunu cevaplandırmaktan kaçınmaya çalıştığımın farkındayım. "Hikâyeci olmak", üzerimdeki etkilerden, çağın edebi zevkine uyma çabalarından ve "edebiyat yapmak"tan –yani birer edebiyat ürünü oldukları iddiasıyla piyasaya sürülen metinlerin yüzde doksan dokuzunun yüzde doksan dokuzunu (bazen de yüzde yüzünü) oluşturan bütün o öğelerden– sıyrılıp kendimi ve dünyayı algılayışımı hikâyeyle ifade edebilmeyi öğrenmek olurdu. Bunu neden yapmadığımı cevaplandırmaktan kaçınmam ise, herhangi bir sırrı ele vermek kaygısından çok, cevabın ne olduğunu kesin olarak bilmememden kaynaklanıyor. Hikâyeci olmuş olsaydım bunun birçok nedeni olacağı gibi, olmamamın da birçok nedeni var. Bunların bazıları belki kişiliğimle ilgili, ama, tam bir yazar olarak olgunlaşmaya başladığım dönemde Türkiye'de de, İngilizce konuşulan dünyada da hikâye yayımlamanın giderek zorlaşmaya başlaması gibi daha nesnel ve sıradan nedenler de görebiliyorum. Her ne olduysa oldu; bir süre edebiyattan neredeyse bütünüyle koptuktan sonra geri döndüğümde kendimi, hiç bek lemediğim bir şekilde, hikâye değil, şiir

Üç yıl sonra da Chicago'da bir hikâye yarışmasında birici olup 1000 dolar kazandım ve o dönemde küçük çapta bir servet olan bu para sayesinde 1976 yazını Avrupa'da dolaşarak ve George Eliot'ın Middlemarch romanını okuyarak geçirdim.

yazarken buldum ve bir daha da düzenli olarak hikâye yazmaya çalışmadım.

Gene de, şiir yoluna saparken hikâyeyi de beraberimde getirmiş olduğumun tabii farkındayım. Burada şiirimin hep altı çizilen "anlatımcı" yanından söz etmiyorum. Kendi payıma, "temsiliyetçi" nitelemesini "anlatımcı"ya tercih ederdim, çünkü benim için önemli olan, bir olayın anlatılmasından çok, bir durumun resmedilmesi. "Resmetmek" kelimesini bilinçli olarak kullanıyorum, çünkü görsel sanatlara –edebiyat dışında bütün sanatlara– karşı kayıtsız olduğumu çok söylememe rağmen, şiirimde (ve genel olarak yazdıklarımda) güçlü bir resim öğesi olduğunu kabul etmek zorundayım. Hakkımda yazan kimi eleştirmenlerin kullandığı "manzara", "enstantane", "sinematik" ve "fotoğraf" gibi kelimeler de bunu kanıtlıyor. Şiirlerimi hikâyeye yakınlaştıranın bu resim öğesi olduğunu düşünüyorum; çünkü hikâye bence her şeyden önce bir "resim"dir. Hikâyeci, bir resim –sözgelimi, belli bir ışığın sızdığı bir odada belli eşyalar arasında oturan iki kişinin resmini –çizer ve biz bu resimden, zaman içinde yakalanmış bu bir anlık görüntüden (bu "enstantane"den) bütün bir dünyanın ayrıntılarını, o iki kişinin bütün hayatlarını, uyumsuzluğunu, trajedisini çıkarırız. Romanın uzun uzun anlattığını hikâye yalnızca sezdirir ve böylelikle de hem söylenmiş, hem de tam olarak söylenmemiş bütün şeylere özgü esrarengiz ve iç gıcıklayıcı havayı korur. Tabii, şairler, o büyük egoistler, bu tür resim/hikâyelere başvurduklarında daha çok kendi hayatlarından an-

Çehov elbette hemen akla gelecek bir ad, ama benim için James Joyce'un ve Flannery O'Connor'ın hikâyeleri de Çehov'unkiler kadar önemli. Ve tabii en önemlisi de John Updike'ın hikâyeleri. Kendim fazla "siyasi" olmamakla birlikte, siyasi inançlarını gülünç, romanlarını da okunmaz bulduğum Updike benim için hikâye sanatının doruğundaki yerini koruyor.

lar seçip kendilerini anlatırlar; ama kendilerini gerçek ya da kurmaca başka "kahramanlardan" yansıtarak anlattıkları da olur. Örneğin, T. S. Eliot'ın "Prufrock" ve "Bir Hanımefendinin Portresi" gibi şiirleri gerçekte bu anlamda birer büyük "hikâye"dir.

Sonunda şiiri seçmeme rağmen, benim şiirimde de resim/hikâyeler olduğuna inanıyorum. Dahası, büyük ressam/hikâyecilere olan ilgimi hiçbir zaman kaybetmedim. Bu bağlamda Çehov elbette hemen akla gelecek bir ad, ama benim için James Joyce'un ve Flannery O'Connor'ın hikâyeleri de Çehov'unkiler kadar önemli. Ve tabii en önemlisi de John Updike'ın hikâyeleri. Kendim fazla "siyasi" olmamakla birlikte, siyasi inançlarını gülünç, romanlarını da okunmaz bulduğum Updike benim için hikâye sanatının doruğundaki yerini koruyor. Kelimelerle çizdiği, bize Amerika'yı ve hayatı gösteren o olağanüstü güzellik ve derinlikteki "resim"lerin bir kaynağının yazarın almış olduğu resim eğitimi olduğunu düşünmeden de edemiyorum.

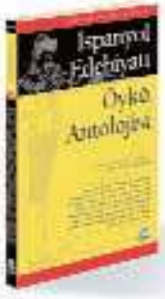
Hikâyeyle olan ilişkimin başka bir kanıtı da zaman zaman benim de gene düpedüz hikâye yazmaya çalışmam. Yıllarca hikâyeden uzak kaldıktan sonra 1996'da *AdamÖykü*'de yayımladığım "Mevrouw Jirman" böyle bir kanıt. Ama daha da önemlisi, şiirden sonra yöneldiğim anlatıların içinde de birer "hikâye" oluşturan bölümlere rastlanabilmesi. Şiirle hikâyenin bir bakıma "kardeş" oldukları ve hikâyeden gerçek uzaklaşmamın hikâyeden şiire geçmemle değil, şiirden anlatıya geçmemle gerçekleşmiş olduğu ileri sürülebilir.

Yayımcılarımın "gezi" olarak sınıflandırdığı, ama anı, otobiyografi ve hatta kurmaca gibi türlerle de eşit derecede yakın bağlantısı olan kitaplarım, bir yandan şiirimden gelen bir çizgiyi sürdürürken, bir yandan da an ve durumların kısa ve yoğun bir şekilde gösterilmesinden, olayların soluklu bir şekilde anlatılmasına geçerek başka bir alana adım atıyor. Ama bu alanda da hikâyenin hayaletinin peşimi bırakmadığı söylenebilir. Son kitabım ***Kvangvamun Kavşağı***'nda Güney Kore'nin başkenti Seul'ün yakınlarındaki Askerden Arındırılmış Bölge'ye yaptığım ziyarette karşılaştığım üç kişiyi anlattığım bölümün gerçekte bir hikâye olduğu bana çok açık geliyor. Böyle örneklerle karşılaştığımda hikâyeciliğimin hikâyesinin daha bitmemiş olabileceğini düşünüyorum. □

Farklı coğrafyaların seslerini ve renklerini tanımak için

İspanyol Edebiyatı Öykü Antolojisi

Hazırlayan:
Yıldız Ersoy Canpolat

İspanya'nın usta yazarlarının kaleminden çıkmış bu öyküler, zengin bir kültürün mirasçısı, tutkulu ve doğal İspanyol insanının iç dünyasına ayna tutuyor. İspanya'nın yirminci yüzyılda geçirdiği dramatik dönüşüm ortak bir duyarlık ve derinlikle işleniyor antolojideki öykülerde.

208 sayfa

İran Edebiyatı Öykü Antolojisi

Hazırlayan:
Haşim Hüsrevşahi

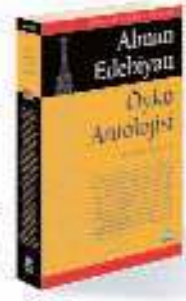

Celal AlAhmed, Sadık Hidayet, Rıza Beraheni gibi, ülkemizde tanınmış yazarlarla, daha önce okuma fırsatı bulamadığımız, İran'ın önde gelen yazarlarının yer aldığı *İran Edebiyatı Öykü Antolojisi*, İran'ın 20. yüzyılına bakarken, bir ülkenin yakın geçmişinin tanıklığını da yapıyor.

424 sayfa

Alman Edebiyatı Öykü Antolojisi

Hazırlayan:
Ahmet Arpad

Alman edebiyatının Anna Seghers, Günter Grass, Christa Wolf gibi dünyaca ünlü yazarlarının öykülerinin de bulunduğu bu antoloji, II. Dünya Savaşı sonrasında Alman toplumundaki insanların içine düştüğü çıkmazları ve yaşanan dramları unutulmayacak bir biçimde sunuyor okurlara.

344 sayfa

Rus Edebiyatı Öykü Antolojisi

Hazırlayan:
Birsen Karaca

Dünya kültürüne büyük yazarlar kazandırmış Rus edebiyatının 18. yüzyıldan 20. yüzyıla uzanan gelişim sürecini, yaşanan politik, sosyal değişimlerin insanlardaki yansımalarını gösteren unutulmaz öyküler.

360 sayfa

Amerikan Edebiyatı Öykü Antolojisi

Hazırlayanlar:
Naciye Akseki Öncül
Esra Melikoğlu

Amerikan edebiyatının seçkin öykücülerinin gözünden "Amerika gerçeği'ni anlamak ve yaşadığımız dünyanın bu dönüştürücü gücüne edebiyatın merceğiyle bakmak isteyenler için.

544 sayfa

Antoloji Dizisinde çıkacak kitaplar:

- İtalyan Edebiyatı Öykü Antolojisi
- İngiliz Edebiyatı Öykü Antolojisi
- İsveç Edebiyatı Öykü Antolojisi
- Fransız Edebiyatı Öykü Antolojisi
- Çin Edebiyatı Öykü Antolojisi
- Arap Edebiyatı Öykü Antolojisi
- Bosna-Hersek Edebiyatı Öykü Antolojisi

dünya

http:// www.dunyakitaplari.com
e-posta: dunyakitaplari@dunya.com
İnternet Satış ve Sipariş Adresi:
www.dunyastore.com
Tel: (0212) 440 22 24
Faks: (0212) 440 23 67
Ücretsiz Sipariş Hattı:
0800 219 20 24-25

Bu KiTAPLARI KiM çevirdi?

TAKLİTLERİNDEN SAKININIZ

Söyleşiler **Çiğdem Öztürk**

İnan Çetin

Bugünkü tüketim toplumunda gözden düşen iki önemli olgu var: Sorumluluk ve etik. Eskiden de öyle miydi bilmiyorum, ama bu iki kavram ve bunlara bağlı olarak erozyona uğrayan öbür kavramlar hayatımızdan neredeyse çıktı. Son zamanlarda kültür yayıncılığımızla ilgili tartışmalarda da bu iki kavramdan sıkça söz ediliyor. 'Yayıncılık etiği', 'çeviri etiği' ve benzeri tartışmalar sürekli gündemde.

Bunun birinci nedeni, Milli Eğitim Bakanlığı'nın okullarda okutulmasını önerdiği "100 Temel Eser" yayıncılığındaki başıbozukluk. İkincisiyse, son yıllarda peş peşe yayıncılık hayatımıza katılan yayınevlerinin bazılarının yayımladığı klasikleri kimlerin çevirdiği ya da bu kitapların gerçekten çeviri olup olmadığı.

"100 Temel Eser" ile klasikler üstünden sürdürülen bu tartışma birçok yönden irdelenebilir. Yayıncılık etiğiyle, ticaret etiğinin sahip olduğu anlamlar, değerler ve ilkeler ne kadar örtüşüyor ya da ayrı düşüyor? Okur niçin eksik, yanlış, ucube çevirileri tercih ediyor? Yayıncılar Birliği, Türkiye Yazarlar Sendikası, PEN, Kitap Çevirmenleri Meslek Birliği'nin bu konudaki tutumları ne? Telif haklarıyla ilgili yeterince çaba harcıyorlar mı? Yasalarımız malum mu, yoksa bu konuda yargıçlarımız mı yetersiz?

Daha pek çok soru sorulabilir. Ucuz kitap furyasının haksız rekabet yaratıp yaratmadığı; çeviri hırsızlığının bilirkişilerce belirlenip belirlenemeyeceği; dağıtım şirketleri ile kitapçılar arasında birlik sağlanıp sağlanamayacağına dek, pek çok soru.

Niçin hep önceden çevrilen kitapların aynıları yayımlanıyor?

Kimi yeni yayınevleri, daha önce ehil ellerce çevirilen yayımlanmış pek çok klasik yapıtı yeniden çevirtip yayımladılar. İlk bakışta olumlu bir işmiş gibi görülen bu çaba, daha sonra anlaşıldı ki, pek çok kuşkuyu ve eksiği de içinde barındırıyor.

Yetmiş yıllık baraj aşıldığı için, isteyen yayınevi istediği klasiği çevirtip yayımlayabiliyor elbette, telif yasası bakımından bir engel yok. Ancak yayıncılık etiği açısından, klasiklerin hangi kaygılarla, nasıl, kimler tarafından çevrildiği, pek çok önemli soru işareti yaratıyor. Onlarca kitabı çok kısa sürede çevirtip yayımlayan bu yayınevlerinin, dilimize çevrilmemiş klasiklerden uzak durmalarıysa, insanı elbette düşündürüyor.

Üretmek elbette olumlu bir de-

ğerdir. Bizi korkutan, endişelendirense, bu olumlu değerin tersine yapılanlarla değersizleşmesi. Sözgelimi, çevrilen dünya klasikleri ve "100 Temel Eser"in çeşitli yayınevlerince çevrilip yok pahasına marketlerde, pazarlarda, sokaklarda ve kimi seçkin kitabevleri dışındaki kitapçılarda satılması olumlu mu görülmeli, yoksa burada değerlerimizin tersine işleyen bir mantık mı var?

Yayına hazırlayanların, editörlerin, çevirmenlerin söz konusu klasikleri yayına hazırlayacak ya da çevirecek kertede birkaç dile hâkim olmaları ülke için büyük şanstır. Yılların yayıncıları ve ünlü çevirmenlerimiz onların bildiklerini bilmiyor. Gene ne yazık ki, üç beş dil bilen bu kültür savaşçılarının tek kusuru, Türkçe bilmemektir. Çünkü tümceleri toparlamakta epeyce güçlük çektikleri ortada.

Bu çeviri ve ticaret başarısının sırrı, ünlü çevirmenlerimizin yaptığı çevirilerin değiştirilerek, bazen bilinçsizce (bilinçlice mi?) kısaltılarak farklı adlarla yayımlanması olmasın. Şeytan böyle dürtünce, hemen bu sonuca varılıyor elbette. Bir de, yayıncılar arasında bazı şeyler bilinir ve öyle şeylerin olduğu, olabileceği hem konuşuluyor, hem de birkaç yazarca yazıldı bile. Sorun şu ki, bu kitapları çevirenleri tanımadığımız gibi, kimileri de gösterdikleri alçakgönüllülük yüzünden, adlarının yazılmasını bile istememiş.

Çeviri nasıl yapılıp yayımlanır?

Çeviri işinin nasıl yürüdüğünü, nasıl geliştiğini yayıncılarımız çok iyi bilir. Bir kitap ne kadar sürede çevrilir, kaç kez okunur, gözden geçirilir, redaksiyonu ne kadar zaman alır? Bunlar hesaplandığında, bir ayda onlarca çeviri kitap yayımlayan yayıncıları kıskanmamak elde değil. Ayrıca çevrilen kitapların sayfa sayısı göz önüne alındığında, bu başarı daha da büyüyor. Başarının çekiciliği öteki bazı yayınevleri için de düpedüz kışkırtıcıdır.

Yayıncılık dünyamızda örneği görülmemiş bu başarıları gölgelemeyi hiç istemiyoruz, ama kütüphanemizin en önemli ve değerli konukları olan klasikleri çeviren değerli çevirmenlere, sorumluluk ve etik sahibi yayıncılara haksızlık edilmiyor mu? Durum her açıdan bunu gösteriyor. Bu çeviriler incelendiğinde görülen önüne geçilemez dil savrukluğunun, bazı bölümlerde artık neredeyse hiç kullanılmayan eski sözcüklerin kullanılmasının, çevirmenlerin adlarının yazılmamasının nedenleri kolayca görülecektir.

Açıkçası, bu çevirilerin gerçek olup olmadığı, önceden yapılmış çevirilerden alınıp alınmadığı düşünülmez mi?

Ne yazık ki bunu kanıtlamak –bildiğimiz kadarıyla– kolay değil. Çevirmenler çaresiz kalınca, istediği gibi at oynatan, kültür yayıncılığının etiğini, sorumluluğunu, değerlerini yağmalayan kolay para kazanmacılar çıkacaktır kuşkusuz. Ancak bu durum gelip geçici olmak bir yana, ya-

Bir çevirmen kaç dilden, kaç klasiği, kaç zamanda çevirebilir?

Klas Yayınları'nın "çevirmeni" Akın B., Türdav Kitap Kataloğu'ndan aldığımız verilere göre, Rusça, İngilizce ve Fransızcadan aşağıdaki klasikleri çevirmiş. Bu denli olağanüstü bir iş yapmasına karşın, soyadını bile kullanmaya gönül indirmeyecek kadar alçakgönüllü mü? Çevirdiği kitaplar şunlar: *Suç ve Ceza* – Dostoyevski; *Kırmızı ve Siyah* – Stendhal; *İki Şehrin Hikâyesi* – Charles Dickens; *Budala* – Dostoyevski; *Netoçka Neznanova* – Dostoyevski; *Anna Karenina* – Tolstoy; *Nana* – Emile Zola; *Eugenie Grandet* – Honore de Balzac; *Ölü Canlar* – Gogol; *Meyhane* – Emile Zola; *Başkasının Karısı* – Dostoyevski; *Ev Sahibesi* – Dostoyevski; *Beyaz Geceler* – Dostoyevski; *Sefiller* – Victor Hugo; *Savaş ve Barış* – Tolstoy; *Tanrılar ve Köpekler* – Jack London; *Kırmızı Zambak* – Anatole France; *Kız, Kar ve Kan* – Jack London; *Amcanın Düşü* – Dostoyevski; *Düş Ülkelerine Yolculuk* – Jack London

Akın B. bu başarısında yalnız değil. Ayrıca bir ayda 55 klasik birden yayımlayan İskele Yayıncılık'tan Mustafa Bahar, Müjde Yayınevi'nden Zehra Can, Akvaryum Yayınları'ndan Yasemin Akbaş ile meraklılarının arayıp bulabileceği daha pek çok çevirmen, birbirleriyle yarış halinde, sürekli aynı dünya klasiklerini çeviriyor.

Bir de klasikleri "hazırlayanlar" var...

Yayıncılık dünyamızda bir de çevirisi yapılmadan "hazırlanan" klasikler var. Birilerince çevrilmeyen ya da çevirmenlerinin adlarını koymaktan kaçındıkları ya da kültür yayıncılarının bilmediği türden yöntemlerle Türkçeye kazandırılıp yayımlanan kitaplar üstünde de durulmalı. Düşünebiliyor musunuz, biri 2000 sayfalık *Savaş ve Barış*'ı çeviriyor, ama adını kitaba koymuyor. İdeefixe'den alınmış, çevirmen adı bulunmayan birkaç örnek şöyle:

Ölü Canlar, Gogol – Haz: M. Ali İplikçioğlu
Savaş ve Barış, Tolstoy – Haz: M. Ali İplikçioğlu
Babalar Ve Oğullar, Turgenyev – Haz: M. Ali İplikçioğlu
Madam Bovary, Gustave Flaubert – Haz: Yıldız Özkan
Vadideki Zambak, Balzac – Haz: Yıldız Özkan

CELÂL ÜSTER

Can Yayınları yayın yönetmeni, çevirmen

“Kitap eklerine ve kültür sayfalarına iş düşüyor”

Son dönemde farklı çeviri tartışmaları yapılıyor, bazı üniversitelerin çeviri bölümlerinde çevirmenin kitaba daha fazla müdahele edebileceği, hatta ülkeye göre bazı şeyleri değiştirebileceği gibi savlar var. Ben bunlara temelde katılmıyorum, ama kuşkusuz öyle kitaplar vardır ki, kullandığı üslup açısından uyarlamayı gerektirir. Çevirmeni aslında bir tür bukalemun gibi görüyorum, yani yazarla birlikte yazar olan. Çevirmenin adı olmadan kitap basmak düpedüz hırsızlık ve sahtekârlıktır. İki türlü yapıyorlar: önceki çevirileri alıp onlarla oynayarak ya da beş altı çevirmene bölüştürüp hızla çevirterek yayımlıyorlar. Böylece kitap daha ucuza mal ediliyor. Burada kitap eklerine ve gazetelerin kültür sayfalarına iş düşüyor, hiç çekingen davranmayıp o kitapları teşhir ederek okuru sürekli uyarmalılar. Bunun dışında çevirmenlerin haklarını korumak için bir araya gelmiş gruplar da sadece yayınevine karşı çevirmenlerin haklarını korumakla yetinmemeli, genel olarak çevirinin niteliğini düşüren bu tür çalışmalara karşı mücadele vermeli, çünkü bu nitelikli çevirmenlerin işlerini de düşürüyor. Kitapların haklarını elinde tutan ajanslar da bir denetim uygulamalı, ne de olsa yazarı temsil ediyorlar.

yıncılık sektörünü –varsa böyle sektör– temelden sarsabilecek niteliktedir. Okuru kitaptan soğutma girişimi olarak da algılanabilecek bir girişimdir. Düşünün ki, değiştirilerek ne idüğü belirsiz metinlere dönüştürülen kültür dünyasının hazinelerinden bir kitabı satın alıp okumaya başlayan bir genç, onu bir yere oturtamasın. Kitaptan büsbütün soğumamak için bir neden bulabilir mi?

Bu çeviriler nasıl yayımlanıyor?

Sözünü ettiğimiz yayıncılık anlayışının başlıca özellikleri şunlar:

İlkin, onlarca kitabı aynı ay ya da birkaç ay içinde yayımlamak. Anlaşılan, uzun süren hummalı bir çalışmanın ardından yayınevi kuruluyor ve sözgelimi otuz ya da elli kitabın tümü birden aynı anda yayımlanıyor. Böylece satış ve pazarlamadan olabilecek en kısa sürede kazanç da sağlanmaya çalışılıyor.

İkincisi, birkaç kitabı –farklı dillerden– aynı çevirmenin çevirmesi ya da kitabın çevirmeninin hiç olmaması. Bu ne demek? Künyede bir “yayına hazırlayan” adı var çoğu kez: Bu da ne demekse.

Fiyat politikasındaki benzerlik de dikkat çekici bir başka özellik. Aşağı yukarı aynı fiyata, ucuz satılıyor bu kitaplar. Daha çok, yukarda söz ettiğimiz gibi, marketlerde sepetler içinde üst üste atılmış biçimde, sokaklardaki korsan tezgâhlarında, hatta pazarlarda bol miktarda.

Bir başka özellik, kimi bölümlerde tümcelerin birbirine karışması ki, bu da çevirmenin ya da editörün ya da yayına hazırlayanın dalgınlığından olsa gerek.

Bu dört ortak özelliğin kaynaklarını sormak, durumu daha da ciddi düşünmeyi gerektiriyor. Bugüne dek yayıncılığımızın görmezden geldiği bu yayınevlerinin başarısının yanı sıra üzülerek belirtmeliyiz ki, usta çevirmenleri aratmayacak kertede çeviri başarısı göstermiş çevirmenler de görmezden gelinmiş. Örneğin, eski çevirilerle karşılaştırıldığında bazı bölümlerin tıpatıp aynı olması, eski usta çevirmenlerle tıpatıp aynı başarının göstergesi sayılabilir mi? Ayrıca bu, eğitim düzeyinin yükseldiğini ve yabancı dil bilenlerin çoğaldığını düşünecek olursak, yadırgatıcı da gelmeyebilir. Ama gene de yeni çevirmenlerin niçin bazı bölümlerde eski çevirmenlerin dilini, üslubunu, sözcüklerini aynıyla kullandıklarının açıklanması gerekiyor gibi.

Hâlâ dilimize kazandırılamamış pek çok klasik var, ama onların yayımlanmasında seçkin, nitelikli yayınevleri açısından bile bazı güçlükler var. Bazı dillerdeki çevirmen azlığı ya da başka nedenler... Bu nedenle ister istemez son dönemdeki klasik furyasının önemi artıyor.

Göründüğü kadarıyla, çok yakın geçmişte yayın hayatına başlamış ya-

TUNCAY BİRKAN

Kitap Çevirmenleri Meslek Birliği Başkanı

"Bunları teşhir edecek bir komisyon oluşturacağız"

"100 Temel Eser" skandalı uzun zamandır sürmekte olan bir intihal pratiğinin su yüzüne çıkmasıdır. Bir kitap ekinde, önemli bir gazeteyle bir yayınevinin okurlarına verdiği klasiklerin çevirilerinin intihal şüphesi uyandırdığına dair bir yazı yayımladık. Yayıncılar Birliği'yle bunları teşhir edecek bir komisyon oluşturacağız. Bu kitapların çoğu eksik. Dünyanın her yerinde kısaltılmış kitaplar yayımlanır, ama bu belirtilmeli. Bunun ne gerekçeyle yapıldığına, hangi edisyonlardan hazırlandığına dair sunuşta bilgi yok ve bunu yapan kişinin adı da yok! İkinci önemli mesele de çoğunun çeviri olmayışı. O çevirmenlerin çoğunun gerçekte var olmadığını düşünüyoruz, bazıları da var, mesela yayınevinin sahibi. Yayınevi sahibinin bir allame olduğunu görüyoruz; her dilden rahatça çeviri yapabiliyor. Bunu en başta frenleyebilecek şey, okurların dikkatli olması. Tek derdimiz ucuz kitap okumak olmamalı, çünkü kitap her anlamda ucuz olabiliyor. Sadece yayına hazırlayan ibaresi varsa ortada çeviri yoktur. Bul-değiştir yöntemiyle yapılanlar da var, bundan komik sonuçlar doğabiliyor. İnternet üzerinden kitap satan İdeefixe gibi büyük dağıtıcılar da ele alırsa bu işi, engellemek o kadar zor değil.

yınevleri kolayı seçmekte bir sakınca görmüyor. Bu yayınevlerinden bir tekinin bile çevrilmemiş bir klasiği dilimize kazandırmayı düşünmemiş olması rastlantı mıdır? Bu da bir yana, çevirttikleri klasiklerin bir tekini bile az çok adını bildiğimiz bir çevirmene çevirtmek gibi bir düşüncenin akıllarından bile geçmemiş olması da tuhaftır.

Peki bunca klasik yapıtı bu kadar kısa sürede yeniden Türkçeye çeviren bu çevirmenler kimdir? Daha önce herhangi bir çevirileri yayımlanmış mıdır? Bu sorunun da yanıtını bulamazsınız. En azından bilinen tanınan yayıncılar, çevirmenler bunlardan hiçbirinin adını daha önce ne duymuş, ne de bu ad onlarda herhangi bir çağrışım yapmıştır.

Yakın geçmişe kadar yayınevleri çevirmen bulmakta zorlanırdı. Hele klasiklerin çevrilmesi başlı başına altından güç kalkılacak bir işti. Ne iyi ki, bugün böyle bir sorun yok. Öyle umuyorum ki, bu çalışkan çevirmenler çok yakın gelecekte daha bü-

Bir çeviri kitap ne kadar zamanda yayına hazırlanır?

Gerçek yayıncıar bilir: Bir editör bir çevirinin redaksiyonunu titizlikle yapıyorsa, o kitaptan bir günde 30 sayfa tamamlayabilir. Bundan daha çoğunun yapılabileceğini düşünmek zor. (Yayınevinde editörlerin redaksiyonunu gereksizleştiren kusursuz çeviriye neredeyse hiç rastlanmamıştır.)

Demek ki 300 sayfalık bir kitabın ilk redaksiyonu en az 10 günde tamamlanır. Ayrıca bu çeviriyi yayına hazır duruma getirmek için bir kez düzeltmen, bir kez de editör gözüyle iki okuma daha gerekir. Yoksa yanlışları en aza indirmek olanaksızdır. Bu iki okumanın da en hızlı biçimde yapılıp 5'er günden toplam 10 günde tamamlandığını düşünelim.

Böylece 300 sayfalık bir kitabın bir kişi başına düşen yayına hazırlık süreci için ortalama 20 gün gerektiğini varsayalım. (Bu da elbette sıra dışı bir hız sayılır.)

Buradan da bir ayda 15 çeviri kitap yayımlayan bir yayınevinin 10 editörle çalışması gerektiği çıkar.

Bir de bir ayda 55 klasik yayımlayan yayınevi vardı ki, onun 35 editörle çalıştığını düşünmek zorundayız. (Onlar Tolstoy'un 2000 sayfalık *Savaş ve Barış* romanını ne kadar zamanda tamamlamış olabilir?)

Öte yandan, birinin 10, ötekinin 35 editörünün gerekli yabancı dilleri bilmesi gerektiğini de hatırlatmak gerekiyor mu?

yük işler başaracaktır. Homeros'un Odysseia ve İlyada'sını çevirebilecek kadar Yunanca bilen de vardır mutlaka.

Klasikler ve dolayısıyla klasik çevirisi her ülkenin edebiyat dünyasında önemli yer tutar. Ayşe Banu Karadağ, *Radikal*'de yayımlanan (10 Eylül 2006) "Çevirinin 'İdeolojik' Doğası", adlı yazısında, Nihal Yalaza Taluy'un 1943 yılında Tercüme dergisinde dile getirdiği görüşlerini şöyle aktarmış:

"Hiç olmazsa klasik eserlerin tercümesinde laubali olmayalım. Çünkü onları okuyacak olanlar yalnız yolculuk esnasında trende ve vapurda vakit öldürmek için alınan 25 kuruşluk kitap serilerinin dalgın ve müsamahakâr karii değil, dünya edebiyatını öğrenmek isteyenlerdir. Onlara, her şeyin en iyisini, en temizini ve en doğrusunu vermek borcumuzdur."

Benzer bir durum günümüzde de var. Onlarca klasiği çeviren onlarca yayınevinin hedef kitlesi öncelikle ortaöğrenim öğrencileridir. Bu gençler dünya edebiyatıyla belki de ilk kez tanışacak ve bu tanışma ne yazık ki hayal kırıklığıyla sonuçlanacak.

Bu arada, "100 Temel Eser" üstüne yapılan tartışmalar da dikkat çekiciydi. Çeviri çocuk klasiklerinde İslamcı söylemin kullanılması belli ki okuru ve bazı çevreleri rahatsız etmiştir. Bu söylemin ne kadar etik olduğu, sakıncalarının ne olduğu, hangi amaçlarla yapıldığı gözden kaçırılmamalı.

Bütün bunları şöyle özetleyebilir miyiz?

Kültür yayıncılığımızın şu anda içinde bulunduğu durum, sonuçlar açısından açıkça görülüyor. Edebiyat bir bütündür. Yalnızca klasikler ve "100 Temel Eser" üstünden yürütülen tartışmaların söz konusu ettiği başıboşluk, her zaman niteliksiz edebiyat ürünlerinin doğmasına, yayımlanmasına, yaygınlaşmasına ve toplumu okursuzlaştırmaya götürecek sonuçlar doğurabilir. Neyin, hangi toplumsal, ekonomik, siyasal ve kültürel değişkenlerin bir sonucu olarak ortaya çıktığı iyi bilinmelidir. □

Onlarca kitabı aynı ay ya da birkaç ay içinde yayımlamak. Anlaşılan, uzun süren hummalı bir çalışmanın ardından yayınevi kuruluyor ve otuz ya da elli kitabın tümü birden aynı anda yayımlanıyor. Böylece satış ve pazarlamadan olabilecek en kısa sürede kazanç da sağlanmaya çalışılıyor.

SIRMA KÖKSAL

Everest Yayınları editörü

"Sektör hâlâ esnaflıktan sıyrılamadı"

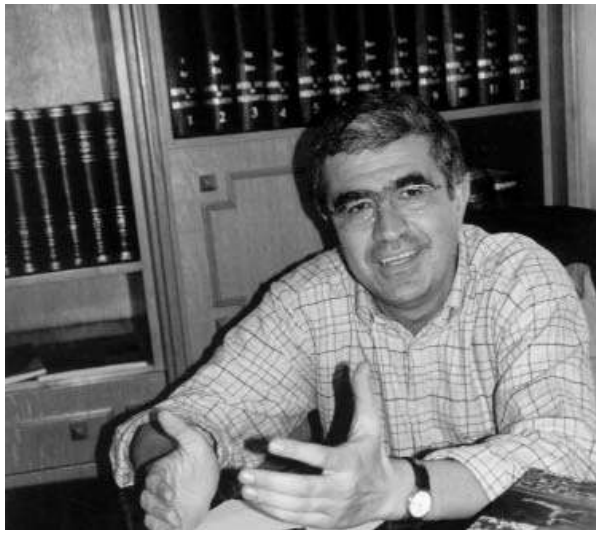
Çeviride çok artış var. Ama zaten güvenilir çevirmenler var, bunlar tartışılacak isimler değil. Sivrilenler her iki dile de hâkim. Artış biraz da yayınevlerinin cimriliğinden kaynaklanıyor. Ucuz emek gücü kullanmak avantajlı gözüküyor ama uzun vadede böyle değil. Sektör hâlâ esnaflıktan sıyrılabilmiş olmadığından, yetenenekleri belirmemiş elemanlar kullanıyor ve birçok kötü çeviri okuyoruz. İngilizce'de her iki anlama geldiğinden, "gazeteler" yerine "kâğıtlar"ı okumak diyebiliyorlar. Bu gençlere hiçbir biçimde olanak tanınmasın demiyorum ama dili bilen herkese çeviri verilmesin. Dil duygusu ve bilinci çok erken yaşlarda gelişir, çocukluktan beri okumak ve iyi Türkçeyle yetişmek önemli. Mesela Dost Körpe genç kuşakta sivrilen bir isim. Her kitabı çevirmez, kendine yakın olanı çevirir. Bir çevirmen sırf dili biliyor diye bütün İngilizce kitapları çeviremez. Okur, yayınevi ve çevirmen tercihi yapmalı. Fakat klasikler okullarda okutuluyor, zaten herkesin habire çevirtip durduğu ya da çevirttiğini iddia ettikleri de bunlar. Eskiye göre şanslıyız, eskiden telifsiz yayımlama yazarın ölümünden on yıl sonraydı, bugün ilk yayımdan sonra 70 yıla uzadı, daha geniş bir literatür koruma altında.da bir denetim uygulamalı, ne de olsa yazarı temsil ediyorlar.

Yayıncılar Birliği ne diyor?

METİN CELÂL

TYB Genel Sekreteri

Yayıncılar Birliği "100 Temel Eser" skandalının önünü almak için bir çalışmaya girdi mi?

Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'nin öncülüğünde 10.09.2006 günü İstanbul'da "Bütün yönleriyle 100 Temel Eser" konulu toplu tartışma düzenlendi, çeşitli STÖ temsilcileri, yayınevleri, yazarlar, akademisyenler, basın mensupları ve öğretmenler katılıp görüş bildirdiler. Bu açıklamanın altında Türkiye Yayıncılar Birliği'nin de imzası vardır.

Yapılan tartışma ve değerlendirmeler sonucunda kamuoyuna şu açıklamanın yapılmasına karar verildi:

MEB'in ilköğretim ve ortaöğretim kurumları için yayımladığı "100 Temel Eser" listeleri uygulamadan kaldırılmalıdır. STÖ'ler, yayınevleri, yazarlar, veliler, bilim insanları, öğretmenler ve basın bunun takipçisi olacaktır. Çocuk ve gençlik kitaplarının seçimi konusunda öğretmenlere inisiyatif tanınmalıdır. Kitap seçme ve okuma yöntemleri konusunda öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmesi uygun olacaktır. Çocuk ve gençlik kitaplarını tanıtmak üzere açıklamalı kaynakçalar hazırlanarak öğretmenlere ulaştırılmalıdır. STÖ'ler, üniversiteler, yazarlar, öğretmenler, yayınevleri, veliler bu konuda danışmanlık yapmalı, katkıda bulunmalıdırlar. Yayıncılar Birliği bu kaynakçaları düzenli aralıklarla basabilir. Yayınevleri yayımlanan çocuk ve gençlik kitapları için kendi aralarında etik bir kurul ve denetleme sistemi oluşturmalı ve iç denetimlerini kendileri yapmalıdırlar.

Türkiye Yayıncılar Birliği, mesleki sorumluluk ve etik gereği, bu eylemleri yapanların kim olursa olsunlar yaptıklarının yanına kalmaması arzusuyla konuyu mesleki ve hukuki açıdan inceledi. Birliğimiz avukatı Sayın Abdullah Egeli'nin yaptığı araştırma sonucunda ulaştığımız bilgilere göre Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu 19. ve 75. maddeleri uyarınca evrensel kültür ve ulusal kültürümüz açısından önemli olan bu eserlerin haklarını koruma görevi Kültür ve Turizm Bakanlığı'na verilmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na yaptığımız başvuru ile bakanlık yetkililerine bu yasa maddeleri hatırlatılarak konuyla ilgili olarak gereğinin yapılması ve Cumhuriyet Savcılıklarına başvuruda bulunulması, gerekirse dava açılması talep edilmiştir.

Ayrıca Türkiye Yayıncılar Birliği Yönetim Kurulu, tepkiye neden olan yayınları yapan üyelerinin Onur Kurulu'na verilmesi kararını almıştır.

Üstünde çevirmen adı bile olmadan yayımlanan kitaplar var. Bu konuda Yayıncılar Birliği'nin bir çalışması var mı?

Türkiye Yayıncılar Birliği ve Kitap Çevirmenleri Meslek Birliği ortak bir çalışma ile bu tür yayınları tarıyor. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu açısından suç unsurları olduğuna inandığımız çeviriler hakkında ortaklaşa dava açılacak.

Türkiye'de her haliyle yayıncılığı düzenleyen yasaların yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

Türkiye'de yayıncılık sektörünü düzenleyen özel bir yasa yoktur. Yapılan düzenlemeler daha çok eser sahiplerinin haklarını korumak amacındadır. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ve Borçlar Kanunu yazar ve yayıncı arasındaki ilişkileri düzenler. □

– Türkiye Yayıncılar Birliği ve Kitap Çevirmenleri Meslek Birliği ortak bir çalışma ile bu tür yayınları tarıyor. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu açısından suç unsurları olduğuna inandığımız çeviriler hakkında ortaklaşa dava açılacak.

– Yayınevleri yayımlanan çocuk ve gençlik kitapları için kendi aralarında etik bir kurul ve denetleme sistemi oluşturmalı ve iç denetimlerini kendileri yapmalıdırlar.

KEREM ÜNÜVAR

İletişim Yayınları editörü

"Klasikler gayya kuyusu"

Çevrilecek kitapları belirlemek için yayın ilgimize uygun, önemli olduğuna inandığımız kitapları istetip okuyoruz. Kendi aramızda tartıştığımız gibi hakem görüşleri ile de kitabın çevrilmesi konusunda bir karar oluşturuyoruz. Bu kararın ardından halihazırda çalışmakta olduğumuz çevirmenlerle ya da deneme çevirilerinden memnun kaldığımız çevirmen adaylarıyla kitapla ilgili olarak iletişime geçiyoruz. Kitabı çevirecek insanın harcayacağı zaman, konuyu şevkle takip edip edemeyeceği gibi noktalar çevirmenlerin karar verirken dikkate aldıkları noktalar olduğu için, mümkün mertebe onların da ilgi alanlarına uygun kitaplar konusunda inisiyatif almalarını önemsiyoruz.

Dünya klasikleri tartışması bir gayya kuyusu! Telif haklarının ortada olması nedeniyle okurun gözü önünde pek çok "seçenek" var; metinlerin çeviri kaliteleri ise ciddi anlamda ve en masumundan problemli. Bu okuru kesinlikle korkutmalı, zira okuduğu kitabın vaktini/parasını çalan, hırsız bir kitap, dehşetli yanlışlar, tahrifatlarla süslü bir Türkçe faciası olma ihtimali çok yüksek! Ne iyi ki klasikleri Türkçeye en

güzel halleriyle kazandırmış, Türkçede yeniden yazmış çevirmenler var. Genellikle klasiklerin en düzgün, en kaliteli çevirilerini arayıp, bulup bunları yayımlıyoruz. Orhan Pamuk editörlüğünde yürütülen bu faaliyet klasikler üzerine yazılmış, eleştirisi alanında da kıymeti sorgulanmaz önsöz ve sonsözler ile metinlerin bütünlenmesini sağlıyor.

İSHAK REYNA

İş Kültür Yayınları Hasan Âli Yücel Klasikler Dizisi yayın yönetmeni

"Birden fazla çeviri zenginlik ama"

Hasan Âli Yücel klasikleri dizisi içinde hem günümüzün önemli çevirmenlerine yaptırılan yeni çeviriler hem de kırklardan itibaren yayımlanmış pek çok önemli eser yer alıyor. Dilin günümüze uyarlanması gerektiğinde, kaybettiğimiz çevirmenlerin ailesinde başka çevirmen varsa, onlardan yardım almayı tercih ettik; mesela Oktay Rifat ve Samih Rifat. İletişim, Can, Yapı Kredi ve Metis gibi yayınevleri çeşitli klasikleri güzel çevirilerle basmıştı, biz de onların çevirilerinin yanına bizimkileri ekledik. Mesela Batı'da büyük yayıncılardan biri olan Penguin'de bir kitabın üç farklı çevirisi olabiliyor ya da bir manzum eser hem manzum haliyle hem de düzyazı olarak yayımlanabiliyor. Birçok çeviri olmasının okur açısından bir zenginlik olduğunu düşünüyorum. Fransa'da çevirmenlerin adının kitabın kapağına yazılması için büyük mücadele verildi, Türkiye'de de çevirmen adı kapağa yazılıyor, biz klasikler serisinde kitapların arka kapağında da çevirmenle ilgili bilgilere yer veriyoruz. Piyasada çevirmenin adının bile bulunmadığı diğer çevirilere gelince; okurun, çevirmeninin ve yayınevinin belli olduğu kitapları seçmesi gerekiyor.

FATİH ÖZGÜVEN

Bir Sonraki Hareket

KÜÇÜKLÜĞÜNDE, BİR YAZ GÜNÜ, KESİN KONUŞMAK GEREKİRSE GÜNEşin ortalığı iyice kavurduğu bir öğle vakti, daha önce yüzlerce kez yaptığı gibi plajdaki büfeye gazoz almaya gitmişti. Çıplak tabanlarını yakan kumun üzerinde zıplaya zıplaya koşarak sıcak tünelinin içinden geçmiş, tabanları büfenin oradaki gölgelik, kuytu yerin taşlarına bastığı an gelen serinlik, her zamanki gibi bir kahramanlık sınavını atlattığı duygusuyla birleşmişti.

Avucunda terleyen kâğıt parayı büfedeki adama uzattı.

Üzerinde renk renk küçük insanların top oynadıkları, dansettikleri ya da denizde kulaç attıkları cam şişenin madeni kapağının fıslayarak açılışını seyrederken gözleri daldı, sonra kendine gelerek ayakparmaklarının ucunda yükselip şişeyi aldı, gene bir koşu kızgın kumları aşma sınavını geçerek geri dönmek üzereydi ki, bakışı yazlar yazlar boyu sabırla, hiç kıpırdamadan orada, duvarda duran birşeye takıldı, kaldı.

Büyük, paslı demir vidalarla oraya, duvara tutturulmuş bir kenarı çatlak plaj aynasına.

İçinde, gözünü alarak bir görünüp bir kaybolan gökkuşağı renklerinden Kuyruk.

Eski bir aynada güneşin oyunu; ama işte, sekiz yaşının bütün yaz ayı boyunca, sessiz sedasız pusuya yatmış avını bekleyen ayna onu sonunda ele geçirmişti. Başı dönerek durdu, sıkı sıkı yapıştığı şişenin serinliği avucunda giderek kaybolurken aynanın pençesinde hareketsiz duran oğlan çocuğuna baktı.

'Aynada kendine baktı,' dememek için başvurulan bir buluş değil bu. Sanki, o zamana kadar başka bir şeydi 'kendisi'; hasır çantalar, güneş kremleri, kauçuk deniz boneleri ile plaj havlusunun üzerinde küçük krallıklarını ilan etmiş anne babasıyla kardeşlerinin yanına biran önce, koşa koşa dönmek için sabırsızlanan, çocuk dergilerinden, radyo çocuk saatinden, hâlâ zorla uyunan öğle uykularından, halalardan, amcalardan, dedesinin masallarından ve bunun gibi daha bir sürü şeyden kurulu, 'o n u n k e n d i a k l ı n d a k i b i r ş e y'. Oysa aynadaki çocuğun siperlikli soluk mavi bez kasketinden, kırmızı mayosundan başka, dışarıya doğru fırlamış gergin bir göbeği, bir göbekdeliği, kararmış teninin üzerini kaplayan altın parıltılı tüyleri, göğüslerinin sedef pembesi uçları, incecik, uzun kollarıyla bacakları, yazla kumun iyice beyazlatıp kirlettiği ayakları, ayakparmakları ve bütün bunların –durduğu yerde iki yana sallandı hafifçe– biraraya geldiklerinde şimdiye kadar farketmediği bir düzen içinde, sözünü dinleyerek kıpırdayışları vardı.

Koltukaltlarının tuhaf kokusunu duydu.

Başının dönmesi durdu, plajın gürültüleri geri geldi, hoparlörlerden yükselen aranjman

-‘fa- kat- ne- ya- zık- ki- sokak- boş- tuuu...’ –satıcıların sesleri– ‘...riigo,...o,-fri...goo-’ elektrikli vantilatörlerin vızıltısı, hepsinin en dibinde de, alttan alta dalgaların uğultusu; ‘biz buradayız’, ‘biz buradayız’, ‘biz buradayız’...

Ayna eski ve tecrübeli bir aynaydı, ama o da küçük, kıvrak, hızlıydı, hiçkimsenin geçemediği deliklerden geçen, topu en uzağa atan, çakı oyununda hedefe en çok isabet ettiren oydu.

Sıyrıldı, aynanın kollarından kurtuldu–

Burasının –tam burasının–, çelik dolap sırasıyla duşlara giden dönemecin kesiştiği yerin kokusu:

Hafif rutubet, rüzgarın arasıra taşıdığı serinlik ve ter kokusu.

Neydi bu?

Hay allah.

Soyunma odasında kimse yok, daha erken.

‘Merhaba Koç’ - ‘Eyvallah, nasılsın Baba?’ - ‘İrlanda’ya nasıl koydular ama, seyrettiniz mi dün akşam?’ - ‘Baba meşguldü dün akşam, seyredememiştir, ha-ha-ha, değil mi Baba?’ - ‘Biz her akşam meşgulüz oğlum Hacıyatmaz’ - ‘Onlar eski toprak, değil mi Baba, eski toprak?’

Ge-çir-dik, ge-çir-dik, ge-çir-dik.

Hâlâ böyle bağırıyorlar mı maçlarda?

Yoksa başka bir şey mi aldı yerini?

Şöyle de bağırırlardı: ‘bir babahindi.... bindi.... indi.... bindi.’

Tekerlemelerin hiç unutulmamalarını sağlayan şey. Kolayca akla geliverirler.

Yeni bir kasıkbağı almalı bununkinin lastiği iyice gevşemiş.

Karınları gene arttırmalı, allah kahretsin, hiç bırakmaya gelmiyor, yüze çıkmalı.

Göğüs iyi, kollar için ‘stending dambil körl’lere on beşer ekle, bacakları başka hareketlerle destekle.

Sırtları kaytarıyorsun.

Baldır da yapmıyorum.

Bilekleri boşver. Artık, yani-

‘Stendin- Dambıl- Körl’. Sekiz yıl önce buraya spor

meraklısı, yabancı dili iyi -ne derler- ‘hevesli bir genç’ olarak geldiğinden bu yana çok yol aldı. ‘Standing dumbell curl’; başlangıçta, hareketlerin adını karta yazarken ya da söylerken, İngilizcenin doğru olmasına özen gösterdi. Ama onlar buna aldırmadılar bile, o da açıkçası, artık burayı dış dünyadan başka biçimde seviyor– onun için, ‘stendin dambıl körl’ Tam bu geçitte, takunyaların –bir kısmının yerini,

üzerlerinde beyaz çemberin içinden atlayan kabartma yunuslar olan lacivert plastikten terlikler aldı birkaç yıldır– dizildiği yerde hep buraya ait olmadığını düşünür. Soyunmamış olsa, kaçmak ister.

Neyse, işte Salon...

Burası evi gibi.

Her saatini tanırım.

Sabahları sıra sıra duvara dayandırılmış halterleri, bir duvardan ötekine uzanan paralel demirlere yanyana dizilmiş dambıl’ları, kendilerini harekete geçirecek kol ve bacakları sessizce bekleyen aletleriyle sadece ona, onun lüksüne ayrılmış bomboş, neredeyse ‘zarif’ bir oda; kalabalık günlerin öğledensonralarında hırıltısı hızlanıp yavaşlayan vantilatörün tamamen temizleyemediği, havası ter kokusuyla dolu başka bir oda; kışın geç saate kaldığında, ışıkları yanan bir lise jimnastik salonu. Şehrin öteki mahallelerinde, kimi burası gibi yeral-

Fatih Özgüven’in Metis Yayınları’nca yayımlanan *Bir Şey Oldu* adlı öykü kitabı kısa sürede ikinci basımı yaptı. Bunu az rastlanır bir durum sayabiliriz. Üstelik ciddi eleştirmenler kitabı beğendi.

tında ve kuytu, içine girildiğinde birden bütün araba seslerinin dindiği, kimi yer seviyesinde, güneşli, aydınlık ve gürültülü başka salonlar varmış.

Ağırlıkları nikelajlı ve pırıl pırıl, görevlileri

ceplerine isimleri işli üniformalı ve kibar, havası serin, yapay çam kokusuyla dolu yerlerdir herhalde.

... burası iyi.

Büyükten küçüklere doğru dikkatle dizilmiş emektar dambıl sırasının ortasından bir çift seçti, yapıştı, kaldırdı.

'Üç Ayı' masalındaki gibi; baba ayı, anne ayı,

çocuk ayı. Baba Ayı'nın yatağı büyükmüş, anne ayınınki ondan küçükmüş, çocuk ayınınki en küçükmüş. Baba Ayı'nın tabağı büyükmüş, Anne Ayı'nınki... filan.

Yok. Daha çok Red Kit'teki Daltonlar Çetesi gibi.

Avarel'den Co'ya doğru boy sırasına göre dizilmiş Daltonlar Çetesi.

Ben hep ortalarda bir yerde, Co'dan uzak da ama da Avarel'e yakın bir yerde durdum.

Saçmalama... sayıya dikkat et.

Yavaşla... ya-vaş-la, ya-vaş-laaaa... acele etme.

Hah.

Ama öyle. Burada doğmuş, burada ölecek 'müdavim'lerle ilk kereden sonra bir daha uğramayan 'hevesliler' arasında bir yerde değil miyim?

Salonun duvarını bir uçtan ötekine kaplayan ve bakanı hep görünmez bir rüzgara kapılmış gibi hafifçe çarpık gösteren aynanın önünde ellerinin, parmaklarının, vücudunun en uç noktalarının demirle birleştiğini, demire karıştığını hissediyor, son sayıya doğru ayakparmaklarının ucunda yükseliyor.

Evet, mektepli çocuk terbiyeliliğiyle.

'Aşırıya kaçmaması'yla.

Günün yarısını burada geçirenleri, onları arasıra,

kendileriyle hoşnut oldukları anlarda –gülünç denecek kadar ağır bir ağırlığı kaldırdıklarında ya da karınlarda bir sette ikiyüzü geçtiklerinde– salıverdikleri, dışarıdakilerin deyimiyle 'insanlıkdışı' haykırışları a s l ı n d a sevmesiyle.

Onlarla ne konuşacağını bilmemesinin sonucu olan ve yıllar geçtikçe kendisine belki de istemediği özel bir saygı alanı tanınmasına yol açan susmalarıyla.

Sırrını bilseler.

Belki onların da sırrıdır.

Biraz… belki... ama, yok, onlarınki daha masumdur.

Birgün, radyoda artık çok seyrek çalınan Harry.

Belafonte'nin kalipsolarından birini dinlerken en eskilerden birinin yüzünde beliren o tuhaf özlemden anlar gibi olmuştu.

Omuzlarını, salona hiç ayak atmamışların deyimiyle onlarınki gibi 'hayvani' olmayan –asla olmayacak– omuzlarını bir hizaya getirip elleriyle aletin demir kollarını kavrıyor –en sevdiği hareketlerden biri bu, aynaya bakarak yapıyor– sağ ve sol omuz başlarını dümdüz, bir hizada tutarak saymaya başlıyor.

Eskilerden bir tanesi, dev kollarını bacaklarının üzerine bırakmış, o an uysallaşmış bir boğa gibi şarkıyı mırıldanıyordu.

'Yıldızlarının parladığı anlar,' olmuş.

(Aklına gene yaz geliyor, güneş kremi reklamları, sarı bikinili kızların arasında kollarını dirsekleri dışarı gelecek biçimde bellerine dayamış, en içten yüzleriyle kollarını gösteren onlar geliyor, başlarını yana eğmiş şişen kolu –sonucu– dikkatle inceliyorlar, çok ciddiler.)

Yıldızlarının parladığı anlara inanmışlar üstelik.

Hâlâ saçlarını kabartmaktan vazgeçmeyen eski güzeller, hâlâ ince bıyık kestiren baterist-ler gibi biraz.

Yıldızlarının parladığı anda yıldızlarının parlamasına duydukları gönülborcunu o ana ihanet etmeyerek ödemeye karar vermişler. Öyle kalmışlar.

Uzun saçlı, sıska, dar omuzlu delikanlıların devrinde ne kadar yalnızdılar kim bilir.

Ölü evi gibi olmuştur Salon, sayıları iyice azalan

'müdavimler' iri gövdelerini bir tür yasla taşıyarak,

fısıldaşan gölgeler gibi girip çıkmışlardır buraya.

Belki de oralı bile olmadılar.

Yıldızın parladığı günlerin kahramanlarından destek

almışlardır. Herkül, Romalı Esir, Kartaca Kralı, Spartaküs'ün Oğlu rollerinde Steve Reeves.

Duvarlarda hâlâ fotoğrafları var.

(Bir tanesi imzalı: 'To .... sincerely, Steve Reeves')

Ama bana ne?

Bütün bu kutsal geçmiş, bu kutsal eşyaların üzerinde biriken anlam bana dokunmuyor, beni derinden sarsmıyor. Onların hikâyesi söz konusu oldu mu, hâlâ dışarıdakilerin bir ca-susuyum.

"Hep anlaya-caklarından korkuyor; bir-gün yine ter içinde doğru-lacağından ve ötekileri, hep-sini derin, suçlayıcı bir sessizlik için-de başucuna toplanmış bu-lacağından korkuyor."

Üzeri muşambayla kaplı sıraya sırtüstü uzanıyor, burnundan derin nefes alıyor, iki eliy-le ortasından kavradığı ağırlıkları ortalayıp -doğru kelimeyi seçtikten sonra zihniyle dilinin arasında bir yerde yuvarlamayı seviyor- başının üzerine kaldırırken veriyor nefesi, arkaya getirirken yeniden nefes alıyor, inebildiği kadar iniyor, yukarı çıkarken gene nefes veriyor, kollarını yere doğru uzadıkça uzadıkça bedeninden ayrıldığını hissederek tekrarlıyor, sona doğru dizlerini göğsüne çekip bitiştiriyor, sıranın üzerine koyuyor ayaklarını, iyice sonlara doğru başparmaklarının yukarı doğru kıvrıldığını hissediyor-

Kolları elleri ayakları bacakları göğsü ayakparmakları omuzları sırtı boynu karnı ensesi ve kendisi, ağır ağır birbirlerine doğru kayan gölgeler gibi birleşiyor, tek gölge oluyorlar.

Haftada üç ya da dört kere ancak iki ya da üç saat süren bu zevkin daha da uzaması için zamanı durduruyor, ağır çekim bir film gibi milyonlarca küçük saniyeye bölüyor.

Ter içinde doğrulup çevresine bakıyor.

İlerde, uzakta, kapının orada sabahları salonu süpüren yan apartmanın kapıcısından başka kimse yok.

Hep anlayacaklarından korkuyor; birgün yine ter içinde doğrulacağından ve ötekileri, hepsini derin, suçlayıcı bir sessizlik içinde başucuna toplanmış bulacağından korkuyor.

'Demek bunun için buradasın'

'Demek sahne burası'

Düşüncesi bile anlatılmaz derecede korkunç, sonuçları karanlık.

Onun için, bir an önce–

–aynadaki çocuğu orada bıraktığını hiç unutmayarak hiç unutmayarak hiç unutma-yarak geriye doğru koşusuna başladı.

Mayosunun önündeki küçük kabarıklığı eliyle örtmeye çalıştığını neden sonra farketti, haşarı çocukların ('dur, nereye gidiyorsun, hay allah' - 'bırak, tam yaşıdır' - 'ama üşüyecek, dudakları morarıyor sonra') bazen derin, acılı ama öyle olduğunu bile bilmedikleri bir utan-gaçlığı gizlemekten başka bir anlamı olmayan haşarılıklarıyla, çığlık çığlığa iki yana kaçı-şan yeniyetme kızlara su sıçratarak, kolları önde, yüzüstü dalgalara attı kendini. □

Şebnem İşigüzel politik romanını yazarken ne okuyor?

Şu sıralarda neler yazıyorsunuz?
Politik bir roman yazıyorum. Ülkenin yakın tarihini, son otuz yılını siyasi liderler tarihi kimlikler üzerinden hikâye ediyorum. Yakın tarihi hikâye ediyorum. Bunu yaparken bir ulusun belleğinin nasıl oluştuğu ve çalıştığı sorularını da temele yerleştiriyorum. "Bir ülke nasıl sevilir?" diye soruyor ve cevap veriyorum. Roman kahramanlarım kalabalık. Kimisi Diyarbakır Cezaevi'nde, kimisi devletin zirvesinde, kimisi renkli gazino sahnesinde, kimisi camii minberinde. 2007 başında tamamlayacağımı umuyorum.

Son zamanlarda okuduklarınız arasında özellikle söz etmek istediğiniz yazar ya da kitap var mı?
Bir Adalet Feryadı, *Osmanlı'dan Türkiye'ye Beş Ermeni Feminist Yazar*'ı okudum en son. Aras Yayınları'ndan. Çok titiz hazırlanmış çok etkileyici ve sözü edilen yazarların eserlerinden verilen parçalarla çok güzel. Kadınların özgürleşme mücadelesine önemli katkılar yapan ve ne yazık ki unutturulan bir tarihin parçası olması açısından çok önemli.

Yazmak ve okumak dışında kendinize neler için zaman ayırıyorsunuz?
Kızım olmasa münzevinin teki olur çıkardım herhalde. Roman yazabilmek için saatimi kurup sabahın beşinde uyanıyorum. Hem başka türlü nasıl yaşanır bilmediğimden, hem romanlarımda yaşadığımı düşündüğümden, insan içine karışmaktansa böylesi daha iyidir dediğimden. Tek lüksüm biraz yürüyüş.

Murat Koçak caddede şiir satıyor

Bize ne yaptığınızı tam olarak anlatır mısınız?
Uzun süre iş arayışından sonra iş bulamadım. Bundan iki yıl önce Assos'ta yaşıyordum, bir köy kitabevi açtım fakat yürütemedim. Bir köylünün, Heybe gibi bir şey yapsan, düşüncesini geliştirerek, bu hale getirdim (üstündeki gözlerine kitaplarını koyduğu önlüğü göstererek) ve geçtiğimiz yıl İstiklal Caddesi'nde böyle başladım.

Amacınız nedir?
Bir varoluş çabası diyebilirim, en kısa şekilde.

Niçin şiir?
Yaklaşık yirmi beş yıldır edebiyat dünyasındayım ve şiir ile uğraşan bir insanım ama şair sıfatını kabul etmiyorum. Çünkü bir insanın kendisine, Ben şairim, dediği noktada komplekslerinden arınamamış olduğunu düşünüyorum. Şiir benim için artık sevmekten öte bir tutku.

Nasıl tepkiler alıyorsunuz?
Vallahi gülen de oluyor, alay eden de. Bazısına tepki gösteriyorum, bazen susuyorum. O anda doğaçlama cümleler söylüyorum.

Niçin İstiklal Caddesi?
İstiklal Caddesi'nde kendimi ifade edebildiğimi düşünüyorum. İstiklal Caddesi her türlü insanın olduğu, değişik kültürlerin bir arada olduğu bir yer. Bir arka sokağına gittiğimizde bambaşka bir ifadeye bürünüyor diyebilirim.

KADRİ ÖZTOPÇU

Hiçbiryer Barı

"BURANIN TUVALETİ VAR MI?" DEDİM.

"Tuvaleti olmayan barlara ruhsat vermiyorlar," dedi barmen.

Ufak tefek, gençten biriydi. Asık yüzlü.

"Ruhsatı var mı?"

Bir sen eksiktin, gibilerden baktı yüzüme, bıkkın bir sesle: "Tuvalet şurada," dedi.

Barın girişindeki koridoru gösterdi eliyle, ekledi: "Vestiyerin arkasında."

Sırılsıklam montumu çıkardım, silkeledim, iskemlelerden birinin arkalığına astım. Gittim, uzun uzun işedim. Ellerimi yıkadım. Aynada yüzümü seyrettim bir süre. Görüntümden hoşnut kalmadım. Yüzüm sapsarı, bakışlarım cansızdı. Göz kırptım aynadaki görüntüme, "Aldırma," dedim. Döndüğümde, barmen, elindeki pis bir bezle ha bire bardakları siliyor, parlatıyordu aklınca. İskemleye tünedim, malt viski istedim. Duble.

"Bulunmaz," dedi. "Bizde bu var."

Gösterdiği viski, daha önce hiç içmediğim, tanımadığım bir markaydı, güven vermedi. Sahteydi belki.

"Bana bir cin-tonik hazırla," dedim.

Tuhaf bir bardı.

Tezgâhın ucuna tünemiş ızbandut gibi herifi saymazsak, kimse yoktu.

Kağnı gıcırtısı sesli birinin söylediği kötü bir şarkı çalıyordu eski bir pikapta.

"Şu plağı da değiştiriver, bir zahmet. "

"Başka plak yok," dedi barmen.

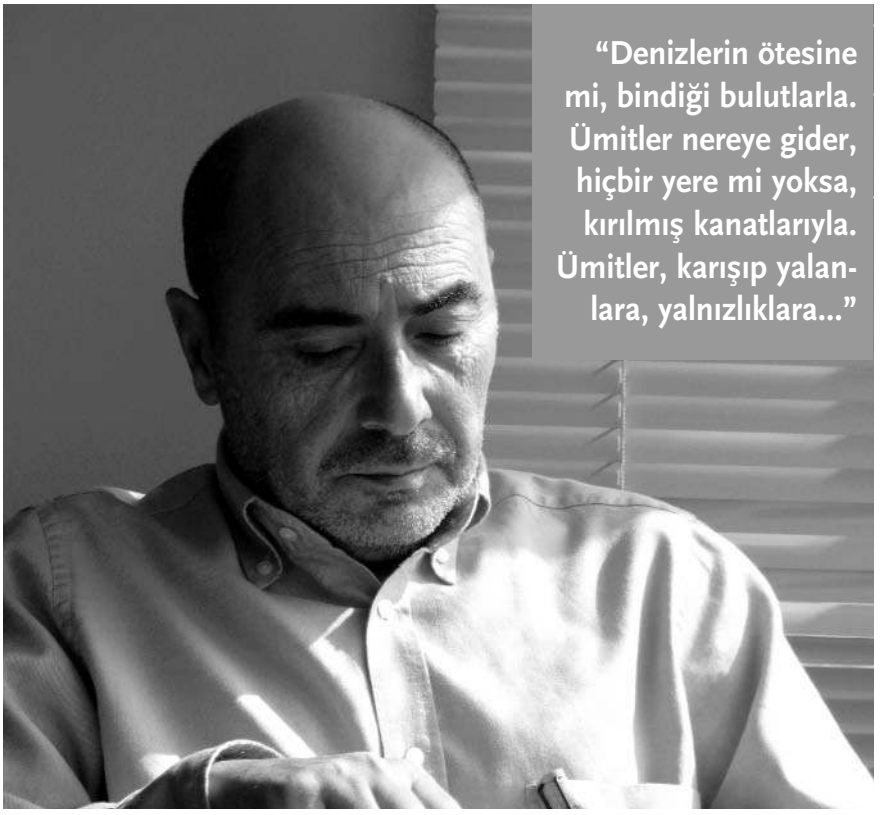
"Öyleyse kapat. Kafa dinleyelim."

Gözleriyle, tezgâhın karanlık ucundaki Izbandut'u işaret edip, sırıttı: "Sıkıysa sen kapat."

Izbandut'a baktım: Genç sayılırdı: kırkında ya var ya yok. Bir zamanlar siyah olduğunu sandığım, ağarmış rengi şimdi kurşuniye çalan, eski, daracık bir tişört giymişti. İçinden kasları fışkırıyordu. Kıllı kollarıyla bara dayanmıştı, başını az önce barmenin bana kakalamaya çalıştığı viskiyle dolu bardağın içine sokacaktı neredeyse; öyle eğilmiş içine. Sanki kaybettiği değerli bir şeyi arıyor.

"Çerez ister misin?"

Soruyordu ama, yanıt bekler gibi bir hali yoktu barmenin; kâseyi önüme koymuştu bile. Bir fıstık alıp attım ağzıma, bayattı, tükürecek yer olmadığından, mecburen yuttum.

“Kaç yıllık bu fıstık?”

“Bilmiyorum,” dedi barmen, kıkırdadı. “Yaz başıydı burada başladığımda, yeni sayılırım.”

“Barın sahibi değilsin, anlaşılan?”

“Sahibi öldü,” dedi. “Geçen aydı, yüzmeye gidiyorum, dedi, gitti, bir daha dönmedi. Cesedi bir hafta sonra vurdu karşı kayalıklara. Çocukları buldu, şanssızlığa bak. Feciydi. Şişmiş, davul gibi. Balıklar yemiş orasını burasını. Ben de; iki çocuğu, bir de dünya iyisi karısı var; sefil olmasınlar diye, acıdım, bırakmadım işi. Bırakamadım. Hoş, iş güç de yok ya. Üstüme kaldı dükkân. Zaten... gidecek neresi var ki, gitsem...”

“Kadın güzel mi?” dedim.

Gözlerinden bir ışık geçti, toparlandı hemen.

“Yok,” dedi, “öyle değil. Yani güzel de, anladığın manada değil. Hem, bana uymaz, kitap filan okuyor. Ne bulsa okuyor. Yani kültürlü. Uymaz.”

“Niye uymasın,” dedim. “Sen de okursun kitap filan, uyar.”

“Yok,” dedi, “Yani, bize uymaz, delikanlılığa sığmaz yani. Hem, yaşı da... bana göre biraz... Anlatabildim mi?”

“Anladım,” dedim.

Kağnı gıcırtısı sesli şarkıcı başka bir şarkıya geçti. Sevgilisine, beni neden bırakıp gittin, diye soruyordu, ben hiç bir şey yapmadım ki.

Belki de bu yüzden bırakıp gitmiştir, diye geçirdim aklımdan, hiçbir şey yapmadığın için, gıcırdamaktan başka.

Gülümsedim.

Izbandut’la göz göze geldik. Kendisine gülümsediğimi sanmış olmalı, tipine aykırı bir sıcaklıkla gülümsedi o da. Kadehine uzandı, kaldırdı, “Hoş geldin,” dedi, bir dikişte bitirdi içindekini.

Mecburen aynı şeyi yaptım: “Hoşbulduk,” dedikten sonra bir dikişte içtim cin-toniğimi.

Barmen içkileri tazeledi.

Izbandut bardağına gömüldü.

Kağnı gıcırtısı sesli şarkıcı haykırdı: “Dön, bu gece dön, ay doğarken.”

Pencereden dışarı baktım. Ayın bu gece doğma olasılığı var mıydı acaba? Doğsa bile, görülme olasılığı? Sanmam. Kapkaraydı gökyüzü.

Rüzgâr, iri yağmur damlalarını ve kurumuş yaprakları savuruyordu, daracık, boş sokakta.

Bir kedi, sırılsıklam çıkageldi, karşı kaldırımdaki çöpleri eşeledi, dişine göre bir şey bulamamış olmalı ki, usul adımlarla çekip gitti sonra. Eşelenmiş çöpler rüzgârla dağıldı, suya karıştı.

Fotoselleri bulutların kararttığı havaya kanmış sokak lambaları, sarı, ölgün ışıklarıyla kendilerini aydınlatıyordu. Hüzün vardı havada: asılı, rüzgâra inat kıpırtısız, ağır.

Yeni bir kağnı gıcırtısı başladı plakta. Bu kez, çekip gitmekten söz ediyordu şarkı; yağmura karışmaktan bir akşam vakti ve bir daha dönmemekten.

"Öbür gün gidiyorum," dedi Izbandut, kafasını, gömdüğü bardaktan çıkarıp.

"Nereye bu sefer?" dedi barmen.

Sorudaki alayı anlamadı, anlamazdan geldi ya da, "Meksika'ya," dedi Izbandut, ciddi.

Sonra, neşelendi birden, bir kahkaha patlattı, koca eliyle tezgâha bir şaplak indirdi; dizili bardaklar şangırdadı; "Öbür gün, ver elini Meksika," dedi.

"Ne iş?"

Bu kez bendim soran.

Izbandut, "Hani şu limana yeni gelen şilep var ya, yük boşaltan," dedi, "görmüşsündür belki. İngiliz. Tayfa arıyorlarmış. Muharrem abi, liman idaresinde çalışıyor, tanımazsın, o söyledi. Beni de yazdır dedim, olur, dedi. Yazdıracak. Yazdırınca da, ta Meksikaya kadar gidecekmiş şilep, ver elini Meksika."

Barmen'e döndü, kaygılı bir sesle: "Bu sefer yazdırır, değil mi?"

"Yazdırır," dedi barmen, iç çekip. "Niye yazdırmasın. Madem, Muharrem abi, abimiz... Madem tayfa lazım... Madem şilep taa Meksika'ya..."

Yüzü aydınlandı Izbandut'un, "Öyle ya," dedi, "niye yazdırmasın. Bunca yılın Muharrem abisi. Abimiz..."

"De," dedi barmen, pişmiş aşa su kattığı belli, "gemi İngiliz, diyorsun. Sen Türk. İngilizce de bilmezsin. Nasıl olacak? Yani nasıl anlaşacaksın ötekilerle?"

İzbandut, kalakaldı önce; sonra, bir çözüm öneririm umuduyla, gözlerini gözlerime dikti.

Önerdim:

"Canım," dedim barmene, "işaretle filan anlaşırlar."

Izbandut'a döndüm: "Sen onlara Türkçe öğretirsin biraz; biraz da onlar sana İngilizce... İdare edersiniz. Yol uzun, nasıl olsa."

"Tabii ya," dedi barmen, "yol uzun." Tezgâha bir şaplak da o indirdi, ekledi: "Bu tezgâh kadar uzun."

Izbandut bardağına gömüldü yeniden; belli ki uzun yolu düşlemeye koyuldu.

Plak sustu. Arkasını çevirdi barmen: "Dön ve benimle kal, kollarımda. Kollarımın beşiğinde uyu..."

Dönmek... Nasıl fakat? Her şey dönülemeyecek kadar uzaktaydı benim için: ölü düşler diyarı.

Kadri Öztopçu uzun yıllardan sonra şiirlerini *Adam Sanat*'ta, öykülerini *AdamÖykü*'de yayımlamaya başlamıştı. Bu ona güzel bir kitap kazandırdı. Can Yayınları'ndan yayımlanan kitabı *Yanlış Hikâyeler*'deki "Gece" öyküsü özellikle okunmalı. Artık onda öykü şiirin önüne geçmiş görünüyor.

Düşünmemeye çalıştım.

Izbandut, “Bir kadın niçin gider?” dedi.
“Anlamadım?”
“Bir kadın, diyorum, niçin gider, bırakıp?..”
“Ha, evet. Bilmem. Bir erkek niçin giderse, bir kadın da...”
“Ben de bilmem,” dedi sözümü kesip. Başını dışarı, gökyüzüne çevirdi sonra, sustu.

Barmen kulağıma eğildi, “Karısından söz ediyor,” dedi, fısıltıyla. “Takıldı bir herife, buna da, sıkıldım senden, deyip, basıp gitti. Gitmiş, daha doğrusu. Benden önce. Evveli yaz. Gitmekle kalsa iyi. İki yaşında bir de velet bırakmış başına bunun; şimdi üç; görsen, dünya güzeli bir şey, içine sokasın gelir.”
“Peki,” dedim, “Meksika işi ne iş, çocuk varken?”
“Hikâye,” dedi. “Kimi kimsesi de yok ki bıraksın çocuğu. Ne ana, ne baba, ne kardeş... Konu komşu olmasa, vahim. Şu anda bile, evde tek başınaysa meselâ, ne yapar el kadar sabi, Allah bilir. Limana ne zaman bir gemi gelse, bizimki tayfa yazılır hayalinde. Eskiden beri böyleymiş. Hayali hep bu. Kimsenin yazdığı, yazdırdığı filan yok oysa. Zaten, bırak tayfalığı, doğru dürüst yüzme bile bilmez. Hem, yazılsa ne fayda. Dediğim gibi: Hikâye.”

Izbandut, “Bir kadın,” dedi kendi kendine, “sıkılınca gider.”
“Sıkılınca, kim olsa gider,” dedim. “Asıl sorun: nereye?”
“Değil mi ya,” dedi barmen. “Asıl sorun bu: Gidecek yerin olmadıktan sonra, sıkılsan ne fayda; gitsen, nereye?”

İçkimi tazelettim, boş sokağı, tekdüze yağmuru seyrettim.
Izbandut, önündeki peçeteyi parçalara ayırdı, tezgâha saçtı.
Barmen, aldırmadı, yeni bir peçete uzattı.

Plak yine sustu.
“Tersini çevir,” dedi Izbandut.
Barmen, ne dersin, gibisinden bana baktı.
Nasılsa başka plak yoktu.
“Tersini çevir,” dedim.
Bardağımı uzattım sonra: “Bir de yolluk ver bana.”
Doldurdu.
Bir dikişte içtim, biraz para bıraktım tezgâha, “İçkiler benden,” dedim. Kalktım, montuma uzandım.
“Sağol,” dedi Izbandut.
“Nereye?” dedi barmen.
Gidecek yerim yoktu.
“Hiçbir yere,” dedim.
“Bilirim,” dedi, “güzel yerdir. Öyleyse, yarın da bekleriz. Öbür gün de, gelecek ay da... Bekleriz. Biz buradayız.”
Papağan gibi tekrarladı Izbandut: “Biz buradayız. Sıkılınca da, ver elini Meksika.”

Kapının eşiğine geldiğimde başka bir şarkı başladı plakta. Bir an durup dinledim:
“Ümitler nereye gider,” diyordu kağnı gıcırtısı sesli şarkıcı. “Denizlerin ötesine mi, bin-

diği bulutlarla. Ümitler nereye gider, hiçbir yere mi yoksa, kırılmış kanatlarıyla. Ümitler, karışıp yalanlara, yalnızlıklara..."

"Ver elini Meksika," dedim, kendi kendime.
Çıktım.

Yağmur dinecek gibi değildi. □

Notos Forum açılıyor...

Notos Forum, **NotosÖykü** ile okurları arasındaki ilişkiyi tamamlayan, önemli bir bölüm. Bu ilişkiyi sahici bir ilişki biçimine sokmanın yollarından biri gerçek öneriler ve eleştiriler yapmaksa, öteki de o öneri ve eleştirileri ciddiye almak, gerektiğinde dergi sayfalarında değerlendirmektir.
NotosÖykü, 2. sayıdan başlayarak bu sayfaları bir dergi ile okurları arasındaki ilişkinin örnek alanına dönüştürmek istiyor.

Notos Forum, okurların birbirleriyle kurmak istedikleri ilişkiler için uygun bir zemin olabilir. Birbirine ulaşmak, başka yerde yayımlayamadığı duyurularını tanımadığı okurlarla paylaşmak, isteklerini iletmek isteyen okurlarımız bu sayfalara yazabilir.

Notos Forum, kitap ya da onun çevresini kuşatan kültürle ilgili bir alışveriş alanı olarak da kullanılabilir. Bulamadığınız kitapları mı arıyorsunuz ya da satmak istediğiniz ansiklopedi, nadir bir kitap mı var ya da bunlara benzer küçük ilanlar mı vermek istiyorsunuz, dilediğiniz bilgileri yazıp **Notos Forum**'a iletebilirsiniz.

Küçük yayıncılar ve kitabevleri!
NotosÖykü'nün nitelikli okur çevresinin sizin için de doğru bir hedef kitlesi olduğu kuşkusuz. Editör, çevirmen, herhangi bir çalışan ya da gereksinimleriniz için ikinci el eşya, araç gereç mi arıyorsunuz, küçük harcamalardan bile kaçınmak zorunda kaldığınız için veremediğiniz küçük ilanlarınız için bu sayfaları karşılıksız olarak kullanabilirsiniz.

Bu sayfada yayımlanmasını istediğiniz notlarınızı
"Notos Forum" başlığını belirterek göndereceğiniz adresler şunlar:
e-posta: info@notoskitap.com
faks: 0212 252 38 05
Türkgücü Caddesi, 2/4, Boğazkesen, Firuzağa Mahallesi, Beyoğlu 34425 İstanbul

MÜGE İPLİKÇİ

Kısa Ömürlü Açalyalar

AÇALYALARIN AÇTIĞI BİR MEVSİMDE TANIŞMIŞLARDI.

Uzakdoğulu marketlerin birindeydiler. Bir tatil günüydü ve her yer kalabalıktı. Adamın uzun sarı saçları vardı. Tişörtünde bu dünya hepimiz için yazılıydı.

Kadın ellisine merdiven dayamıştı. Hayattan yorgundu. Koşuşturmaktan bıkmıştı. Ömrünün tüm yenilgilerini geçmişine yüklemekten de. Hayata karşı sahiden pes etmişti, bunu bir türlü yüksek sesle ifade edecek gücü bulamıyordu.

Bakışları, cazibeli genç adamınkiyle karşılaştığında balık reyonunun önündeydi. Somonlara bakmakta ve kendi varlığını, çok geleneksel olduğunu düşünse de, buza yatırılmış o cansız balıklardan biri olarak algılamaktaydı.

Somonlar taze değil bugün diyecekti genç adam yüzüne büyük gelen olgun bir gülümsemeyle, üstelik yaşadığı dünyaya inanır bir ses tonuyla. İnandığı o dünyada bu orta yaşlı çekici kadınların da olduğunu hissettirerek.

Nedense değiller diyecekti kadın, uzayda yeni keşfedilmiş bir gezegene, bambaşka bir dünyaya özenir gibi mırıldanmaya devam edecek ve mahcupça gülümseyecekti genç adama.

Somon yerine karides almak daha iyi bir tercih diyecekti genç adam, uzun sarı saçlarını iki eliyle at kuyruğu yapar gibi arkasında toplayacak, ensesini havalandıracak, sonra o pırıltılı mısır püsküllerini serbest bırakacaktı.

Belki de diyecekti kadın. Karideslerin bulunduğu küçük bölmeye ilerlerken oğlunun o sabahki diklenişini hatırlayacaktı kendisine. Anne hiç değilse bu sabah yapma, bugün benim doğum günüm, ne olursun huzursuzluk çıkarma deyişini kendisine, yalvaran yosun gözlerle bakışını yüzüne. Sonra oğlunun kapıyı çarpıp gidişine… Kadın, yıllar önce anneliğin keyfini ilk kez çıkardığı böylesi bir sabahı hatırlamaktan çok uzaktı o anda. Tam yirmi iki yıl önce oğlunu kucağına almıştı bugün; onu alır almaz hastane odasının penceresinin kenarına gitmişti. O zamanlar ülkenin gelecek vaat eden sopranolarından biriydi; sesinin paslanmasına daha çok zaman vardı ve bir sürü umudun içinde anne oluvermişti. Oğlunu ses tellerinin ilerlediği nehrin üstüne koymuştu göğsündeki; kendi iç nehrinin içinden yükselen küçük çığıltıyı dinletmişti ona. Küçük bir ninniydi bu. Sözlerini masallardan alan bir ninni. Koruk üzümlerden, havadaki buluttan, hop oturmaktan hop kalkmaktan, aslında hop atıp hop kalkanın kendi yüreği olduğundan bahseden bir ninniydi söylediği oğluna. Kendi masalı, kendi ninnisiydi biraz da. Sonra pervazın içindeki açalyalara doğru seke se-

Müge İplikçi bir süreden beri Washington'da, Ruşen Çakır ve Deniz ile birlikte. Son romanı *Cemre*'nin gördüğü ilgiden sonra yeni bir yayınevi seçmek zorunda kaldı. Everest Yayınları *Arkası Yarın* ile toplu eserlerini yayımlamaya başladı. Bu arada NotosÖykü'ye katkılarını *uzaktan* da sürdürecek.

ke gitmişlerdi ana oğul. Koca bir saksının içinde öbek öbek bir pembelik seliydi açalyalar. Kıvrılıp, salınan, hoyratlaşırken, boyun eğen bir cümbüşün içindeydiler. Küçük bir kartın içinden sallandığı o cümbüşte, bir kez bir kez daha okuyacaktı o satırları kadın. Seni ve oğlumu seviyorum Leyla, beni bağışla diyen o satırlardaki samimiyeti hatırlayacaktı. Uzak bir geçmiş olsa da dün gibi. Çok geleneksel belki ama dün gibi. Her şey eskisi gibi olabilir miydi Fikret'le? Her şey eskisi gibi olabilmiş miydi Fikret'le? Kocası, eski kocası, eski aşkı, paçavra, paçavra, paçavra.

Onunla ilk tanıştıkları zamanın içindeydi. Paçavra diye geçirdi içinden kadın. Oysa her şey masallardaki gibiydi. Hayır diye düzeltmişti Fikret. Bu olsa olsa Katherine Mansfield'in İlk Balosu öyküsündeki gibi. Hayır masallardaki gibi diyecekti Leyla. Direnecekti. Sen inatçı bir genç kadına benziyorsun diyecekti Fikret. Sonra gözlerinin içine bakacaktı. Sonra vals başlayacaktı. Dans ettiği kişi ise öyküdeki o yaşlı adamdı oysa: Fikret. Fikret mırıldanıp duruyordu aynı öyküdeki gibi, aynı öyküdeki gibi diye. Ama bu yaşlı adam Mansfield'in öyküsündeki gibi hayatın karanlık gerçeklerini anlatan biri değildi. Masaldı bu yüzden yaşadıkları, masalın içindeki vaatler, umutlar, sevinç ve dahası. Ne orada, ne burada, ne şurada. Madame Butterfly'in galasından hemen sonraydı. Öykü diyordu Fikret. Masal diyordu Leyla.

Dans ederken salonun etrafına iliştirilmiş açalyalar dönüyordu etraflarında. Yaşadıkları an kıpır kıpırdı. Bir varmış Leyla aşık oluyordu. Bir yoktu. Geçmiş yoktu. Şimdi? Paçavra diye iç geçirdi Leyla. Bir varmış. Gencecikti, güzel, alımlı ve çekiciydi Leyla. Evvel zaman içindeydi. Öykü içinde değil. Kalbur saman içindeydi. Öykü içinde değil. Derler ki Fikret ona hayatı ve başarının yolunu açacak insandı. Vakitti, değildi demeden Fikret'in sarı saçları açalyaların renk cümbüşüne, Leyla'nın terütazeliğine karışıyordu. Zaman evvelde ikendi. Oyun oyunun içindeydi. Derler ki masaldı işte, öykü değil…

Paçavra diye mırıldandı kadın. Böyle derler diye mırıldandı Leyla. Gel zaman git zaman masaldı işte, masal.

Paçavra diyecekti kadın.

O sırada uzun saçlı genç adam ilerlerden bir kez daha el sallayacaktı ona. İki pounda yakın dolduracaktı elindeki naylonu karideslerle. Pound ile kilo pek de farklı değil diye iç geçirecekti; Leyla. Ya Fikret? Unutulmaya mahkum bir çehreydi artık. Başka bir hayatın solmuş açalyalarında kır-sarı saçları dalgalanandı. Masal masal içinde, evvel zaman içinde, yok yok iken. Yok. Yoktu işte. Belki de hiç olmamıştı. Oğlu için geldiği bu uzak diyarda, oğlunun kendisinden aldığı yeteneğini hayat için yeni bir sol anahtarlı satırbaşı olarak düşünmüştü. Hem kendisi, hem oğlu için. Oysa geçmiş hep içindeydi kadının. Var var iken öfke-

sini kendinden ve oğlundan çıkardığı bir geçmişti hayatı. Renksiz, düz, ritimsiz, aşksız. Masalsız.

Yine de kadın bundan yirmi iki yıl önce oğlu kucağında renkli, kıvrımlı açalyaların önünde üç oktavla söylediği ninniyi hatırladı o anda. Mutluluğunu. Bu mutluluğu çok geleneksel buldu ama yine de hatırladı. Asmadaki koruğu, gökte gezinip duran bulutu, hop yeryüzü hop gökyüzü diye atıp duran kalbini.

Tam da o sırada ilerlerden tanıdık, sıcak, onu hep affetmeye hazır bir ses duydu. Anne bak burada ne var, buraya gelsene.

O anda gerçekten ama gerçekten Uzakdoğulu marketlerin birinde olduğunu fark edecekti. Bir tatil günü olduğunu ve her yerin gerçekten çok kalabalık olduğunu. Olduğunu. Uzun sarı saçlı genç adam bu dünya hepimiz için tişörtünün içinde ona açalyaların olduğu standın mevsimini –birbirlerini ilk kez gördükleri hayatın mevsimini– ve bu mevsimin coşku dolu bölümünü işaret ediyordu besbelli. Hayatı. □

19 Aralık 2002'de yitirdiğimiz Memet Fuat'ın anısına düzenlenen "Memet Fuat Ödülleri"nin üçüncüsü bu yıl gerçekleştirilecek.

Yaşamı boyunca denemeleri, eleştirileri, inceleme ve araştırmalarının yanı sıra, yayınladığı dergiler ve yönettiği yayınevlerinde özenli ve titiz yayıncılık ilkeleriyle örnek bir edebiyat adamı olan Memet Fuat'ın anısını yaşatmak için düzenlenen ödüller, eleştiri/inceleme, deneme ve yayıncılık alanlarındaki çalışmaları desteklemeyi, yüreklendirmeyi ve başarıları ödüllendirmeyi amaçlamaktadır.

"Eleştiri/İnceleme", "Deneme" ve "Yayıncılık" alanlarında ayrı ayrı verilen ödüller için adaylar kendileri başvurabilecekleri gibi başka kişi, kurum ve kuruluşlar da aday bildirebilirler.

"Eleştiri/İnceleme" ve "Deneme" ödüllerine başvurmak için kitap olarak basılmış yapıtın 3 nüshasının Memet Fuat Ödülleri Sekreterliği'ne gönderilmesi gerekir. Basılı yapıtların yanı sıra, lisans, lisansüstü ve doktora tezleri de ödüle aday olabilir.
"Yayıncılık Ödülü"ne, örnek bir editörlük çalışması, özgün bir kitap ya da kitap dizisi, başarılı ve yararlı bir yayıncılık etkinliği, yepyeni bir tasarım, kusursuz bir çeviri, vb. gibi Türk edebiyatına katkı sağlayan bir yayıncılık verimiyle aday olunabilir ya da aday gösterilebilir.
Memet Fuat Ödülleri için, 1 Ocak 2006–31 Aralık 2006 tarihleri arasında yayımlanan yapıtlar ve yayıncılık çalışmaları aday olabilir.
Adaylık için son başvuru tarihi 10 Ocak 2007'dir.

"Eleştiri/İnceleme Ödülü" İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, "Deneme Ödülü" ise Adam Yayınları tarafından verilmektedir. Ödüllerin tutarı, ayrı ayrı 5.000 YTL'dir. "Yayıncılık Ödülü"nü kazanan çalışma ise bir heykelcikle değerlendirilir.

Seçici Kurul: Cevat Çapan, Fray Canberk, Konur Ertop, Nurdan Gürbilek, Uğur Kökden, Hasan Kuruyazıcı, Yurdanur Salman'dan oluşur.

Ödül töreni ve anma günü Memet Fuat'ın 81. doğum günü olan 16 Şubat 2007'de gerçekleştirilecektir.

Ödül Yönetmeliği, katılma koşulları ve ayrıntılı bilgi için: **www.memetfuat.com**

Memet Fuat Ödülleri Sekreteryası

Aydın Sokak, No:3, Altunizade 34662 İstanbul Tel: 0212 288 62 63 Faks: 0216 428 38 89
e-mail: ileti@memetfuat.com

MURAT YALÇIN

Curcuna Havaları
Çorba

I

SABAHIN KÖRPESİNDE, BİLENMİŞ BİR SESİN İKİZ YANKISI KULAKLARINDA delikanlı ara sokaklardan metro istasyonunun üstündeki ağırkanlı caddeye vardı. Yollar olmasa, her yer her yere yakın düşerdi. Sanki yine de öyle.Kuşbaşı kar altında geldi lokantanın önüne. Akvaryumsu vitrinde, plastik çimenlerdeki melul mahzun ak kuzu uzun uzun sağacağı düşleri imledi: Bildiği bir yalnızlık, eski, kör bir kasap bıçağı, tılsımlı tılsımlı çöreklendi "Kapalı" kapıda. Hazırlıksız, gönülsüz düşülen bir yol uzadı önünde.

Gaga burunlu adam ellerini –önü açık paltosunun altından– belindeki telefonların üstüne koydu. Karşısındaki çopur surata, "Çok kayık eskittik bu denizlerde hocam!" derken, çift tabancalı silahşordu. Parmaklıklara uzattı sağ kolunu durduğu yeri benimseyip, ağırlığını sol ayağına vererek sürdürdü lafazanlığı.

Okşanma nöbetine tutulmuş alaca bir kedi yanaştı, kara gömüle gömüle. Demir çubuğu kavramış, kirli tırnaklı iri elin yanında durdu. Tımar bekleyen at gibi. Sürtünmeye başladı, dayanamayıp.

Ayakta sallanan siyah deri kabanlı, düşük pantolonlu çopur surat geveledi: "Deli dediğin milletin deliğidir, gözünü dayayıp baktığında bambaşka şeyler görürsün! İçk'liyim ya… Daha sabah ya…" Yeni dillenmiş çocuk ağzıyla, yalpalaya yalpalaya konuşuyordu. İçinden geçenlerle dudaklarından dökülenler ayrı telden çalıyordu. Hangisini, ne zaman sahipleneceği bilinmezdi.

Ak kuzu orada.

Alnını kapının camına dayadı, ellerini yanaklarına siper edip içeri baktı: Asma katta bir komi, kürek kürek talaş serpiyordu gücümseyerek. Uykusunu alamamış bedeni besbelli; dünün, dünlerin argınlığı da üstünde.

Necdet Ökmen'in "Merhametli Bir Kadın" öyküsünü anımsadı. İlk cümle, tek başına bir roman mayasıydı: "*Kar, gece sabaha kadar yağdı.*"

Beşiktaş'ta, Ihlamur taraflarında dik bir sokağın köşesinde olabilirdi öyküdeki ev. Paslı bir sokak lambasının solgunsarışığında acelesiz –parkta bastonla-

Uzaklaşmaktı derdi. Derin, geniş bir hendek çemberi içinde yaşamak, dünyayı uzaklardan gelen sadece belli belirsiz sesler olarak algılamak isterdi. Ak kuzuyu kapıp kendini dağa bayıra vurmak ya da.

rını sürüyerek gezinen yaşlılar gibi durup durup sohbet ederek– inen kar, sokağı kaymak gibi örterdi. Tokluk duygusu veren bir görüntü; karanlığı okşayan bir parlaklık yayılırdı geceye.

Öyküdeki kadının gel-gitli halleri annesini, ondan yiyecek dilenen çocuk da –çocukluğunda– alt kattakilerin oğlu Celal'i andırırdı: Onun yüzünden irili ufaklı belalara çatmış, kim bilir kaç kez onunla bir daha arkadaşlık yapmamaya ant içmişti.

Mahallede sevilirdi Celal, parmakla gösterilirdi. Öyle bilinmesine şaşmamalıydı ama. Aklından geçenler kimsenin aklına gelemezdi; gündüz külahlı gece silahlı, hin bir çocuktu.

Belindeki telefonlardan biri uzunhava ezgisiyle çalınca, işaret parmağını dudaklarına götürerek, 'silah arkadaşı'nı susturdu. Kedi, yiyeceği aniden önünden çekilmiş ya da durduk yerde tekme yemişçesine şaşırdı. Elin eski yerine gelmesini bekledi. Telefon tutan, kulaktaki eli göz hapsine aldı.

"Tamam, geliyoruz dedik ya!" Telefonu kılıfına soktu. "Seni eve bırakayım madrabaz… Bak artık sabah oldu… Hava buz... Hastalansan kim bakacak... Yürü hadi!" Koluna girip götürdü çopur suratı. İlerideki pastanenin önünden küskütük ara sokağa döndüler.

Kedi, bu gidişe/ayrılışa inanamamış gözlerle başını parmaklığın arasına sokmaya uğraştı –arkalarından bakacak güya.

II

Asma katın ahşap lambrisine dayalı iki kişilik masada Rıza Usta'yı beklemeye koyuldu. Midesinde bir kıyıntı duydu, kominin önüne sürdüğü koyu çayı karıştırırken.

Cadde dalga dalga kalabalıklaştı. Metro istasyonu, on dakikada bir insan püskürttü dı-

şarı. Sağa sola selamlar dağıtarak ilerleyen insan sürüsü: binlerce "hayırlı işler" sesi.

Çorbacılar birer ikişer üşüştü cam diplerindeki masalara. Tepeleme ekmek dilimi istifli sepetlerin başında çorbasını bekleyen kukumav kuşları, kuru ekmek kırıntılarıyla oyalandılar. Ezgin bezgindi lokanta. Çeneler bir sıra gerildi, ara sıra iç bayıltan esnemeli seslerle boy boy lüzumsuz laf serpildi masalara.

"Çay yerine çorba istese miydim?" "Merhametli Bir Kadın"daki çocuğun açlığını kavradı. Alnının çatına bir ağrı saplandı.

Sabır sebat buyrukları veren uyduruk hat levhaları, birikmiş kuruntuların, öfke demetlerinin üstüne sıçrayan kıvılcımlardan başka neydi? Ötesi var mıydı? Çerçevelerinin enikonu abartılı süsü püsü, parıltısı da cabası. Bu 'huzur veren' dünyanın insanı sersem eden gösterişi can sıkıcıydı. Vaatlerse, bir hıncı beslerdi ancak.

Uzaklaşmaktı derdi. Derin, geniş bir hendek çemberi içinde yaşamak, dünyayı uzaklardan gelen sadece belli belirsiz sesler olarak algılamak isterdi. Ak kuzuyu kapıp kendini dağa bayıra vurmak ya da.

Bir bardak soğuk suyla yetindi; sabahın ayazında dikti kafasına buğulu bardağı.

Rıza Usta, kapıda göründü.

Pehlivan yapılıydı, paytak adımlarla yürüyordu. Kısık, kara gözleri, pırasa bıyıklı ablak yüzünde yarı babacan, yarı saçma bir gülümseme peyda ediyordu.

"Oğlum iki çay getir buraya!", "İçeriz değil mi?", "Çok oldu mu geleli?", "Perperişan olduk yollarda, feci trafik var…" İnsanı laçka eden bir ton lakırdıyı cüssesince boca etti.

"Çay almayayım, şimdi içtim!"

"Açsındır…"

Kalın boynunu güçlükle çevirerek arkaya doğru kükredi: "Oğlum baksana, çorba versene buraya! Şu zımbırtının sesini de kıs!" Ferdi Tayfur'un "Yaktı beni, yaktı beni" alevli sesi söndü hemen.

"Buraya"ya alındı, "Nihat Bey'e" diyebilirdi. Ezici, kaba sabaydı tavırları; tam bir delibalta. Nezaket beklentisine kapılmak safdillikti kuşkusuz ama, "buraya" da, bütün bütüne yoksayıp sıra saygı gözetmemekti. Şimdi o çorbayı içmek angutluk değilse de ona yakın bir şey olmaz mıydı?

"Gerek yok Rıza Usta, fazla meşgul etmeyeyim sizi…"

"Olur mu ya! Bir çorbamızı içmeden olur mu!" dedi, hesaplı kitaplı bir dizi kuruntuyu dışlarcasına.

Komiyi gözleriyle işaretleyerek sertlendi: "Uyuyor bunlar böyle. Gözleri açıldı mı da kaytarıverirler. Bağıra çağıra işe koştur, sonra palazlanıp pır!"

Dumanı üstünde çorba kâsesini iki eliyle tuttuğu servis tabağında bir dilim limonla getiren sıska komi kafeslenmiş, göçmen bir kuştu: "Kim bilir hangi ananın ak kuzusu garip" demek isterdi.

Rıza Usta'nın çorbasını kaşıklayıp muhasebe işlerini almakla içi doldurulmuş kuzuya dönmüştü. Fırının camına dizili baston francalalar sessizdi. Ferdi Tayfur'un "yaktı beni"li sesi yankılandı, metro treni hızıyla. Yürüyen merdivendekilerin bakışlarında yakalayabildi neden sonra, yüzündeki deli sırıtışı. □

Bu fotoğrafın öyküsünü yazar mısınız?

Maynard Owen Williams, 1928
Bak Bir Varmış Bir Yokmuş - İmparatorluk'tan Cumhuriyet'e İstanbul'dan, İş Kültür Yayınları, 2000

NotosÖykü'den genç yazarlara çağrı.

Öykü yazma tutkunuzu yönlendirebileceğiniz bir alan, kendinizi dışavurabileceğiniz bir zemin bulamıyor, yazdıklarınızı nasıl değerlendireceğinize karar veremiyorsanız, **NotosÖykü** sizin için uygun bir yol açıyor.

NotosÖykü'nün her sayısında duyurulacak bir konuda yazılan öykülerin değerlendirmesi sonunda seçilen bir öykü, dergideki öteki öykülerle birlikte yayımlanacak.

Genç yazarlar bunu bir yarışma olarak düşünebilir, ama öteki öykücülerle değil, her genç yazarın kendiyle yarışması. İlgi ne çok olursa, seçilen öykü de o denli güzel olur.

Bu sayıdaki konumuz bir fotoğrafın taşıdığı anlamlar.

Yukarıdaki fotoğraftan çıkarak yazılıp bize gönderilenlerin değerlendirilmesinden sonra seçilen öykü, **NotosÖykü**'nün Şubat-Mart 2007, 2. sayısında yayımlanacak.

Fotoğrafın derinliğine ne denli yaklaşılırsa, yazılacak öykü o denli başarılı olur. Her ânın ve her fotoğrafın öyküsü yazılabilir. Konumuz bir fotoğrafın anlattıklarıysa, önce gerçek bir andan çıkılacak, ama öykülerin başarısı, o gerçek ânı sonra kurmacaya dönüştürme ustalığına bağlı olacaktır.

Katılımcıların göz önünde tutması gereken ilkeler

1. Öyküler, editor@notoskitap.com e-posta adresine ya da 0212 252 38 05 numaralı faksa, Bu fotoğrafın öyküsünü yazar mısınız? başlığıyla gönderilmelidir.
2. Yazılacak öyküler 500-1200 sözcük arasında olmalıdır.
3. Öykülerin son gönderilme tarihi 1 Ocak 2007'dir.
4. Katılımcılar gerçek adlarını kullanmalıdır.

- Yayımlanmak için seçilen öykünün yazarı 1 yıllık NotosÖykü aboneliği kazanır.
- Gerekli görüldüğünde, yayımlanmak için seçilen öykülerin sayısı çoğaltılabilir.

İsrail'in her zamanki gibi nedensiz saldırılarının bu sonuncusunda da Lübnan'da trajik görüntülerle karşı karşıya kaldık. Uluslararası anlaşmazlıkların silaha dayalı çözüm yolları önce Pentagon ve Tel Aviv'de üretiliyor, sonra Ortadoğu'da uygulanıyor. Lübnan'da sayısız sivilin ve çocuğun ölümü karşısında öykünün ürettiği yol elbette yaratıcılıktan geçiyor. Ajansların Beyrut'tan gönderdiği pek çok acı fotoğraftan biri sayfamızda. İki değerli öykücümüzden bu fotoğrafın öyküsünü yazmalarını istedik. Leyla Ruhan Okyay ve Behçet Çelik'in bu isteğimize verdikleri karşılık sonunda, gerçek yaşamdan çıkmış iki güzel öykü yazılmış oldu.

LEYLA RUHAN OKYAY

Kuşları Beklemek!..

Çalıyorum kapınızı, teyze, amca, bir imza ver.
Çocuklar öldürülmesin, şeker de yiyebilsinler.
– Nâzım Hikmet, "Kız Çocuğu"

Bombaların küçüklerine kuş diyorlar buralarda. Dün akşam, pencerenin önünde gene kuşları saydım…

Karanlık basınca, bombardıman iyice artıyor...

Babam da savaşa gitti. Ama… Çok üzülmedim. Annemi erkek çocuk doğurmadı diye hırpalamasından, sövmelerinden, öyle bıkmıştım ki…

Babamı geçirdikten birkaç gün sonraydı. Annem, o sabah, dört yaşındaki kız kardeşimle beni, Zena teyzelerden süt almaya gönderdi. Onların inekleri var, evleri karşı tepede ve bütün Aynata'yı görüyor. Yaşadığımız köy, Aynata çok güzeldi eskiden, şimdi yıkıntılarla dolu, kapkara.

Beyrut'ta Bombalanan Öykü

Süreyya ile molozların üzerinde cambazlık yaparak tırmandık tepeye. Kardeşim birkaç adım önümde şarkı söyleyerek çıkıyordu, bense tedirgindim. Kulaklarımı dikmiş havadaki sesleri dinliyordum.

Tepeye vardığımızda gökyüzü masmavi görünüyordu. Birden tuhaf bir rahatlık ve sevinç gelip geçti yüreğimden. Onu görecektim çünkü... Korkum uçup gitti. Sanki barış zamanıymış, bu akşam şenlik varmış da herkes halay çekecekmiş gibi… Silahlar sustu mu bütün köy halaya durur Aynata'da. Ama biliyorum, artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak!..

Zena teyzenin beş çocuğu var. En büyükleri Kasım ağbi benden üç yaş büyük.. Parlak saçları var, kalın dudakları. Karşılaştığımda yüzüm yanıyor. Hemen başörtümü iki yandan çekiştirip yanaklarımdaki kırmızılıkları kapatıyorum.

Bahçelerine girer girmez gözlerim onu aradı. Yoktu… Mis gibi bir koku geldi burnuma, ekmek kokusu. Zena teyze, çocukları için pişirdiği sıcak ekmekten verdi bize. "Acıkmışsınızdır," dedi. Ekmek öyle lezzetliydi ki anneminkinden bin kat daha güzeldi. Süreyya da, ben de ekmeklerimiz çabuk bitmesin diye küçük lokmalar koparark yiyorduk. Başımı kaldırdığımda birden Kasım ağbinin bize doğru geldiğini gördüm, heyecanlandım. Kara gözlerini bana dikerek, "nasılsın Leyla?" dedi. .

"İyiyim Kasım ağbi. Sen de askere gidiyormuşsun?" dedim, avurdumda ekmekle.

"İki güne kadar gidiyorum. Karı gibi evde oturacak değildim ya. Suad teyzenin de ellerinden öptüğümü söyle. Hakkınızı helâl edin" dedi.

"Helâl olsun. Sen de babamı görürsen iyi olduğumuzu, selamlarımızı söylersin. Özlemişler, dersin. İnşallah sağ salim dönersiniz," dedim. Kasım ağbi, gözlerinin dolduğunu belli etmemek için başını çevirdi. "İnşallah," dedi.

Aslında, babamı özlediğimi söyleyemem. Ama böyle bir laf, oralarda ona iyi gelir, hoşuna gider, diye düşündüm. 'Özlemişler,' der.

Elimde süt dolu güğüm, içimde sızı, yola çıktık. Süreyya, eve dönerken gene keyifliydi. Arada bir molozlara takılıp kapaklansa da hoplayıp zıplayarak iniyordu tepeden. Bense, hem eve bir an önce varmak, hem de kardeşime yetişebilmek için, panik içinde koşturuyordum.

Tam düzlüğe inmiştik ki, ansızın, jet gibi bir uçak geçti başımızın üzerinden. 'Eyvah, geldiler!' dedim içimden. 'Geldiler, işte!..' Kardeşime 'yere yat!' diye bağırıp ben de kendimi yere attım. Doğrulduğumda Süreyya'nın sevinç çığlıkları içinde 'BEBEK' diye bağırarak koştuğunu gördüm. Uçaktan atılanlar oyuncaktı!.. Birden köyde yayılan söylentiyi anımsadım. 'Uçaklar, oyuncak bombalar atıyormuş. Çocuklar ellerine alsın diye!'

"Süreyya, dokunma!" diye haykırarak, kardeşime doğru çılgın gibi koştum.

"Abla, bebek, bebek bunlar!" diyordu Süreyya.

"Hayır! Bebek değil, bomba onlar! Sakın dokunma, alma!"

Yetişemedim!.. Bebeği eline aldığı anda masmavi gök kubbeyi önce onun sevinç çığlıkları, sonra korkunç bir kırmızılık kapladı! Kardeşim, bir anda milyonlarca parçaya bölündü. Otlara, ağaçlara, çalılara takılmış milyonlarca kanlı parçaya...

"Süreyyaaaaaaaaaa!.. Dokunma demiştim ablacığım, dokunma demiştim!"

Bizim, çarşıdan alınmış bebeğimiz hiç olmadı.

Savaş başlamadan önce, Süreyya komşunun kızı Ayşe'de gördüğü bebeği, günlerce anlatmıştı. Parasızlık yüzünden annemin yaptığı bez bebeklerle oynardık biz. Ayşe'ninki çarşıdan alınmış. Beyrut'tan dayısı getirmiş. 'Anne mama ver!' bile diyormuş. Ağlıyormuş, saçları sarıymış. Annem, Süreyya'ya söz verdi.

"Beyrut'tan ben de ısmarlarım güzel kızım için. Ya da panayır kurulunca birlikte alırız. Hele

savaş bitsin, panayır da kurulur," dedi.

"Panayırdan alalım, anneciğim. Belki daha güzelini buluruz di mi?"

Annem ona sarılıp, "Di," dedi, gülümseyerek. "Tamam, daha güzelini alırız yavrum."

Beline kadar sarı saçları vardı Süreyya'nın, yeşil gözleri. O, hiç birimize benzemezdi. Taş bebek gibiydi. Bütün Aynata bayılırdı ona. Doğduğu zaman ebesi; 'Bunun adı Süreyya olsun. Eski İran kraliçesi Süreyya'nın adını koyalım. Prenses gibi maş-şallah, pembe-beyaz, bu kız,' demiş.

Süreyya'nın aklı panayıra takılmıştı.

"Dönme dolaba da bineriz, di mi anne?"

"Binmez miyiz? Bineriz tabii, yılan kızı da görürüz, yemiş de alırız."

"Bebek?"

"Canım, önce onu alırız."

"Sarı saçlı, ağlayan bebek, di mi? 'Anne, mama ver' diyen."

"Evet, yavrum."

"Sonra da hep beraber bi güzel gezeriz, kucağımda bebeğimle, di mi anne?"

Kendime geldiğimde annemin kucağındaydım. Gözleri dehşetle açılmış, yüzü gözü ağlamaktan şişmiş anneciğimin… Sesim başkasının sesi gibi çıkıyordu, çatallı, karışık, fısıltı gibi.

"Süreyya, dokunma, alma, dedim. Dinlemedi!.. Yetişemedim, anne, yetişemedim prensesimize."

Annemin ağlayacak gücü kalmamıştı. Taş gibi duruyordu karşımda, taş gibi… Gözyaşlarımız tükenmiş, kurumuştu. Damarlarımızdaki kan donmuştu.

Kardeşimin ölümünden sonra, annemin dibinden ayrılamaz oldum. Günlerce oturduk, yemeden, içmeden, konuşmadan. Bomba sesleri, yangınlar, çığlıklar arasında, sıranın bize gelmesini bekleyip dua ederek… Biraz kendimize gelince, Süreyya'nın fotoğraflarıyla doldurduk bütün duvarlarımızı. Ölenle ölünmez diyen komşuların zorlamalarıyla yaşama ayak uydurmaya çalıştık. Onlar ne derse dersin biz ölmüştük…

Annem gene evi temizledi, çamaşır yıkadı, bana yemek yaptı, çarşıya da çıktı, ama ölü ölü… Bir gün pazara gitti ve dönmedi. Bana, onu göstermediler…

Sonra, pencerenin önünde geçirmeye başladım günlerimi. Karanlığın içinde oturdum kaldım. Zaten, evin ışıkları artık hiç yanmıyor.

Annemin, Süreyya'nın sesleri hep kulaklarımda;

'Kızım cam kenarında oturma! Bak, gene başladılar. Patlama olursa cam kırıkları batar maazallah!'

"Batsın!"

"Alev yutan adamı da görürüz panayıra gidince, di mi abla?"

"Tabii, ablacığım. Tabii görürüz, görmez miyiz hiç?"

Odanın içinde, Süreyya'nın neşeli gülüşleri, tahta döşemelerde annemin terlik sesleri dolanıp duruyor. Onların kokusu, evin her yanına bıraktıkları izleriyle soluk alıyorum. Arada bir yemek ve su getiriyor komşumuz, ama iki gündür o da görünmüyor!..

Annem, pencerenin önünde oturmamı hiç istemezdi...

Ama ben, put gibi oturuyorum. Put gibi…

Bekliyorum. Uçan, kaçan ışıkları, kuşları sayıyorum, gökyüzündeki kuşları. Bir gün, bizim eve de konacak kuşları... Gelsinler, konsunlar artık. Gelsinler… Bu işkence bitsin. Nasıl biterse bitsin.

"…."

Acaba, babamla Kasım ağbi, dönerler mi? Keşke dönseler… İnşallah.

"….."

"Beş, altı, yedi. Off… Bu çok büyük! Aman Allahım, yangına bak!"

"....."

"Süreyya, korkma ablacığım, geçti. Kucağıma gel birlikte sayalım. Ağlama!"

……, On beş, on altı, on yedi

“…..”

Dünya, savaşı televizyondan seyrediyor. Biz, savaşın içinde oturuyoruz. Bizi de seyretsinler diye, di mi ablacığım?..

“……”

On sekiz, on dokuz, yirmi…….. □

BEHÇET ÇELİK

Dua

Ey Yüce Allahım, sen her şeyi yaratansın, senin her şeye gücün yeter!

Geceleri yatmadan önce, namaz dualarının ardından, senden, aileme, bana, komşularımıza, akrabalarımıza, bütün Müslümanlara, bütün insanlara sağlık, afiyet vermeni isterim –bilirsin. Sesimi duyuyor, her kulun gibi beni de, dualarımı da işitiyorsun. Nenemin hastalığı sırasında dualarımı işittiğin halde onu neden iyileştirmediğini de biliyorum. Abim, aklımın yetmeyeceği konular olduğunu söyledi bunların, ama sen her şeyin en iyisini, en doğrusunu bilensin, nenemi de çok sevdiğin için yanına aldığını söylüyor annem, doğru mu?

Okuldan gelirken abim sokağın başında beni karşılayıp, “Biraz yürüyelim seninle,” dediğinde kötü bir şeyler olduğunu anlamıştım, ama nenemin gökyüzüne, senin yanına yükseldiğini öğrendiğimde sana isyan etmiştim, beni o zaman da işittiğini biliyorum, affet beni Allahım.

Ey Yüce Allahım, bu kez geceyi beklemeden yalvarıyorum sana. Evden dışarı çıkamadığım için yapacak hiçbir şeyim yok. Geceyi korkarak, ağlayarak geçirdiğimi, sürekli senin adını andığımı biliyorsun. O kadar korktum ki o seslerden, patlamalardan, “Allahım bu bitsin artık,” demekten başka bir şey gelmedi aklıma. Annemle babam da aynı şeyi söyleyip durdular.

Ya o insan sesleri dışarıdaki; kadınlar, çocuklar, bağırış çığırışlar, ağlamalar. “Yere yatın,” demişti babam, tahtaların üzerine atıvermiştik kendimizi. Yeni silmişti annem yerleri, ne güzel kokuyordu. Abimle evde saklambaç oynarken yatağın altına girdiğimde duyardım bu kokuyu. Tahtaların kokusunu alınca ağlamaya başladım. Annem de ağlıyor olmalıydı; hıçkırıklarını göğsümde hissediyordum, sarılmıştı bana, “Geçecek güzel kızım,” diyordu. Büyük bir gümbürtü koptu bir zaman sonra. Gümbürtünün ardından korkunç bir sessizlik oldu. Dışarıdaki sesler kesildi, ağlayan kadınlar sustu, bebekler bile. Ayak sesleri, köpek havlamaları, hepsi yok oldu. Korkunçtu. Çok korktum, daha önce hiç korkmadığım kadar. Öldüm sandım. Annem, babam, hepimiz öldük, o yüzden sessiz her yan dedim. Ne kadar sürdü o sessizlik bilmiyorum, şimdi hatırlayınca daha çok korkuyorum Allahım.

Sabah olunca bitti, şükürler olsun sana. Babam yeniden başlayabileceğini söyledi, sokağa çıkmamalıymışız, ama kendisi gün ağarırken çıktı. Annem, “Çıkma,” dedi, dinlemedi annemi. “Sen karışma,” der, annem ona bir şey yapmasını ya da yapmamasını söylediğinde, bu kez bir şey demedi, sessizce hazırlandı. Önceki savaşta sakat kalan ayağını sürüyerek çıktı. Annemle birlikte pencereden baktık ardından, sokağın sonuna dek izledik. Bir yandan başını sallıyor, bir yandan topallayarak yürüyordu. “Babamı koru Allahım,” demiştim, hatırlıyor musun? Şükürler olsun, korudun onu, bağışladın bize; bir saat kadar sonra döndü. Kapıdan girince koşup sarıldım babama. Kocaman avuçlarıyla yanaklarımı tuttu. Yüzüne bakıp okula gidip gitmeyeceğimi sordum.

"Okul yok," dedi, "belki de hiç olmaz bir daha." Okulu sevmediğimi, özellikle havanın böyle olduğu günlerde okulda olmak yerine sokakta ya da evde olmak istediğimi, öğretmeni dinleyemediğimi, o anda sokağımızın nasıl olduğunu, annemin evde neler yaptığını düşündüğümü, okulda olmasam neler yapacağımı hayal ettiğimi biliyorsundur –sen hayallerimizi bile bilensin– ama bir daha okula gitmeyeceğimi duyunca ağladım. Yalvarırım Allahım, sana söz veriyorum, bu patlamalar bitsin, okulumu da seveceğim, öğretmenimi de.

Babam, "Okul yok, belki de hiç olmaz," dediğinde önce inanamadım, "Sahi mi baba?" dedim. Kızdı. Beni çok sever, bana kızmaz, ama sesi kızgındı, "Şehir bile yok belki," dedi. İşte o zaman ağlamaya başladım. Babam şakacıdır, beni kandırmayı çok sever, küçükken, "Sen bizim kızımız değilsin, seni Kıptilerden aldık," deyip ağlatırdı beni, ama sesi böylesine kızgınken şaka yapmaz, sen de bilirsin. Aklım almadı şehrin yok olduğunu. Şehir nasıl yok olur? Okul olmayabilir –çok önemli değil–, ama pazaryeri de mi yok, abimlerin top oynadıkları yer, Fatima'yla tırmandığımız ağaç da mı yok? Eski savaşta yıkılan, sahipleri öldüğü için kimsenin tamir ettirmediği o yıkıntıda bir daha saklambaç, kovalamaç oynayamayacak mıyız? Babamın çalıştığı fabrika da mı yok? Halamların oturdukları o uzak mahalle de mi? Halamların bahçesinde bir daha çay içemeyecek miyiz, halam masal anlatmayacak mı bir daha? Cami de mi yok artık; namaza nereye gidecek babam?

Pencereden baktım demin. Babam, "Çekil," dedi, "uzak dur pencereden." Sokağımız duruyordu, gördüm, her günkünden sessizdi, ama aynı sokaktı. Tam göremedim, duman mı vardı ötelerde? Sokağımızın ötesi mi yok oldu? Nereye gitti peki onca insan? Neden buraya, bizim sokağa gelmiyorlar? Hem abim de gelir o zaman, herkes buraya gelirse.

Anneme soracak oldum bunları, "Soru soracağına dua et," dedi. İşte o zaman aklıma geldi dua etmek. Ey güzel Allahım, kıyamete kadar koru şehrimizi, kıyamet zamanı şehrimizin kalıp kalmayacağını sen bilirsin, ama sen buna karar vermeden, başkalarının şehrimizi yok etmesine izin verme, n'olursun? Kıyamet koptuğunda bir daha güneş doğmayacakmış –Fatima öyle diyor, güneş doğmayınca şehir olmasa da olur. Hep gece olacaksa hep evde olacağız demektir... Ne kadar aptalım Allahım, kıyamet koparsa biz olur muyuz ki? Bunu abime sormalıyım. Dün gece patlamalar başlar başlamaz fırladı dışarı. Annem çok ağladı o gidince, ama bu akşam gelecek değil mi? Onu bize bağışla Yarabbim. Onu da bir daha üzmeyeceğim, sorularıma yanıt vermediğinde ona küsmüş gibi yapmayacağım. Sahiden küstürürse beni o başka.

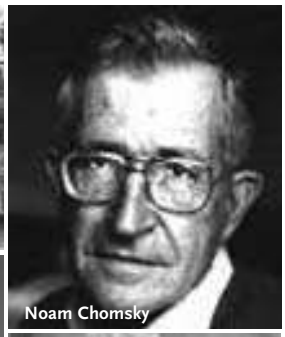
Duama ara verip babama abimin nerede olduğunu sordum. Yanıt vermek yerine tabakasından tütün çıkarıp sigara sardı, kocaman çakmağıyla yaktı, dumanını derin derin çekti. Korktum, bir daha soramadım, anneme baktım. Başörtüsünün ucuyla gözlerini sildi, "Yakında gelecek güzel kızım," dedi, "yakında gelecek Allah'ın izniyle, o da, arkadaşları da gelecekler." İzin ver gelsin Allahım, ne olur izin ver. Babam başını salladı, "İnşallah," dedi, "inşallah o pezevenklerin soyunu kurutup gelecek." "Pezevenk" ne demek bilmiyorum, sanırım bu bombaları atanlar demek. Onların soyunun kurumasına gerek yok ki Allahım; bombaları, uçakları kurusun yeter. O ne sesti Allahım, bitmek bilmedi gece boyu.

Dün gece babam anneme, "Oğlan dönünce köye gidelim," dedi, "orası uzak orayı da bombalamazlar ya." Köye gitmeyi çok seviyorum, teyzemleri çok özledim, bu yaz gidemedik diye çok üzülmüştüm. Köydeki ağaçları, tavukları, komşu kadınları, oradaki arkadaşlarımı da çok seviyorum, ama gitmek istemiyorum Allahım. Köye gidersek, şehrimizi kim koruyacak, kim dua edecek sana? Gitmemiz gerekirse, oradan da yalvarsam sana, duyarsın değil mi? Gitmeyelim yine de Allahım. Şehrimizi koru, sokağımızı, evimizi, abimleri koru.

Annem mutfağa girdi galiba. Babam sigara sarıyor gene. Abim ne yapıyordur şimdi? Allahım koru onu. Gidip anneme yardım edeyim, iyi bir kız olayım, "Mel mel bakacağına bulaşıkları yıka," demeden yıkayayım bulaşıkları, çorbanın suyunu ocağa koyayım, sen de bizi koru Yarabbim. Senin her şeye gücün yeter, bu uçaklara da –değil mi? □

Lübnan ve Filistin ile Dayanışma

Tarık Ali

Noam Chomsky

Eduardo Galeano

Howard Zinn

Ken Loach

John Berger

Arundhati Roy

Dünyadaki önde gelen yedi aydın, yaptıkları ortak açıklamayla İsrail'in Lübnan'a uyguladığı ölçüsüz güç kullanımını kınadı. Tarık Ali, Noam Chomsky, Eduardo Galeano, Howard Zinn, Ken Loach, John Berger, Arundhati Roy'un ortaklaşa hazırladığı bu açıklama medyada yeterince yer almadı. Yazarların ve sanatçıların ortak duyarlığını dile getiren açıklamada şu görüşlere yer veriliyordu:

"ABD destekli İsrail'in saldırısı Lübnan'ı atıl kıldı, için için yanarak öfke içinde bıraktı. Kana'daki katliamda kaybedilen yaşamlar yalnızca 'uygunsuz' bir durum yaratmaz, var olan uluslararası hukuk kurallarına göre savaş suçudur da.

Lübnan'ın toplumsal altyapısının İsrail Hava Kuvvetleri tarafından kasıtlı ve sistematik biçimde yok edilmesi de savaş suçudur ve ülkeyi İsrail ve ABD'nin himayesi altına alabilmek için planlanmıştır.

Bütün dünyanın donup kaldığı bu girişim geri tepti. Lübnan'da şimdi nüfusun yüzde 87'si Hizbullah direnişini destekliyor. Yalnızca yüzde 8 oranında ABD'ye destek varken, Hıristiyanların ve Dürzilerin yüzde 80'i ve Sünni Müslümanların yüzde 89'u Hizbullah'ın direnişine destek veriyor.

Ne ki bu çalışmalar hiçbir mahkeme tarafından 'uluslararası camia'ya açılmayacak çünkü bu suçları işleyen ya da suç ortağı olan ABD ve müttefikleri buna izin vermeyecek.

Şimdi artık Hizbullah'ı silmek için yapılan Lübnan saldırısının çok önceden planlandığı biliniyor. İsrail'in işlediği suçlar, Birleşik Devletler'e ve Blair hakkındaki kendi ülkesinden gelen tüm kuvvetli muhalefete karşın ABD'nin değişmez sadık müttefiki olan İngiltere'ye yeşil ışık yaktı.

Lübnan'ın rahat yaşadığı kısa dönem sona erdi ve yaralarını yeni saran ülke unutmak istediği geçmişini tekrar hatırlamak zorunda bırakıldı. Lübnan üstündeki devlet terörü Gazze'de tekrarlandı ve 'uluslararası camia' durup sessizce olan biteni izledi. Aynı dönemde Filistin, ABD'nin doğrudan katılımı ve müttefiklerinin sessiz onayıyla yerinden söküldü ve ilhak edildi.

Bu acımasızlığın kurbanlarına ve buna karşı direnenlere dayanışma ve desteğimizi sunuyoruz. Kendi adımıza, hükümetlerimizin bu suçlardaki ortaklıklarını ifşa etmek için tüm araçları kullanacağız. Filistin ve Irak işgali ve şimdilik 'ara verilen' Lübnan'ı bombalama eylemleri sürdükçe Ortadoğu'da barış olmayacak."

İsrail kuşatması kitap satışlarını da azalttı

Beyrut'ta yayımlanan *Daily Star* gazetesi yazarı Tom McCarthy, Gazze'de çalışan kitapçı Fadia Jeha'nın, "Her şeyden önce sen de ben de biliyoruz ki, bizim işimiz artık lüks haline geldi," dediğini aktarıyor.

Bu arada Beyrut'ta American University karşısındaki Ras Beyrut Kitabevi müdürü de kitap satışlarının savaştan olumsuz etkilendiğini aktararak şöyle diyor:

"Kuşatma altındaysanız ve mermiler her yerdeyse belki milyon kişiden birinin aklına yeni bir kitap almak gelir."

Kitapçılara göre, kuşatmadan önce Hizbullah başlıklı kitaplar özellikle iyi satıyordu.

Kötülük Tanrısı

Sema Kaygusuz

Kimi zaman gerçekliğin gücü öyle baştan çıkarıcı oluyor ki imgelem gücünü alaşağı edecek kadar çarpıcı hale gelebiliyor. Buradaki 'çarpıcı' sözcüğünün olumlu tınısını, şiddetin insanı büyüleyen zehirli güzelliğini göze alarak ve bunun vicdani yükümlülüğünü hiçe sayarak kullandım. Kullandım derken, tam anlamıyla kullanmaktan söz ediyorum elbette. Şiddet, kullanılacak denli 'çarpıcı' ve 'güzeldir' çünkü(!) Şiddetin pornografik ölçüde kullanıldığı metinleri okurken, savaş alanlarından gelen estetik fotoğraflara bakarken, kanlı filmleri izlerken benliğimin her keresinde tecavüze uğradığını görmezden gelecek denli köreldim. İnsana özgü olan hiçbir şey bana yabancı değildir, diyen Montaigne haklı mı yoksa? Estetize edilsin edilmesin, şiddet hepimizce hazmedilebildiğine göre, hafızayla birlikte önemli özneleri de gözden kaçırmaya başladık. Katil ve kurban, bu yüzyılda ikisi de nesneleşti artık.

Oysa Drakula bile bir özneydi kan emerken; hiç olmazsa yaşamını yitirmiş, cehennem bilgisine sahip, karanlıklara mahkûm, pirinç dökme bir haçtan ürkecek denli zaaflarla dolu, zavallı bir ucubeydi. Kalbine bir kazık çakarak kurtulabiliyorduk ondan. 1980'lerden sonra peyda olan Elm Sokağı Kabusu'nun keskin pençeli canavarı Freddy Krueger'ı, Terminatörün peşinde her türlü bombardımanda yok olup dumanların arasında tekrar ortaya çıkan robotları; bir türlü yok edilemeyen, yok etmeye çalıştıkça bölünerek çoğalan Matrix adamlarını düşündükçe, Drakula bunların yanında, dokunaklı bir biçimde yalnız ve asil kalır. Şimdiki canavarlarımız tam anlamıyla ölümsüzdür artık. Onlarla sonsuzluğu göze alan bir sözleşme yaptık.

Ne ki, bu karaktersiz, yok edilemeyen kötüler, ölümlü zalimleri henüz aşamadılar. Lübnan bombardımanında uluslararası hukuk kurallarını çiğneyerek (mümkünse parçalayarak yavaş yavaş öldürün, öyle kesin ve ani bir ölüm olmasın demek oluyor bu) misket bombası atılması, Gazze'deki operasyonlarda insanın iç organlarını eriten yeni bir tür silah kullanılması, şiddetin tasavvur edilemeyecek boyutlarını gösteriyor. Düşünün ki laboratuardaki bilim insanı şöyle bir hayal kuruyor: "Öyle bir silah yapayım ki görünmez şarapnel parçaları vücuda girip iç organa kadar ulaşsın, ama aynı zamanda bunlar röntgen cihazında görünmeyecek kadar küçük, toz kadar küçük olsun. Hatta nahif bir adı olsun bu düşmanı eriten silahın. Ne olsun, ne olsun… ne olsun… Hah! Pudra Bombası!" Az önceki iç konuşma bir tasarım elbette, ama bir de Auschwitz'den sonra şiir yazılamaz diyen Adorno'yu böylesi ümitsizliğe sürükleyen Auschwitz Kamp Komutanı Rudolf Hess'in tutukluluğu sırasında yazdığı anıları okuyun.

"… Yok edilmesi gereken Yahudiler, –erkekler ve kadınlar ayrı ayrı–, olabildiğince sakin krematoryuma götürülürlerdi. Soyunma odasında görevli olan tutuklular onlara, kendi dillerinde, yıkanacaklarını ve bitlerinin ayıklanacağını; sonradan çabuk bulabilmek için giysilerini düzgün katlayıp belirli bir yere koymalarını söylerlerdi… Soyunduktan sonra Yahudiler, duşları ve su boruları ile hamam gibi görünen gaz odasına götürülürlerdi… Kapıdaki gözden, püskürtme deliğine en yakın olanların, nasıl hemen öldüğü gözlenirdi. Üçte biri anında ölürdü. Ötekiler debelenmeye, ba-

ğırmaya başlar, soluk almaya çalışırlardı… Yirmi dakika sonra kıpırdayan kimse kalmazdı… Özel tim, cesetlerin altın dişlerini söker, kadınların saçlarını keserdi. Sonra cesetler, asansörle, önceden ısıtılmış olan fırınlara getirilirlerdi. Cesedin yanması da bedenin yapısıyla ilgiliydi. Genelde yirmi dakika sürerdi…"*

Şu olağanlığa, şu soğukkanlı betime bakın! Düşlerimizdeki zalimlere göre ne denli kendiliğinden, sakin, sade ve daha vahşi değil mi? Aktarılan sahnelerdeki şiddeti hiçbir duyguya bezemeden, gayet olağan bir şeymiş gibi gösteriyor. Kurallara bağlı, disiplinli, çocuklarına karşı sevecen, yavru tavşanları sevimli bulan, hafta sonları balık tutmayı seven sıradan bir adam var karşımızda. Kan düşkünü bir sadist değil… Rudolf Hess, "Benim de bir kalbim var," diye bitirir anılarını. Görevine sadakatle bağlı, düşünmeyen, düşünmediği için özne değerini ve doğal olarak düşmansılığını yitiren biridir o. Kötülükle iyiliği ayırt edecek özbilinçten yoksundur.

Öte yandan, edebiyatta en renkli kahramandır, düşman. Merhamet, dostluk, rekabet, hasımlar arasında aşka dönüşen bağ, düşman karakteri üstünden anlatılır. Edebiyatta katil ve kurban, kudretli birer özneyken, Rudol Hess, içi boş 'birisi' olmaktan öteye gidemez. Ne ki, iç dünyamızda allayıp pulladığımız, ona türlü nedensellikler biçtiğimiz, kulağımızı tırmalayan davudî mekanik sesiyle kâbuslarını gördüğümüz, ipek astarlı kadife kaftanlar giydirdiğimiz 'zalim', Rudolf Hess gibi insanların karşısında fıss diye sönüverir. Çünkü bizim kötülükle ilgili tasarımımızda bir yanlışlık var.

Her şeyin zıttı ile varolduğu önermesi, son zamanlarda, sırf ilgi çekici olduğu için o kadar sık kullanılıyor ki, kötülük ve iyilik birbirinin tamamlayıcısı iki zıt kavram olarak düşüyor önümüze. Aynı şey savaş ve barış kavramları için de geçerli. Barışçının karşısında bir savaşçı değil, barış hakkında hiçbir düşünce üretmemiş olan vardır. Savaşa karşı barışçı olmak tümüyle anlamsız, edilgen bir aklanmadır bu yüzden. Barışçı olmak, en kolay, en konformist, ve daha ileri gideyim en ucuz yoldur. Asıl mesele savaşa karşı savaş karşıtı olmaktır. İyi ise zalim olmayan değil, iyiliğe adanmış olan bir kişidir. İyilik, ideolojik bir yaklaşım, net bir taraftarlıktır. İncelik, derinlik, tasarım ve felsefe gerektirir. Kötülük ise hiç de öyle spesifik, köktenci bir eylem değildir. Tam tersine buhar gibi kolayca yayılan, yayıldıkça kolektifleşen, hafif ve yüzeysel bir davranıştır. O yüzden şaşkınlık verir insana. Anlayamayacağımız kadar basit ve yüzeysel olduğu için. Sivas katliamında Allahu Ekber nidalarıyla şairleri ateşe veren insanların böylesi korkunç bir şeyi neden yaptıklarını anlayabilmek için, o som kötülüğün içine kötücüllük yerleştirmeye çalışıyoruz. Sözgelimi, onlar gözünü kan bürümüş, yobaz katillerdir. Sanki bütün yobaz-

Amerikan feminist edebiyatının önemli temsilcilerinden Shirley Jackson'un en ünlü öyküsü "Piyango" (The Lottary) kötülüğün kimyasındaki gündelikliliği tam da yukarıda sözünü ettiğim gibi iyiliğe oldukça uzak, soğuk bir atmosferde geçer.

lar katil olabilirmiş gibi. Kendi yobaz ve dolayısıyla gözünü kan bürümüş olmayışımız üstünden kendimizi konumlandırarak bir masumiyet yanılsamasına kapılıyoruz. Seyircisi olduğumuz kederin sorumluluğunu yüklenmeden… Oysa zalim hiç'tir! Kimsenin masum olamayacağı kadar kesin bir hiçliktir bu. Gözünü kan bürüyenleri düşünceye karşı dayanıklı kılan, hiç düşünmüyor olmalarıdır. Ve düşüncenin olmadığı yerde vicdan da olamaz, varlık da.

Amerikan feminist edebiyatının önemli temsilcilerinden Shirley Jackson'un en ünlü öyküsü "Piyango" (The Lottary) kötülüğün kimyasındaki gündelikliliği tam da yukarıda sözünü ettiğim gibi iyiliğe oldukça uzak, soğuk bir atmosferde geçer. Açık, güneşli bir haziran sabahıyla başlayan öykü, yavaş yavaş toplanmaya başlayan insanlarla birlikte hareketlilik kazanır. Önce çocuklar gelip neşeyle taş yığmaya başlarlar. İki saat sonra yapılacak piyango çekilişinin hazırlıkları yapılıyordur. Erkekler kendi aralarında vergi meselelerini tartışırlarken, ev işlerini bitirip en son topluluğa katılan kadınlar ayaküstü dedikodu yaparlar. Piyango çekilişinin başlamasıyla birlikte, öykü hiç beklenmedik olana doğru açımlanarak korkunç bir sonla biter. Bu korkunç son, nüfus oranını kontrol altında tutmaya çalışan köy halkının içlerinden birini seçerek linç etmesidir. Nefrete değil faydaya dayanan bir cinayettir bu. Öykünün başarısı, kötülüğün kendiliğindenliğinin soğukkanlı bir tavırla anlatılmasında yatar. Piyango çekilmezden önce gündelik konularda çene çalan kadın, kurban seçildikten sonra bir şahsiyet kazanır. "Haksızlık bu!" diye haykırandır artık. Öldürecek olandan öldürülene dönüşmüştür. Verilen kurban bir temsilciden başka kimse değildi. Korkunçluk burada başlar. Ölümlü olan insanın öldürülebilir olmasında…

Kötülüğü anlamak için belki de çok yalın bir yol izlemek gerekir. En iyisi, onu iyiliğin zıttı olarak görmeyi bırakıp tektanrıcı dinlerin bünyesine asılı kalan pagan inanışların önerdiği ikiliklere başvurmak ve kötülüğün başka bir tanrısı olduğunu kabul etmek… Tek bir evren bilgisine saplantılı olan günümüz insanı, tek bir tanrı, tek bir yaradılıştan yola çıkarak, iyilikle kötülüğün aynı kaynaktan çıktığını düşünmeye hem alışkın hem de fazlasıyla meyilli. Farkındaysanız terör yaratan da, sivillerin üstüne bomba atan da, cihat çağrısı yapan da, linç eden de hep o biricik olan tanrı için yaptığını söylüyor bunları. Bu düpedüz tanrıdan kalan boşluğu doldurma çabasıdır. Boşluk öyle büyür, öyle büyür ki, öldürmek, insanın yaşama hakkını savunmaktan çok daha kolay bir yol haline gelir. Kötülüğü kavramaya çalışmaktansa, önce içine kötücüllük sokuşturmadan yalınkat görmeyi öğrenmeliyiz onu. Shirley Jackson'un baktığı mesafeden, iyilikten arınmış bir gözle, hatta iyiliği bu işe hiç karıştırmadan… "Piyango"yu okuyun, orada kötülüğün nasıl da tanrısını aradığını göreceksiniz. □

*Rudolf Hess'in anı kesiti, Zeynep Sayın'ın ***Kötülük, Tekilcilik, Postmodernizm*** kitabından alındı. (Mitos, 1994, İstanbul)

Shirley Jackson (1919-1965) San Francisco'da doğdu. Annesi ev hanımı, babası bir litografik (taş baskı resim atölyesi) şirketinde işçiydi. Yazar ilkgençlik çağının büyük bir bölümünü daha sonra yazacağı ilk romanında yer alacak olan Burlingame kasabasında geçirdi (*The Road Through the Wall* (1948)). Çocuk yaşta yazmaya ilgi duyan Shirley Jackson, 12 yaşında bir şiir ödülü aldı. Lise çağlarında yazarlığını geliştirmek için günce tutmaya başladı. Liseden sonra kısa bir süre Rochester Üniversitesi'ne girdi, ancak sonraki yıllarda belli aralıklarda nüksedecek olan depresif ataklar yüzünden eğitimini yarıda bıraktı. Sessiz bir yaşam sürdürdüğü evinde, her gün düzenli bir biçimde günde bin sözcüğü bulan düzyazı metinler yazarak kısmen sağlığına kavuştu.
1937 yılında Syracuse Üniversitesi'ne girdi ve üniversite bünyesinde çıkan bir edebiyat dergisinde öykülerini yayımlamaya başladı. 1940 yılında, okulda tanıştığı ünlü eleştirmen Stanley Edgar Human ile evlendi. Bir yandan edebiyat kariyerini sürdürürken öbür yandan dört çocuk yetiştirdi. Hyman'ın edebiyat dersi verdiği Bennington Koleji'nin bulunduğu Vermont'ta Victoria tarzı eski bir evde yaşadı.
1941 yılında *The New Republic*'te yayımlananan "My Life with R. H. Macy" adlı öykü, ulusal düzeyde yayımlanan ilk öyküsüdür. Hayatı boyunca sıkı bir disiplin içinde çalışan Shirley Jackson'ın unutulmaz öyküsü, "Piyango" ("The Lottary") birçok kez televizyona ve sahneye uyarlandı. Yazdığı romanlarla Amerikan Gotik Edebiyatı içinde anılan yazar, psikolojik karmaşa, yalıtılmışlık ve kaderin insafsızlığı gibi temaları kendine özgün bir atmosfer içinde yeniden keşfetmiştir.

Öykü Sesle Buluşuyor

Aslı Tohumcu

Kaç zaman önceydi, hatırlamıyorum. İstanbul trafiğinde, boş yere, bir an önce eve ulaşmaya çalışıyorum. İnsanın kendini derisinden soymak isteyeceği korkunçlukta bir gün. Radyoya uzanıyor şoför; Açık Radyo'yu açıyor allahtan. Bir garip jingle, ardından "Amma Hikâye" diye bir program… Ne ola ki, diye kulak kesiliyorum. Bir kadın sesi, John G. Ballard'ın "Harika Vakit Geçiriyoruz" adlı öyküsünü okuyor. Enfes bir öykü, tokat gibi bir gelecek kurgusu var. Ballard'ın bütün öyküleri gibi kara ve uyarıcı! Pıt diye bitiyor program da, öykü de. Sonradan öğreniyorum; radyoya uyarlayan ve yöneten Göksenin Göksel diye bir adam, müzikler Sarp Keskiner'den, seslendirenler de bir grup gönüllü, profesyonel tiyatro oyuncusu ve dublaj sanatçısı. İlerleyen günlerde, yine böyle hoş tesadüflerle Behçet Necatigil'in "Üç Turunçlar"ını ve Ayhan Bozfırat'ın "Balkon"unu dinliyorum.

Dünya küçük, İstanbul daha da küçük. Göksenin Göksel'le tanışıyorum. O günlerde öykü hakkında konuşacak adam bulmak ne kadar zor. (Hoş, durum bugün de farklı değil ya; herkes romancı ve roman okuyucusu kesildi başımıza!) Öyküye, öykücülüğe ve öykücüye değer verişinden notumu hemen veriyorum: Öykü dostu benim de dostumdur. (Şimdilerde "Amma Hikâye" arşivini, yine Açık Radyo'da her pazartesi ve çarşamba, 10.00-10.30 arasında dinleyebilirsiniz. 50 farklı coğrafyadan 250'nin üzerinde yazarın 350'ye yakın öyküsünden bahsediyorum! Pazartesileri Türk edebiyatından, çarşambaları dünya edebiyatından öyküler yayınlıyorlar.)

Öyküyü her yanıyla kucaklayacak bir derginin ilk sayısında, o ilke yakışır bir yazı yazmak gerekir gibi geldi bana. Bu ilkin verdiği müjdeye uygun düşen bir başka ilkten söz eden bir yazı… O yüzden yaptım bu girişi. Aradan geçen üç yılda, Göksenin Göksen ve takım arkadaşları, yani Sesli Yapım boş durmadılar. Denizkültür'ün (Denizbank Kültür Sanat Yayıncılık) desteğiyle işi tam anlamıyla büyüttüler ve bir sesli edebiyat projesine giriştiler. 2007 Ocak'ında da öyküseverlerle buluş-

İBB Şehir Tiyatroları oyuncu ve yöneticilerinden Mazlum Kiper (solda) ile Devlet Tiyatroları oyuncularından Kaya Akarsu (sağda) seslendirme çalışmalarıyla öykülere katkıda bulundu.

Sesli Edebiyat projesinin ilk etabındaki yazarlar

Adalet Ağaoğlu, Adnan Özyalçıner, Ahmet Hamdi Tanpınar, Ahmet Hikmet Müftüoğlu, Ahmet Mithat, Ayhan Bozfırat, Aysel Özakın, Aziz Nesin, Behiç Duygulu, Bilge Karasu, Burhan Günel, Cahit Sıtkı Tarancı, Cemil Kavukçu, Cihat Burak, Dede Korkut, Demir Özlü, Demirtaş Ceyhun, Erdal Öz, Erendiz Atasü, Erhan Bener, F. Celâlettin Göktulga, Faik Baysal, Fakir Baykurt, Feride Çiçekoğlu, Ferit Edgü, Feyyaz Kayacan, Feyza Hepçilingirler, Füruzan, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Haldun Taner, Halide Edip Adıvar, Halikarnas Balıkçısı, Halit Ziya Uşaklıgil, Hulki Aktunç, Hüseyin Su, İlhan Tarus, İnci Aral, Kâmuran Şipal, Kemal Bilbaşar, Kemal Tahir, Kenan Hulusi Koray, Leyla Erbil, Leyla Ruhan Okyay, Mahir Öztaş, Mehmet Başaran, Mehmet Güreli, Mehmet Rauf, Mehmet Seyda, Memduh Şevket Esendal, Mıgırdiç Margosyan, Mustafa Kutlu, Muzaffer Buyrukçu, Muzaffer Hacıhasanoğlu, Muzaffer İzgü, Nahit Sırrı Örik, Naim Tirali, Nazlı Eray, Necati Cumalı, Necati Güngör, Necati Tosuner, Nedim Gürsel, Nevra Bucak, Nezihe Meriç, Oğuz Atay, Oktay Akbal, Onat Kutlar, Orhan Duru, Orhan Kemal, Orhan Veli Kanık, Osman Cemal Kaygılı, Osman Şahin, Ömer Seyfettin, Pınar Kür, Rasim Özdenören, Refik Halit Karay, Reşat Nuri Güntekin, Sabahattin Ali, Sabahattin Kudret Aksal, Sadri Ertem, Sait Faik Abasıyanık, Samim Kocagöz, Samipaşazade Sezai, Selçuk Baran, Selim İleri, Sevgi Soysal, Sevim Burak, Suat Derviş, Şükran Kurdakul, Tahsin Yücel, Talip Apaydın, Tarık Buğra, Tarık Dursun K., Tezer Özlü, Tomris Uyar, Umran Nazif Yiğiter, Ülkü Tamer, Vüsat O. Bener, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Yaşar Kemal, Yusuf Atılgan, Zeyyat Selimoğlu, Ziya Osman Saba

turacaklar projeyi.

Aslında sesli edebiyat Avrupa ve Amerika'nın yabancısı olmadığı bir kavram. Dünya edebiyatının önemli eserlerinin dikkate değer bir kısmı, ünlü isimlerce seslendirilmiş durumda; hatta bu çalışmaları Türkiye'deki büyük kitapçılarda bulmak mümkün. Bizdeki örnekleriyse genelde ham kayıtlar; üstelik göz dolduracak kalite ve sayıda çalışma da yok. Oysa, hiç olmazsa, vakit kaybı olarak nitelendirdiğimiz birtakım işleri yaparken vakti kazanmak için ideal bir şey sesli edebiyat!

Sesli edebiyatı; "yazılı edebiyat ürünlerinin –özellikle de roman ve öykünün– müzik/tiyatro gibi sanat disiplinleri ve radyo oyununun dramatik/teknik unsurları ile harmanlanıp seslendirilmesi" şeklinde özetleyebiliriz. Sesli Yapım ile Denizkültür'ün bu işe soyunma nedenleri basit ve üzücü: "Bugüne kadar Türkiye'de özellikle kısa öykü alanında bir sesli çalışmanın yapılmamış olması."

Türk öykücülüğünün başlangıcından günümüze 'öykü yazarı' kimliği ile öne çıkmış edebiyatçıların –kronolojik sıra takip edilerek– birer öyküsünün seslendirileceği kapsamlı bir yapım bu. Dizi şeklinde devam edecek yapımın ilk ayağını, doğum tarihleri 1840-1950 yılları arasında olan yazarlar ve birer öyküleri oluşturuyor. Projenin ilk ayağında yüz yazardan yüz öykü dinleyeceğiz. "100 öykü nedir ki?" diyeceklere, müjdeyi şimdiden verelim; proje ilerleyen dönemlerde Türk öykü yazınının tamamını kapsayacak şekilde gelişip büyüyecek. Hatta romana ve şiire de el atacak.

Öykülerin seçiminde ilk kriter öykünün uzunluğu. Bir CD maksimum 74 dakika kayıt alabildiğinden öykülerin ortalama süresinin 15-16 dakika olması planlanmış. İkinci kriter ise seslendirmeye uygun ve dinleyicinin algısını sürekli açık tutacak kurguda olmaları. Amaç sadece öykünün güzel okunması değil, öyküde anlatılanı dinleyiciye yaşatabilmek. Sarp Keskiner koordinatörlüğünde bir prodüksiyon ve müzisyen ekibi, projeye dahil olan bütün öyküler için özgün müzikler besteledi bile (yaklaşık 250 parçadan söz ediyorum!).

Sıkı bir öykü okuyucusu olarak öykümüzün bir başka boyuta taşınmasına sevinirken, bir öykücü olarak yaşımın proje için tutmamasına üzüldüm. Bir yandan da Bilge Karasu, Sait Faik, Sabahattin Ali başta olmak üzere, bir dolu büyük öykücümüz hayatta olup da bu projeyi görebilselerdi diye düşündüm. Kim bilir nasıl dolu dolu sevinirlerdi.

Öykü gibi yazması keyifli ve zor; okuyanı, bir romandan aşağı kalmayan yerlere taşıyan bir türün tekrar gündeme gelmesini sağlayacak bir proje bu. Eğitim sisteminin öldürmekte kararlı olduğu edebiyat sevgisini diriltme olasılığı çok yüksek; bu CD'lerin okullara kütüphanelere girdiğini düşünün. Bir avuç gönüllünün amatör kayıtlarıyla yetinmek zorunda kalan görme engelliler için bayram sebebi olacaktır ayrıca. O yazarları ve öyküleri bilenler içinse bir "yeniden keşif" olacak; çünkü öykü kağıt üstünde durduğu gibi durmuyor gerçekten de bu projede!

NotosÖykü'nün ilk sayısında beni çok heyecanlandıran bir gelişmeyi paylaşmak istedim sizlerle. Bu sayılık bitirirken, öykü için güzel tuğlalar koymaya uğraşan yazarları, okuyucuları ile bütün *NotosÖykü* tayfasına ve geminin kaptanı Semih Gümüş'e: "Dergimiz hayırlı olsun!" □

GÜLDAL OKUDUCU

Orman Kustu

ÇEVRESİ MAVİ BONCUKLARLA SÜSLÜ DİKİZ AYNASININ. AYNADA İÇ İÇE ŞEkiller. Ayna bulanık. Lekeli. Oynak. Görüntüler birbirinin peşi sıra büyüyüp küçülüyor, parçalanıp bütünleşiyor, zamanı âna taşıyor ayna.

Odun sobası yanıyor, siyah beton zemini kızdırıyor, kaynıyor su banyoda göz gözü görmüyor, bakır maşrapa elle tutulmuyor, soğuk sıcak, soğuk sıcak, su durmadan kap değiştiriyor. Öne, arkaya, sağa, sola devinimler gözden yitmesine neden oluyor görüntülerin, çoğalıyor, yansıyor, dağılıyorlar… Sabun eriyor, köpüklerin içinden kayıyor, akıyor tuvaletin deliğine… Buhar her yanı kaplıyor, örtüyor vücudun çıplaklığını…

Dar geliyor anahtar deliği, gözü sığmıyor.

Aynanın yuvarlak köşeleri görüşünü daraltıyor, dar geliyor dikiz aynası.

Bir yandan arkadakilerin şamatası, bir yandan direksiyona hâkim olma çabası yordu onu, bozuk olan sinirleri daha da bozuldu. Terledi tepeden tırnağa, gömleği sırtına yapıştı, saçları ıslandı. Sağ şakağındaki damar attı. Bastı gaza, biraz daha öfkelendi. Kanlı sol gözü durmadan seğirdi, sol gözünden daha küçük sağ gözü bir çizgiye dönüştü açılmakta zorlanan. Ovuşturdu ikisini de, kırpık kirpiklerinin diplerini kaşıdı, kızarttı. Kimedir, niyedir, belli olmayan öfkesi çökük avurtlarını doldurdu.

Zınk diye durdu kırmızı ışıkta.

– Haydi çabuk inin.

Yarı yarıya boşaldı minibüs, öyle hızlı bastı ki gaza kalkarken, birkaç çocuk öne kapaklandı, birkaçı sendeledi.

– Sıkı tutunun ana kuzuları.

Gölgeli, beklentili, tetikte, hinoğluhin bakıyor gözleri. Kendine fırsatlar yaratmayı bilir o. Mecbur hinoğluhin olmaya, hileye yalana muhtaç, öyle o. Öyle. Başka türlü olmayı bilmiyor. Aslında memnun huylarından, beğeniyor kendini. Beğenisi doğuştan, malın gözü o. Övünüyor kendiyle.

Karakolun önünde yavaşladı, eliyle hazır olun işareti yaptı arkadakilere, durdu. Çocuklarla birlikte indi, dayandı arabanın kapısına, kemerini gevşetti, alkol tutkunu göbeğini kaşıdı, bulaşık bulaşık baktı sağa sola, pörtlek pörtlek, kurbağa olacakmış da yanlışlıkla insan olmuş gibi.

Gaza yeniden bastığında tek yolcusu kalmıştı.

– İlerde yol çalışması var, arkadan gideceğiz.

Her zamanki yolu bıraktı, yan yollardan birini doğrulttu hız sınırlarını altüst ederek. Akşamın inen karanlığında uzunca bir süre gitti. Sabırsız. Telaşlı, telaşlı değil tedirgin. Kaşındı boksör burnu, işaret parmağını soktu çıkardı burun deliklerine, elinin tersiyle bıyıklarını sıvazladı, kaşlarını olduğundan farklı gösteren o tuhaf kıvrım oynadı. Öndeki iki aracı solladı, homurtulara aldırmadan bildiği bütün küfürlerle gazladı. Bir kamyonun altına giriyordu neredeyse, dikkatini toplamaya çalıştı, dalgınlığını ötelemeye.

Kurtulamadı karabasan yansımalardan.

Leke yayvanlaşıyor… Buhardan pembeleşen bir vücut yavaşça belirginleşiyor, pençe yemiş bir kızarıklık kalçanın çıplaklığında… Kırmızı doğum lekesi elinin altında, avuçlarında…

Hızla kapadı gözlerini, aynı hızla açtı, kayboldu avuç içinin sıcaklığı. Öksürdü, boğazını temizledi. Dişlerinin arasında ezdi dudaklarını. Dişlerinin sarılığı dudaklarında kaldı, yaladı sarılığı, bir serinlik doldu içine, ağzının içine bir sıcaklık yayıldı, gözlerinin akı kayboldu.

– Bu yol bizim eve gitmiyor.

Ürkek bakışlar dehşet dolu, kadifesi kaybolmuş, yüzün rengi çekilmiş. Ne olduğunu anlamıyor, kestiremiyor ne yapması gerektiğini, nerden geldiğini kendisinin de bilmediği bir güçle tutup sarsıyor minibüs şoförünü omuzlarından.

– Otur yerine!

– Yavaş ol, bağırma.

Sokakların renkleri sönük, ışıklar görünüp yok oluyor. Otobüsler hıncahınç, esnaf kepenkleri çoktan indirmiş, sokaklar adımsız. Harabeye dönmüş bir yağ fabrikası gerilerde, evler bütün pencereleriyle geride, uzun bir köprüdeler tanıdık olmayan. Minaresi tenekeli bir caminin önünden geçerken yerinden fırladı kız, arabanın hızıyla sendeledi, ön koltuğa tutundu, ayakta kalmaya çalıştı. Bir hamle yaptı kapının koluna doğru… bir hamle… hamle… Açılmadı kapı.

Korku gözlerinden taştı kızın, kalbi küt küt attı, ağzına ekşi bir su doldu, başı fırıl fırıl döndü, ağlamaya başladı çığlıkla.

– Durdur arabayı, durdur ineceğim.

– Nereye gidiyorsun… inmek istiyorum…

Kitaplar arabanın içine dağıldı. Kız arkadan saldırdı minibüs şoförüne, yüzüne bir yumruk yedi, yere düştü, döşemenin tozu ağzına doldu. Düştüğü yerden kalktı, adamı boynunun tam ortasından damarın attığı yerden ısırdı, bir yumruk daha yedi tersinden. Bu sefer arkaüstü düştü. Araba tekledi, kontrolü kaybeder gibi oldu şoför, sonra toparlandı, gaza bastı gitti… gitti… Kız bağırdı, yumruk attı.

– İmmdaaattt!

Arabayı sağa çekti şoför, durdu. Arkaya geçti. Kızın tekmeleri göğsünde, sendeledi bir an, düşecek gibi oldu, can havliyle kapıya tutundu, toparladı kendini. Tekmeleri hayalarında hissetti, iki büklüm oldu, kıvrandı.

– Sürtük.

Yumruğu kızın suratında arka arkaya patladı, yüzüstü düştü kız. Başını, koltuğun köşesine çarptı, iki kürek kemiğinin arasına dayanılmaz bir ağrı doldu. Kirpikleri kapandı. Dişlerin seyreltisinden kan sızdı. Kendinden geçti.

– Sen istedin bunu.

Sinirlendi şoför, ince bir naylon iple bağladı ellerini ayaklarını kızın. Öylece yatıyor yerde… saçları dağılmış, gözleri kapanmış…

O gün her günkü gibi bir gündür ama güneş her zamanki gibi değildir, o gün güneş gökte kırmızı bir tepsidir, salkım söğütlerin gölgesi yüz adam boyundadır, o salkım söğütlerin gölgesinin altındadır böyle gözleri kapalı, o günü her günkü günlerden biri olmaktan çıkaran olay da o gün yaşanır, dürtünce şeytan, bırakır bahçe toprağını harmanlamayı, unutur rüzgârın esintisini kavakların hışırtısını, seyre dalar sinsi bir arzunun eşliğinde salkım söğütlerin altında yatanı, taaa…karısının seslenişi duyulana dek.…

Gördüğü hayali kovaladı boşluğa salladığı eliyle. Koltuğun altından çıkardığı çuvalı kızın başına geçirdi, gevşek bir düğüm attı ucuna. Dikildi, rahatlattı göğüs kafesini, kıllı göğsünde bir böcek gezindi sanki, eli kalbini yokladı, nefes aldı verdi aldı verdi. Rahatladı. Göğüs altından kavradığı vücudu özenle koltukların arasına çekti, kaykıldı şöyle bir baktı, bir hamlede çıkardığı ceketini kızın üstüne örttü, geçti oturdu direksiyona. Yeniden nefeslendi.

Tekmelerin ağrısı ince bir sızıyla yer değiştirdi. Tuhaf bir tatla irkildi, içi geçti. Gizli saklı sonra açıkça dokundu hayalarına. Kan akışı hızlandı, yüz kemikleri seğirdi… bastırdı… bastırdı…

Yüzü öylece dikiz aynasında, çilli, güleç güleç, bir şey söyleyiverecekmiş gibi. Arabada olmasa da, yüzü öylece orda. Aceleyle iniverir, her seferinde yürüdükçe savrulan pililerin arasından görünüverir bacakları, sokak boyunca koştuktan sonra başını geriye doğru çevirir, el sallar evin kapısından süzülürken, ardında tahta merdivenlerin gıcırtıları, sokak dolar.

Ceviz büyüklüğünde dolular… gökten taş yağıyor, herkes kaçıyor, herkesle birlikte o da kaçıyor, saçak altları dolu, kediler kendine yer bulmuş, köpekler kendine yer bulmuş, o bulamıyor, eli başının üstünde korunmaya çalışıyor, yol uzun bitmek bilmiyor, sokağın ortasında bir taş, takılıyor ayağı, kapaklanıyor, savruluyor pilileri kalçasına kadar…

Elini hayalarına yeniden bastırdı, ıslığı dikiz aynasında yankılandı, kurt gözü gibi parladı gözleri.

Yine yukardan bakıyor, boyu yine karısının omuzlarına ancak varıyor, ateş topu gözleri alev saçıyor, saldırıyor, vuruyor, kırıyor karısı, bağırtıları yarıyor geceyi, sallanıyor gece… Çocuklar köşelerde, ağıtları dudaklarında büzülü, onlar da akıtıyor seslerini geceye… Susmuyor karısı, vazgeçmiyor, kirli ampulün soluk ışığına sivrisinekler pervane, dönüyor, dönüyorlar… Basma perdelerin aralığından karanlık odaya doluyor, bıçağın parlak metali karısının etine saplanıyor, oda fır dönüyor, karısı fır dönüyor, kanıyor kolu, başındaki tülbendi çıkarıp sarıyor kolunu, ağız dolusu tükürük ablak suratının ortasında… Saçılıyor… Dağılıyor…

Alıp kızları kapanıyor yatak odasına karısı, susuyor sesler…

Üç kızıyla karısının gidişini seyrediyor, sabahın ilk ışıkları sızıyor bu kez perdelerin aralığından, kırık camdan içeri dolan soğukla üşüyor. Gidenler geri dönüp bakmıyor, onu orada bırakıyorlar…

Ellerinde bir büyük, bir küçük valiz. Eziliyor hileye, yalana muhtaç ruhu, sunturlu bir küfür sallıyor arkalarından… Üç kızıyla karısı… Ortancanın sırtında fıstık yeşili bir elbise. Mendebur kedi sabahın kör saatinde ayaklarının dibinde, tekmesi kedinin böğründe, günlerce dışarı çıkmıyor, hortlağa dönüyor, yüzü yüreği kuruyor, mahallelinin gözü eksilmiyor üzerinden, ağaçlarda yeşilin kalmadığı bir günde çarpıp kapıyı uzaklaşıyor, iç bulantılarını evde bırakıyor.

Bir sigara yaktı, ellerinin üzerindeki damarlar yeşilimsi bir morluğun içinde yol yol, açtı kapadı yumruklarını, yeniden açtı yeniden kapadı, devindirdi içindeki kanı. Arkasına iyice dayandı, gözleri cama mıhlı, uzun uzun tuttu dumanı, duman uzun uzun kaldı içinde

“Basma perdelerin aralığından karanlık odaya doluyor, bıçağın parlak metali karısının etine saplanıyor, oda fır dönüyor, karısı fır dönüyor, kanıyor kolu, başındaki tülbendi çıkarıp sarıyor kolunu, ağız dolusu tükürük ablak suratının ortasında...”

koyverene kadar. Renklendi yüzü pancar kırmızısına döndü. Biri öbüründen küçük gözü seğirdi. Aralık ağzı uçan sineği kapmaya hazır. Beyninin her kıvrımında biçimini kaybetmiş bir görüntü, zamanın kırıldığı yerden fırlama isteğinde.

Ayna fıstık yeşili, dönüyor yeşil, kendi tonlarıyla çevrimleniyor.

Mutfaktaki sedirin yanında dizleri yerde, yatağın üstüne eğilmiş bakıyor, şeytan dürtüyor, yorganı çekiyor, geceliğin altındaki sıcaklığı geceliğin üstünden dokunuyor, rahatlıyor, orda öylece kalmak istiyor, yumuşak kalçanın üzerinden koyu kırmızı bir doğum lekesi gülümsüyor, içindeki şeytan dışarı çıkıyor, ortanca kızın tombulluğunda eli, kız kıpırdıyor, dönüyor bir taraftan ötekine, ne yapacağını nereye gideceğini şaşırıyor, eli havada kalıyor kaskatı.

Karısının gözleri kapı aralığında, gıcırdıyor kapı, varlığından haberdar ediyor, yere düşüyor karısının gözleri eğilip alamıyor, mutfağın taşlığı yutuyor karısının gözlerini. Kapıdan bulaşan zamkla elleri kirleniyor, elleri yapış yapış, yutağındaki görünmeyen lokmayla boğuluyor, döne döne yürüyor üstüne, ense köküne inen tabure karısıyla birlikte bağırıyor…

Kapandı direksiyona, sıyrıldı geçmişten, hedefine kilitlendi yeniden, orman yolunun sonuna kadar gaza bastı, ağaçların arasından gidebildiği yere kadar sürdü arabayı. Kökü toprağın diplerinde bir at kestanesi kestirdi gözüne göz kırpımı bir zamanda, değirmi bir boşluk ağacın altı, orda durdu. İndi arabadan, orman geçeneksiz, karanlık, orman bir uğultudan ibaret. Keskin bir ıslıkla yardı geceyi, bir daha yardı, bir daha yardı. Kolaçan etti ortalığı, gelen giden arandı.

İrkildi yanlış yerde bulunanların yabancılığıyla. Kayıp bir yön duygusuyla geceyi dikizlemeye başladı. Ayaklarının altındaki yapraklarla birlikte ezdi izmaritleri, tükürdü köpüklü köpüklü. Eşelendi. Bulutlar ayın önündeyken seçti karartıları. Gelenler ok gibi fırladılar karanlıktan, bir anda yanı başında bitiverdiler.

O gece, gece kül rengiydi aslında, gelenler daha karanlıktı geceden. Gece daha ağarıktı gelenlerden.

– Nerde kaldınız lan?

– Oyun mu sandınız bu işi?

Durdu gelenler, art arda, sırıttılar art arda, kasıldılar nobranlıkla, kasılıp gevşediler, yılıklaştılar, celallendiler.

– Kız nerede lan?

– Para iki katına çıktı haberiniz olsun.

Birinci, ikinci, üçüncü gelenler karga tulumba çıkardı kızı minibüsten, taşıdılar ağaç altının değirmi boşluğuna. Sırayla tısladılar, ormanın bütün yılanları da tısladı, içleri içlerine sığmadı, dışarı aktı. Yere çöktü ilk gelen, kozalakların çıtırtısı arasına yayıldı, yerleşti, sırtını ağaca verdi. Ceketinin cebinden çıkardığı şarap şişesinin ağzını kapatan kâğıt tıkacı dişleriyle çekti çıkardı, yalandı. Koluyla sildi şişenin ağzını, dikti kafasına yarıladı, öbürüne uzattı, öbürü de öbürüne.

Yan yanaydı dört adam.

Kıza yan yana baktılar.

Ay kızın üstünde ışıklı, kız toprağın üstünde. Birinci gelen, hayatı boyunca hiçbir konuda hiçbir fikri olmayan merak etti bir şeyi.

– Güzel mi kız lan?

Denizin tenha kenarlarında, üç buçuk kuruşluk şarapla açılıp kapatılan çulsuz meyhane müşterilerinin ayakları birbirine dolandı, itişip kakıştılar. Şarabın dibine vurdular, burun kanatları kalktı indi, dilleri peltekleşti.

– Önce ben.

– Nedenmiş lan?

İkinci gelenle üçüncü biraz ileriye minibüs şoförünün dayandığı ağacın altına doğru yürüdüler, çöktüler yanına, nedendir bilinmez birbirlerine sokuldular. Kıstırdılar heyecanlarını. Anlamsız böbürlenmeler… şişinmeler… el şakaları, eşek şakaları… gözleri kızda… kızın üstündeki karartıda…

Kız uzakta, her şeyin dışında, yolculuğu derinlere. Ağacın altının değirmi boşluğunun yarıkları çekiyor içerlere, sığdıramıyor toprak geniş karnına kızı, veriyor üstündekini ana rahminden dışarı.

Kız doğdu, oğlan olsaydı keşke, ama kız doğdu. Oğlanların gelişine benzemedi gelişi, kolay oldu, kolay oldu ama küçücük, olsun büyür, oğlanların dördü de hayta, kız başka, okuyor, okudukça babasının gözüne daha çok giriyor, tekne kazıntısı o, anasına benziyor, büyüdükçe iyice benziyor, korkak ama, çok korkak, kediden korkuyor, köpekten korkuyor, yetmiyor duvardaki örümcekten korkuyor, okula ağabeyleri götürüp getiriyor, bıkıyor işsiz güçsüz ağabeyleri ondan, o evin gözbebeği.

Kiraz zamanında, kiraz zamanının serinliğinde ayrılınca dal ağaçtan, düşünce yere dalla birlikte serinlik kayboluyor, merdivenin alt başından görülüyor düştüğü, çığlığı da mahallenin öte yanında. Sinek vızıltılarının altında geçiyor o yaz, hareketsiz, upuzun yatakta. Karşıki komşuların pencereleri hep açık, müzik sesi geliyor, kapayıp gözlerini öyle dinliyor sesleri. Gözlerini açtığı zaman kuşları görüyor pencerede, onlarla pır pır ediyor, kuşları gözlerini kapayınca da görüyor. Uçuyor onlarla, hafif aksasa da.

Başına bir mendil bağlıydı ilk gelenin, uçuklamıştı dudakları, gözleri çakmak çakmak, uçuk mavi. Uyuzun teki ilk gelen, pür telaş sıyırdı pantolonunu, çoraplarını da… kozalaklar ayaklarını acıttı. Sıska vücuduna yakışmayan pazulu kollarıyla havada daireler çizdi. Tüysüz yüzünün sivilcelerini kaşıdı. Ağzının kenarlarından akan köpüklü suyu yaladı.

Kıllı bir karartı kızın üstünde.

Zaman ânını kaybetti.

Ağacın altında minibüs şoförü kendi üstüne kapandı aklına kilitlenmiş bir tombullukla, sigarasının dumanı iplik iplik, sıtmaya yakalanmış gibi titredi.

Hiç kirpi yoktu ormanda, hiç kaplumbağa yoktu, ucu gökteydi ağaçların, dalları yerde, karanlıktı, o yüzden de renkler yoktu. Toprak kokuyordu, bir gece önce yağan yağmur kokuyordu. Hava nemliydi ılıktı, çakal sesleri uzaklardaydı, su sesi yakınlarda.

– Yeter lan.

Ayağa kalktı ilk gelen, yerini ikinciye verdi, toparlandı, gidip öbürlerinin yanına çömeldi, başını ağaca dayadı, önce çoraplarını giydi, örttü kirini kirli bir çift çorapla. Hep üstüne basılıp geçilmeye hazır hali kayıp, içi ferah, kurumuş dudaklarını ıslattı, yanındakilerle ilgilenmedi, bir nefes koyverdi kara kara ağaç kümelerinin üstüne.

– Off anam! Off!

İkinci gelen usul usul seyretti kızı. Boynundaki kravatı çözdü önce, yana kaymış yağ lekelerinden kurtuldu, usul usul dokundu, rahat soluklarla kapandı kızın üstüne.

Uludu bir süre.

Ayrılamadı, bir daha kapandı.

Eli kızın her yerinde gezindi, parçalanmış giysilerin altında kendi izlerini izleye izleye. İki göğsün arasında durakladı bir an, boynun düzlüğünde ara verdi iz sürmeye, başparmağıyla şahdamarını buldu. Deneyimlice. Can alıcılığın kudreti parmaklarında, boyun damarlarında akan kanı hissetti. Çuvalın altındaki etin yumuşaklığı çırpındı, çırpındı, çırpındı.

Hiç kıpırdamıyor, kımıldamadan duruyor, öbürleri dönüp duruyor, o ayrılmış öbürlerinden, gelip yakalamasını bekliyor, sindiği taşın arkasından uzanıp tutmasını. Parmakları

karganın boynunda, inip kalkıyor siyahlı beyazlı kanatlar, canı bir sıkımlık, kocaman şişman avucundaki kuş çırpınmasız. Eziliyor incecik boynu, çırpınıyor, çırpınıyor, çırpınıyor.

– Yavaş ol lan, boğacaksın kızı.

Havada siyahlı beyazlı tüyler, gevşeyen parmakları cansız.

"Gece karanlıktı, karanlık olduğu için olanları hiç kimse hatırlamadı. Kendi anlamsızlıklarından kurtulup bir anlam çıkarmaya çalıştılar duydukları sesten."

Çekti elini, alın çizgilerini basan teri sildi, şişko göbeğini kaşıdı, kalktı, bir tekme salladı boşluğa, uçurdu kuş teleklerini. Boynuna doladığı atkı elinde yürüdü. Nemli toprağın üstüne attı kendini, yapraklar hışırtıyla ezildi altında, boylu boyunca uzandı, omuz kemiklerini ovdu, gerindi, doğduğundan beri taşıdığı kiri toprağa sızdı.

Çok şükür kurtuluyor ağabeyleri, çok şükür yapacak bir şeyleri kalmıyor, koruyorlar azametlerini, kendi gidip geliyor okula, lise bir, lise iki, lise üç, ağabeylerinin küçümsediği yıllar, kalbi küt küt atıyor, ama hep sessiz atıyor, kimseye duyurmadan, kendinden bile korka korka, arka sıradaki oğlan ona bakıyor, kızlar fısıldaşıyor, dönüp birbirine gösteriyor, oğlanın başı önünde, kirpiklerin arasından yan yan bakıyor, gizlice, ne yazık ki servisten herkesten önce iniyor, inince geri dönüyor, el bile sallamıyor, bir mektup bile vermiyor…

Ağacın altındaki adamlar da bakıyor.

Üçüncü gelende sabır kalmamış. Yumrukluyorlar üçüncünün sırtını. Geçen yazki kız kaçırma girişiminden sonra hep ürkek yaşıyor, yüzü ölü rengi. Daha iki adım uzaklaşmadan enselenmiş, çekip almışlar elinden kızı. O günden beri daha it daha kopuk. Eli ayağı buz, dili dışarıda, yumuluyor.

Ay kayboluyor…

Gece boyunca ağacın altına gidip gidip geldiler. Şarap şişesi ağızlarda gezindi, kışkırtıcı sözler dillerde. Şarap şişeleri ikiye, üçe dörde, sayısıza çıktı. Uludular gece boyunca.

Ay durmadan kayboldu…

Karıncalar ağacın altındaki değirmi boşluğa uğramadı.

Minibüs şoförü seyretti, ay artık yorulduğunda hepsinin sesi kesildi. Karanlık onlara onlar karanlığa sızdı. Sindiler çullanan sessizliğin içine. Gerçekle bütün bağların koptuğu bir esrikliğin içinde kayboldular. İlk kendine gelen şoför oldu, ayıldı, esnedi, gerindi, toparlandı, nerde olduğunu hatırlamaya çalıştı, telaşlandı. Sabah ayazı aklını başına getirdi, çılgın gibi fırladı yerinden.

– Höst lan, uyanın.

Rüzgâr yavan esti, salladı dalları yavan yavan. Bir el hareketiyle kızın üstünde kalan ayın izini kovaladı şoför, yuvasına sinen baykuşu korkuttu. Güneş ışığıyla baktı kıza, kıpırtısızlığına, pençelenmiş etine.

Çuval hâlâ başında… Dayanılmaz bir istekle yeniden görmek istedi fıstık yeşilini gözlerin. Çekip çıkarmaya çalıştı çuvalı, çözülmedi düğümler, parmakları dolaştı, pörtlek gözleri bir daha pörtledi.

– Bıçak verin lan.

Kimse duymadı, höykürdü bir daha, öfke göğsünü zorladı.

– Hayvan oğlu hayvanlar.

Gitti tekmeledi birinci, ikinci, üçüncü gelenleri, kimse kıpırdamadı, yerdeki giysilere uzandı bilinçsizce, beline ip geçirilmiş pantolonu paçalarından tutup salladı, içi boş bir sigara paketi, birkaç parça ıvır zıvır bir de çakı düştü yere, çakıyı kaptı, kızın başına koştu. Küçük sivri ucuyla çuvalın ipini kesmeye çalıştı, parmakları dolaştı beceremedi, kördü meret, deldi çuvalı, yırttı, çekti çıkardı.

Ortadaydı kızın yüzü. Şişmiş, şekil değiştirmiş, ağzının kenarında kurumuş kan. Dokundu. Soğuk. Parmakları üşüdü. Unuttuğu bir duygu alazlayıp geçti, canı yandı birden, eti kemiğinden sıyrıldı. İçinde kalan insan dışarı çıktı.

– Nefes almıyor lan bu.

Çekti kızı kucağına, dizlerine yatırdı, okşadı örselenmişliğini baba gibi. Kızın gözleri açık, göğe dönmüş yeşilini, geceden yıldız düşmüş gözlere, harelenmiş fıstık yeşili. Soluğu ne zaman kesildi, belli değil. Sabahın ilk ışıklarıyla beyaz saten döşenmiş gökyüzünden, ağacın altındaki değirmi boşluğa ulaşan ince şeritten bir yol çekip almaya gelmiş kızı. Kapandı üstüne, ağladı belki de hayatında ilk defa.

Birinci, ikinci, üçüncü gelenler uyandıkları sabahtan hoşnuttular. Bir o kadar ilgisizdiler uyandıkları güne. Gece karanlıktı, karanlık olduğu için olanları hiç kimse hatırlamadı. Kendi anlamsızlıklarından kurtulup bir anlam çıkarmaya çalıştılar duydukları sesten. Yürüdüler kökü diplerdeki at kestanesinin altına.

– Ne oluyor lan?

– Güzel kızmış lan.

Son gelen de baktı, yüzünde gecenin zevk izleri, zekâ yetersizliğinin parıltılarıyla, sarı kirpiklerini kırpıştırdı, gözleri toprağın yarıklarında, bacağındaki bıçak izini kaşıdı, iyice kamburlaştı.

– Giyinsene lan.

Önceleri topallıyor, topal bu kız, giderek düzeliyor yürümesi, bu durumda azalıyor ağabeylerinin acıma duygusu, yürüyüşü eski cakasını kazanıyor, yine de top oynamak yasak, ip atlamak yasak, çok fena sallanıyor memeleri, bir tülbentle bağlıyor onları, yapıştırıyor vücuduna, utanmasın diye ağabeyleri, mahalledeki oğlanlarla kaş göz işareti yapmıyor, okuldan eve, evden okula, başka kızlara benzemiyor, başı hep önünde çarşıya pazara çıktığında, gömleğinin ilk düğmesi hep kapalı, evden uzaklaşınca kısalmıyor etek boyları, gözü arkada kalmıyor ağabeylerinin, dizi dizi kitaplardan kaldırmıyor başını.

Canı kuş kadar, yediği tek bir lokma, öyle sessiz ki hiç yok sanıyorsun, bir kişinin zor döndüğü daracık odasından dışarı bile çıkmıyor, aptal televizyon dizileriyle ilgilenmiyor, tersini yapsa öder bedelini öder, eşek sudan gelene kadar yer dayağı, annesi boşuna mı uyarıyor, söz getirmiyor kimseye, Allah herkese nasip etsin böyle bir kız çocuğunu, ailenin gözbebeği o, herkesin gözü üstünde.

– Ne olacak şimdi lan?

– Ölmüş mü oğlum, ölmüş mü?

– Tüyelim hemen.

– Hadisene.

– Çabuk ol lan, çabuk ol.

Son gelen duymuyor söylenenleri.

Dudakları kıpırdıyor dökülmüyor sözler.

Boğuluyor, rengi sarıdan siyaha çalıyor.

Her şeyin dışında o her şey onun dışında.

Kıpırdıyor dudaklar siyahtan beyaza çalıyor rengi dökülmüyor sözler. Sözler uzaklara dağılıyor uzaklar dağılıyor sözlerle.

Her şeyin dışında o, her şey onun dışında.

Sözler ormanda, orman geçeneksiz, sözler ormanda geçeneksiz, orman gümbürdüyor:

"… bacım bu lan…"

Orman kusuyor. □

Özcan Karabulut bu romanı çok bekledi

Fotoğraf **Sinan Vargı**

Son kitabınız *Aşkın Halleri* yayımlandıktan bu yana altı yıl geçti. Uzun süre. O günden bugüne ne yazıyorsunuz?

Yazmadan değil ama yayımlamadan geçmiş altı yıl. Böyle de olsa, uzun bir süre. Yine de, son kitabımdan sonra bir tek öykü yazıp yayımlayabildim. *Aşkın Halleri*'nin yayımlanmasından hemen sonra benden bir 'gece öyküsü' yazmam istenmişti. O günlerde Diyarbakır'dan dönmüştüm ve kentin etkisi altındaydım (hâlâ etkisinden kurtulabilmiş değilim). Kafamı meşgul eden, yazmadan rahat edemeyeceğim temalar vardı. Birkaç öykü yazabilirdim, ama bana kendini duyuran temalar, elimdeki 'malzeme' daha fazlasını dayatıyordu: Bu bir romandı. Öyküden gelmiş bir yazar olarak, revaçta olmaya başladığı bir dönemde roman yazmamak için çok direndim. Sonunda roman düşüncesi baskın çıktı; yazmaya başladım. Ismarlama öykü yazmak ters gelse de, "Gece, Bir Otel Odasında" öyküsünü bu koşullarda yazdım. Öykünün teması, alt temaları romanımın da temalarıydı. Öyküde romanın temalarını işleyerek romanı görmek istedim bir yerde. Bir parça gördüm de. Romanın ortaya çıkmaya başladığı günlerde gördüğüm ise, temalar ne olursa olsun romanın öyküden çok farklı bir yapıya sahip olduğuydu. Diyeceğim, son altı yılda dernek yöneticiliğinin yanında, öykü etkinlikleri gerçekleştirip öykü dergisi çıkarırken elimdeki romanı bitirmeye çalıştım.

Gene de romanın yazılıp yayımlanması uzun süre alacağa benziyor...

Uzun süre yayımlayamamamda, elimdeki romanı bitirememde eylemli olmamın yanı sıra dünya romanındaki çıtanın yüksek olmasının da etkisi olduğunu görüyorum. Okuduğum her iyi roman romanımı geciktirip duruyordu. Bu sürede şunu fark ettim: Roman kendisinin dışındaki türlere, uğraşlara pek izin vermeyen, mümkünse yazarının yirmi dört saat çalışmasını gerektiren bir yazınsal tür.

Romanınızın konusundan ve özelliklerinden söz eder misiniz?

Romanımın konusu hayatımız (belki de küresel hayatımız demeliyim). Romanda, "Kadınlar senin için ölsün," dendiği andan itibaren aşk da var, meşk de. Romanın ana karakterlerinden biri olan başörtülü kadının yaşadığı yasak aşk, aşk söz konusu olduğunda her şeyin mümkün olduğunu gösteriyor bize. Kentlere ve ülkelere yapılan yolculuklar var romanda (insanın kendine yaptığı yolculuklar). Yol hep Diyarbakır'a çıkınca, son çeyrek yüzyılda bizi etkileyen kimi olayların romana girmemesi mümkün mü? Kimlik ve aidiyet sorunu da romanın ilgi alanında. Biz kimiz, farklı aidiyet duygularıyla kendimizi nereye ait hissediyoruz?

Romanın çok belirgin bir özelliğinden söz etmek isterseniz, bu ne olabilir?

Çocuk işçiler sadece Diyarbakır'ın ve Türkiye'nin sorunu değil, dünyanın da bir sorunu. Kiralık çocuk işçiler, köle çocuk işçiler, fuhuş yaptırılan çocuk işçiler… Romana kalırsa, sosyal patlama sokakları işgal etmekte olan çocuklardan geliyor. Çocuk işçiliği alanında uygulanan çifte standartlar gelişmiş ülkelerin ve süper devletlerin siyasal alanda uyguladıkları çifte standartları da düşündürüyor ve en çok bu ülkeleri ve devletleri sorgulanır hale getiriyor. Evet, romanım bir aşk romanı, ama aynı zamanda bir kent romanı da. Öte yandan, siyasal öyküler de yazmış bir yazardan siyasal bir roman beklemek şaşırtıcı olmasa gerek.

Faruk Duman

Bağçe

Bİr sabah, kara gözlü dul bİr hanımın yanında uyandım. dışarıda horozlar ötüyor, evlerden yanık kokuları geliyordu. Çatılardan kedi kuyrukları sarkıyor. Çocuklar kapı kapı dolaşarak bayram şekeri topluyorlardı. Gitçen mi, dedi dul hanım. Yüzü parlıyor, kolları ışıltı içinde kemiksiz; başımın üstünde dolanıp duruyordu.

Pamukçuk mevsimiydi; pamukçukları hiç böyle iri görmemiştim. Sanki her yanda yeni yeni kavak ağaçları peyda olmuş. Rüzgâr estikçe tepelerinden başlayarak salınıyor, salındıkça kökler uğultuyla toprağın içinde geriniyordu.

Akşam üzeri korkunç bir yalnızlık duygusuyla eve varmış, hasta annemin başında bir süre öyle beklemiştim. Annem arada başını hafifçe kaldırarak, amcanın bize geldiği kış varidi ya, diye başlıyordu. O zaman a bu ağaç bağçede yokidi. Bunu çok anlatmıştı. Bir kış mevsimi amcamın elinde kocaman tahta bir bavulla kapımızı çaldığını, annemin yüzüne bakarak, abi, ben geldim, dediğini, böylece birkaç yılı bu küçük evin rutubetli odalarında onlarla birlikte geçirdiğini. Amcam bu; gece yarılarına dek dışarılarda içerek iyice sarhoş olur, sonra bir vakit bahçenin sıkıntılı kapısından neredeyse yuvarlanarak girer. Kimi yaz sabahları orada, bir gün ansızın devasa bir kavak ağacının belirdiği yerde sızıp kalırmış.

Gel zaman git zaman bir yolunu bulmuş, artık zengin bir kadını mı kendine hayran bırakmış, yoksa iyi bir işe mi girmiş bilinmez, bir sabah yine geldiği gibi ansızın, abi, ben gidiyorum, diyerek çıkıp gitmiş. Gidince tahta bavulunu filan da almamış yanına. Bavul bir köşede öyle günlerce durup durmuş. Sonunda, bir bahar temizliği sırasında annem amcamın bavulunu kaldırıp içinde ne var ne yoksa onlarla birlikte atmak istemiş. Kaldırınca bavul havada açılmış, içindekiler de yerlere saçılmış. Defterler, bir kez bile bağlanmamış kravatlar, kirli çoraplar, gömlekler –ve bir de sutyen, diye eklemişti babam rahmetli. Bu sutyenin burada ne işi varmış ben bilemem, ama amcamın çapkın bir adam olduğunu, kimi gece odasından kadın sesleri geldiğini derdi babam. Kadın madın değil, o sayıklaridi öyle, diye kapatırdı annem de.

Sonra annemin hastalığının nasıl da uzun sürdüğünü düşünmüştüm. Gündüz saatlerinde onu evde bir yatak örtüsü gibi bırakır, yoğun, uzun, beni bir pelteye çeviren işime giderdim. Gidince küçük, bordo önlüğümü kemer hizasında belime geçirir, masaların arasında dolaşarak oradaki aileme, yıllardan beri gelip hep aynı masalarda oturan müşterilerime çaylarını dağıtırdım. Bunlar hafta başlarında hep aynı orospularla şöyle bir kapıda belirir, ora-

da o kadınları bir hafta sonra yeniden görüşmek üzere yolcu eder, sonra kederli yüzleriyle gelip masalarında otururlardı. Ben de büyük çay tepsisini ocakçıdan alarak onları "sular" böylece biraz olsun rahatlamalarını sağladıktan sonra ocak tezgâhına yaslanarak o acayip kadınları düşünürdüm. De aklıma havada uçuşan telekler, yastık tüyleri gelirdi. Bu yastık tüyleriydi, nereden geldilerse, amcamın bavulundaki öbür çer-çöple birlikte çıkar, havalanır, böylece bahçeye yağan pamukçuklara benzerdi.

Derken annem orada, aylardan beri uzandığı yatağında doğrulmuş, uçuşan bu tüylerden söz etmişti bana. Amcani a bu kavak gönderdi, demişti. Kavak ki günahkâr erbabıdır. Bahçeyi kutsal bir su gibi koruyup çevreleyerek uzanırdı öyle.

Annen bahçede yaralı askerler görüp duruyor, diye fısıldamıştı babam. Savaşta burada onca ölen olmuş ki, askere mezar yapacak yer kalmamış. Zaten takat de yokmuş kimsede. Ölüler duasız toplu mezarlara tıkılıyor, ceset kokusu kasabayı neredeyse çürütüyormuş.

Faruk Duman öykücülüğümüzün en tutumlu yazarlarından. *Kırk*'tan sonra yeni bir romana başladı. Bu kez önceki yazdıklarından farklı bir metin gelebilir.

Allahın kimleri severek yarattığı bilinmez. Erenlerin çoğu bu dünyada kendi halinde, kimsiz kimsesiz yaşar, vakti gelince de göçüp gider. Bu yüzden nerede nurlu bir mezar var, bunu nereden bilelim? Sonra bu askerler yerlerinden kalkarak yurt belledikleri bahçeyi bekler, onlar kalkıp beklemeye başlayınca doğudan, askeri püskürterek geri yollayan o karlı dağların içinden yaralı askerler çıkıp gelirmiş. Ama annen bu savaş yıllarını nereden bilir, burasını ben bilemem.

Biliyorum, demiştim elimi alnına koyarak, bir sabah ansızın bir devasa kavak çıkmış bahçede. Neredeydin sen? diye sordu annem. Çalışıyordum, dedim. Bahçede kan var, dedi. Yiğit yine bir şey yakalamıştır, dedim. Yiğit değilidi, dedi. Boşver, dedim, düşünme bunu, Arzu yemeğini getirdi mi?

Aç değildi. Başını yastığa koydu, pencereden dışarıya bakmaya başladı.

Ağaç dipleriyle duvarların koyu gölgelerinde pamukçuklar birikmişti. Kedilerdi, bu pamuk toplarıyla türlü oyunlar oynuyor, arada ıslak burunlarını kaşıyorlardı. Kaşıyınca, bahçedeki bu kedi kuyruklarından biri dikkatimi çekti. Annem başını çevirip daldığı yerde ansızın uyuyakalmıştı. Pencereye yaklaştım, eski kasalarla iri taşların arasında devasa bir kuyruk vardı. Bu kuyruk kara benekleriyle iki yana sallanıyor, arada durup sanki havayı kokluyordu. Pencereyi açınca bahçede sanırsın bir motosiklet; tuhaf bir ses duydum. Korkmaya başlamıştım. Annemi düşündüm. Onu korumak için pencereyi kapadım, perdeyi çektim. Oda kararınca zavallı annem sanki iyice rahatladı, yüzünün yumuşadığını gördüm. Sonra iri kuyruğu kaçırmamak için aceleyle bahçeye çıktım. Kuyruk taşların arasında başlı başına bir yaratık gibi duruyordu. Tüylü bir yılana benziyordu. Arada başını kaldırarak çevreyi kolaçan ediyor, sonra önündeki pamukçuklarla oynamaya devam ediyordu. Beni görmemişti. Ben de korkmuş, zaten yeterince yaklaşmamıştım ona.

Sonra küçük sarı penceresinin içinde Arzu'yu gördüm. Arzu tombul beyaz kollarıyla aynasının önündeydi, beni görünce dönüp perdeyi araladı. Memelerinden biri görünüyordu.

O vakitler sokaklarda yalnız, keder içinde dolaşıyordum. Bu belki bana iyi geliyordu, beni yavaş yavaş inşa eden bir şey; yaşım ilerledikçe yüzümdeki çiğ görüntünün yumuşadığını görüyordum. Bana ait olmadığını düşündüğüm keskin çizgiler kayboluyor, sözgelimi

kaşlarımın rengi giderek açılıyor, gözlerim küçülüyordu. Ama bunları izleme, yaşadığım değişikliklerin hışırtısını dinleme olanağı bulamıyordum hiç. Taşıdığım o devasa çay tepsisinin altında eziliyordum çoğu kez. Rüyalarımda uçuşan çay bardakları, kara bıyıklı adamlar, uzun bacaklı orospular görüyordum. Uzun süre çalışıyordum, akşam saatlerinde eve geldiğim zaman, Arzu'nun insafına bıraktığım annemi iniltiler içinde buluyor, açsa karnını doyurarak, tıpkı onun bana çocukluğumda yaptığı gibi onu uzun uzun okşuyor, sonra yeni kâbuslar görmek üzere uzanıp yatıyordum. Belki Arzu bana bütünüyle sahip olmak için annemi yavaş yavaş zehirliyordu.

Ama Arzu'yu evinde yarı çıplak görünce kuyruğu orada bırakıverdim.

Kocası nasıl, ne zaman ölmüştü, bunu bilmiyordum; sormamıştım bile. Bu yüzden ilk zamanlarda biraz tedirgin sevişirdim onunla. Arada başımı kaldırıp pencereye bakar, gelip geçen gölgelere dikkat kesilir, ev sanki dört duvardan yoksun; bizi orada herkesin izleyebileceğini düşünürdüm. Bu halim belki hoşuna giderdi Arzu'nun. Tutup dudaklarımı ağzına götürür, bana kendini anımsatırdı. Böylece benim yeniden güçlü, yabanıl, o acayip çocuk olmamı sağlar. Onunla kendi bedeninin dövülmesini, hırpalanmasını isterdi.

Arzu'yla yaptıklarımızı annem elbette bilmiyordu. Bir keresinde, yorganciyidi bununki, demişti. Hallaç mı, diye sormuştum, yorganci, demişti.

O günlerde Arzu evlerimizin bu ortak bahçesine çıkar, toprağı sulayıp hafifçe ıslattıktan sonra eşikte oturarak sigarasını yakardı. Kocasız ne yapar, diye düşünürdüm. Bahçede oyalandığım, kasalarla oynadığım zamanlarda Arzu'nun dalıp gittiği, kiminde eteğini sıyırarak bana o beyaz, kalın bacaklarını gösterdiği olurdu.

Annemin dikişe gittiği günlerden birinde Arzu'yu kapıda gördüm. Abla yok mu, dedi, yok, dedim. Gel, dedi, kahvaltı hazırladım, birlikte yiyelim. Kapının hemen önüne bir örtü sermişti. Örtünün üzerinde bir tepsi vardı.

Arzu'yla sevişmek istiyordum. Rüyalarımda onun kalın bacaklarını görüyor. Dilini dilime dolanmış buluyordum. Sonra ıslak, suçluluk duygusuyla uyandığım oluyordu.

Sırtını bahçeye vermişti. Oturunca eteği beline kadar açılmış, bacakları sofra bezinin altında birer beyaz kütük gibi yanmaya başlamıştı. Bunu bana dokundukça anlıyordum. Sonunda, kokuyorsun, dedi, kaç gündür banyo yapmadın sen? Gel sana su ısıtayım.

Sokağın önünden, bayram namazından dönenlerin sesi duyuluyordu. Kapılar çalınıyor, çocukların gürültüsü bahçeye damlıyordu. Arzu uyanıp omzuma yatmıştı. Işık perdenin arasından süzülmüş, Arzu'nun bacaklarına vurmuştu. Bu sanki hoşuna gidiyordu. Dokunuş dokunuştur. O böyle güneşe bacaklarını çevirdikçe ben kendimi daha iyi hissediyordum.

Arzu'ydu, ensesine dokunmamı isterdi. Bunu yapınca ansızın doğrulup üstüme çıktı. Sokağa sanırsın bir saka gelmiş; birbirine çarpan dolu tenekelerin sesini işittim.

Sonra giyinip kuşandım. Pamukçuk yağıyordu hâlâ, bahçe kar altında kalmıştı. Dışarıya çıkınca, dün gece gördüğüm kuyruğun sesini duydum yine. Taşların yanına yürüdüm. Orada duruyordu. Sallandıkça pamukçuk süpürüyor, arada durup beni tanımaya çalışıyordu. Sonra dolanıp sırtına bindim. Omuz başları inip kalkıyor, ağzından yere ak bir su damlıyordu. Böyle güçlü bir şey görmemiştim. Eski atlar gibi beni sırtında kabullenmiş, nereye desem oraya götürecekti. Belki kahveye uğrayacaktık. Bayramda kahve kim bilir nasıl ıssız olacaktı. Bu yüzden patron gıdısını şişirerek sokağa şöyle bir bakacak, ümitsiz, çalışma bugün, diyecekti. Sonra iri, sivri dişler yeniden belirecek, hayvan altımda güvenle yön değiştirerek beni hep vakit geçirdiğim parklara, belki o güzel kızı gördüğüm pasaja götürecekti.

Böylece kutsal kavak ağacının önünden geçti, sonra bahçede ağır ağır yürüyerek sokağa çıktı. □

YAQOB TİLERMENİ

Berber Dükkânı

"Dil, kimliktir.
Kürtler, dilleriyle beraber sürgün olurlar.
Dilin sürgünden kurtulması için,
Kürtler, yazını geliştirmek zorundadırlar."

I

MEDET KOÇER HEM BOYU POSUYLA HEM DE DAVRANIŞLARIYLA DİKKAT çeken bir gençti. Yurdundan, ata toprağından sürülmüştü. Ertesi gün yolculuğa çıkacağından, sabahın körüne kadar korkunç düşlerin içinde debelenip durmuştu. Gitme telaşındaydı. Sabahın köründe tenine düşen ağrılarla uyandı, ağrıyan her tarafıyla uyandı. Yatağın içinde uyanık kalma alışkanlığı yoktu. Gözlerini açar açmaz yerinden fırlayıp kalkıyordu. Bugün yine aynısını yaptı. Ayağa kalktı. Daha düşünün etkisindeyken anımsamaya çalışıyordu gördüklerini. Belleğini biraz zorladı. Düş, eski bir mesel gibi belleğinden geçti:

Yatsı vaktiydi. Otobüse biniyordu. Koltuğu ikinci sırada, altı numaraydı. Tıklım tıklım otobüs yola koyuluyor, daha Viranşehir Şehvelet'ten geçmeden bir kamyonla kafa kafaya geliyordu. O da eğri büğrü ve ezilmiş parçalar arasına sıkışıp kalıyordu. Bağırıp çağırıyordu, ama yardımına gelen olmuyordu. Bir cemse asker gelip cesetleri battaniyelerle sarıyordu. Uzun boylu bir asker gelip tepesine dikiliyor, gülümsüyordu. O da gülümsüyor, ama birdenbire askerin yüzü görünmez oluyordu. Yüzsüz kalıyordu. Yüzü Olmayan Asker bir gazete açıp cesedinin üstüne örtüyordu. Yine çığlık atıyordu. Çevredekiler onu duymuyor, onun bulunduğu tarafa bakmıyordu. Cesedi gazetenin altında çırpınıp duruyordu...

Medet, akşama kadar bile düşün etkisinden kurtulamadı. Parçalanmış gövdeler, yüzü olmayan asker ve siyah beyaz gazete sayfaları... Sanki düş bas bas bağırıp ona bir gerçeği gösteriyordu. O gün yolculuk yapmak istememişti. Ona zorunlu bir gidişi dayatmışlardı. Otobüste yerini ayırtmıştı ve iki güne kadar işinin başında olmak zorundaydı. Gene de şükretmişti: Gitmek, zindanda çürümekten daha iyiydi.

Yatsı vaktine doğru kız kardeşi, erkek kardeşi, annesi, babası ve dayısıyla birlikte evden çıktılar. Medet, aile üyeleriyle tek tek vedalaştı. Annesi ağlıyordu. Onun da gözleri doldu, ama kendini bırakmadı. Utanmasaydı ağlayacaktı. Neye yarar? Pikaba bindi, el salladılar. Kız kardeşi pikabın ardından bir kova su döktü. Basamaklardan kaldırımın aşağısına kadar aktı su, orada küçük bir çukurda birikti. Medet, suyun akışıyla artık kendini tutamadı, gözyaşlarını özgür bıraktı ve kafasını koltuğa gömdü. Gözyaşlarını gizlice sildi.

Otobüsün yanında iki kardeşi, iki öğretmen arkadaşı ve dayısı bekliyordu. Kimsenin

onunla otobüse kadar gelmesini istemiyordu, ama kimse de kulak asmamıştı bu isteğine. Böyle bir günde onu yalnız yola göndermek olur muydu hiç? Akrabalarına veda etti, otobüsün arkasına geçti. Güçbela otuz dokuz numaralı koltuğu bulabilmişti. Herkes tatilden dönüyordu, otobüste yer kalmamıştı. Otobüs muavini yolcuların biletlerini tek tek kontrol etti, Medet Koçer'in biletine baktığında, siz altı numaralı koltuğa gideceksiniz dedi. Otobüs sahibi tanıdık çıkmış, ön koltuğu Medet için boşaltmıştı. Sevinmişti Medet. Yolculuk için arka koltuklar rahat değildi. Ne kadar çocuklu yolcu varsa hepsi arkadaydı ve çocuklar yolculara rahat yüzü göstermiyordu. Medet yeni yerine geçti. Şoför otobüsü yeni çalıştırmıştı, muavin telefonların kapatılması için yolcuları uyardı. Medet de elini cebine atıp telefonunu çıkarmıştı. Henüz kapama tuşuna basmamıştı ki telefonu çaldı. Arayan kız kardeşiydi. "Ağbi, annemi hastaneye kaldırdılar... Ana, durmadan adını sayıklıyordu... Çabuk yetişesin!.." diyordu. Kız kardeşinin ağlama sesi kulaklarında çınlıyordu. Durumunu şoföre anlatıp arabadan indi. Zaten yakınları da hâlâ otobüsün önündeydi. Hep birlikte Mardin Devlet Hastanesi'ne doğru yola koyuldular.

II

Medet Koçer'in annesi ölümden dönmüştü. Kendi de... İndiği otobüs Urfa girişinde bir kamyonla kafa kafaya gelmiş, şoförle otobüsün üç yolcusu ölmüştü. Yaralı da çoktu. Ölüm bir kez daha soğuk nefesini ensesinde hissettirmişti. Bir başka sefere kadar, Allah büyük...

Sürgüne doğru yolculuk bir hafta sonra tamamlandı. Gittiği yer küçük bir ilçeydi. İlçenin nüfusu hepi topu on üç bindi. İki caddesi vardı: biri upuzun, öbürü kısa. Cadde üstünde iki üç katlı binalar. Bu binalar dışında büyük bir mağaza, bir dershane, bir resmi daireyle belediye binası ilk bakışta göze çarpıyordu. İlçenin yukarısında, batı yönünde iki askeri bina görünüyordu. Medet gözlemini tamamlamıştı, artık acıkmış karnını doyurmalıydı.

Bir süre önce bir kitapta okumuştu: "Biri yabancı bir yere gittiğinde, önce bir berbere gitmelidir." O da öyle yaptı. Belediye binasının altında Berber Ali diye bir yer vardı. Oraya yöneldi. Medet sorularının yanıtlarını almak amacıyla bir müşteri gibi boş koltuğa kuruldu. Aynanın karşısında kafasını bir sağa, bir sola evirip çevirdi. Sakalını sıvazladı. Bununla da berber onun sakalını tıraş ettirme isteğini anladı. Gelip koltuğun arkasında durdu. Tanıdık biri gibi, içten söyledi:

"Hoş geldin! Yabancısın, değil mi?"

Medet ustaya doğru dönmedi, ciddi bakışlarla aynadan ona baktı. Sert ve kendinden emin bir sesle yanıt verdi:

"Sakalımı tıraş edeceksiniz!"

Sözlerinin ardından biraz sessiz kaldı, arabesk şarkıyı dinledi. Usta, kalfası, iki çırağı ve yüzü sabunlu bir müşteri merakla ne yanıt vereceğini beklemeye koyuldu. Medet, onlara kabul ettirdiği ciddiyeti bozulmasın diye,

"Mardin'den geliyorum. Öğretmenim. Konukevini ve yemek yiyebileceğim bir yeri nasıl bulabilirim?" dedi.

Uzun boylu usta, ki kıvırcık saçlı ve kamburdu, Medet'in konuşmasıyla lafa nereden gireceğini yakaladı. Artık rahatlıkla konuşabilirdi. Asık suratı ve kambur sırtı Medet'in dikkatini çekti. İçinden, bir öykü kahramanına benziyor diye geçirdi. Medet, çoktandır berberlerin hal ve hareketlerine dikkat ediyordu, bir berberi bir öyküsüne kahraman yapmak istiyordu. Çehov'un berberler hakkındaki öyküsü onu bu meseleye itmişti. Bu kez eline bir fırsat geçirmişti. Berberlerin çoğu ya kısa boylu ya da sırık gibi ve kambur olurdu. Zaten kambur olmalarının nedenini de keşfetmişti. Berberler, müşterilerinin üstüne o kadar eğiliyor-

du ki, sırtları biraz bükülüyordu. Bu özellikleri dışında biraz geveze olurlardı. Yeni bir müşteri ellerine geçirmesinler, hakkında her şeyi sorarlardı. Medet bir keresinde kendi şehrinde tesadüfen bir berber dükkanına girmişti, berberin onun hakkında bilmediği şey yoktu. Zaten o da berbere diklenip dükkânını terk etmişti.

Kambur Usta fırçasını köpüğe daldırdı, Medet'in sakalında köpük halkaları yaptı. İşini yaparken konuşmaya başladı:

"İşimiz bitsin hele, çocuğu seninle göndereceğim. Yemek yiyebileceğin iki yer var. Biri esnaf lokantasıdır; daha çok şehre gelen köylülerle ilçe esnafı oraya gider. Öbürüyse hükümet konağının altındadır; daha çok memurlar gider. Yemekleri temizdir ve biraz da pahalıdır. İstersen memurlarınkine git sen. Biz de bazen yemeği oradan istetiyoruz."

Kambur'un konuşması Medet'i rahatsız etti. Daha yüzüne iki ustura vurmadan önerilere bile başlamıştı. Medet kızarak,

"Sakalımı biraz çabuk tıraş ederseniz memnun olurum. Daha konukevine gidip kendime yatma yeri ayırtacağım," dedi.

Berber de müşterisinin dediklerinden huylandı. O sinirle müşterisinin kulak üstünü kanattı. Medet berberlerin bu tavrından haberdardı zaten; bir berber bir müşterisini sevmediği zaman, o adamın bir yerini illa kanatırdı. Ustura Medet'in kulağına değer değmez, Medet kafasını arkaya doğru çekti, orta parmağıyla kanamış yeri yokladı. Kambur, büyük bir günah işlemiş küçük bir çocuk gibi,

"Bağışla. Ustura küçük bir sivilceye değdi. Benim suçum değildi. Kusura bakmayın..." dedi.

Kambur'un özür dilemesi bir türlü durmadı. Medet özürden de rahatsız oldu:

"Bir şey olmaz, biraz yandı o kadar."

Kambur Usta bu olayın ardından biraz daha büktü kendini. Medet Kambur'un psikolojisini iyi anladı, ona biraz daha yakın davrandı. Koltuktan kalktı. Dikkati, içerinin farklılığına yöneldi. Karşı karşıya iki duvar malzemeyle doluydu. Aynaların üstündeki raflar şampuanlarla, jöle ve kolonyalarla doldurulmuştu. Fırça, makas, tarak, ustura, jilet, sabun, kan taşı, cımbız, iplik, ispirto, alkol, pamuk, saç kesme makinesi, saç kurutma makinesi, saç boyaları, su kapları, havlular... Hepsi göz önündeydi ve tezgâhı karmakarışık gösteriyordu.

Tezgâhın üst tarafına asılı ayna, Medet'in tüylerini diken diken etti. Aynanın çerçevesi bir saç beliğiyle süslenmişti. Doğrusunu söylemek gerekirse, bir berber dükkânında böyle bir şeyin varlığı tuhaf değildi; saçın kullanılma şekli aynanın olağandışılığını açıklıyordu. Kalın ve kına renginde bir saç... Duvardaki öbür üç çerçeve de saçla yapılmıştı. Çerçevelerden eşsiz bir ustalık yayılıyordu. Kalın saç, Medet'e annesini hatırlatmıştı. Annesi, aralıklarla saçlarına kına yakardı. Ki şu an hasta olan anne, bin kilometre kadar oğluna uzak kalmıştı. Medet, onu o hasta halinde bırakıp gurbete yol almıştı.

Medet hem çerçevelere dikkat etmiş hem de annesini düşünmüştü. En çok da tümüyle saçtan yapılmış çerçeve, insanın ödünü koparıyordu. Tabloda üç insanın silueti vardıysa da, ne tür insanlar oldukları iyice belli olmuyordu. Medet, Usta'nın ücretini cüzdanından çıkardığında, göz ucuyla çerçevenin olduğu tarafa bakıyordu. Medet, parayı Usta'ya uzatıp dedi:

"Eline sağlık. Sakalım artık kaşınmıyor. Acaba bu tabloları ne amaçla yapmışsın? İnsanın cinsi belli olmayan üç kişi birbirlerine karışmış diyesi geliyor. Gerçekten de insan iyi dikkat ettiğinde, içi ürperiyor..."

Kambur bir yanıt vermek istememişti. Müşterisinin kulak üstünü kanatmış olduğundan kendini ona borçlu hissediyordu. Bu nedenle mecburen onu yanıtladı:

"Onları ben yapmadım, babamın eserleridir. Babam, köyde berberlik yapardı, benle kardeşim onun yanında berberliği öğrendik. Allah ona rahmet eylesin!.."

"Amin. Acaba bana da böyle bir eser yapabilir misiniz? Ücretiniz neyse veririm..."

"Hayır, hayır, bu mümkün değil. Zaten tablolar kadın beliklerinden yapılmıştır. En çok da belik lazım..."

"Ben belikleri bulursam, siz yapacak mısınız?"

"Hayır, kusura kalmayın."

Kambur ilk kez böyle inatçı bir müşteriyle karşılaşmıştı. Sanki başka işi yoktu da, yabancı birine böylesi bir eser yapacaktı? Pah ki ne pah.

Medet'le berber çırağı birlikte dükkândan çıktı. Çocuk onu Memurlar Lokantası'na götürdü. Medet çocuğu yanından göndermeden önce zayıf bir sesle dedi ki:

"Oğlum, saçtan yapılmış o tabloların nasıl yapıldığını bilmiyor musun? Söylersen sana para veririm."

On iki on üç yaşlarında, yaşına göre biraz fazlaca şişman çırak, ağırlığını sağ ayağının üstüne verdi. Bakışlarından parayı reddetmeyeceği belli oluyordu. Sessizce Medet'in konuşmasını bekledi. Medet çocuğun durumunu anladı, cebine iki banknot koydu. Çocuk korkarak dedi:

"Vallahi ben de çok iyi bilmiyorum ama öbür usta bir seferinde bir müşteriye büyük ustanın babasının karısını öldürdüğünü söylemişti. Kadının tüm saçlarını jiletle kazıtmış, tabloyu onun saçlarından yapmış. Karısını öldürdükten birkaç ay sonra o da evde ölü bulunmuş..."

Çırak korkuyor, titriyordu. Sanki Kambur Ustası onun da kafasını kesecekti. Medet, çocuğun durumunun farkına vardı, onu dükkâna geri gönderdi. Çocuk Medet'e sırtını döndüğünde sağ elini gizlice cebine attı. İki banknot onu sabırsızlandırıyordu, vakit kaybetmeden paralara bakmalıydı.

Medet lokantadaydı ama açlık aklına gelmiyordu. İnsan karısını nasıl öldürebilir? Saçlarını o şekilde nasıl tablo yapabilir? Acaba adamı kim öldürmüş? Kesin Kambur babasının katilidir. O asık surat... Böyle kara kara düşünürken kaşığı nereye daldırdığını bilmiyordu. Parasının üstünü almadan lokantadan çıktı, çırağın tarifine göre konukevine doğru yola koyuldu. Lokantanın sahibi konukevinin önünde ona yetişti. Parasının üstünü ona uzattı. Adam ona, "Özür dilerim, ben daha çekmeceden bozuk para çıkarırken siz ortadan kayboldunuz. Buyurun, paralarınız," dedi.

"Teşekkür ederim," dedi Medet.

III

Medet, konukevinin odasında duş aldı, üstünü değiştirdi. Yirmi dört saat yol gelmiş, ilçede uzun bir gün geçirmişti. Sersemlemişti. Artık ne yaptığını kestiremiyordu. Kambur'a saçtan bir tablo nasıl yaptıracaktı, aklı fikri hayali oradaydı. Tablodan başka bir şey düşünmüyordu. Tablonun büyüsü sanki ruhunu esir almıştı. Ruhuyla tablonun atmosferi birbirine yapışmıştı. Son görüşünde ölümden dönen annesi bu yeni atmosfer içinde aklından çıkıp gitmişti. Medet öbür yandan da ertesi günün heyecanındaydı. Milli Eğitim Müdürlüğü'ne gitmeliydi. İşe başlaması için bir günlük vakti kalmıştı. Sabah erkenden kalkıp resmi giysilerine bürünmeliydi. Yoksa daha ilk günden yetkililerle bozuşacaktı.

Sürgünlüğü nasıl sonu olmayan bir yolun başlangıcı idiyse, berber dükkânında tabloyla karşılaşması da Medet Koçer'in yaşamında başka bir başlangıçtı. İki olay arasında nasıl bir ilişki olabilirdi? Acaba tablo kötü günlerin işareti miydi? Gecenin yarısı olmuştu artık ve Medet hâlâ tablonun etkisinden sıyrılamamıştı. Daha önceden odanın içine göz atmıştı. Sol tarafta tuvalet olarak da kullanılan üç dört metre genişliğinde banyo, sağ tarafta masayla

"Sürgünlüğü nasıl sonu olmayan bir yolun başlangıcı idiyse, berber dükkânında tabloyla karşılaşması da Medet Koçer'in yaşamında başka bir başlangıçtı. İki olay arasında nasıl bir ilişki olabilirdi?"

sandalye, az ilerde de ayna ile dolap. Dolabın üstünde eski bir telefon. Sol tarafa iki modern karyola konmuştu. Medet balkon tarafındaki karyolaya uzanmıştı. Dışarıdaki soğuk balkon tarafında kendini hissettiriyordu. Yol yorgunluğuyla soğuk, vücudunu uyuşturmuştu ve onu uykuya sürüklüyordu. Medet ise kafasını günün olaylarıyla kurcalıyor, uykuya karşı direniyordu. Sanki dışarıdaki dondurucu soğukla boş sokaklar Medet'in ellerinden tutmuş, onu buraya doğru sürüklüyordu. Zaten gelişiyle korku ve dehşete kapılmıştı. Boş sokaklarda nasıl böylesine umursamadan dolaşıyordu, o da şaşırmıştı kendine. Böyle küçük şehirlerde akşam olduğunda çarşılar kapanır, caddelerde tek tük insan görülürdü. Medet, upuzun caddenin boşluğundan ürkmüştü, ayakları onu kendiliğinden berber dükkânının kapısının önüne götürmüştü.

Berber Ali... Ne acayip, bu saatte içerinin lambaları yanıktı ve koltukta bir adam oturuyordu. Berber dükkânının camları içerden buğulandığından, oturanın kim olduğu belli olmuyordu. Medet, kepengin önünde biraz bekledi, içeriyi dikkatlice seyretti. Birkaç kez derin derin nefes alıp verdi. Sırtını düzeltti, göğsünü öne çıkardı, sakin bir yüzle camı tıklattı. Sırtı kapıya dönük koltuk, yavaş yavaş, ahenkle döndü ve Kambur'un yüzü ve gövdesi belirdi. Kambur ayağa kalktı. Gelip kapıyı açtı, Medet'i içeri buyur etti. Sanki onu bekliyordu. Medet'e, "Tablo için geldin, değil mi? Gözüne uyku girmeyeceğini ve geleceğini biliyordum. Seni bekliyordum," dedi.

Medet, bu dostça tavır karşısında şaşırdı. Gene onun asık suratıyla karşılaşacağını sanıyordu. Kambur hâlâ konuşuyor, Medet'i duymuyordu. O konuştukça Medet ona daha fazla hayran olmuştu. Kambur koltuğunu göstererek onu oturttu. Bir çırpıda neskafe fincanını tutuşturdu eline. Kambur tezgâhını en başından kurmuştu. Medet'e güven vermiş, Medet de bu sıcaklığa kanmıştı. Medet evden biri gibi gidip saçtan yapılmış tablonun önünde durdu. Tablo hakkında yorumlar yapmıştı. Kambur'un ağzını aramak için sözü ölüme getirdi. Sırtı Kambur'a dönüktü, Kambur'un içten içe nasıl köpürdüğünü ve biraz sonra nasıl patlayacağını görmüyordu. Farkında değildi, tablo onu büyülemişti, aklı gitmişti. Kambur birdenbire davudi sesiyle konuştu:

"Sana böyle bir tablo yapacağımı mı umuyorsun? Haaa!.."

Medet'in aklı henüz başına gelmişti. Döndüğünde Kambur'un nasıl sinirlendiğini gördü. Ağzından köpükler saçıyordu:

"Hadi gel otur! Sana bir fırsat vereceğim. Saçlarından bir tablo yapacağım."

Kambur, Medet Koçer'e hayır deme fırsatı bırakmadı, yakasından tuttuğu gibi koltuğun üstüne itti. Medet güçsüz düşmüş bir halde koltuğa sindi. Kambur Medet'in saçlarını makaslamaya başladı. Medet'in kafası bir ân içinde merdivene döndü. Kambur saç kesimini bitirir bitirmez sille tokat Medet'e daldı. Attığı her tokatla,

"Anamın saçlarını götüreceksin, değil mi? Niye, elin anası senin anan gibi kahpe mi? Anamın saçlarını herkese sunacaksın ha? Eşşek herif, senin derini yüzmeliyim aslında..." diyordu.

IV

Medet Koçer öğlene doğru Milli Eğitim Müdürlüğü'ne gitti, işe başladı. Köyüne doğru yola koyulmadan önce, Müdür, hizmetliyi ona gönderdi. Onunla şöyle biraz sohbet edecekti. Zaten Medet kendini her türlü sürprize hazırlamıştı. Kravatlı gömlekli haliyle, jölelenmiş saçları ve elindeki dosyayla Müdür'ün odasına girdi. Uykusuzluğu ve üstündeki ağırlığı ne kadar saklasa da, kararan göz altları gevşekliğini ele veriyordu. Üç dört dakika kadar ayakta bekledi, odayı gözden geçirdi. Arkasında Müdür'ün içinde avuç kadar göründüğü çok

büyük bir koltuğun bulunduğu, iki metre uzunluğunda bir masa. Müdür'ün arkasındaki duvarda Atatürk portresiyle kırmızı beyaz bayrak asılıydı. Öbür duvarlarda Müdür'ün her yıl yeniden aldığı başarı sertifikaları. Sanki sertifika sergisiydi. Müdür'ün masasının ayaklarının dibine dört koltuk konmuştu. Müdür, ağır bir tavırla ciddiyetini ona kabul ettirdi. Sen hiç umurumda değilsin, diyen biri gibi kafasını önündeki kâğıtlardan kaldırmadı. Oturuşunu bozmadan konuşmaya başladı:

"Hele otur. Medet Koçer, öyle değil mi?"

Medet masaya yakın koltuğa oturdu. Müdür düğmeye bastı, salon tarafından zil sesi duyuldu. Hizmetli heyecanla içeri girdi. Ceketinin önü zorla iliklenmişti. Kamburu ve duruşu, Müdür'ün sertliğini ve zorbalığını ele veriyordu. Müdür iki çay istedi. Medet'e baktı, Medet'in suçluluğunu yüzünden okurcasına onu süzdü. Medet ise bakışlarını onun bakışlarına kilitledi. Medet'in bakışları Müdür'ün sertliğini biraz gevşetti. Kulakları insana Midas'ın kulaklarını hatırlatan koca kulaklı Müdür,

"Neden bir hafta geç geldin?" dedi.

"Hasta raporum elinizdeki dosyamın içinde. Daha doğrusu annem hastalandı."

"Dosyana baktım. Belki sana haksızlık etmişlerdir, ama senin beni bir büyüğün olarak görmeni ve doğruyu saklamamanı istiyorum. Tamam mı, anlaştık mı?"

Medet, Kocakulaklı'nın sözleri karşısında ne diyeceğini bilemedi. Gene de gözlerini kırpmadı, yumuşak bir sesle konuştu:

"Ben de sizden içtenlikle inanmanızı ve dosyadaki yalanlara kulak asmamanızı istiyorum. İşimi yapmaya geldim. Yoksa benim buralarda ne işim olabilir?"

Elindeki tepside çaylarla gelen hizmetli yavaşça kapıya vurdu, Müdür'ün emrini beklemeye başladı. Müdür ona, "Gir. Çaylarımızı bırak, al bu dosyayı şefe götür," dedi.

Medet Koçer Müdür'ün davranışından baltayı taşa vurduğunu kavradı. Koca Kulaklı Müdür de karşısındakinin sıradan bir adam olmadığını kavradı. İkisi de birbirlerini iyi ölçüp biçmişti. Müdür bu kez yumuşakça söyledi: "Durumunu iyi anlıyorum. Belki gözaltındayken doğruyu söylememiş olabilirsin ama senin ağzından duymak istiyorum. Gizli örgütle ilişkin var mıydı, yok muydu? Aramızda kalacak." Medet afallayıp kalmış, un ufak olmuştu. Dışarının dondurucu soğuğuna karşın ter içinde kalmıştı, sesi titremişti. Kocakulaklı'ya,

"Kusura kalmayın, beni çok aptal sanıyorsunuz. Burası cezaevi değil, siz gardiyan değilsiniz, ben de mahkûm değilim. Bakış açınız buysa, polisten hiçbir farkınız yok," dedi.

Kocakulaklı sinirlendi ama Medet'in dediklerinden korkuya kapıldı. İşi yalakalığa vurdu:

"Yanlış anlama ama sen bana gelmeden önce karakoldan aradılar. Seni sordular, gelip gelmediğini kontrol ettiler... Dokuz yıldır bu makamda oturuyorum. Bu geçen yıllar boyunca aynı suçtan senin gibi birçok kişiyle çalıştık. Karakolun biri hakkında bilgi istediğini daha önce görmedim. Sen bilirsin, ister inan, ister inanma!"

Medet karakol lafını duyar duymaz bir meşe yaprağı gibi titredi. Sertçe koltuğa yaslandı. Ayaklarını titreme aldı. Müdür'ün odasına burnu havada giren Medet, yetmişinde bir ihtiyar gibi belini büktü, ellerini ceplerine koyup odadan çıktı.

Uykusuzluk ve kâbus dolu düşler, saç tablosundaki karmaşayla Kambur Berber, Kocakulaklı Müdür'le karakol korkusu, onu bir tülbent gibi buruşturmuştu... □

Kürtçeden çeviren **Kawa Nemir**
Ferhenga Sirgûnê'den (*Sürgün Sözlüğü*)

YAVUZ EKİNCİ

Aynalar

BİTECEK. ÖMRÜ KURGULARIN İÇİNDE BİR GÜN BİTECEK. HİÇBİRİNİN SOnunu getiremediği öyküler, yarım kalmış romanlar, sonuca varmamış araştırmalar içinde ömrü bitecek. Kaymış gözlerle ve karnında onlarca hapla... Anlatamadıklarını öykülerinde yazması boşuna... Ölüm... Aniden değil, ağır ağır, kendini hissettire hissettire gelip onu masasının başında bulacak. Hayatların, ölümlerin, doğumların, sevinçlerin, mutlulukların, sevişmelerin kelimelerle oluşturduğu dünyası bile onu ölümden esirgeyemez.

Birkaç ay önce çekmecenin anahtar deliğinden dışarıyı baktım. Abdüssettar başını avuçlarının arasına almış düşünüyordu. Önündeki kâğıttan ıslak mürekkep kokusu yayılıyordu. Kül tablasındaki sigaranın dumanı kıvrıla kıvrıla yükseliyordu. Çay bardağını alışkanlıkla avuçladığı gibi ağzına götürüp bir yudum içti. Damağına yayılan bayat çayla yüzü ekşidi. Sigarasını söndürüp masadan kalktı, yatağına uzandı.

Anahtar deliğinden harf harf çıkıp etrafa baktım. Abdüssettar yataktaydı; gözleri kapalı, göğsü aynı ritimle inip kalkıyordu. Ellerimi boynuna geçirip, "Ne olacak bu yarım bırakılmış halim..." diye bağırarak onu silkeledim. Uykuyla uyanıklık arasında gözlerini açtı. Beni beklemiyordu sanırım. Şaşırdı. Beni, kadınsız rüyalarına gelen kadınlardan biri sandı sanki, yüzüne tatlı bir gülümseme yayıldı. Bir daha silkeledim. Gözlerini açıp bakınca hayal kırıklığına uğradığı her halinden belliydi. Karşısında kelimelerle var ettiği ölüm ve yaşam arasında duran kahramanı olan 'ben' vardım. Yüzüme ters ters baktı. Nedense onunla göz göze gelmekten korktum. Yarım ağızla, "Ne istiyorsun?" dedi. Derin bir nefes aldım. Sabrım taşacak gibi oldu. Zorla da olsa gözlerinin içine bakarak, "Ne yapacağım bu..." dedim. Devamını getiremedim. İnce parmaklarıyla gözlerini ovuşturdu. Esnedi. Esnerken eliyle ağzını kapatmadı. Alkol ve sigara kokan nefesi yüzüme çarptı. Doğruldu. Sallana sallana odada birkaç tur attı. Masanın çekmecesinden müsveddeleri çıkardı. Uykulu gözleriyle okudu. Arada bir de timsah gibi esneyerek odadaki ekşi havaya diş geçirdi.

Konuyla ilgisi olmasa da gidip okumasını kestim. Ben, Nurten'in (kendisi evli bir kadındır) neden beni terk etmiş olabileceğini sordum. Normal koşullarda sorum onu köpürtebilirdi; köpürmedi. Böyle zamanlarda hep susar. (Ağız dolusu alkol ve sigara kokan nefesiyle midemi bulandırıyordu.) Kızdığını böyle belli ederdi. Susardı. Birkaç ay önce okuyucusu ona mektup yazmak için istediğinde, adresini hatırlayamamıştı. O gün yine böyle susmuştu. Zihni hep benimle meşguldü. O günlerde daha kelimelerde can bulmamıştım. Abdüssettar'ın hep ileriye doğru çalışan zihninde adeta bir rüyaydım. Müsveddeleri çevirdi. Du-

daklarına bir sigara yerleştirdi.

O gün... Nurten'in yeni aldığı ayakkabısına bakıyorduk. Derken kızmaya başladı. Bağırdı, çağırdı. Neye uğradığımı anlayamamışken birden, beni irkilten bir söz söyledi: "Sünepe!" Çok kötü oldum. Sünepenin ne anlama geldiğini düşündüm. Bir gün, televizyonda dizi izlerken bir kadının zavallı kocasına "sünepe" dediğini hatırladım. Kendi kendime, bütün erkekler yerine, "Ya Rabbim nedir şu kadınlardan çektiğimiz?" dedim. Abdüssettar'ın şimdiye kadar evlenmemesinin nedeni kadınlardan korkmasıdır. Bir gün şair bir arkadaşıyla karlar ülkesine giderken, arkadaşına etraftaki karları gösterip, "Kadın, bu karlara benzer. Ona bakmak güzel, onunla yaşamak ise zor," demişti. Ve başını cama dayayıp kar'ı izlemişti. Bir daha "sünepe" sözcüğünü düşündüm. Hemen salona gidip oğlum için aldığım ilköğretim Türkçe sözlüğüne baktım, "sünepe" ne demek diye...

Neden bana bakıp sırıtıyorsun Abdüssettar? Şaşırdın mı? Benim de kendime göre araştırmacılığım var işte. Seninki gibi olmasa da...

Abdüssettar, geçen gün bana isim bulmak için çok çalıştı. İsimler sözlüğüne saatlerce baktı. Daha sonra dinler tarihi kitabını açıp okudu. Sanat tarihi ansiklopedisinin "S" harfi ile başlayan kelimelerin bulunduğu sayfalarında göz gezdirdi. Hiç ilgisi yokken kalkıp Cemal Süreya'nın bir şiirini okudu. Abdüssettar'ın kitapları kalın kalın ve cilt cilt olur. Bir şeyi araması, benimkine göre daha yorucu... Aradığını bulamayınca, Örnekleriyle Türkçe sözlüklerini önüne yığdı. Gözlüklerini taktı. Not aldığı defterini de açtı. Sözlüğe bakarken ara sıra sözcükleri yüksek sesle söyleyip not defterine yazıyordu. "Sanal" yazdı. Sonra nasıl olduysa "sünepe"yi görüp not etti.

Oğlum için aldığım sözlükten "sünepe" kelimesini buldum ve anlamını sigara paketinin üstüne yazdım. Yazdıktan sonra hecelemeden okudum. "Uyuşuk, şapşal" demez mi? Daha çok bozuldum. Bir daha okudum. Yahu benimle ne ilgisi var bu kelimenin? Aslında haksız da sayılmaz Nurten. Kendimi her zaman gereksiz biri hissetmişimdir. Olmasam ne değişecek? Karım Nurten için de bir şey değişmez. Nurten'le tanıştığımız gece nasıl olduysa, gözlerimi açtığımda çırılçıplak, yatakta onun kollarının arasındaydım. Göğsümde, büyük sarkık memeleri vardı. Şaşırdım. İlkin gece gördüğüm rüyalardan biridir diye düşündüm. Alışkanlıkla elim cinsel organıma gitti. Islak... Daha çok şaşırdım. Göğüslerini dişleyeyim dedim. Varsa uyanır, yoksa bu bitmemiş bir rüyadır, diye düşündüm. Dişlememle yataktan fırlaması bir oldu. Avaz avaz bağırıp küfretti. O geceden yedi ay sonra bir oğ-

Yavuz Ekinci bu yılki Haldun Taner Öykü Ödülü'nün sahibi. "Sırtımdaki Ölüler" adlı dosyasıyla ödüle değer görüldü. Ödülü alacağının içine doğduğunu söylüyor. *AdamÖykü*'den beri yoğunlaştırarak sürdürdüğü öykücülüğünün aldığı yolu "Aynalar" öyküsü de gösteriyor.

lum oldu. Nedense, her zaman şüpheyle baktım oğlumun benden olup olmadığına.

Abdüssettar, müsveddeleri masaya bıraktı. Daha sonra tuvalete gitti. Akşam midesi bozulmuş olacak ki, yediklerini çok gürültülü bir biçimde çıkarıyordu. Ardından sifonun sesiyle birlikte su şırıltısı duyuldu. Kıçını kaşıya kaşıya çıktı. Yüzüne su çarptı. Islak ellerini saçlarının arasında gezdirdi. Saçları yağlıydı. Avuçlarına, kırık birkaç saç teli yapışmıştı. Avuçlarını suyun altına tuttuktan sonra lavabodan çıktı.

Nurten'in makyajsız, ağlayan gözlerle kapıyı sertçe çarpıp dışarı çıktığı gün salonda, ağızda kalan son diş kadar yalnızdım. Aklıma, "sünepe" geldi. Gömleğimin cebinden, katlayıp sakladığım sigara kâğıdını çıkarıp yüksek sesle okudum: "Uyuşuk, şapşal." Gözlerimi tavanda gezdirdim. Aslında, Nurten haksız da sayılmazdı. Çünkü beğenilecek bir özelliğim olduğu söylenemezdi. Ama yine de böyle olur olmaz, her yerde yüzüme vurmasına gerek yoktu. Gece yatakta sevişirken çıkardığı sesler gibi bunu da söyleyebilirdi. O zaman ben de bozulmazdım. Her sevişmeden sonra tuvalete koşup kusarım. Şimdi ne olacak? Beni bırakıp gitmez, değil mi? Ne malum? Gitmez canım. Kim benim yerime onunla sevişmeye katlanır ki? Kızar kızar ama yine de beni çok sever. O benim karım. Sever de, kızar da. Şüpheyle baksam da, oğlumun annesi. Hem ben ne yaptım ki? O da haklı. Hiçbir şey yapmadım. Yine işten kovuldum. Ama bu sefer benim suçum yoktu? Ben sadece yardım etmek istemiştim.

Benim için neler neler söylendi. Kelimelerle doğduğumuz ve kelimelerle öldüğümüz hayatta, her şey kalemin beyaz kâğıt üzerinde cızırdayarak gitmesiyle olur. Abdüssettar da bir gece yarısı kalkıp ucuz tükenmez kalemini eline alıp yazdı. Yazarken karşısına dikilip ona, "Yalan söylüyorsun!" demeyi çok isterdim. Ama söyleyemedim. O günlerde çok sıkıntılıydı. Geceleri büyük kupa bardağında şarabını yudumlarken arada bir, uzamış tırnaklarını dişleriyle kemirirdi. Sırtını sandalyeye yaslayıp sıkıntılı sıkıntılı gerinirdi. Elleri sigara paketine alışkanlıkla uzanırdı. Dudaklarının arasına yerleştirdiği sigarayı yakıp derin derin nefes alırdı. Ağzında biriken dumanları havaya salınca yüzü yumuşardı. Derken o gece kalemi eline alıp yazdı. Ben ki evli biriyim ve çocuğum var. Benim, iş arkadaşım olan kıza sarkıntılık yaptığımı yazdı. Şey, neydi şu kızın adı? Hatırlayamadım. Ama yüzü, olduğu gibi gözlerimin önünde. Öğle arası, kimsenin olmadığı saatlerde kızı köşeye sıkıştırdığımı yazdı. Yalan! Ben ki, evli biriyim. Benim olmadığım kadar yalan bu yazdıkları. Her şeyi benden dinleyin. Nurten'e de siz anlatırsınız. Herkes yemeğe gitmişti. O gün acıkmamıştım. Odada çalışan kız öğlen yemeğinden sonra odaya geldi. Dışarıda güzel bir hava vardı. Kız pencereyi açıp deryalara açılır gibi iki kolunu açarak gerindi. Ciğerlerini temiz havayla doldurdu. O kadar gerindi ki sutyeni açıldı. Üstünde de beyaz ince bir gömlek vardı. Uğraşıp didinmesine rağmen sutyenini takamadı. Gözlerim ikide bir gömleğinin altında beliren göğüslerine kayıyordu. Benden yardım istedi. İnsanlara yardım etmeyi eskiden beri severim. Yardım için arkasına geçtim. Sutyeninin kopçasını tam görebilmem için gömleğini boynuna kadar yukarı kaldırmasını istedim. Bembeyaz sırtı önümde duruyordu. Kopçayı tam kapatacaktım ki birden kapı açıldı. Panikledim. Elim, ayağım birbirine dolandı. Sutyeni bırakıp saklanmak, korunmak için beline sarıldım. Odaya giren patrondu. Dediğim gibi, bu sefer işten atılmamda benim bir suçum yoktu. Ben sadece yardım etmek istemiştim. Bunu, Abdüssettar niye böyle kurguladı ki? Zihni hep ileriye doğru çalışır ve kafasında binlerce kurgu dolanır.

Abdüssettar, müsveddeleri masaya bıraktı. Gergin bir ipin üzerinde gezinir gibi odada gezindi. Huzursuzdu. Yüzü sert çizgilerle derinleşmişti. Çay demlemek için mutfağa gitti. Derken telefon çaldı. Sıkıntılı bir sesle, "Alo" dedi. Bir romancıdan söz etti. Düşüncelerini kahramanlarına tartıştırdığını... O zamanki roman anlayışı içinde... Şey... Neydi? Hatırlayamadım. Daha birçok şeyden söz etti. Modern roman, postmodern roman, anlatı biçimleri,

kurgu teknikleri vesaire derken telefon kesildi. Kaç kere ulaşmayı denediyse de düşüremedi. Ağza alınmayacak küfürler savurdu. Telaşla çöpleri karıştıran köpek iki üç kez havladı. Sokaktan, ağır ağır hareket eden bir polis otosu geçti. Gazetenin verdiği kitap ekini karıştırdı. Yeni çıkan kitaplar bölümünde Abdüssettar'ın "Aynalar" adlı öykü kitabının tanıtım yazısını okudu. Arka sayfada, tam sayfa reklam veren yayınevinin yeni çıkan kitabına bakınca, içinde bir kıskançlık baş gösterdi. Reklamı verilen kitabın yazarının bütün kitaplarını, önceleri büyük bir hayranlıkla okumuştu. Fakat şimdi kitaplarını yanında taşımadığı, okumadığı, beğenmediği bir yazardı. Bu, yazarın son romanıydı. Romanı, yazarın yine birbirine benzer konular etrafında dolaşarak yazdığını düşündü. Günlerce reklamı yapılacağını ve çok satacaklar arasına gireceğini de düşündü. Onun gözünde bu yazar, gençlerin duygularını sömüren bir roman fabrikasıydı. Kitap ekini masaya bırakıp mutfakta demlediği çayı almaya gitti. Etrafa küfürler savurdu. Ettiği küfürleri bir başka gün bakarsın bir kahramanının ağzında dillendirirdi. "Sünepe" kelimesini de Nurten'e o söyletti. Dışarı çıkınca okurları, "Efendim, yazdıklarınız ne kadar sizin hayatınız?" diye sorduklarında, "Hem benim hayatım, hem de değil," biçiminde kurnazca cevaplayacak. Daha sonra arkasına iyice yaslanıp, "Bunların hepsi kurgu" ve daha da ileri giderek, "bunların hepsi hikâye" diyecek. Okurları da onun masum bakışına kanacaklar. Hatırladım. Evet hatırladım. Odada sutyeninin kopçasını takmaya çalıştığım kızın adı Yasemin'di. Yüzü gözlerimin önünde... Bakımlı bir kızdı. Sapsarı saçları vardı. Yüzü bir bebeğin teni gibi bembeyaz ve gergindi. İnce gömleğinin altında göğüslerinin ucu her zaman dik dururdu. Çoğu zaman, insana sutyensiz olduğu hissi verirdi. Ellerine dosyaları alıp yürürken kalçası ve göğüsleri oynardı. İnce bacaklarına baktığım çok oldu. Bir gün öğle arası işyerinde başımı masaya koydum. Odadaydı. Pencerenin önünde duruyordu. Sırtı bana dönüktü. İnce beyaz gömleğini yukarı kaldırdım. Beline sarıldım. Dudaklarımla sırtına ve boynuna öpücükler kondurdum. Onu kendime doğru sıkıca çektim. Kapının sertçe çarpılmasıyla yerimden fırladım. Gözlerimi açtım. Pantolunumun önü dikleşmişti. Utandım. Bacaklarımın arasından sıcak bir ıslaklık bedenime yürüdü. İşyerinden ayrıldım.

Sokağın başındaki manava uğradım. Posbıyıklı manav bıyıklarını bura bura meyvelerin tozunu alıyordu. Muz aldım. Eve yaklaştığımda oğlum oyun arkadaşlarından ayrılarak gelip boynuma sarıldı. Ona cebimdeki bozuklukları verdim. Dışarıda oynamasını tembihledim. Kendi anahtarımla kapıyı açtım. Nurten beni bu saatte görünce ne kadar da şaşırır diye düşündüm. Televizyonun karşısına oturmuş dizi izliyordu. Muzları mutfağa bıraktım. Soyduğum bir muzu, tıkınırcasına yedim. Parmakuçlarıma basa basa, oturduğu koltuğun arkasına vardım. Boynunu öptüm. Önce irkildi. Saçlarında ellerimi gezdirdim. Ellerim yüzünden, boynundan kayıp göğüslerinde durdu. Ayağa kalktı. Beline sarıldım. Kulağını, ağzıma alıp bir çocuğun emzik emişi gibi emdim. Yatak odamıza yürüdük. Kemerimi açtım. Pantolunum ayaklarımın dibine düştü. Yatağa uzandık. Birden ellerimi sertçe itip, "Olmaz!" dedi. Boynunu daha çok öptüm. Elleriyle başımı sertçe itip, "Olmaz, kalk!" dedi. Vücudum ateş gibi yanıyordu. Bağırarak, "Neden?" dedim. Çıldıracak gibiydim. Tir tir titriyordum. Yana yuvarlandım. Kalktı. Üstünü başını düzeltip odadan çıktı. Karşımdaki aynada eski çağlardan bir böcek, yüzüstü yatakta uzanıyordu. Böcek başını yastığın altına koydu. Gözlerimin önünden çıplak kadın siluetleri geçiyordu. Gazetelerde, dergilerde, işyerinde, filmlerde gördüğüm kadınlar... Odada binlerce kadın belirdi. Beyaz baldırlı kadınlar, dik göğüslü güzel kızlar, büyük kalçalı zenci kadınlar, şehvetle aralanmış kırmızı dudaklar... Her şeyin kelimelerle doğup, büyüyüp, öldüğü dünyamda her şey çok çabuk gelişiyordu. Kadınlar, kızlar, fahişeler, mankenler, film aktrisleri... Dondurulmuş hayatlarından, gazete kâğıtlarından, dergilerin sayfalarından canlanıp odaya doluştular. Göğsüm hızlı hızlı inip kalkı-

Yavuz Ekinci
1979'da Batman'ın Yedibölük köyünde doğdu. Batman'da yaşıyor, sınıf öğretmeni olarak çalışıyor. Yazmaktan çok okumaktan keyif alıyor. İlk kitabı *Meyaser'in Uçuşu*'ndan sonra öykü yazmayı sürdürdü. İkinci kitabını hazırladı. Sırtındaki ölüleri taşımaya kararlı. Öyküleri *AdamÖykü*, *Varlık*, *Kitap-lık*, *İmge Öyküler*, *Eşik Cini*, *Kül Öykü*, *İnsancıl* dergilerinde yayımlandı.

yordu. Nurten valizini alıp çıktı. Kadınlar, fahişeler, kızlar yerlerine gitti. Aynadan kendime baktım.

Abdüssettar, müsveddeleri çekmeceye koydu. Arkadaşlarına övüne övüne bir öyküyü yazdıktan sonra, mayalanması için çekmeceye koyduğunu söylerdi. Öykü orada mayalanırken benim yarım bırakılmış hayatımla neler çektiğimi kimse bilmez. Çekmecenin içindeki karanlıktan gözlerimi ovuşturdum. Olanları bir kez daha düşündüm. Nurten oğlumu da yanına alarak beni terk etti. Yasemin... Masadaki kahve fincanından gelen kahve kokusu burnuma çarpınca sinirlendim. Daha sonra odada gezişini, sıkıntıyla telefona uzanışını, çok satanlara kıskançlıkla bakışını düşündüm. "Ben mi Abdüssettar'ı düşledim, yoksa o mu beni düşledi?" sorusunu sormaktan, kendimi alamadım. □

Ömer Ayhan romanını tamamladı

Üçer yıl arayla çıkardığınız iki öykü kitabından sonra bir sessizliğe gömüldünüz. Şu sıralar neler yazıyorsunuz?
Öykülerden sonra bir romana yöneldim. İlk kitabımda benimle ilgili biyografik bilgiler verilirken bir roman üzerinde de düşündüğümü belirtmiştim. Yani tarihsel olarak öyküden romana geçiyor olmakla birlikte, düşünsel olarak eşzamanlı olduğu söylenebilir uğraşımın.

Romanda neleri ele alıyorsunuz ve ne zaman yayımlanacak?
Roman, türün doğası gereği birkaç temaya odaklanıyor. Ancak mimarinin metnin ana eksenini oluşturduğunu söyleyebilirim. Buna koşut olarak mimariyle ilgili pek çok sosyolojik, daha az olmakla birlikte de teknik okumalar yaptım. Romanda sözü geçen yapıların gerçek oluşlarından ötürü, fotoğraflar da kitabı destekleyecek. Babil Kulesi gibi evrensel bir temanın yanı sıra, yine bir evrensel tema, büyüyememe, Peter Pan Sendromu da romanda izini sürdüğüm bir mesele. Sanırım 2007'nin ilk aylarında yayımlanmış olacak.

Peki öyküye ne oldu? Bu kesin bir geçiş dönemi mi, yoksa öykü yazmayı sürdürecek misiniz?
İlk kitabımda daha çok klasik kurgulanmış öyküler yazmış, dile yoğunlaşmıştım. Suspiria'da ise daha deneysel ve biri dışında kısa öyküler yazdım ve dile bu kez eksiltmelerle yoğunlaştım. Öyküyü bırakmadım. Ama şimdilerde kısa kısa öyküler yazıyorum. Dolayısıyla bunların bir kitap bütünlüğüne ulaşması epey zaman alacaktır. Roman –sınırlarının giderek belirsizleşmesiyle– benim için daha el değmemiş bir alana dönüştü. Ama öykü yazmayı da –daha yavaş bir tempoyla da olsa– sürdüreceğim.

MURAT ÖZYAŞAR

Karayazı

"Herkes birikmiş bizi seyrediyor. Dağılın!
Kukla oynatmıyoruz burada. Acı çekiyoruz."
Tutunamayanlar'dan

BU ANLATACAĞIMIN SELİM IŞIK'LA İLGİSİ YOK.

Bu Selim'le aynı koğuştaydık, cezaevinde. Üst katımda yatar, geceleri homurdar, horuldardı. Ben topal olduğum için alt katı vermişlerdi bana. Selim'in horultusundan uyku tutmazdı beni. O böyle horuldayınca, geceleri suya uyanır gibi, ben uykuların en güzelinden uyanırdım. Uyanır uyanmaz da içeri'nin ağırlığı bir karabasan gibi üstüme çökerdi. Ben böyle olur olmaz, gider dışarı'ya sığınırdım. Sığınırdım sığınmasına da, birden yatağımda bulurdum kendimi. Biraz toparlanayım desem, kafamı ranzanın demirine toslardım. Aklımı başıma toplar, mezarından çıkmaya çalışan ölü gibi, içeride olduğumu hatırlar, döner, yastığımı ıslak bulurdum yine. Sonra Selim'in horultusunu tekrar duyar, bu horultu beni alır dışarıya tekrar gönderir, eskilere gider gelir, beynime kazınmış ona takılıp kalırdım.

Böyle uykuyla uyanıklık arasında gidip gelirken ben, duvarlarda onun görüntüsü büyür, büyüdükçe bu görüntü, ben un ufak olur, erirdim. Ben eriyedurayım, uğrun uğrun bir uğultu gelip kalbime sızar, vücudumu zangır zangır titretirdi. Derken, hep aynı şarkıyı çalan bozuk bir teyp gibi, gözlerimi bu görüntüden alamaz, gözlerine takılıp kalırdım.

Ben böyle takılıp kalırken, bu duvardaki görüntüyle sevişedururken, bozuk teybin önce cızırtılar çıkarıp sonra ansızın pat diye durması gibi, dışarıyla içerinin birbirine karıştığı o görüntüler arasında, bir an önce çıksa da kurtulsam Selim'in horultusundan, bu beni dışarıya gönderip gönderip dönmemelerimden, diye düşünürdüm.

Ama Selim de siyasetten yatıyordu. Hem, ağırdı.

125'ten. Müebbet.

Yerimi değiştirin desem, şu kalorifer peteğinin yanına, o hiç olmaz.

Arkadaşlar anlattılardı geçende, Selim'in refiği: "Dağda yakalamışlar bunu, hain bir pusuda, üzerinde kalaşnikofuyla. Önce gözaltı, sonra apar topar buraya." Zorlamışlar önce, zorlamaz olurlar mı, ama Selim gitmemiş itiraf koğuşuna. Kendi içinde net, tutarlıymış. İhanet etmezmiş. Edemezmiş.

Koğuşa geldiğim ilk günü hatırlıyorum da şimdi. Aman Allah'ım yüzüm gözüm şiş, tuzla buz! Topal ayağımı daha mı bir sürtüyorum, ne. Başıma üşüştüler. Bir sorgu da burada. Kimseyi okumuş muyum, hangi bilgileri verdim, yazılı olarak bir rapor ver, dediler.

Murat Özyaşar 1979 Diyarbakır doğumlu. Diyarbakır'da yaşıyor. Türk dili ve edebiyatı öğretmeni. Öyküleri *AdamÖykü*, *İmge Öyküler*, *Yaratım* ve *Pitoresk* dergilerinde yayımlandı.

İşte o an gözüme ilişti Selim: İnce, uzun. Sigaradan bir alışı var ki, beni bile rahatlatıyor. Köşeye çekilmiş, uzaktan bakıyor. Elleri alnında. Ara ara yüzündeki sivilceyle oynuyor. Sonraki gündü galiba, ağzından bir çift laftı dökülen: "Geçmiş olsun!" Duyduğum bu sesle kalakaldım çok zaman.

Kaç zaman oldu, hâlâ alışamadım buraya. Buranın kasvetine. Selim'le iki çift laf edeyim desem, Selim konuşmaz, ötekiler, "Ahbap çavuş ilişkileri yok arkadaş," derler. Dışarıyı düşünsem, boynumu ellerimden uzak tutmalıyım. Çünkü boynum ve ellerim iki üvey kardeş gibi şimdi. Hangi birini birine uzatsam, yüzüme gözüme bulaştıracağımdan korkuyorum.

Beni burada biraz da yaşatan Selim galiba. Onun bir sır gibi susması. Ben de kendime sussam biraz, oldu olacak. Her tarafımdan kelimeler dökülüyor, mutsuz, kara harflerden oluşan kelimeler. Öteye beriye karışıyor. Topal ayağımla eziyorum da kelimeleri, olmuyor, olmuyor, yine olmuyor. Sıkılıp Selim'i gözler buluyorum kendimi yine. Bu aralar Selim biraz tuhaf.

Tuhaf dedim ya, bu sıralar garip bir şeyler oldu Selim'e. İlkin kimse bir anlam veremedi. Havalandırmada birkaç volta attıktan sonra gidip köşesine, özel köşesine çekilmeye başladı. Ben yoruluncaya kadar volta atar, erken düşerdim. Hoşgörürlerdi. Günlerce böyle oldu bu. Selim'in attığı voltaların sayısı günbegün azalmaya başladı. Hatta bazı günler volta bile atmadığı oldu.

Havalandırma açılır açılmaz, Selim her zamanki köşesine çekilir, gözleri karşı mavi apartmanın son balkonunda gezer, dolaşırdı. Sonra o yorulmak bilmeyen gözlerini bir an için balkondan alır, o an yanında oturan bana, gözlerime dikerdi. Ne var lan, der gibi.

Galiba bazılarını hayat erken büyütüyor. Selim de onlardan biri. Hayatın en erken ve en önce büyüttüklerinden. Hayata hep geç kalanlardan. Selim aslında ve hiç kuşkusuz bunlardan, gecikmeli yaşayanlardan. Ama Selim konuşmazdı.

Ben sorardım, o anlatmazdı. İki parmağını dudağına götürüp sigara isterdi. Verirdim. Yine, yeni sorulara boğardım onu. O inatla susardı. O böyle durmadan susunca, gırtlağımda bir harf, gider bildiğim en eski küfre dönüşür, o yine hiçbir şey anlatmazdı.

Sonra sonra, gizli gizli, kulaktan kulağa bir sır gibi dolaştı: Selim âşık olmuş, dediler. Mavi apartmandakine. Dediler de herkes inandı. Şehre yeni gelmiş bir film gibi, ortalığı bir şenliktir aldı. Uzun sürmedi.

İdareden bir haber geldi. Bu haber bir uğultu halinde koğuşta yayıldıkça yayıldı. Hatta yayılmakla kalmayıp herkesin yüzüne gözüne sindi. Duvarlarda bu ses yankılandıkça herkesi bir ürpermedir tuttu. Kimi cılız bir sesle, "Bizi öldürsünler bari!" dedi. Sonra yüksek sesle, bir marşa eşlik eder gibi, herkeste, "Bu kadarı da fazla. Bizi öldürsünler bari!" homurtuları yükseldi. Birden sigaralar yakıldı. İlk nefeste öksürük tuttu birkaç kişiyi. Döndüm Selim'e baktım. Üzgün buldum. Benim Selim'e bakmamla koğuş sorumlumuz ikili konuşmaları susturdu. Ağzı bir silah da kurşundan sözler dökülüyor. "Direneceğiz. Yarından itibaren dönüşümlü açlık grevini başlatıyoruz." O böyle, "..... Yapılacak..... Uyulacak..... Bu bir karardır..... Aksi takdirde....." derken, ben döndüm gene Selim'e baktım. Daha da üzgün buldum. Sanki içine dolmuş garibimin. Yüzü sapsarı kesilmiş. Elleriyle, parmaklarıyla oynuyor. Tırnaklarını kemiriyor.

Bizim koğuşu ikiye böleceklermiş. Öteki koğuşa geçeceklerin isimleri er geç belli olurmuş. Yakın bir zamanda da yeni bir sisteme geçilecekmiş. Bu yeni sistemden şimdilik anladığımız, ikişer üçer kişilik odalarda kalacağımız. Yani içerinin de içerisi bir yer.

O gün köşesinden hiç kalkmadı Selim. Havalandırmada yine yanına çömeldim. Parmak-

Murat Özyaşar, dönüp baktığında bir gün pişmanlık duymayacağı ilk öykü kitabını tamamlamaya çalışıyor. Gene Vüs'at O. Bener ve Hasan Ali Toptaş okuyor, ama bu ustalarını okurken ellerini nereye koyacağını şaşırıyor. Öykü dosyasının bu yüzden hep eksik kaldığını düşünüyor.

larını dudaklarına götürmeden, çıkarıp sigara verdim. Ben de yaktım bir tane. Gözlerimi Selim'den aldım. Baktım kız çamaşır asıyor balkonda. Selim'in gözleri onda. Fark edilmeyecek gibi değil. Yok, olacak gibi değil, Selim bir türlü konuşmaz. Kalp çarpıntılarını duyacağım neredeyse. Birden benim de içim doldu. Ağladım ağlayacağım. Selim'in gitmesine mi, balkonu artık görememesine mi, kendi halime mi, bilmiyorum. Bildiğim şu ki, buradayken birkaç kez çıktım dışarıya, yani mahkemeye. Ring arabasındayken gelip geçenleri görürdüm. Beklerdim, o gelip geçenlerden biri de beni görsün diye.

Olan oldu, çok geçmedi. Akşama isimler okundu, öteki koğuşa geçeceklerin isimleri: .... Selim Işık; 1974/Lice, …. benim adım yok…

Üç gündür üst katım boş. Yine uyuyamıyorum. Yok, Selim'in gidişine değil. Dışarısı beni sarıp sarmalıyor. Görüşe de gelmez oldu şu aklımdan çıkmayan: O. Evet, büyük O. Başka nasıl yazılabilir ki!

Yoksa başka biri mi! Dayanmalıyım. Gidip tıraş olmalı, yüzüme gözüme daha özenle bakmalıyım. Bakıyorum. Çaresiz buluyorum yüzümü. Bekliyorum, biri gelsin ve beni kurtarsın ya da ondan bir haber getirsin.

Dayanamıyorum. İçim içimi yiyor. Annemlere de soramam ne oldu diye! Zaten kaç görüştür, onların da bana bir şey söylediği yok. Getirdikleri dolmaları ve yeşil soğanı yiyip yiyemediğimi, eve ziyarete gelen bir iki arkadaştan haber verip, bir ihtiyacım olup olmadığını soruyorlar. Ben lafı evirip çevirip O'na getirmeye çalışsam da, uzun bir suskunluğun üzerine dökülmüş kelimeler gibi, bir türlü anlamıyorlar. Anlamıyorlar. Dayanmalıyım. Dayanmalıyım. Evet, iki kere. En iyisi oturup şöyle uzun bir mektup yazmalıyım, tek cümlelik: Beni unut!

Oysa unutmak isteyip de O'nu hatırlayan hep ben!

Dördüncü günün sabahı çıkageldi Selim. Gelir gelmez de havalandırmaya attı kendini. Dilekçe vermiş idareye. Bizim koğuşa geçmek için. Bizimkiler şüphelendi tabii. İşbirliği falan. Öyle kolay değilmiş bir dilekçeyle koğuş değiştirmek... Kulak asmadım. Ben sevindim gelmesine. Hiç olmazsa bir umudu var onun: Karşı mavi balkon. Ya zavallı ben, benimse dilimde uzadıkça uzayan şu tek ve uzun cümle: Beni unut.

Korktuğumuz başımıza geldi. Hayır hayır, Selim intihar etmedi, ben de… İdareden yeni bir haber geldi. Bu haber, duvarları çatlatacaktı neredeyse. İkişer üçer kişilik odalarda kalacakmışız artık. Koğuş yok.

Tuvalete giderken gördüm. Selim gardiyanlarla hoş sohbet. Soruyor:

– Karşı mavi apartmanın sekizinci katını hangi oda görür?

Kulağımda çınlayan son cümle:

– İtirafçı koğuşu. □

İNAN ÇETİN

İki Bıçak

KİMİ ZAMAN SON HADDİNİ BULURDU GÜRÜLTÜ, KORKUNÇ! AMA DAHA KORkuncu vardı: Bir konuğun ya da duvar saatinin pürüzsüz sesinin bozabileceği, Selahattin Bey'in evindeki sessizlik. Babamdan başka herkes ona kafadan kontak gözüyle bakar ve hepsi, bir şey yapamamanın utancıyla, bu yalnızlığın çaresinin olmadığını bilirdi. Neredeyse saydam tenli elinin yeşil damarları, yuvarlak birer küçük topu andıran gözleri, insanda tuhaf bir düşün başlamasına yol açabilirdi. Ufak tefek insanların çoğu gibi, onun da bir oran bozukluğu vardı; kolları bedenine göre oldukça uzundu, bir ahtapot gibi, kollarını sağa sola açtıkça oranlılığa kafa tutardı sanki. Kimsesizliğin acısıyla doluydu bu adam.

İstanbul'un mahşeri kalabalığı ve yalnızlığıyla başa çıkamayan Selahattin Bey'in, gerçeğin güzel dengi yalanı bu denli sevmesi inanılır şey değildi; ama babam, onu anladığını söylerdi, Tıpkı ticaret adamı ya da politikacı gibi davranıyor, derdi, hayatta başka neyi var ki.

Yaşamak için bir tutku gerekir; bu tutku onu kendi düşlerinin, kurmacasının izleyicisi ve uygulayıcısı yapmıştı: Bakışları karşısındakini sarar görünürken, aslında tükenmez bir avuntu veren geçmişi inşa ederdi ve biraz sonra, anlattığı öbür hikâyelerden daha az yalan olmadığı su götürmez hikâye, Selahattin Bey'in köklerine inerdi: Doğum tarihi değişir; soyu kimi zaman saraya, kimi zaman bilmem hangi kutsal ada kadar uzanırdı. Sanki yalanlarını engelleyecek güce sahip değildi, yaşamın durağanlığıyla rekabete girmiş, bir burgaca kapılıp sürükleniyor gibiydi.

Selahattin Bey bir hafta hiç görünmeyince, onun hikâyelerini, daha doğrusu yalanlarını dinlemeye alışkın olanlar endişelendi. Babam, her zamanki takıntısıyla eline bir bıçak alıp evinin önünde duruyordu. Buna anlam verememiştim, aklını başına devşirmesi için, zavallı adamı öldürecek bir zalimin olamayacağını söyledim ona. Hem öldürmüşlerse ya da ölmüşse –ki bu akla daha yatkındı– elindeki bıçak da ne oluyordu böyle, ne yapacaktı onunla? Babam kendi işine başkalarının burnunu sokmasından hoşlanmazdı, rezalet çıkmasın diye üstelemedim. Kardeşim öldürüldükten sonra, bu zavallı adam yaşam sınırının sonuna gelmişti. Buradan görülebilen tek şey vardı: Ruhun beden gibi soğuması.

Düşünemez olmuştu babam. Başucunda hep bir bıçak dururdu; yatak odasında, salonda, zaman zaman tuvalette bile.

Bu öyküyü hep birilerine anlatmak istemiştim, ama sır saklamak insana başka bir zevk veriyor olmalı. Şimdi sana niçin anlattığımı söyleyeyim mi, korkunun saldırısına uğruyorum da ondan. Tamamlanmamış bir şey var, tamamlanması gerek diyorum. Ya da ömür daha oluş halinde, hani sırf anlatmak isteği değil bu.

Ben bir adamın bıçaklanışına, öldürülüşüne defalarca tanık olmuştum. Sudan bir sebep yüzünden, henüz on sekiz yaşındaki birinin göğsüne saplanan bir bıçak görmüştüm ki, sanki bıçağı saplayan değil de, bıçak suçluymuş duygusuna kapılmıştım o an. İnsan öldürmeye, silaha da âşık olabilir, öyle değil mi? Şaka olsun diye söylemiyorum bunları, sen yarattığın karakterleri nasıl iyiden iyiye tanıyorsan, ben de bu tür insanları tanırım.

Derken, Selahattin Bey'in kapısı art arda yumruklandı. Selahattin, Selahattin! diye bağırdı babam birkaç kez. Herkes şaşkınlıkla ona bakıyordu. Elinde bıçak; adamın içerde olup olmadığını kontrol etmek için orada değilmiş de, onu öldürmeye gelmişti sanki; parmakları sımsıkı kenetliydi bıçağın sapına.

Kapıyı kıralım, dedi biri. Öbürü, Polise haber verelim, dedi, ama bir karara varmak epey zaman aldı. Biliyordum, dedi yaşlı bir adam, gözleri dolmuştu, sessiz sedasız öleceği doğmuştu içime.

İşin kolayı vardı elbette. Polise haber verilir ya da bir çilingir çağrılabilirdi. Haber mahalleye öyle hızla yayılmıştı ki, Selahattin Bey'i tanıyan tanımayan herkes orada toplanmıştı. İnsanlar olaya bir katkıları olur diye gelmemişti oraya. Her bir ağızdan çıkan söz bir öncekini desteklercesine zincirleme tuhaf bir çılgınlığı işaret ediyordu. Sanki düşüncelerinin hiçbir şeyi değiştirmeyeceğini biliyorlarmışçasına, yalnızca kalabalığın etkisi, coşkusu ya da her neyse işte, o çekmişti onları.

Desen **Semih Poroy**

İnsan her zaman kendini yeniler böyle yerlerde, içindeki acıma duygusunu, o eskil, erdemle şereflenmiş ama öte yandan lekelenmiş hükmedici duyguyu yeniden yaşayıp kendine kulak verir biraz. Selahattin Bey, bunca insanı görünce ne yapardı acaba?

Selahattin Bey, yaşamının bir anlamının kalmadığını kavramıştı. Buna kuşku yoktu. Hakkında çok az şey bildiği yeni dünyanın, geçmişine gölge düşürmesine izin vermemiş ve yalanı, babamın başucuna koyduğu bıçak gibi yanından hiç ayırmamıştı.

Kapının kırılmasına karar verilmişti ki, sokağın başında polis arabası belirdi. Aklı başında biri daha fazla dayanamamış olmalıydı, bunca kargaşaya ve gürültüye. Kalabalık geri çekildi hemen. Homurdanmalar, hayıflanmalar ve çeşitli hikâyeler kulağıma çalınıyordu. Babam neredeydi kim bilir. Komşulardan biri, gecenin bir saatinde, hangi gün olduğunu söylemiş olmalıydı ama ben duymadım, Selahattin Bey'in evinden gürültüler duyduğunu anlatıyordu.

Selahattin Bey bıçaklanarak öldürülmüştü. Evdeki eşyaya dokunulmamış, hiçbir şey çalınmamıştı.

Cinayetin nedeni araştırılıyordu. Babam her zamankinden daha öfkeliydi, ama davranışlarında bambaşka bir tuhaflık seziyordum doğrusu. Gerçekten acıklı bir durumdu bu, mahallelinin çok sevdiği, büsbütün yararsız bir yaşam süren Selahattin Bey o gün son yolculuğuna uğurlandı. Mezarlıkta hepi topu birkaç kişi vardı. Kır bıyığı seyrek, yaşlıca bir adam dikkatimi çekti. Kim olduğunu çıkaramadım, ama büsbütün de yabancı gelmedi bana. Kollarını kavuşturmuş,

bir köşede duruyordu sesizce. Mezarın başına gelmekten korkuyormuşçasına, oraya adımını bile atmamıştı.

Gömme işi bittikten sonra yanıma gelip Selahattin Bey'in talihsizliğinden, yalnızlığından dem vurdu.

"Güçlüydüm, zekiydim, ilkeliydim, her şeyden önemlisi de, gözü pektim ve hiç tanımadığım, ilk kez gördüğüm bu adam hepsini ayak altına almıştı bir anda. Ne hakla?"

"Üzüntünü anlıyorum," dedi, "ama iyice yaşlanmış, bunamaya başlamıştı. Ne kadar üzüldüm, bilemezsin." Birden durdu. "Niye öldürüldüğünü biliyor musun?"

"Bilmiyorum," dedim. "Siz nesi oluyorsunuz?"

Tuhaf bir şey vardı bu adamda, anlaşılmaz bir şey. Cebindeki paketten bir sigara çıkarıp yaktı. Caddeden aşağı yürüyorduk, birazdan ayrılacak iki arkadaşmışız gibi.

"Sen iyi bir delikanlıya benziyorsun," dedi. "Nur içinde yatsın. Canına kıymış olamaz mı?" Bunu düşünmemiştim, ama adamın başka bir şey söylemek istediği kuşkusuna kapıldım.

"Neden yapsın ki bunu?" dedim.

"Neden mi yapsın! Yıllarca yaptığı işi, şimdi neden yapmasın?"

Yıllarca ne yaptığını sormaya korktum. Keşke gözlerimi onun gözlerine dikmeseydim; gözleri küçülmüş, kenarları büzüşmüştü, yaşını başını almış üzgün bir adama bakmaktan her zaman korkmuşumdur.

"Öldükten sonra, bunu kimin yaptığının, nasıl yapıldığının ne önemi var," dedim.

Elindeki sigarayı yere atıp ayağıyla ezdi.

"Böyle mi düşünüyorsun?"

Kabul ediyorum, alışılmış düşünceler değildi bunlar. Türkçe sözcükler bu biçimde yan yana gelemez ve bu söz basit bir övüngenlikten başka bir şey ifade etmezmiş gibi tuhaf tuhaf baktı yüzüme. Ama bu rastlantısal söyleşi, her türlü kolaylığı sağlıyordu bana.

"Böyle bir şey olsaydı hissederdik," dedim.

"Aptal aptal konuşma delikanlı. İnsanların aklının içindekini okuyabilir misin?" diye çıkıştı.

Afalladım. Yıkıcı bir darbeydi benim için. En üzüntülü olduğum günde zekâmla alay edilmiş, küçümsenmiştim sanki. Güçlüydüm, zekiydim, ilkeliydim, her şeyden önemlisi de, gözü pektim ve hiç tanımadığım, ilk kez gördüğüm bu adam hepsini ayak altına almıştı bir anda. Ne hakla? Damarlarımdaki kanın hızla aktığını, başımı döndüren delidolu bir öfkenin bedenimi ateş topuna döndürdüğünü hissediyordum.

"Kızma hemen," dedi, "insan sözlerinin bir damlasını bile ziyan etmek istemiyor."

"Bu da ne demek?" diye bağırdım adeta.

Öfkeden olmalı, her şeyi unutmuştum ansızın: Zavallı Selahattin Bey'in kimsesiz, ağıtsız, gözyaşısız gömülüşü, babamın giderek saldırganlaşan bakışları, 'alınyazısı böylemiş', 'Allah mekânını cennet eylesin', 'ilahi adalet' gibi sözler, hepsi uçup gitmişti aklımdan. Birbirimizin varlığından haberimiz yokken, şimdi yüz yüzeydik adamla; gözlerimi titreşimli, buğulu bir tül örtmüş gibiydi.

Sessizliğimizi çevreden yayılan seslerin bile bozmasına olanak yoktu; işin aslı, bu kışkırtıcı, puslu sessizlikten ikimiz de utanç duyuyorduk. Ben, gösterilmesi gereken cesareti gösteremediğim için, o ise, başını belaya soktuğunu sanmış olmasından belki. Yüzündeki korku, gözlerinin beyazının üstünde oluşmuş zar gibi incecik ıslaklıktaki tuhaf ışıltı, burun deliklerinden kır bıyığını titreten derin soluması... Düşündüklerimin ne önemi var ki, beni daha da cesaretlendiren ve korkutan korkuyu apaçık görüyordum adamın yüzünde. Korktuğumun farkında değildim ama.

Sonra, adını bile öğrenemediğim bu adam, dalaşmak istiyorsam neden başka yer aramıyorum diye sordu soğukkanlılıkla. Öfkeme karşın, bu kışkırtmaya göz yumdum. Hemen bir başka yola sapmak istiyordum, ama gerçekte neler olduğunu anlamak, sesindeki acımasız, ayaktakımı ve serserileri bile dize getiren beklenmedik güveni öğrenme merakı engel oldu bana.

Olan bitenin saçmalığından ürkmüştüm biraz. Aynı anda hem korku hem de cesaret verebilen bu duyguyu anlayabilmek için, gerçekten farklı şeyler duyumsamak gerekirdi. Büyüklere

olan saygım büyüktü, bu duygu öfkemi dizginliyor, iyi bir genç olduğumu, yüzüme tükürse bile sesimi çıkarmayacağımı düşünüyordum; ama resmen midem bulanıyordu. Orospunun evladı, kim bilir kimdir, diyordum içimden.

Ne namussuz biri olduğumu biliyordum ama, yine de iyi bir insandım, kafasının içinde dalga dalga düşünceler dolaşan, öfkesini gizleyen o iyi insanlardan.

"Heyt!" dedi adam. Soluğunda tatlı, keskin bir içki kokusu vardı, ilk kez fark ettim. "Geberdi pezevenk, ama geride çok az kişinin bildiği dertleri bırakarak."

Delirmiş olduğumu, sanrılar gördüğümü, ecinnilere karıştığımı düşünüyordum artık. Zihnimdeki bu gizemli akıntı, umarsızlıkla dişlerimi gıcırdatana dek sürdü. Neredeyse yay gibi fırlamaya hazır bedenimi, daha önce hiç olmadığı kadar bu tehlikeli silahı sarsan sözler, en küçük bir çağrışıma meydan vermeden çivi gibi çakılmıştı beynime. Sanki çoktan ölmeyi hak etmiş biri, unutmanın sunduğu rahatlığı kurcalayıp zamanı yokluyordu. Geçmiş, tespih taneleri gibi birbirine çarpıp çınlıyor, bu sabır eyleminin saçmalığı açık ve dingin bakışlarından üstüme akıyordu adeta.

Sonra içekmeler, sabrın sonuna gelindiğini gösteren soluklanmalar, ansız bakışlar geldi. Ne kalmıştı geriye? Kendimi tutmak için elimden geleni yapmak, yorgunluk.

Daha iğrenç sözleri söylemeye dilim varmıyor. Selahattin Bey'in yalanlarının, geçmişte yaşanmış olayların bir yansıması olduğunu sezdiğimde, bu zavallının hikâyelerinin gevezelikten çok yazgısının aynası olduğu konusundaki kuşkularım arttı.

Kendisine karşı ne tür duygular beslediğimden emin olmadığım tuhaf adam beni hiç bilmediğim bir sokağa sürükledi. Huzursuzdum, ama aptallıktan mı, meraktan mı bilmiyorum, boyun eğmiştim. Başka biriyle konuşur gibi bir şeyler mırıldandığını duydum –öyle sandım. Omuzuma dokunarak, "En küçük bir heyecanlanma bile olmasın," dedi, "çok tehlikeli."

Önünde durduğumuz binanın dış yüzeyi eski ama güzeldi, istasyona bakıyordu. Selahattin Bey, zindanlarıyla ünlü Yedikule'de doğup büyüdüğü için en yakın mezarlıkta gömülmüştü ve biz şimdi onun doğup büyüdüğü semtteydik. Sabrım tükenmişti, kaba el hareketleri yaparak adamın peşinden içeri girdim. Sinir bozucu bir hava vardı içerde. Metal rengi duvarlar insanın bedenini gıdıklarcasına uyarıyordu, hani gülmek mi, ağlamak mı gerektiğini bilemezsiniz ya, öyle. Adam da bir kitaptan fırlamış gibiydi gözümde artık. Pişmandım ve korkuyordum.

O gün, o saatler belleğimde hâlâ nasıl da canlı! Hayatımda ilk ve son olan –dünya üzerinde böyle tuhaflıkların olabileceğine inanmıyordum o zaman– oyuna kaptırmıştım kendimi. Kendiliğinden, hiçbir insanbilimi kitabına ya da fikre başvurmadan, bu topraklarda yaşayan ırklara yakıştırdığım olumlu özellikler gerçekte yalan mıydı? Dünyam küçüktü, bu ev kadar, bu kent, bu ülke; daha büyük değil.

Holü geçtik, bir odaya girdik. Işığı yaktı adam. Duvarlar aynı renk ve bomboş. Tozumsu, ekşimsi bir koku... Tavanın köşelerini örümcek ağları sarmış; belki aylardır, hatta yıllardır dokunulmamış eşyalar, pörsük ve çatlaklarla dolu bir teni andırırcasına yaşlıydı. Soluksuz kalmıştım sanki, bacaklarımın o zavallı titireyişlerini önlemek için insanüstü bir çaba harcıyordum. Aklıma çekip gitmek ya da buna benzer düşünceler gelmiyordu. Zamanın yarattığı bu hasarın etkisini hissediyor, o hırıltılı, boğuk kahkahanın patladığını duyuyor, koca bir hayvanınkini andıran bedenimin sıcaklığı tere boğuyordu beni.

Su katılmamış salaklığım başıma ne işler açmıştı böyle! Sen sevmezsin böyle sözleri. Haklısın belki. Gözler yeni şeyler görmek ister, kulaklar da farklı benzetmeler, ki paslanmasın. (Gülüyor.) Ama ben, o an bu sözcüklerden daha iyisini bulamazdım. Düşünemeyecek kadar salaktım gerçekten.

Gözlerimi ovuşturdum, zihnimi toplamaya çalıştım. Bu zalimce oyunun sonuna, komutlara uyar gibi, direnmeden gitmekten alamıyordum kendimi. Buraya niçin geldiğimizi şöyle böyle öğrenmek istemiştim elbette. Başka bir odaya giderken alay edercesine, "Ne heyecanlı!" demiştim, ama adam hemen gözlerini üstüme dikivermişti, o siyah, parlak gözlerini. "Güldürme be-

ni," demişti yalnızca.

Bu oda ışık görüyordu. Yüzü caddeye dönük kilisenin çan kulesini gördüm ilkin. Gözlerimi indirdiğimde bunun, odanın sefaletinden kaynaklandığını anladım, bomboştu. Demir parlaklığın önündeki çift kanatlı kapı evin arkasındaki küçük bahçeye açılıyordu. Eğimli güneş ışığı süzülüyordu içeri.

"Beğendin mi?" diye sordu adam.

"Neyi?" dedim.

"Neyi olacak, evi."

"Evet. Ama bu beni pek ilgilendirmiyor. Buraya niçin geldik, sen onu söyle."

Sözcükleri ağzının içinde geveleyerek konuşuyordu, sanki tek amacı beni öfkelendirmekti. Bana bir şey yapamaz, diye düşündüm, ondan daha güçlüyüm, daha genç. Yüzünde çok tuhaf, hem incinmiş, kırılgan, hem de güçlü bir ifadeyle odanın içinde dolaşmaya başladı.

"Başka birinin kalbini taşıyorum sanki, bir varım, bir yokum," dedi.

O zaman anladım. Gözleri iki zeytin tanesi gibi parlıyordu, içeri süzülen ışığın tam önünde durmuş; donup kalmıştı. Bir çığlık attı ama artık çok geçti, babamın bıçağını, o delici ve parlak metal parçasını yüreğine saplamıştım.

Bu öyküyü bana, daha genç yaşta saçları ağarmış Kartal anlattı. Sonsuz çaba harcayarak bu öyküyü belgeleyecek değilim, ama dürüstçe anlattım. Kimi sözcükler ekledim, çıkardım, değiştirdim, öykünün özüne sadık kalarak elbette.

Ben içgüdüsel hareket eden bir adam değilim, tepkilerim ani değildir. Ama bütün bunlar öyle ani olmuştu ki, şaşkın, inanmaz gözlerle bakarken yüzüm kırışmış, pörsümüş, tuhaf sesler çıkarmıştım, hatta bıçak yüreğe saplanırken, "Hata mı ettin," demiştim; "suç" sözcüğü niçin çıkmamıştı ağzımdan? Sonra, gizini bana açan talihsiz genç, "İnanmayan, alay eden bakışın yok mu," dedi, "sorulabilecek en acımasız sorudur."

Kartal, şimdi çalıştığı şirkete gidip gelirken hep aynı şeyi düşünürmüş: ***Kardeşim öldü, Selahattin Bey öldü, o niçin yaşasın ki***. Bu söz, suda yavaş yavaş dibe gömülen bir taş gibi oturmuş yüreğine.

İnsan farkına varmadan hep korkar böyle kişilerden. Ben sormadan, Kartal, olayın giz perdesini aralarken, daha da korktum, çünkü alışılmamış bu cinayetler serisi, unuttuğumuz bir soyun özünden kaynaklanıyordu. İnsanın.

Kardeşi öldürülmeden, babasının en iyi dostu olan, Kartal'ın öldürdüğü yaşlıca adamın oğlu da hastanede ölümle boğuşuyormuş. Tek çare organ nakliymiş. Kartal'ın anlattığına göre, kendisinin öldürdüğü adam kardeşini öldürmüş, babasının en iyi dostu olduğu için de onu ikna edip organ naklinin gerçekleşmesini sağlamış. Daha sonra, uzun bir süre, belki yıllarca görüşmemiş bu iki dost. Bir gün, Selahattin Bey, tıpatıp bu öyküye benzer bir öykü anlatınca, babası kuşkulanmış ama yapıp yapacağı şey, bıçak saplantısı olmuş. Sonra, bildiğiniz gibi, Selahattin Bey evinde bıçaklanmış olarak bulunmuş.

"Selahattin Bey'i niçin öldürmüş peki?" diye sordum saf saf.

"Esnek bir bağ bu," dedi Kartal, bu konularda uzmanmış gibi. "Selahattin Bey, ya bir şeyler biliyorduysa..."

"Mezarlıkta adamı tanıyamadın demek."

"Çok değişmişti," dedi.

Başka soru sormadım. □

Mizah değil, edebiyat

TOPRAK IŞIK'ın hikâyelerinde toplumun genel yargılarını paylaşmayan, hatta bunların tersine davranan kahramanların başından geçenler anlatılıyor. Olup bitenleri bize hikâyelerin anlatıcı-kahramanları iletiyor. Hikâyeleri anlatıcı-kahramanın gözünden izliyor, onun iç sesini işitiyoruz bir yandan. Bu iç sesin yardımıyla kahramanın duygularını da bir parça öğreniyoruz ama asıl olarak onun yanındakilere, karşısındakilere duyduğu tepki nedeniyle söylenmesine kulak kabartıyoruz.

Toprak Işık'ın hikâyelerinde, ironi en çok kahramanın bu söylenmeleri sırasında parıldıyor. Hikâye kahramanının aklına gelip de ötekilere söyleyemedikleri, olup bitenlerin, karşısındakilerin yaklaşım ve tutumlarının ne denli saçma olduğunu açığa çıkarıyor. Kahramanların hepsinde bu hazır cevaplık var ama bu cevabı kendilerine saklayan bir tutumları da var. İşlerin daha da çığırından çıkmaması için ya da kendi kendilerine bu cevabı vermek onlara yettiğinden. Biraz da –söylese de söylemese de– pek bir şeyin değişmeyeceğini, insanların basmakalıp fikirlere, değerlere olan yatkınlıklarının çok kolay kırılamayacağını gayet iyi bildikleri için.

Şehirli, iyi-kötü okumuş kesimlerin gündelik hayatlarındaki saçmalıkların peşini kovalıyor Toprak Işık. Abartmasına hiç gerek yok bu saçmalıklardaki gülünç yanları göstermek için; o da abartmıyor zaten. Alışılagelen, bu nedenle normal kabul edilen olaylara anlatıcı-kahraman bir parça dışarıdan bakıyor, herkesin beklediğinden biraz farklı davranıyor o kadar. Öyle ya da böyle hayatın akışı içinde bir yerde kendisinden beklenenlerin, kendisine biçilen rolün dışına çıkıyor Toprak Işık'ın hikâye kahramanları: "Asistan"daki Çağlar hocasının notlarını okumayı bırakıyor; "Kız Ararken"deki Murat annesinin bulduğu kızların dışında bir kızla ilgilenmeye başlıyor, "Cesur Kız"ın kahramanı Ayten'in yaptığına, o güne dek ona yarı açık cezaevi hayatı yaşatan babası inanamıyor bile; "Düğün Öncesinde"de Cengiz'in arkadaşı Yusuf'un hayrına giriştiği mücadeleden Yusuf bile bir şey beklemiyor...

Bu hikâye kahramanlarının alışılmışın, onlardan beklenenin azıcık dışındaki farklı davranışları, kendilerini gündelik hayatın rutinine kaptırmış olan ötekilerin bocalamasına yetiyor. Bunun bir nedeni de, hikâyelerin anlatıcı-kahramanlarının ötekilerden farklı olduğunun bilinmemesi ya da o ana dek rutinin dışına anlatıcı-kahramanın da pek çıkmamış olmaları.

Gülünç duruma düşen her zaman ötekiler olmuyor haliyle; hikâyenin kahramanı da kendisindeki değişimi yadırgıyor. İki arada bir derede kalıyor o da. Artık eskisi gibi davranamayacağını biliyor ama rutinin rahatlığı, kolaylığı bir süre daha çekiciliğini koruyor. Bocalıyor.

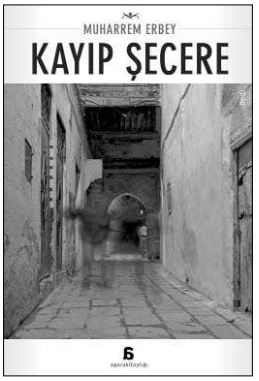
Gündelik hayattaki saçmalıklar sözünü ettiğim karşılıklı bocalama sürerken daha da açık seçik bir hal alıyor. Toprak Işık'ın hikâyelerindeki diyaloglardan da söz etmek gerek. Kahramanlarını bol bol konuşturmayı seven bir yazar Toprak Işık. Kahramanlar öyle ahım şahım, afili cümleler kurmuyor. Tıpkı hayatta olduğu gibi, ya yarenlik ediyor ya tartışıyorlar. Yine de rasgele seçilmiş konuşmalar değil bunlar. Bu diyaloglarda gündelik dile sinmiş değer yargıları, özellikle erkek-merkezli bakış açısı bir anda açığa çıkıyor. Bunu açığa çıkaransa, çoğunlukla anlatıcının kendi kendine verdiği tepkiler. Ötekileri değiştirmek, laf sokmak gibi bir kaygısı yok kahramanların. Yanlış anlamalara ya da zekice ifade edilen hazır cevaplara dayanmıyor Işık'ın hikâyelerindeki mizah, ama insan okurken kahkahalarla gülebiliyor.

Mizah edebiyatı eleştirelliğiyle öne çıkmıştır ama eleştiri oklarını gündelik hayata pek yöneltmemiştir. Gündelik hayatı konu edinirken de basmakalıp tiplerden, yöresel ağızlardan, yanlış anlamalardan medet ummuştur çoğunlukla. Toprak Işık'ın hikâyelerindeyse günümüz toplumunun insanlık durumları öne çıkıyor. Kahramanlar çatıştıkları insanlara karşı kıyıcı değiller; yazar da onları aşağılamıyor.

Mizahı zaten olduğu yerde, hayatın içindeki saçmalıklarda tutuyor, abartmayıp sadece görünür kılıyor Toprak Işık. Bu nedenle, okurken attığımız kahkahalara karşın, gönül rahatlığıyla mizahi değil, edebi metinler olduğunu söyleyebiliriz Toprak Işık'ın hikâyelerinin. □

BEHÇET ÇELİK

Toprak Işık, *Kız Ararken*
İletişim Yayınları, 2006, 264 s.

Paydası ortak, dili Türkçe

KÜRTLERİN yoğun olarak yaşadıkları bölge, son yirmi otuz yıldır çatışma, ölüm, saldırı gibi konularla birlikte anılıyor. Kürtlerin kültürel hak ve taleplerinden söz edildiğinde bile konuyu bir biçimde bunlara getirenler az değil. Kültürel talepleri "anlayışla" karşılayan bazıları içinse, Kürt kültürü sadece müzikten ibaret. Oysa geniş bir Kürt edebiyatı külliyatı oluşmuş durumda. Nitekim geçtiğimiz sene Türkçede iki ayrı Kürt öykü antolojisi yayınmlandı.

Kürt yazarların bir kısmı yapıtlarını Türkçe yazıyor. Kuşkusuz bu yazarların yapıtlarını dil tercihi nedeniyle "Türkçe edebiyat" başlığı altında incelemek gerek, ama Kürt yazarların yapıtlarının ortak özellikleri olduğunu saptayabiliriz. Toplumsal-siyasal olaylara kayıtsız kalmamak bu özelliklerden biri. Bir başka ortak özellik olarak sözlü kültürün anlatım biçimlerinden yararlanma da sayılabilir.

Muharrem Erbey'in hikâye kitabı *Kayıp Şecere*'de bu özelliklerin her ikisini de rahatlıkla görebiliyoruz. Erbey'in hikâyelerinde sözlü kültüre dayanan, masalsı bir dil ve anlatım ya da masal öğeleri hemen dikkat çekiyor. Özellikle hikâye anlatıcılarının bir ya da iki kuşak yukarıdaki yakınlarının sözlerini anımsadıkları bölümlerde, sözlü kültürün anlatma üslubundan oldukça yararlanmış Erbey.

Geçmişe dönük, anımsamaya, belleğe yaslanan bu hikâyelerin ortak izleğiyse, bölgede yaşananların yarattığı her türlü değişim. Anlatıcıların yitip giden zamanın ve yitirilenlerin ardından bakakaldıkları anlardaki buruk ses tonuyla ana-babalarının ya da nene-dedelerinin masalsı üslubu karşı karşıya geldiğinde, hikâyelerin bu temel izleği dil dolayımıyla bir kez daha perçinleniyor.

Erbey, hikâyelerinde tek bir anlatıcının ağzından anlatmak yerine, farklı anlatıcılara anlattırmayı yeğliyor. Olayları dışarıdan anlatan bir anlatıcının yanında bazen kahramanın kendi de söz alıyor. Bu farklılığı italik kullanarak vurgulamayı yeğli-

Bir Tersine Yürüyüş

12 Eylül Öyküleri

Hazırlayan: Hürriyet Yaşar

Can Yayınları, 2006, 295 s.

TÜRKİYE'DE edebiyat siyasal gelişmelerle her zaman yakından ilgilenmiştir. Ancak bugüne kadar 12 Eylül askeri darbesi üstüne derli toplu bir çalışma yapılmadı. Bu kitap 12 Eylül'ü nedenleri, yaşanan sıkıntıları ve sonuçları ile bir süreç olarak gören bir anlayışın ürünü. Öyküler de başından sonuna bu süreci izliyor. Yirmi sekiz yazarlı bu kitap böyle bir bütünlük taşıyor. Kitapta darbeyi hazırlayan, daha doğrusu haber veren gelişmeleri anlatan öykülerden dönemin korkuya, korkutmaya ve öldürmeye dayalı temel göstergelerini simgeleştiren yapıtlara, hapishane deneyimlerini ve darbeden elli yıl sonrasını gören, görmeye çabalayan ürünlere uzanan geniş bir çerçeve var.

Bir Tersine Yürüyüş: 12 Eylül Öyküleri, İmge Öyküler dergisinin hazırladığı bir dosyadan yola çıkarak hazırlanmış. Sözü geçen dosyada uzunca bir yazısı da bulunan Hürriyet Yaşar, bu çalışma için o dönemde ya da hemen sonrasında yayımlanan yüzlerce öykü kitabını taramış, çok sayıda öykü okumuş. 12 Eylül edebiyatımıza 12 Mart kadar net ve yaygın bir biçimde yansımasa da verilen ürünler son derece etkili ve kalıcı olmuş. Hürriyet Yaşar, bu antolojiyi oluştururken dönemin öncesi, sonrası ve gelecekte yapacağı tahribat bakımından bir süreç olarak algılanması gerektiğini ortaya koymuş.

Kitapta öyküleri yer alan yazarlar Aziz Nesin, Muzaffer İzgü, Hasan Özkılıç, Samim Kocagöz, Ferit Edgü, Nedim Gürsel, İnci Aral, Işıl Özgentürk, Nalan Barbarosoğlu, Hürriyet Yaşar, Osman Şahin, Feride Çiçekoğlu, Demirtaş Ceyhun, Ülkü Ayvaz, Semra Özdamar, Mehmet Başaran, Feyza Hepçilingirler, Eray Karınca, Cemil Kavukçu, Özcan Karabulut, Ali Balkız, Mustafa Balel, Nemika Tuğcu, Ahmet Yurdakul, Süheyla Acar, Oya Baydar, Orhan Duru, Berrin Kırımlıoğlu. Resim sanatımızın ustalarından Abidin Dino'nun işkence desenleri kitaba eşlik ediyor. Ayrıca bölüm başlarında, Ahmet Erhan, Şükrü Erbaş, Ahmet Telli, Abdülkadir Budak, Akif Kurtuluş gibi, aynı dönemde ürünler vermiş şairlerimizden dizeler var.

Muharrem Erbey

yor Erbey. "Halit" adlı hikâyede bu ikisinin iç içe geçtiğini de görüyoruz. Kahraman araya girip anlatıcıyı tasdik edebiliyor. Biraz sonra da, "İtaliğe gerek yok," deyip sözü kendisi alıyor. "Bir Çift Küpe"deyse, nötr anlatıcının sözleri italik olarak verilmiş. Öte yandan bu hikâyenin anlatıcısı çok da dışarıda değil, nenesinden alıntı yaparak, olayların geçtiği yöreden çok uzakta olmadığını, belki de aynı köyden biri olduğu izlenimi uyandırıyor. "Köz"deyse, Erbey, italiği anlatılanlardaki zamanın farklılığını vurgulamak için kullanıyor. Yazarın bu biçimsel arayışlarıyla yazılı bir hikâye dili kurmaya çalıştığı düşünülebilir. Yine de kimi zaman anlamın yitmesine ya da zor anlaşılmasına neden olabiliyor bunlar. Hikâyelerin bazısındaki ara başlıklar da hikâyenin akışını durdurabiliyor. Özellikle "Kerdız" adlı hikâyede sonraki bölümün kimin ağzından anlatıldığını belirten ara başlıklar yerine, anlatım biçimlerinin farklılaştırılması yoluyla okurun ara başlıklarla vurgulanmak isteneni anlaması sağlanabilirdi.

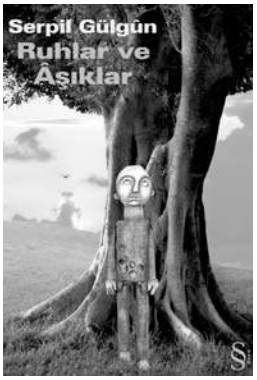
Erbey'in hikâye kahramanları yitirdikleri bir şeylerin, birilerinin ardından, biraz suçluluk ve pişmanlık, çokça özlem ve isyan duyarak bakıyor. Yitirilen, kahramanın sevdiği bir insan olabildiği gibi, uzaklarda kalmış çocukluk ya da kimlik olabiliyor. Bazen de bunların hepsi birden. Kitabın sonuna eklenen, "Derler ki bütün hikâyeler, kaybedilenlerin aranması üzerine yazılırmış," cümlesi de kitaptaki hikâyelerin temel izleğine işaret ediyor. Bu izlek kitaba bir bütünlük kazandırıyor olsa da, hikâye kahramanlarının yitirdiklerini ararkenki ruh halleri ve bu ruh halini yansıtan ses tonlarının benzerliği hikâyelerin birbirinden ayrılmasını güçleştiriyor. Öyle ki hikâye kahramanı olarak öbür hikâyelerin mağdur kahramanlarından çok farklı birinin seçildiği "Üşüyorum" adlı hikâyede de benzer bir dil, öbür hikâyelerdekini çağrıştıran bir ses tonu var. Sözünü ettiğim benzeşlik nedeniyle, bu hikâyenin kahramanının öbür hikâyelerin şiddet mağduru kahramanlarıyla arasındaki fark biraz bulanık kalıyor. "Fılle"de böyle değil oysa. "Fılle"nin olumsuz kahramanının ses tonu değil, anımsadıkları öne çıkıyor ve şiddetin kuşaktan kuşağa nasıl geçebildiğinin altı çiziliyor kahramanın anımsadıklarıyla.

Kayıp Şecere'deki hikâyelerin dikkat çekici bir yanı da, bu hikâyelerin şiddetin son yirmi otuz yılın meselesi olmadığını hissettiriyor olması. Bu şiddet kimi zaman baba dayağı gibi gündelik hayatın bir parçası olarak ya da doksan yıl önce Ermenilere uygulanan şiddet gibi tarihi bir olayın toplumsal bilinçaltında nasıl devam ettiğinin anlatısı olarak karşımıza çıkabiliyor.

Türkiye'nin doğusundan söz edildiğinde aklımıza ilk olarak gelen hemen her şey –kimlik sorunu, zorunlu göç, baskı, işkence, çatışma, yoksulluk vb. Erbey'in hikâyelerinde bir biçimde değinilen, ama çoğu zaman metnin odağında olmayan konular. Bazen anlatıcının/kahramanın ruh halindeki çöküntünün nedenini, bazen de kahramanın yaşadığı yerin/hikâyenin atmosferini oluşturuyor bunlar.

Erbey'in hikâyelerinde, birkaç istisna dışında, daha çok gündelik hayattaki baskının sıradan insanların hayatlarını nasıl altüst ettiğini okuyoruz. Gündelik hayattaki baskının siyasal nedenlerinin altını kalınca çizmek yerine, sezdirmeyi yeğliyor Muharrem Erbey. □ BEHÇET ÇELİK

Muharrem Erbey, *Kayıp Şecere*
Agora Kitaplığı, 2006, 118 s.

Grotesk öyküler

RUHLAR VE ÂŞIKLAR bir ilk kitap. Düzenli yazıları ***Milliyet Sanat*** ve ***Milliyet Kitap***'ta yayımlanan Serpil Gülgûn'un, bu 'görece'li geç kitaplaşmış öyküleri, belli bir olgunluk seviyesine ulaşmış çizgisiyle, daha ilk elde, ilk yapıtta zaman zaman rastlanan kimi zaafları aşmış görünüyor. Öncelikle Gülgûn'un durmuş oturmuş bir anlatma biçimiyle yazdığını söylemeli. Yazarın öykülerin-

Kitaplık, yayınevlerimizin yayımladıkları öykü kitaplarına duyarlı bir bölüm olacak.

Duyurulmasını istediğiniz kitapları NotosÖykü yönetim adresine ulaştırabilirsiniz.

de üçüncü tekil anlatımla karşılaşıyoruz. Her şeyi bilen Tanrı-yazar biçemi her öyküde öne çıkıyor böylelikle. Yazarın, üçüncü tekil anlatımın getirdiği bu özelliğe, yaptığı seçimlerle daha da yaslandığını görmek mümkün. Sözgelimi, geçmiş zamanların öyküleri mi anlatılıyor, bugünün verileri de dahil edilerek bakılıyor geçmiş zamana. Üçüncü tekil anlatımla örgelenen öykülerin tümünde, her şeyi bilen anlatıcı(lar) egemen.

Ruhlar ve Âşıklar'ı, öteki kitaplardan ayıran en önemli özellik, son yıllarda örnekleri görülmekle birlikte, Türk edebiyatında henüz bir gelenek oluşturmamış grotesk öyküler içermesi. Öykülerin en güçlü yanı da, finalleri. Bu özellikleriyle ne kadar inandırıcı olup olmadıkları her okurun gözünde değişebilir, ama tümünün de bir sona bağlanmasındaki rahatlık ve ikna edicilik, groteskin doğasından gelen risk faktörünü bertaraf ediyor.

Öykülerin baştan sona okuru saran bir atmosfere sahip olmayışı, yazarı türün öncüsü Edgar Allan Poe'dan uzaklaştırıyor. Poe'nun öykü poetikasının temelinde, her cümle üzerinde, bir binayı inşa edercesine çalışmak bulunur. Öyle ki, tamamlanmış bir öyküden çıkarılacak bir cümlenin bile, metnin bütünlüğüne zarar verecek denli güçlü ve bağımsız olması gerektiğini söyler Poe. Gülgûn'un öykülerindeyse, ne anlattığı büyük önem kazanırken, yazarın nasıl anlatmalı sorusunu Poe kadar öne çıkarmadığı söylenebilir. Bu noktada şunu da söylemeli ki, yazarın dili özenli ve düzgün. Dolayısıyla sağlam bir öykünün olmazsa olmazları içinde ilk sırada görülebilecek dilsel tutumdan uzak düşmüyor yazar. Ama içeriğinden ötürü –en azından tematik olarak– marjinal diyebileceğimiz öykülerini yazarken kullandığı sağlam ve yerli yerinde öykü dili, uçlara açılmıyor. "Mezarlık Sokaktaki Ev" ya da "Cennet" öykülerinde rastladığımız atmosfer ayrıksı kalıyor, çünkü buluş, elbette groteskin de etkisiyle öne çıkıyor öteki öykülerde. Gülgûn'un öykülerinde ısrarla kullandığı hayvan betimlemeleri de ilginç. Ürkünç bir kişiyi ya da kişinin iç dünyasını anlatırken yaptığı benzetmeler, kitabın öne çıkan öykülerinden "Bir İlk"te, bir duvar resmi betimlenirken gözle görülmez bir eşiği aşarak kendisine bir yol açıyor kanımca: Bosch'un, insan hayvan karışımı ürkünç yaratıklarla dolu gerçeküstü dünyası. Şu benzetmeler, Gülgûn'un insanları resmederkenki tutumunu net bir biçimde görmemizi sağlayabilir:

"hemen her masada maymuna benzer suratlı..."

"cüce, bir şebeğinki kadar uzun kollarıyla..."

"leyleği andıran incecik ve upuzun bacaklı bir adam..."

"Bütünüyle kavrayamadı, ama yüzü insan yüzü, gövdesi köpekle maymun arası bir şeydi."

"Yılansı yaratığa gelince..."

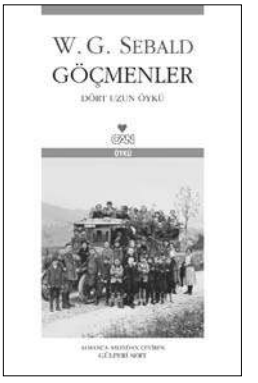
Tümü de aynı öyküde yer alan benzetmeler, –ki öteki öykülerde de hayvan benzetmeleri var– bir kısırdöngü olarak algılanabilir. Ama burada bir tersinlemeye gereksinim duyuluyor. Öteki öykülerde tekil olarak yapılan böylesi benzetmeler bir ölçüde eleştirilebilirse de, "Bir İlk"te bolca kullanılan örnekler, önemli bir amaca hizmet edişleriyle anlamlı. Bosch'un ürkünç ve grotesk dünyasının bu öyküdeki karşılığı 'duvar resmi'dir. Ama bununla yetinmiyor Gülgûn, özel bir önemi olan bir kişileştirmeye de girişiyor. Öyküdeki cüce ve kamburu, bir özürü olan sıradan insanlar olarak göstermiyor, korku filmlerinde sık sık kullanıldıkları biçimde anlatıyor onları.

"Nereye düşmüştü?... Belki de, geçmiş dönemlerde kaldığına inanılan, doğuştan gelen ya da sonradan oluşan, onulmaz hastalıkların biçimsizleştirdiği, dönüştürdüğü zavallıların sergilendiği bir sirke mi? Hilkat garibeleri sirkine."

Gülgûn, tekinsiz durumları kurcalarken, korku filmlerinin dünyasıyla ilişki içine giriyor, Todd Browning'in 1932'de çektiği, yıllarca yasaklı olan Freaks filmindeki dünyadan apayrı, ama öykü kişilerine yaklaşımıyla akraba bir yönsemeye tanık olunuyor. Bu da çok doğal, grotesk bir dünyanın örneklerini günümüzde en çok sinemada görüyoruz.

Ruhlar ve Âşıklar, başta da dediğim gibi, salt kurduğu ayrıksı dünyayla bile son dönemlerde yayımlanmış öykü kitaplarından çizgisel olarak ayrı bir yerde duruyor –yazınsal açıdan daha iyi ya da kötüye bir gönderme yapmıyorum. Poe'nun nasıl anlatmalı meselesindeki yazınsal tutkuya bulaşırsa, yazar bize nadiren yorgun ama çoğun ölçülü, düzgün cümlelerle kurulmuş ve iyi sonlandırılmış öykülerden daha fazlasını da verebilir. □ ÖMER AYHAN

Serpil Gülgûn, *Ruhlar ve Âşıklar*
Everest Yayınları, 2006, 127 s.

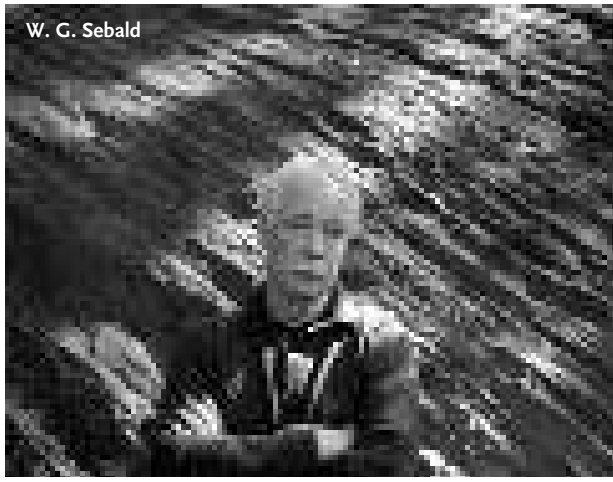

Çok parçalı, melez bir anlatı

W. G. SEBALD'ın *Göçmenler*'ine, bir filmin fragmanlarını izletircesine parça parça değineceğim. Bunun nedeni, kitap hakkında en başından kararı verilmiş kısa yazma düşüncesi ve sonuç olarak –bir iki alıntı dışında– not almadan yapılmış bir okumadır. Yazarın *Göçmenler*'deki ana meselesi, biçemsel bir yazma girişimi olmamakla birlikte, ortaya çı-

kan yapıt, çok parçalı melez bir anlatı olarak nitelendirilebilir. *Göçmenler*, yazarın yakın akrabaları ve tanışları üzerinden yola çıkarak yazdığı bir yapıt. Böyle olunca, kitabın dört uzun öykü başlığıyla yayımlanması, yeterince ikna edici değil. Kuşkusuz uzun öykü adlandırmasının bütünüyle yanlış ya da yanıltıcı olduğu söylenemez. Ancak kitaptaki karakterlerin gerçek kişiler oluşu, dahası metnin o kişileri ve yakın çevrelerini, yaşadıkları mekânları ve kullandıkları nesneleri büyüteç altına alan fotoğraflar, metinlerin yaşamsal gerçeklikle ilişkisini, bir yazınsal tür olarak öyküden daha fazla içeriyor. Yazılanların ne kadarının kurgu olduğu sorusunu yanıtlamak çok güç. Belki internet üzerinden yazarla yapılmış söyleşilere ulaşılarak, daha açık yanıtlara varılabilir. Bununla birlikte böyle bir çaba, metnin kendi iç danamiklerine dışarıdan bir müdahale olacağı düşüncesiyle, bu yöntemi gözardı ettim.

Üzerinde durulması gereken bir nokta şu ki, yazarın kendisi de metinlerde yer alıyor. Çoğu zaman pasif anlatıcı olarak çıkıyor karşımıza. Bu haliyle, Proust'un romanlarındaki ben anlatıcı'yla akraba bir karakter olduğu söylenebilir. Sadece son metinde biraz daha rol alıyor 'anlatıcı Sebald'. Manchester kentine gelişi, kent üzerine gözlemleri ve en önemlisi bu gözlemlerin yazarda uyandırdığı duygulara sayfalar boyu tanık oluyoruz. Anlatıcının olaylarda ikincil roller üstlenmesi, daha çok bir araştırmacı kimliğiyle karşımıza çıkışı, otobiyografik parçaları başat değil de dolaylı bir renk olarak okumamızı sağlıyor. Yazarın bir tersinlemeyle tanınmamış insanları kalemine doladığı biyografik bir çalışma olduğu da savlanabilir *Göçmenler*'in. Değil mi ki karakterler gerçek, anlatıcının bulduğu ve bize parça parça sunduğu günlükler, fotoğraflar ve türlü belgeler gerçek, demek ki biyografinin sınırlarında gezinirken, metinlerde adı geçen karakterlerin kaleme aldığı günlükler, dümeni yine –kısmen de olsa– otobiyografiye

W. G. Sebald

Birçok yazarımızın İstanbul'a dair enfes sayfalarına karşın, dışarıdan bir bakışın kimi zaman nasıl da 'fantastik' bir kent portresi çizebildiğini görmek heyecan verici.

Onat Kutlar'ı düşünmek

Bir zambağın taçyaprağında yağmur tanesini
Bir kula atın rüzgârlı bayırdan kaynağa inişini
Yarısı gölgeli kumlarda ölümü bekleyen karanlık boğayı
Sabaha karşı ve hiç uyanmamış tanyerinde ışıyan kavak ağacını
Ve bütün bunları düşündüren seni düşünüyorum şimdi.
– Onat Kutlar

TURGUT ÇEVİKER'in yayına hazırladığı *Onat Kutlar Kitabı*, Onat Kutlar'ı düşünen, unutmayan birçok kalemin elinden çıkan yazıların, kendi yazılarının, onunla yapılmış söyleşilerin, fotoğraflarının ve ona dair çizgilerin bir toplamı.

Kitap, "Bir Yaratıcı Olarak Onat Kutlar" ve "Bir Hayat Adamı Olarak Onat Kutlar" başlığında iki bölümden oluşuyor. İlk bölümde Kutlar'ın edebiyatçı ve sinemacı yönü üstüne yaşadığı dönemde ya da ölümünden sonra yazılan metinler ve kendi öykü, şiir ve denemeleri yer alıyor.

İkinci bölümde bir hayat adamı ve bir aydın olarak dostlarının tümcelerinden onu okuyoruz. Kutlar'ın yazdığı mektuplarda ise onu daha iyi tanıma fırsatı yakalıyoruz, öykülerinde alışık olduğumuz arı dilinin onun kaleminden çıkan her metne sindiğini görüyoruz.

Onat Kutlar Kitabı, kalem sahibi dostlarının ona bir selamı sanki. "Onat İçin, Yeniden" adlı giriş yazısını yazan Ferit Edgü'nün sözleriyle:

"Bu kitap, Onat'ın kitabı. Sanki dostlar onu uğurlamak için değil, karşılamak için bir araya gelmişiz.

Elinde tuttuğu bu kitaba bakıyor. Gözlerinin içi pırıl pırıl parıldıyor. Görüyorum.

Bir kahkaha patlatıyor: 'Durun yahu, daha ölmedik,' diyor." □ S.E.

Onat Kutlar Kitabı, Yayına Hazırlayan: Turgut Çeviker
43. Altın Portakal Film Festivali Y., 2006, 608 s.

doğru kırıyor. Bütün bunların ötesinde elbette anı olarak nitelendirilebilecek sayfaların ağırlığı da azımsanamaz. Tam da şimdi, dört metnin neden uzun öykü tanımını da içerebileceğine gelebiliriz. Çünkü Sebald, özellikle ilk öyküde, bütün olup bitenleri adeta bir bilinmezlik, bir kuşku şalıyla örterek okuru bir boşluğa itekliyor. En önemlisi, Sebald yirminci yüzyılın iki büyük felaketine, iki dünya savaşına tanık olmuş akrabalarının savaş sonrası yaşamlarına odaklanırken, toplar tüfekler patlamıyor, toplama kampları ve işkenceler bile isteye anlatılmıyor, çünkü yazar acının yaşandığı anlarla değil, dibe çöken tortusuyla ilgileniyor ve nihayet, dört öyküdeki türlerarası geçişkenliğe karşın deneysel bir arayıştan uzak, klasik bir biçem kullanarak, zengin bir sözcük dağarcığıyla görkemli bir bütüne ulaşıyor. Bu metinlerin kahramanlarını ben 'hakiki nihilist' olarak tanımlıyorum. Çünkü çağımızda nihilizm bir tür konformizmi de içererek, varoluş sancısını bir şova, gösterişli bir kayıp kuşak(lar) sendromuna dönüştürme eğilimiyle yara almıştır. Sebald'ın kahramanlarıysa, kamplardan ve işkencelerden kurtulup yaşlandıklarında bile, gördüklerinden ve yitirdiklerinden sonra yaşamı anlamlandırmayı başaramıyor. Ağır yük, yaşlılık döneminde intiharla sonuçlanıyor çoğun.

Son olarak, bir anlatıcının İstanbul gözlemlerini alıntılamak istiyorum. Birçok yazarımızın İstanbul'a dair enfes sayfalarına karşın, dışarıdan bir bakışın kimi zaman nasıl da 'fantastik' bir kent portresi çizebildiğini görmek heyecan verici. 1913 İstanbul'undan bir kesit:

"Her gezinti sürprizlerle dolu, hatta ürkütücü. Bir tiyatro oyunundaki sahneler gibi sürekli değişen bir manzara. Saraya benzeyen binalarla dolu bir cadde uçurumla son buluyor. Bir tiyatroya gidiyorsunuz ve ön salondaki kapıdan çıkıp bir ormana dalıyorsunuz, tam kapana kısıldım derken, köşeyi dönmek için bir adım atıyorsunuz ve birden bütün kent manzarasının ayaklarınızın altında uzandığını görüyorsunuz. Bir evin avlusundan giriyor ve bir caddeye çıkıyorsunuz. Pazarda dolanırken birdenbire kendinizi mezar taşlarının arasında buluyorsunuz. Çünkü tıpkı ölüm gibi İstanbul'un mezarlıkları da yaşamla iç içe." □

ÖMER AYHAN

W. G. Sebald, *Göçmenler*
Can Yayınları, 2006,

Küçük insanların büyük öyküleri

KOCAKAFA Sait'i, Makara Hasan'ı, Hidayet'i özlemişim. Üçünün annesi de işçi, üçü de babasız; beş, altı, yedi yaşında bu üç kafadarın ortak paydalarından biri de Sütlüce'den bıkmış olmaları. En son ortaokuldaki Türkçe kitabımda bıraktığım "Üç Arkadaş"la yıllar sonra yeniden karşılaşıyorum. Yıllardır görmediğiniz eski bir dostunuzun aniden karşınıza çıkıvermesinde olduğu gibi heyecanlanıyorum.

Epsilon Yayınevi, Orhan Kemal'in öykü ve romanlarını yeniden yayımlamayı sürdürüyor. 1958 Sait Faik Hikâye Ödüllü *Kardeş Payı*'nı sunuldu bu kez okurlara. On yedi kısa öyküden oluşan *Kardeş Payı*, kitaba adını veren, hamalların dünyasında gezindiğimiz öyküyle açılıyor. Ekmek parası peşindeki hamalların en aptalı Siverekli, nefes nefese girer kahveye. Kahvede oturan hamalbaşından depoda yadırgı hamallara iş

başı yaptırmalarının hesabını sorar. Oysa tonu iki buçuk liradan pazarlık edilmiş, ertesi gün iş başı yapılacak. Var mı böyle oyun bozmak!...

Karınlarını doyurmaya çabalayan hamalları anlatarak başlayan kitap, dünya kadar eşya yüklü kocaman bir kamyonun seyrüseferiyle sürüyor. İri burunlu kamyon sahibiyle yirmi beşlik şoför, kel dağlar arasında yol alıyor. Eczane kızları, gece gizlice mutfağa sızmaya çalışan büyükbabalar, kırmızı mantolu kadınlar, kenar mahallenin birbirlerini çekemeyen dedikoducu kadınları… Uzun sözün kısası, küçük insanları ve işçileri anlatıyor yine Orhan Kemal. İçerden, yani mahpustan öyküler de var ayrıca.

Kızına toz kondurmayan Fehime Hanım'ın kızını anlattığı "Çirkin", kitabın öne çıkan bir başka öyküsü. Her genç kız gibi her sabah ayna karşısında uzun uzadıya boyanan kı-

Orhan Kemal, Erdal Öz'ün Ankara'daki ünlü Sergi Kitabevi'nde, imza gününde, 1967

za sokaktaki delikanlılar "yoğurtlu patlıcan" benzetmesini yapıyorlarsa, o kızın ruh hali nasıl olur, tahmin edebiliyor musunuz? Birçok yazarın karşı cinsi kendi cinsi kadar başarıyla anlatamamasına inat, Orhan Kemal'in ustalığı bu noktada da belli ediyor kendini. Siverekli hamalı anlatırkenki yetkinliği, bakkalın sarı saçlı, mavi gözlü karısını anlatırken hiç eksilmiyor.

Orhan Kemal'in başarısı sokak dilini metinlerine sırıtmadan yedirebilmesi, hiçbir zaman ağdalı olmayan, sade, akıcı üslubunda. Bu öykü kitabında pek seçemeyeceğiniz (esasında "Kırmızı Mantolu Kadın"da biraz var), özellikle *El Kızı* romanında okuru etkileyen keskin kurgusunda. Etten, kemikten karakterlerinde. Sık sık kurduğu kısa cümleleri, edebiyatseverleri öykülerinin içine çeken tasvirlerinde. Ölümünün üstünden otuz altı yıl geçmesine rağmen edebiyatımızda Orhan Kemal hâlâ bütün varlığıyla duyumsanıyorsa, bu nedenlerdendir.

Kardeş Payı'ndaki birçok öyküde mekân olarak İstanbul başrolde. Ama Ceyhan-Adanalı Mehmet Raşit Öğütçü (Orhan Kemal'in asıl adı) bu, hiç Adanasız, Çukurovasız olur mu? Olmaz. İlla ki metinlerinde Adana'dan, Çukurova'dan göz kırpacak bizlere. Kitabın sondan bir önceki öyküsü "Motorda"da olduğu gibi: "Çukurova'da gökler mi yakındı, yoksa Çukurovalılar göklere mi yakındılar? Geceleri evlerinin damlarında yattıkları için, yıldız dolu göklere daha yakındılar galiba."

Orhan Kemal'le hâlâ tanışmayan var mı? Eğer varsa, *Kardeş Payı* yazarla tanışmak için iyi bir fırsat. Kemal'i bilenler için herhangi bir söze gerek yoktur herhalde. Ağzı bozuk, mücadeleci, sıradan yaşamların kocaman dünyaları, bildiğiniz gibi… □

KAHRAMAN ÇAYIRLI

Orhan Kemal, *Kardeş Payı*
Epsilon Yayınevi, Eylül 2006, 120 s.

Öykü cephesinde yeni bir şey yok

EDEBİYAT yolculuğuna *Güneşe Dön Yüzünü* adlı öykü kitabıyla çıkan Ayşe Kulin yeniden kürkçü dükkânında. Onu, kendine özgü bir okur kitlesine kavuşturan biyografik romanları olsa da, öyküyle soluklanıyor besbelli.

Bir Varmış Bir Yokmuş, yedi gerçek, altı kurgu öyküden oluşuyor. Ama bütün öyküler birbirine gönderdiği için, hayalle gerçek arasındaki çizgi yer yer kayboluyor. Örneğin "Hayal" öyküsündeki Güllü, "Annabella'nın Öyküsü"ndeki Annabella'dan çok daha gerçekçi duruyor.

Kulin'in gerçek öyküler tarafındaki anlatımına biyografik romanlarındaki üslubu hâkim. Yani akıcı, oturmuş bir dil. Öykülerin başında sayıca çok fazla kişi var, fakat öyküyü boğan bu karakter karmaşası sayfalar ilerledikçe yok oluyor, taşlar yerine oturuyor.

Ayrıca bütün öyküleri okuduğunuzda karakterlerin kimi ortak özellikleri dikkat çekiyor: Birçok dil konuşabiliyorlar, özgürlüklerine düşkünler. Erkek karakterler hep uzun boylu, yakışıklı. Gerçek öykülerde karakterler dönüp dolaşıp İstanbul'a geliyor.

Gerçek öykülerin sonuncusu olan "Ölümün Şerefine Sıkılan Kurşun", Mehmet Faraç'ın *Töre Kıskacında Kadın* (Günizi Yayınları, 2004) kitabından kısaltılarak alınmış. Burada bir sorun yok, ama kurgu öykülerden "Kurban"daki Seher'in sonu kitabın öbür yüzündeki Rabia'nın sonuyla aynı. Öyküler arasında küçük göndermeler olduğunu yazar da belirtiyor, ama Seher'e farklı, daha çarpıcı bir son da yazılabilirdi.

Kurgu öyküler farklı farklı yazılsalar da, genel olarak bir roman bütünlüğündeler. "Hayal"de tanıştırıldığımız Gül, Güllü ve Musta'nın öyküsü farklı ağızlardan tam 184 sayfa sürüyor. Bazen Gül Hanım'ın kedisinin (Kedi), bazen de Halil'in ağzından (Soytarı). Yunus Ufo'nun sırrını öğrenebilmemiz için "Ada'ya Mektuplar"ı beklememiz gerekiyor.

Kulin, ekranlarımızı kaplayan kaynana programlarından insanların hayatını alaşağı eden ekonomik krize, kaderin Güllü'yü sirkte Rosa yapışından kadını ikinci plana atan erkek egemen kültürümüze kadar birçok elle tutulur konuyu öykülerinin odağına yerleştiriyor. Yazarın tüm öykülerinde mutlaka hüzün var.

Başucunuzdan ayırmadığınız, hayattan keyif alamadığınızda sığındığınız kitaplar vardır. Kulin'in *Foto Sabah Resimleri*, benim için öyle bir öykü kitabıydı. Aynı tadı yeni öykülerinde bulamadım. Kulin'in tasvirleri eskisi gibi değil. Kurgu öykülerinden "Hayal"in kişisi Güllü'nün iç sesleri tutarlı değil; Güllü bazen içinden ancak psikolog Gül Hanım'dan duyabileceğimiz cümleler kuruyor .

Sonuçta Kulin'in yeni öyküleri, çekirdek okur kitlesini memnun edecektir ama öykü cephesinde yeni bir şey olduğunu söylemek zor. Anlaşılan o ki, hayat üstümüze üstümüze geldiğinde biz yine *Foto Sabah Resimleri*'ni karıştırmaya devam edeceğiz. *Bir Varmış Bir Yokmuş* masal tadında okunup bitirilebilir ama sadece o kadar, daha fazlasını umut etmeden. □

KAHRAMAN ÇAYIRLI

Ayşe Kulin, *Bir Varmış Bir Yokmuş*
Everest Yayınları, 304 sayfa

Ayakları yere basan kadınlar

ŞEBNEM İŞİGÜZEL'i edebiyat dünyamıza kazandıran, 1993 Yunus Nadi Öykü Ödüllü *Hanene Ay Doğacak*, İletişim Yayınları'nca on üç yıl sonra yeniden yayımlandı. Kitaptaki dokuz öykünün her biri sağlam bir kalemin ürünü olduğunu belli ediyor.

İşigüzel, bu ilk öykü kitabının ardından rotasını daha çok romana ve denemeye çevirdi. Oysa öykülerindeki ustalık yazdığı roman ve denemelerden daha yukarıda. Yazıldıkları günkü heyecanlarından hiçbir değer kaybetmemiş öykülerini okuyunca, "Keşke hep öykü yazsaydı," diye düşünüyor insan.

Hanene Ay Doğacak'taki öykülerin çoğundaki döngüsel anlatım, olay örgüsünü öykü sonunda öyküye başladığı noktaya geri getiriyor. Odağında ensest bir ilişki olan "Bir Öğleden Sonra" adlı öyküde bu durum oldukça açık.

Öykü yazmak ve okumak, öbür edebi türlere göre daha fazla emek gerektirir. Öyküde sınırlı olan edebi alana yerleştireceğiniz her sözcük üzerinde (öbür türlere göre) daha çok durursunuz. Öyküde hem ölçülü, hem ekonomik, hem de etkili olmalısınız. Çünkü öykü okurları, okumaya başladıkları öyküden kolaylıkla vazgeçip başka bir öyküye atlayabilir.

Öyküyü severseniz, akar gider; berrak bir nehir gibidir, sudur öykü. İşigüzel'in öyküleri özellikle. Ölüsevicilik, ensest, erkek eşcinselliği gibi tabu konularda kalemini öylesine ustaca kullanmış ki yazar, öyküleri akıp gidiyor okurken. Yoğun üslubu, sağlam kişileri, yer yer sert cümleleri *Hanene Ay Doğacak'ı* daha okunur kılıyor.

Perdenin öbür tarafına bakarsak, öykü okumanın kolay iş olmadığını, ciddiyet istediğini; her biri titizlikle işlenmiş sözcüklerin, okurun huzuruna çıkmak için birbirleriyle yarıştığını görürüz. Öykülerindeki yalın, etkili cümleleri İşigüzel'i çağdaşlarının arasında farklı bir yere getiriyor. Yaşlı bir eşcinsele hüzünlenirken ya da bir annenin oğluna olan aşkını, morg görevlilerinin kadavralarla ilişkilerini şaşırarak okurken, İşigüzel'in samimi yazma biçimi asla rahatsız etmiyor.

Yazma edimiyle ilgilenen gençler bir dönem şiire yığılmışlardı, oysa şimdi öyküde bir yoğunlaşma söz konusu. Kaliteli öykü dergileri yayımlanıyor, görece az da olsa öykü kitapları basılıyor ama okuyan var mı? Amatör ya da kurumsal öykü dergilerine yayımlanması için öykü gönderenlerin sayısı, öykü dergilerinin satış rakamlarından daha yüksek! Uzun sözün kısası, öykü yazıyoruz ama öykü okumuyoruz. Şebnem İşigüzel'in *Hanene Ay Doğacak*'taki öykülerine öyküye gönül veren her okurun kütüphanesinde yer açması şart.

Sonuç olarak öykü, dikkatinizi, birikiminizi görece daha çok isteyen bir türdür. Romanın, denemenin üzerine kuma gelmek istemez hiçbir zaman, edebiyat evinin nazlı küçük kızıdır. "Sevgili Bayan Arvadak"tan "Suya Yazılan Mektuplar"a; dokuz öykünün en iyisi olan ve kitaba adını veren "Hanene Ay Doğacak"tan "Şehir Beni Terk Etti"ye kadar, İşigüzel'in her öyküsünün değeri bilinmeli, titizlikle okunmalı. □

KAHRAMAN ÇAYIRLI

Şebnem İşigüzel, *Hanene Ay Doğacak*
İletişim Yayınları, 2006, 101 s.

İlginç bir ses

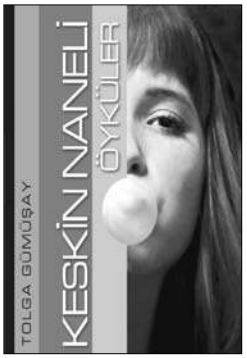
ÖZLEM N. YILMAZ'ın ilk öykü kitabı *Kayıp Yalnızlık Ormanı*, yirmi bir kısa öyküden oluşuyor. Öykülerin ortak bir dağarcığı var: Hayatın devinimini sarsan acılar. Bütün gerçekliği, hatta en önemsiz olanını bile acıların ve toplumsal değerlerin biçimlendirdiği bir dünya.

Doğu'nun kâbusumsu gerçekleri ve görünmez gizli yasaları bu kitapta apaçık ortada. Bir tür bellek kazısıyla art arda gelen, utanç veren, acı veren ve durmadan doğrulansa da hâlâ gizemini koruyan topumsal çemberin içinde devinen ve çıkış yolu arayan çaresiz bireylerin usul usul akan öyküleriyle çizgi dışına taşmayan bir kitap.

Öyküler birbirine göz kırpar gibidir; dilin çoğunlukla hiç değişmeyen ritmi de bu göz kırpışın sonucu olabilir.

Kayıp Yalnızlık Ormanı, insan yaşamındaki çıkmazları, bir dua gibi tek sözcüğü bile değişmeyen, değiştirilemeyen toplumsal kuralları ve kadın olmanın 'vebasını' anlatırken yüksek sesle bağırmıyor, tersine sözdizimini düzene davet ediyor. Ben anlatıcının öne çıkması, öykülerin gerçekliğini ve içtenliğini daha da güçlendiriyor. Özlem N. Yılmaz, ilk kitabıyla ilginç bir ses olduğunu kanıtlıyor. □ İ.Ç.

Özlem N. Yılmaz, *Kayıp Yalnızlık Ormanı*
Everest Yayınları, Eylül 2006, 142 s.

İlkgençlik çağına

TOLGA GÜMÜŞAY *Geleceği Görme Ortaklığı* adlı ilk öykü kitabından bir yıl sonra, ikinci öykü kitabı ile yeniden genç okurların karşısına çıktı. *Keskin Naneli Öyküler* kitabı ile gençlik edebiyatına on yeni öykü kazandıran Tolga Gümüşay, gençlere hiç de yabancı olmadıkları hikâyeler anlatıyor.

İlk aşk, üniversite sınavı heyecanı, aile sorunları, internet maceraları gibi birbirinden farklı, fakat bir o kadar da gençlerin hayatlarında yaşadıkları ya da yaşacakları öğelerle bezeli hikâyeler bunlar. Kitabı okuyan gençler, öykülerde kendi hayatlarından ve iç dünyalarından bir şeyler bulacak ve Tolga Gümüşay'ın anlatmış olduğu öykülerin kahramanları ile yakınlık kuracak.

Yalın anlatımı, gerçekçi üslubu ve yüksek temposu ile *Keskin Naneli Öyküler* özellikle ilköğretim 6, 7 ve 8'inci sınıfta okuyan öğrenciler için okuması keyifli bir kitap olacak. □

A.D.

Tolga Gümüşay, *Keskin Naneli Öyküler*
Günışığı Kitaplığı, Ekim 2006, 112 s.

Yalın dil, sürükleyici kurgu

CEM UÇAN, *Bambaşka Hayatlar* adlı kitabından sonraki ikinci öykü kitabında, gündelik hayatın içindeki boşluğun izini sürüyor. Yazar, herkesin iç dünyasında yaşadığı ve belki de korktuğu boşluk duygusunu, bire bir okurunun gözlerinin önüne seriyor ve adeta yüzleşmeleri için aradan çekiliyor.

Boşluğun İzinde, boşluğa anlam katıp yaşamın anlarına farklı değerler kazandırıyor ya da anlam yüklediğimiz her ânın, ne kadar boş ve anlamsız olabileceğini gösteriyor. Öykülerin kahramanlarının dışardan hiç de fena görünmeyen hayatları, aslında baş etmeleri gereken bu boşluk duygusuyla dolu. Öyküler gerçek ve düş dünyası arasında gidip gelse de, okurun hiç de yabancılaşmayacağı öğelerle dolu. Kahramanların tümü aynen bizim gibi o boşluğun içinde sürükleniyor.

Cem Uçan yalın dili ve sürükleyici kurgusuyla okura keyifli ve kendi iç sorgumuzu yapmamızı sağlayan öyküler sunuyor. □ A.D.

Cem Uçan, *Boşluğun İzinde*
Sel Yayıncılık, Eylül 2006, 109 s.

Kocanızı Afrika Usulü Nasıl Pişirirsiniz

"İKİMİZİN oluşturduğu çifti kurtarmak için azimle yemek pişiriyordum, çünkü o, beni dünyanın en güzel kızlarıyla aldatıyordu. Boynuzlarım, ormanda ağaç dallarına takılmadan geçmemi olanaksızlaştıracak kadar dal budak salmıştı. O dönem boyunca onun sevdiği yemekleri yapıyorum: taze ananaslı yengeç ya da hindistancevizi kremalı langust. Yemekler evi mis gibi kokutuyor ve rakiplerimin içinde yüzdüğü 'des Belle de Nuit' ya da 'Captifs d'été' kokularının yoğunluğunu bastırıyordu."

Aşk acıları çeken, Parisli, katışıksız Siyah bir kadın olan Aissatou'nun başkalarınınkine benzemeyen öyküsü. Bir erkeği nasıl baştan çıkarmalı ve onu nasıl elde tutmalı? Güzel kadın bu konuda gerçekten usta bir aşçı olduğunu kanıtlıyor.

Fransız Akademisi roman ödülüne değer bulunan Calixthe Beyala'dan, acılı yemek tariflerinin süslediği, duygu dolu ve ilginç bir öykü.

Calixthe Beyala, *Kocanızı Afrika Usülü Nasıl Pişirirsiniz*
İstiklal Kitabevi, Eylül 2006, 152 s.

TURGUT ÇEVİKER

Karikatür tarihi üzerine kütüphanelerde süreli yayınları tararken gözüme ilginç haberler takılırdı. Onları okuyarak eğlenirdim. Kültürel haberler de kuşkusuz ilgimi çekiyordu. Özellikle 1930'lardan başlayan Kemalizmin kültürel yapılanması, bugün için bile şaşırtıcı. 1950'lerden başlayarak da Kemalist kültür hareketinin yıkılışına tanık oluyoruz. İster istemez "doğuş"unda olduğu gibi "batış"ında da bu "hadise"ler "ilginç" olarak nitelendirilebilir. İşte bu tür haberleri hep kaydettim.

Bir de "tuhaf", "acayip" sayılabilecek kimi "hadise"ler dikkatimi çekti.

"Eski haber"lerle, adı geçen kişileri üzmek gibi bir niyetimiz yok. Belleksiz bir toplum olduğumuzu söylüyoruz ya hep, işte bu bir "bellek tazeleme" olacak. Hep "vukuat"lı, üzünç "hadise"lere yer vermeyeceğiz. Kültür dünyamız için bugün için bile çok parlak fikirlerin "hadise"lerini sunacağız sizlere ve "yetkili"lere!

Geçmişten çektiğimiz ilk ana haber, –doğrudan– bir sanat-kültür haberi değil. Ancak ilerleyen yıllarda ressam olarak kendini gösterecek olan Şakirpaşazâde Aliye Hanım (1903-1974), sevgilisi Macar piyanist Karl Berger ve eşlikçisi Madam Marnik'in sanat dünyasının bireyleri olması bu haberi seçmemize yol açtı.

İki genç kadın arasında ateşle neticelenen bir hadise oldu!

Vak'ada bir Macar piyanistinin ismi de geçiyor

Hadise kahramanları neler anlatıyor?

Şakir Paşa kerimesi Aliye H.la Herant Ef. kerimesi M. Marnik arasında geçen hadisenin şayanı dikkat tafsilâtı

Evvelki gün [17 Haziran 1929], Üsküdar'da Topaneoğlu caddesinde, emsaline nadir tesadüf edilen bir hadise olmuş ve bir kadın diğer bir kadını tabanca ile cerhetmiştir [yaralamıştır]. Hadisenin bir kahramanı merhum Şakir Paşa'nın küçük kerimesi [kızı] ve İzzet Melih [Devrim] Bey'in baldızı Aliye Hanımdır. Diğer kahramanı da eski Babıâli ricalinden [ileri gelenlerinden] ve o devrin hukuk müşaviri bulunan Herant Efendinin kızı Madam Marnik'dir ki ufak bir tesadüf neticesi, hadisenin kurbanı olmaktan kurtulamamıştır.

Hadisenin Sebebi!

Şişli'de büyük bir skandal şeklinde telakkı edilen ve hayli hararetli dedikoduları mucip olan hadisenin sebebine gelince hakikata çok yakın olduğu iddia edilen bir tahmine göre bir aşk rekabetidir. Kıskançlıktır, bir ruh buhranının, gayri ihtiyari olması çok melhuz [akla gelen] bir aksülamelinden [tepkisinden] ibarettir.

Hadise Nasıl Haber Alındı?

Hadise dün sabah haber alınmış ve akşama doğru Şişli muhitinde şedid [şiddetli] bir dedikodu mahiyetini almıştır. Kısa haber Şişli'de mukim [oturan] Aliye Hanımın Üsküdar'da oturan Madam Marnik'i tabanca ile vurduğu sebebini bir kıskançlık olduğunu bildiriyordu. Bir muharririmiz derhal tahkikata başlamış ve evvelâ hadise mahallinde alâkadarlarla konuşmuş bilâhare Şişli'de Aliye Hanımla konuşmıya muvaffak olarak hadisenin teferruatını tespit etmiştir.

Herant Efendi Ailesi

Herant Ef[endi]. Kısıklı'ya giden cadde üzerindeki bir evde oturuyor. Herant Efendi Avrupa'da tahsil etmiş avdetinde [dönüşünde] Babıâli'ye hukuk müşavirliği muvanliğile intisap etmiş [geçmiş] ve 12 senesi hukuk müşavirliği olarak 24 sene hizmet görmüştür. Hanesi eski Türk evleri manzarasını göstermektedir. Duvarlarında şark [doğu] işi tezyinat [süsleme] ve aile resimleri eski devir, bilhassa Sadrazam Hakkı Paşa'nın el-yazısı[y]la resimleri [hat tabloları] "Men sabere zafere" ve buna benzer dinî yazıları havi [içeren] levhalar vardır. Hadiseden çok müteheyyic [heyecanlanmış] görünen Herant Efendi ile zevcesinin [eşinin] anlattıklarına göre hadisenin şekli şudur:

Hadisenin Şekli

Evvelki gün saat 4 buçuğa doğru kapı çalınmış, Madem Herant kapıyı açmış ve bir mütelâşi [heyecanlı] hanımla karşılaşmıştır. Bu hanım piyanist M[ösyö]. Berger ismindeki Ma-

Aliye Berger Vukuatı

Aliye Berger (solda) ve Vakıt gazatesinin haberi

car san'atkârını aradığını söylemiş ve sür'atle eve girmiştir. Madam, Macar piyanistinin sabahleyin gittiğini söylemişse de misafir aldırış etmemiş ve:

– Onu sakladınız, evi arayacağım demiştir.

Bunu müteakıp bahçe üstündeki odaya gitmiş orada Madam Marnik ile karşılaşmış:

– Berger'i nereye sakladınız? sualini müteakıp bir tabanca çıkararak iki metreden ateş etmiştir. Sol kaburgasında bir sızı duyan Marnik kurşunun delip geçtiği korsajını elile tutarak dışarı fırlamış ve sokağa uğrayarak polis merkezine koşmuştur. Bu esnada annesi feryada başlamış, Aliye Hanımsa elinde tabanca ile kapının eşiğine oturmuş ve beklemiştir.

Bir rivayete göre karakola koşan Marnik vurulduğunu söylememiş ve sadece bir kadının kendilerini tahkir ettiğini söylemiştir.

Bundan sonra polis gelmiş Marnik'in annesinin işareti üzerine tabancasını yere atan Aliye Hanımı beraber merkeze götürmüştür.

Madam Marnik

Kurşunun hafifçe sıyırması ile vahim bir akıbetten kurtulan M[adam]. Marnik 30 yaşlarında bir esmer güzelidir. Evlidir, kocası Borsa'da çalışır, fakat araları iyi değildir, yani dargındırlar, ayrı yaşarlar. Sebebine gelince Herant Efendi bunun bir aile meselesi olduğunu söylemekle iktifa etmektedir.

Piyanist Berger Kimdir?

İki genç kadın arasındaki rakabetin esası tahmin edilen Berger, maruf[tanınmış] ailelere piyano dersi veren bir Macar'dır. Güzel bir piyanist olan Madam Marnik'e son zamanlarda ders vermeye başlamış, galiba bu temas son günlerde samimileşmiş olmalı ki Berger bazı geceler Herant Efendi'nin evinde kalmıya başlamıştır. Hatta hadiseden iki gün evvel Herant Efendi'nın evine gelen piyanist ancak hadiseden birkaç saat evvel gitmiştir.

Sevişiyorlar mı?

Herant Efendi meselenin bir aşk meselesi olmadığını beyan etmekte ve:

– Eğer öyle bir şey olsa ben kızıma ders verdirtir miydim? demektedir.

Gene buradan verilen malûmata göre Marnik ile Aliye Hanım şimdiye kadar hiç tanışmamış bulunmaktadırlar. Piyanist Berger'in Aliye Hanımın da piyano hocası olduğu tahmin edilmektedir.

Aliye H[anım]. Ne Diyor?

Yukarıki malûmat işin bir cephesidir. Muharririmiz bundan sonra Şişli'ye gitmiş, Şakir Paşa apartmanında Aliye Hanımı aramıştır. Fakat buradan Ada'ya taşındıkları söylenmiş, muharririmiz bu defa Aliye Hanımı İzzet Melih Beyin apartmanında bulacağını tahmin ederek oraya gitmiştir. Bu tahmini doğru çıkmıştır. Buradaki mülâkat hayli enteresan olmuştur. Kapıyı İzzet Melih Beyin refikaları [eşi] açmış, hadisenin ehemmiyetsiz olduğunu, kardeşinin biraz rahatsız bulunduğundan konuşamıyacağını söylemiştir.

Bu kısa mükâlemeden [konuşmadan] sonra Aliye Hanım da muharririmizin ricasını is'af etmiş [yerine getirmiş] ve konuşmuştur.

Aliye H[anım].

Aliye H[anım]., sarı kıvırcık saçlı, mavi gözlü, genç bir hanımdır. Telâşlı görünmemekte ve bir "Aksidan!" olarak tavsif ettiği [nitelediği]

Cevat Şakir'den çarpıcı bir Aliye Berger portresi.

vak'ayı şu suretle anlatmaktadır:

– Efendim. Aman bu gazeteler, çok yanlış yazıyorlar! Mühim bir şey yok ki. Madam Marnik'ten piyano dersi alacaktım. Evine gittim. Konuşuyorduk, elim cebimde idi. Kolyelerimle oynuyordum. (Aliye H[anım]. burada boynundaki sarı kolyeleri çıkarmış ve cebine atarak devam etmiştir.) işte böyle efendim, oynuyordum; cebimde de tabanca vardı.

– Tabanca mı efendim?

– Evet. Ben ekseriyetle taşırım. Çünkü yalnız gezerim de efendim. Tenha yerlerde şöforlerden filân korkarım! Neyse efendim. Tabanca cebimde birden patlayıverdi! şaşırdım kaldım. Onlar da fazla telâş ettiler. Mesele yok ki efendim!

– Fakat onlar zatialinizin orada Berger isminde bir piyanisti aradığınızı söylüyorlar?

– Yalan efendim. Bir gazete ağır mecruh [yaralı] demiş, bu da bunun gibi yalan. Şimdi gördük Beyoğlu'nda alış veriş ediyordu! Hadisede hiçbir sebep yok efendim. Şimdi bu hanıma da sorsanız bir şey olmadığını söyler. O vakit hiç te doğru söylememiş.

İşte Şişli'de büyük dedikodular yapan hadisenin tafsilâtı.

Muharririmizin işittiğine göre Aliye Hanıma evvelce bir Mısırlı Prens talip olmuş, fakat reddedilmiştir. Aliye Hanım henüz evlenmemiştir.

(**Sonuç**: Vakıt gazetesinin 18 Haziran 1929 tarihli sayısında birinci sayfadan verilen haber, "Şakirpaşazâde Aliye Hanım vukuatı"nın ana çizgilerini veriyor. Haber, "olay", "dekor" ve "kişiler" olmak üzere sanki bir "piyes"in giriş sayfalarını andırıyor. Olay, daha sonra ***Vakıt*** gazetesinde 11 gün yer almıştır.

Silahlı saldırı, Paşakapısı'ndaki Üsküdar Adliyesi'nde yargılandı. Olayın tarafları sorgulandı ve duruşmalar birbirini izledi. Adli süreci Vakıt gazetesi yakından izleyip okurlarına ulaştırdı.

Vakıt'ın 13 Ekim 1929 tarihli haberinde verilen "netice" şu:

Mahkeme 12 Ekim 1929 tarihli duruşmada mahkeme, Şakirpaşazâde Aliye Hanım'ın –öldürme kastı olmadığı ve bu nedenle saldırıya hedef olan piyanist Madam Marnik'in de davadan vazgeçmesi üzerine– beratına karar verir.

Gazetenin ressam Münif Fehim'in imzasız çizgileri, haberlere yer yer eşlik eder.

İsteyen ol vukuatın bütününü, Vakıt sayfalarından okuyabilir.) □

Türkiye Cumhuriyeti, 1928'de Latin alfabesine geçti. Vakıt'ın haberi 1929 tarihli. Gazetelerin tümüyle "yeni Türkçe" yayımlandığı günler... Gazetenin adı, "Vakıt" biçiminde yazılıyor; ***Cumhuriyet*** de "Cümhüriyet" diye. Yani dil yolun başında, bu nedenle haberde dil ve anlatım sorunları var. Birçok sözcük yanlış yazılmış; yine birçok Osmanlıca sözcükte şapka (^) gerekli-gereksiz kullanılmış. Aynı anlama gelen biri eski ("mukim", "kerime") öbürü yeni ("oturan", "kız") sözcük aynı cümle içinde kullanılmış.

Amacımız haber incelemesi değil, ama eski haberlerin üzerinde yapılacak küçük bir gezinti, birçok bakımdan ilginç olacaktır:

• Haberde kadınların isimleri açık açık veriliyor. Demek ki, basın kadın-erkek ilişkileri ve/ya cinsellik gibi konulara ilişkin haberlerde, olay kişilerini, isimlerinin –henüz– baş harflerine indirgememiş.

• Muharrir, Aliye Hanım'ı, Herant Efendi'nin evinde bir "misafir" olarak tanımlıyor; oysa, Aliye Hanım, silahlı bir "saldırgan" habere göre! Basın henüz "saf". Yoksa basının tanınmış, toplumda ağırlığı olan Şakir Paşa ailesine olan saygısından mı kaynaklanıyor? Bugün açısından bakıldığında "paparazzi"ler için biçilmiş bir "hadise"!

• "Hat" tablolarına "elyazısı tablo" denmesi çok ilginç bir seçim! Kemalist kültür hareketi sonunda, duvarların bin yıllık ritüelleri, "Bu da geçer yahu" gibi hatlar, evlerin alnındaki "Bismillah"lı hatlar indirildi.

• Haber, bugünün çok "popüler" olan bir konusunda 1920'ler, 1930'lar –haberciliği için– tipik bir örnek olarak karşımıza çıkıyor:

Olay, "müslim" ve "gayrimüslim" iki aile arasında geçiyor. Bir Türk ile bir Ermeni aile karşı karşıya geliyor.

Haberde "Ermeni" sözcüğü geçmiyor. Bugün bu içerikte bir haber için bu tutum geçerli olamaz.

Bu tutumun hangi yıllarda terk edildiğini bile bilmemiz gerekiyor! Ancak haberin bir yerinde "ırk"a ilişkin bir tanımlama var:

Herant Efendi'nin evinde kuşkusuz Ermeni cemaatinin –dini ve toplumsal, kültürel– özelliklerini yansıtan unsurlar da vardır; olmaması olanaksızdır. Muharrir, Ermeni bir aileyi tanımlarken "Türk hanesi"ne uygun olan ile olmayan gibi bir kavramı kafasında taşıyor. Haber, 1920'ler –ve hatta 1930'lar– için birçok bakımdan verimli bir kültürel metin olarak görünüyor.

kısa kısa eski sanat haberleri

☐ "Servetifünun yerine çıkan Uyanış genç bir edebî zümrenin iltihakile 1 ağustosta yeni şekilde çıkıyor" (Vakit, 31.7.1929).

V'al'a Nureddin

☐ Vâ-Nû (Vâlâ Nureddin), Akşam gazetesinde üçüncü sayfanın birinci sütununda ip gibi ince köşesinde "Akşamdan Akşama" başlığı altında her gün yazıyor. Gazetede hikâye ve roman çevirileri, kimi kez aynı türde kendi çalışmalarını da yayımlıyor. Akşam'da ilerleyen tarihlerde, kızı Meral Karamağralı'yla birlikte, iki imzalı roman romanlar bile yayımlayacaklar.

Vâ-Nû, 1936'da yeni bir sayfa açıyor yazarlık yaşamında. "Zabıta nuvel"lerine başlıyor. Kimi kez "nakleden", kimi kez "yazan" olarak bir tam sayfa, resimlemeli polisiye hikâyeler. Onun ünlü "Yılmaz Ali" tiplemesi, bu sürecin ürünü. Daha sonra kitap olarak da yayımlanacak olan Yılmaz Ali, Faruk Kenç tarafından filme de alınmıştı (1941).

E. Ekrem Talu

☐ Anons: "Ercüment Ekrem Talu Akşam tahrir ailesi arasında." (11.3.1937, s. 1) Ercüment Ekrem, T.C. Neşriyat Müdürü olarak başkentte görevlidir; yazmaktan kopmaz: "Ankara Mektupları" başlığı altında Ankara ve daha çok da İstanbul'u anlatır. Geçen yıl Hece Yayınları, Talu'nun anılarını Geçmiş Zaman Olur ki başlığı altında yayımlamıştı. Talu'nun çok uzun yıllar içinde yazdığı anısal metinleri derleyen Alâattin Karaca'nın, kitabın yeni basımı için 1937'den başlayarak Akşam'a bakması gerekecek.

☐ Uğur Dündar, Baba Bush'la Beyaz Saray'da röportaj yaptığı yıl kıyameti koparmıştı: Bir Türk gazetecisi ilk kez bir ABD Başkanıyla röportaj yaptı diye. Oysa daha önce yapılmışı varmış. Akşam gazetesinin anonsuna bakar mısınız: "Akşam muharriri Beyazevde Mister Rooseveltle görüştü" (8 Ocak 1938, s. 8)

☐ Refik Halid Karay, Kurtuluş Savaşı karşıtı olmaktan dolayı 150'likler listesine girmişti. Sürgün yıllarını Lübnan'da geçiren Karay, Atatürk'ün çıkardığı afla yurda döndü. Karay, yeniden Akşam sayfalarına düşüyor: "Ayşe Gül – Hatay'ın güzelliklerini, şiirini çok canlı tasvir eden bir yazı" (24.7.1939, s. 5). Yazarın Bir İçim Su adlı romanından bir parça. İkinci yazısı ise şu: "Çocukluğumun denizleri" (7.8.1939, s. 5)

Refik Halid Karay

☐ Hikmet Feridun Es'in yankı uyandıran röportaj dizisi: "Bizde Edebiyat Akademisi'ne lüzum var mıdır? Yok mudur - Edebiyat Akademisi yaparsak buraya kimler girebilir?" (Akşam, 3.2.1939, s. 7-28.2.1939, s. 7) Röportaj tam 25 gün sürüyor, dönemin en önemli bütün "edip"leri konuşuyor.

☐ "Şişli Ermeni Mezarlığı'nda gömülü olan Osmanlı tiyatrosunun kuruculararından Mınakyan'ın (1836-1920) mezarlığı yaptırılıyor ve başına bir kitabe dikiliyor. Çok gecikmiş bir vefa (Akşam, 7.6.1956, s. 3).

Selahattin Pınar

☐ "'İçki Düşmanları' Kongresi dolayısıyle içki sevenler ne diyor – [Ahmet Rasim'in torunu, müzisyen ve mizah yazarı – Osman Nihad [Akın] beş ton rakı içmiş" (Akşam, 15.9.1956). Selâhattin Pınar ise şöyle diyor: "Ben 15 ton ile yaşlıların rekorunu kırdım" (Akşam, 16.9.1956, s. 1, 7)

☐ Osman Nihad Akın, göbek adı olan "Abdülbaki"yi, mahkeme kararıyla "Osman" olarak değiştirdi (Akşam, 21.12.1956, s. 3).

☐ Melih Cevdet Anday'ın, takma isimler kullandığı bilinir; ancak bunu özellikle mizah dergilerinde (Aydede, Dolmuş) yapmıştır. Akşam'da, Hıfzı Topuz'un neşriyat müdürlüğü yaptığı dönem, gündeşlerine olduğu denli basın hayatında da farklılıklar yaratmıştır. Akşam'ın "yeni edebiyat"a verdiği önem, bu doğrultuda düzenlenen sanat sayfası, Ferruh Doğan'ın "Asrileşen Köy" başlıklı karikatür dizisi ilk akla gelen örneklerdir.

Melih Cevdet Anday

Melih Cevdet Anday, işte bu Akşam'da "Murat Tek" imzasıyla hikâyeler yayımlar. Murat Tek imzalı "Akşam'ın büyük hikâyesi – Perili Ev" 16.5.1957(, s. 6) tarihinde yayınlanmaya başlıyor. Melih Cevdet Anday'ın, uzun yıllar kitaplaştırmadığı iki romanını olan Yağmurlu Sokaklar (Simavi Yay., 1991) ile Birbirimizi Anlamalıyız'ın (Simavi Yay., 1992) "Perili Ev"le bir ilişkisi var mı bilmiyorum.

Bir öğrenci yılda kaç kitap okur?

Şimdiki Milli Eğitim Bakanlığı'nın öğrencilere kitap okutma konusunda öncekilere göre epeyce girişimci olduğu söylenebilir. Gene de masa başında proje üretmekte yaratıcı olan Bakanlık, uygulama aşamasına ilgisiz. Belki kitap okumayı teşvik etmek için proje üretmek de olumlu, ama anababalar bir bakanlığın kamuoyunun gündemine getirdiği projelerin nasıl uygulanacağı düşünmesini bekliyor.

Bu arada her öğrencinin 4. sınıftan lise son sınıfa dek her yıl en az 10, toplam 90 kitap okuyup okumadığını izleyecek olan öğretmenlerin işi de kolay olmayacak.

Sonunda gerçek şu: bir öğretim döneminde her ay bir kitap okumak zorunda olan öğrencinin okuduğu kitabı her gün eline bir kez almasını gerekecek. Öğrencilerin yüzde 95'inin okuma alışkanlığı olmadığı düşünülürse, parlak ama uygulanmayacağı şimdiden bilinen bir karar daha çöpe atılabilir.

Belki "100 Temel Eser" uygulamasının başarısı, bu yeni uygulamanın başarısı için kesin bir ölçüt olabilir. Bilindiği kadarıyla "100 Temel Eser" okuma kampanyasından olumlu sonuç alabilmiş okul bilinmiyor.

AB'nin 20 kat gerisinden, kütüphane bildirimi

En kötü sicil AKP hükümetinde

Yapılan araştırmalara göre, Avrupa'da ortalama 7500 kişiye bir halk kütüphanesi düşerken, toplam 1400 halk kütüphanesi olan Türkiye'de 50.000 kişiye bir kütüphane düşüyor.

AB'de bir halk kütüphanesinde ortalama 17.000 kitap, Türkiye'deyse 6000 kitap bulunuyor.

AB'de halk kütüphaneleri için kişi başına yılda ortalama 15 avro, Türkiye'de ise 0,5 avro harcama yapılıyor.

AB'de bir kütüphaneci 6000 kişiye hizmet verirken, Türkiye'de 260.000 kişiye hizmet veriyor.

AB'de nüfusun yüzde 25'i halk kütüphanelerine üye, Türkiye'de bu oran yüzde 1.

AB'de halk kütüphanesinde çalışan bir kütüphanecinin ücreti ortalama 2000 avro, Türkiye'de 475 avro.

1989'dan sonraki kütüphanelere kitap alımında sicili en kötü hükümet de şimdiki AKP hükümeti. Kütüphanelere 2004'te 71.021 kitap alınmış. Bir kütüphaneye, ortalama yılda 51, ayda 4 kitap.

Bir Türk kaç kitaba bedel

Yapılan araştırmalara göre, bir Japon yılda 25, İsveçli 10, Fransız 7 kitap okuyor. Türkiye'de ise 6 kişiye bir kitap düşüyor. Kitap okuma alışkanlığının henüz istenen düzeyde olmadığı Türkiye'de, bu alışkanlığın özellikle çocuklara kazandırılmasında ailelere önemli görevler düştüğü belirtiliyor.

Özgürlükte önümüzde 83 arkamızda 75 ülke var

Dünya Ülkeleri Özgürlük Endeksi'ne göre, Türkiye 100 üzerinden 58,82 puan alarak 84'üncü sırada bulunuyor. Ükelerin ekonomik, bireysel haklar, özgürlükler, gayrisafi milli hasıla, ekonomik eşitlik gibi konular göz önüne alınarak hazırlanan listeye göre, dünyanın en özgür ülkesi Estonya olurken, bu ülkeyi İrlanda, Kanada, İsviçre ve İzlanda izledi.

Dünya Ülkeleri Özgürlük Endeksi'ne göre en özgür 10 ülke sırayla şunlar: Estonya, İrlanda, Kanada, İsviçre, İzlanda, Bahamalar, İngiltere, ABD, Kıbrıs Rum Kesimi, Yeni Zelanda.

Özgürlükten en uzak 5 ülke de sona doğru şöyle sıralanıyor: Laos, Myanmar, Küba, Libya, Kuzey Kore.

Bu arada Türkiye, basın özgürlüğü alanında Tanzanya, Liberya, Senegal ve Uganda'nın bile gerisinde, 167 ülke arasında 98'inci.

ÇAĞRI

Sinem Yazıcıoğlu, Filiz Kaynak, Murat Günaydın, Arzu Arslan. Öykü çevirileri için *AdamÖykü*'de zaman zaman birlikte olduğumuz günlerden sonra, bir konuyu danışmak için size ulaşmaya çalışıyorum.

Semih Gümüş, 212 243 49 07
semih@notoskitap.com

Darwin, Yeniden...

ABD'de özellikle Kansas eyaletinde evrim kuramının okul kitaplarından çıkarılmasına karar verilmesiyle alevlenen Darwin tartışması edebiyatta da kendini gösterdi. 2006 yılı evrim kuramını konu alan kitapların yılı oldu. Bu kitaplar arasında orta yolcu kabul edilen Steve Jones'un kitabı ***Almost Like a Whale***; konuyu kitaplarında tartışmaya açan, keskin ama karşı fikirde olanların bile hayranlık duyduğu bir üslupla düşüncelerini yazan Crispin Tickell'in ***The God Delusion***; Quammen'in ***The Reluctant Mister Darwin***'i, Shermer'in ***Why Darwin Matters: The Case Against Intelligent Design*** ve Brockman'ın ***Intelligent Thought*** kitapları yer alıyor. ***İncil***'e karşı Darwin tartışmasının özellikle devlet okullarında daha önce mümkün olmayan müfredat değişikliklerinin eyalet kanunları düzenlenerek yapılabilmesiyle alevlenmesi bekleniyor.

Atwood'dan Moral Disorder

Margaret Atwood'un 2006 Eylülü'nde okurlarla buluşan ***Moral Disorder*** adlı öykü kitabı, 1930'lardan günümüze gelen yaşam öyküleri ve bu öykülerin gelgitleriyle örülmüş bir kitap. Komik, lirik, trajik, şok edici öykülerin büyük kentlerden ormanlara uzanan ortamında, Kanadalı bir ailenin altmış yılı tartışılıyor. Atwood, savaş sonrası Toronto'sundan günümüze kadar gelen bu süreçte büyük bir bütünü tamamlayan parçalarla novel-in-stories 'öykülerden oluşmuş bir roman' yazmış. Kitabın ilk öyküsü yaşlı bir evli çift olan Tig ve Nell'i tanıştırıyor bize. Zaman günümüze kurgulanmış. Sonra geçmişe, kahramanların elinden kaçan anılara taşınıyor okur. Gene Atwood kurgusu, gene zor, büyüleyici.

Fotoğrafta Millerntor tribünleri. Orada, Tanıl Bora'nın deyişiyle, "bağımsız, neşeli hayat ve coşkulu destek dillere destandır."

Burası St. Pauli

Küçük dev kulübün öyküsü

St. Pauli sıradan bir Hamburg semti olmadığı için, futbol takımı da sıradışılığıyla bilinir.

Cinselliğin sokağa döküldüğü, alınıp satıldığı bir liman semti olan St. Pauli, Almanya'nın ikinci büyük şehri Hamburg'dan artık daha çok tanınıyor. Bu semtin bir özelliği de yüzü aşkın etnik grubun bir arada yaşamayı başarması. FC Sankt Pauli de bu uyumun başlıca yaratıcılarından.

FC St. Pauli Bundesliga'da yedi sezon oynadıktan sonra olanakları yetmediği için aşağı kaydı. Şimdi üçüncü ligde. Ama Almanya'da en çok taraftara FC St. Pauli'nin sahip olduğu söyleniyor. Parasızlıktan neredeyse yok olacakken taraftarlarının duruma el koymasıyla üçüncü ligde tutunmayı başardı. Ne ki, onların Bundesliga ümidi tükenmez.

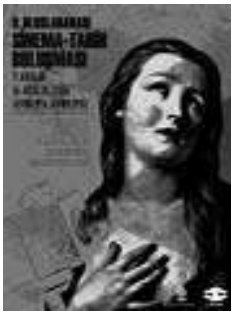
Futbol dünyasının bu en sempatik kulübü geçenlerde bir de "alternatif dünya kupası" düzenledi. Şampiyonaya ekonomik, politik ve teknik nedenlerle FIFA' ya üye olamayan beş ülke katıldı: Cebelitarık, Zanzibar, Grönland, Tibet ve KKTC.

Hayat kadınlığı gibi en zor işin en ünlü semtlerinden olan St. Pauli dünyada yalnız kalan bütün azınlıklara kucak açarken kesin mi kesin bir Nazizm karşıtı birikim de taşıyor. Partiler uyurken FC St. Pauli taraftarları ikide bir sokak gösterileri yapıyor.

Kulüp Başkanı Corny Litmann aynı zamanda "Almanya'nın ilk açık eşcinsel kulüp başkanı" olmakla övünüyormuş. Litmann ve yönetimi kulübü kurtarmak için St. Pauli ruhuna uygun kampanyalar başlatmış. "Retter" ("Kurtarıcı") yazılı tişörtlerin satışından ciddi bir gelir sağlanmış. Sonra "hayat boyu kombine kart" uygulaması gelmiş.

Hırvatistan Milli Takımı'nda da oynayan Ivan Klasnic, sekiz yıl oynadığı St. Pauli için, "St. Pauli özel bir kulüptür," diyor. "Taraftarlara bir bakın, yeter: İşsizden banka müdürüne, herkes yan yana. Millerntor'da ilişkiler aile gibidir. 2001'de Bremen'e geldiğimde, St. Pauli'yi gözlerimde yaşlarla terk etmiştim. Bir gün geri döner miyim, bilmem. St. Pauli'nin bir sonraki sene hangi ligde olacağını hiçbir zaman bilemezsiniz ki! Fakat kararım karar; yeter ki bir derece olasılığı olsun, bu kulüp için yeniden oynayacağım. Çünkü St. Pauli mitosu bir türlü beni de bırakmıyor."

Avrupa kendini anlatıyor

Tarih sinemayla buluşuyor

TÜRSAK Vakfı tarafından bu yıl sekizincisi düzenlenen İstanbul Uluslararası Sinema Tarih Buluşması "Avrupa Avrupa" ana temasıyla, Avrupa'yı "kendi sinemasına" anlattırıyor. 9-20 Aralık'ta gerçekleşecek olan ve yetmiş filmin gösterileceği film festivalindeki bölüm başlıkları ise şunlar: "Avrupa Avrupa", "Osmanlı'dan Günümüze Yansıyanlar", "Bir Ülke Sineması Polonya", "Fransız Klasikleri", "Hangi Avrupa?", "Ustaya Saygı: Andrzej Wajda"," ARTE'nin Avrupa'sı", "Avrupa Kültürü'nün Dışında", "Avrupa Medeniyetlerinde Osmanlı Kültürü", "Kadans ve Avrupa'daki Osmanlılar". Film gösterimleri Atlas ve Alkazar sinemalarıyla Fransız Kültür Merkezi'nde yapılacak. TÜRSAK: 0212 244 52 51

Akbank'tan kısa filmler

Geçtigimiz yıl programına, "Festival Kısaları", "Uluslararası", "Kısadan Uzuna", "Belgesel Sinema", "Canlandırma Kısaları" ve "Özel Gösterim" bölümlerini ekleyerek genişleyen Akbank Kısa Film Festivali, bu yıl 9-19 Aralık günlerinde üçüncü kez gerçekleşecek. Festival, kısa film alanında bir platform oluşturma hedefiyle kısa filmciler ve festival takipçileri için seçkin bir sanat ortamı oluşturma çabasını sürdürüyor. Festival kapsamında düzenlenen kurmaca ve belgesel kategorilerindeki kısa film yarışmasına katılan filmler, bu yıl da "Festival Kısaları" bölümünü oluşturacak. Bu yarışmanın sonunda seçilecek filmlerin yönetmenleri Akbank Sanat tarafından, en iyi kurmaca ödülü dalında 5000 YTL, en iyi belgesel ödülü dalında 5000 YTL ile ödüllendirilecek. Aksanat: 0212 252 35 00-01

Kocanızı nasıl pişirirsiniz?

Aysa Prodüksiyon'un bu sezon ikinci yapımı, Debbie Issıt'in yazdığı *Kocasını Pişiren Kadın* adlı oyun, 29 Kasım'da Kenter Tiyatrosu'nda yapılan prömiyerle izleyiciyle buluştu. Oyun, öykü severlerin *Hayat Bir Kere*, *Öbür Dünya Bilgisi*, *Kayıpkent Üçlemesi*, *Buğue*vi, *Arızalı Kalpler* ve *Tanrı Kimseyi Duymuyor* öykü kitaplarıyla tanıdığı Özen Yula'nın rejisiyle sahneye taşınıyor. Kenneth rolünde Erdem Akakçe, Hilary rolünde Devrim Yakut ve Laura rolünde Şenay Gürler yer alıyor. Hilary, 19 yıllık evlilikten sonra genç ve güzel Laura uğruna Kenneth tarafından terk edilir. Ancak bu yaptığı Kenneth'ın yanına kalmayacaktır. Hilary ondan öcünü almak için güzel bir süpriz hazırlamıştır. Üç kişi arasında yaşananların güldürü biçiminde anlatıldığı oyunun dekor tasarımı Barış Dinçel'e, kostüm tasarımı Serdar Başbuğ'a ait.

Özen Yula

Hayatın Yansıması

İstanbul Modern, dünyanın en önemli fotoğraf sanatçılarından biri olan André Kertesz'in (1894-1985) kariyerinin farklı dönemlerindeki çalışmalarından bir araya getirilmiş "Hayatın Yansıması" adlı sergiye ev sahipliği yapıyor. Foto muhabirliğinin öncülerinden biri olmasının yanı sıra, Dada akımının etkisiyle gerçekleştirdiği deneysel çalışmaları ile de Kertesz, 20. yüzyılın en etkili ve en verimli fotoğrafçılarından biri olarak kabul ediliyor. 1981 yılında "Mayors Award of Honor for Arts and Culture" ödülüne layık görülen André Kertesz'in 53 adet renkli fotoğraftan oluşan "Penceremden" adlı kitabı da yayımlandı.

Sergi 4 Şubat'a kadar açık.

İstanbul Modern: 0212 334 73 00

Aslı ve replikası

Leonardo: Evrensel deha

Leonardo şaşırtıcı buluşları ve yaratıcılığıyla büyük ilgi çekiyor

Rahmi M. Koç Müzesi, Leonardo Da Vinci'nin mühendislik harikası kabul edilen, orijinal çizimlerinden inşa edilmiş makinelerin replikalarını barındıran uluslararası üne sahip "Leonardo: Evrensel Deha" sergisine 31 Aralık 2006 tarihine kadar ev sahipliği yapacak. Beş bölümden oluşan sergi, Leonardo Da Vinci'nin 1478-1513 yılları arasında tasarladığı ve kendisinin özgün çizimlerini derinlemesine çalışmış, konularında uzmanlaşmış tarihçiler ve mühendisler tarafından inşa edilmiş benzersiz kırk adet işlevsel, çoğu gerçek boyutlarda replikayı içeriyor. Sergi pazatesi dışında her gün ziyaret edilebilir.
Rahmi Koç Müz.: 0212 369 66 00

Şehre Blues geliyor

İstanbul'dan Adana'ya blues rüzgârı

9 Kasım'da başlayan ve 20 Aralık tarihine kadar devam edecek olan "Efes Blues Festivali" 17'inci kez blues severler ile buluşuyor. Festival Türkiye ve Kıbrıs genelinde 19 farklı şehirde 22 konserle blues rüzgârı estirecek.

Organizasyonunu Pozitif'in yaptığı festivalin Türkiye ve Kıbrıs konserlerinin bu seneki yıldızlarından biri, çok sayıda Grammy adaylığı bulunan akordeon ustası Buckwheat Zydeco. Bir yıl boyunca bu festivali bekleyen blues severleri selamlayacak öteki bir önemli ad ise blues'un değişik türleriyle tarzını sürekli yenileyen, The

BB King "Lucille" ödülü sahibi Larry Garner & Band. Festivalin son konuğu, benzersiz tekniği, stili ve yeteneğiyle Amerikan modern blues tarihinin önemli figürlerinden biri olan Micheal Powers olacak. 1-20 Aralık günlerinde İstanbul'da başlayıp Edirne, Çanakkale, İzmir, Kıbrıs, Denizli, Antalya, Gaziantep, Mersin ve Adana'da sürecek festivalin biletleri biletix'te satışta.

www.efeskeyfi.com

Genç virtüözler

18. Enka Kültür ve Sanat Kış Etkinlikleri kapsamında sanat severleri 19 Aralık akşamı Enka Oditoryumu'nda farklı bir konser bekliyor.

Günümüzün en ünlü kemancılarından Vladimir Spivakov'un kurduğu ve kendi adını taşıyan vakfın, genç yaşlarına karşın bugüne kadar sayısız konserler vermiş, festivallere katılmış ve önemli yarışmalarda ödüller kazanmış öğrencilerinden oluşan Genç Moskova Virtüözleri klasik müzik tarihinin farklı dönemlerine uzanan programlarıyla akıcı ve zengin bir program sunacaklar.

İleride yıldız olacakları kesin, bu parlak gençler izleyiciye Camile Saint-Saens, Çaykovski, Brahms, Lizst, Paganini ve Fazıl Say gibi bestecilerin eserlerinden oluşan bir konser verecekler.

Enka Kül-San: 0212 276 22 14

Rembrandt desenleri: Resmin temeli

Rotterdam'daki Boijmans Van Beuningen Müzesi'nin duvarlarında Rembrandt'ın dünyaca ünlü üç yağlıboya tablosu dışında müze koleksiyonundaki Rembrandt desen ve baskılarının yeterince tanındığı söylenemez. Bu nedenle, Rotterdam'daki ikinci büyük Rembrandt kolleksiyonunun sahibi Boijmans Van Beuningen Müzesi'nden sonra İstanbul'da Pera Müzesi'nde, Rembrandt desenlerinin çevresindeki sanatçılardan yapılmış bir seçkiyle birlikte yeniden gün ışığına çıkıyor. Bunun, Rembrandt'ın doğumunun 400. yılına rastlaması da sergiye ayrı bir anlam katıyor. "Rembrandt ve Çevresi/Desenler" sergisinde Avrupa resminin en büyük ustalarından biri, öğrencileri ve izleyicileriyle birlikte bizi resmin temel biçimine, desenlerin dünyasına götürüyor. Pera: 0212 334 99 00

Venedik'ten İstanbul'a

İstanbul Modern Sanat Müzesi, ikinci uluslararası sergisi "Venedik-İstanbul" ile 51. Uluslararası Venedik Bienali'nden bir seçkiyi, Türk Telekom'un sponsorluğuyla, İstanbul'a getirdi. Böylece sanat dünyasının değerlerinin belirlemede önemli rol oynayan Venedik Bienali, 110 yıllık tarihinde ilk kez ülkemize taşındı.

Farklı ülkelerden 20 sanatçı ve grubun yer aldığı "Venedik-İstanbul" sergisi, çağdaş kadının sorunlarından zorunlu göçe, kentleşmeden tüketim toplumuna, politik kararlara başkaldırıdan cinsel kimlik baskılarına karşı direnişe dek çok çeşitli temaları irdeleyen, son derece ilgi çekici ve etkileyici çağdaş yapıtları İstanbul'da görebilme olanağı sağlıyor. 28 Ocak 2007 tarihine kadar devam edecek sergi pazartesi dışında her gün ziyaret edilebilir.

Sandıklarda saklı saray yaşamı

Dolmabahçe Sarayı'nın açılışının 150. yıldönümü dolayısı ile TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı tarafından düzenlenen, sarayda kullanılan eski tekstil ürünlerinin sergilendiği "Sandıklarda Saklı Saray Yaşamı" adlı sergide Milli saraylar Tekstil Koleksiyonu'nda yer alan seçkin örnekler görülebilir. Sergi ile saraydaki gündelik hayatın vazgeçilmez araçları ve döneme şahitlik eden bohçalar, mahramalar, seccadeler, entariler ziyaretçilerle buluşuyor. Sergi Dolmabahçe Sarayı Sanat Galerisi'nde 15 Aralık 2006 tarihine kadar açık kalacak. Tel: 0212 236 90 00

Panoramik Bir Rüya: Paris

Fotoğraf ve reklamcılık dünyasının yakından tanıdığı ve dünyada hızla yayılan 'panoramik fotoğrafçılığın' Türkiye'deki öncüleri arasında yer alan Tamer Hartevioğlu'nun yeni sergisi, "Panoramik Bir Rüya: Paris", 5 Aralık 2006–13 Ocak 2007 tarihlerinde İstanbul Fransız Kültür Merkezi'nde sanatseverlerle buluşacak. Birçok ulusal ve uluslararası ödüle sahip Tamer Hartevioğlu, yeni sergisinde çok farklı biçimde, özel ekipman ve tekniklerle çektiği 360 derecelik panoramik fotoğraflarıyla ziyaretçileri Paris'te büyülü bir yolculuğa çıkarıyor. Boyutları kimi zaman 3 metreye yaklaşan dev fotoğrafları daha da özel kılmak amacıyla baskıda kağıt yerine tuval kullanan sanatçının sergisi Pazar hariç her gün saat 20:00'a kadar gezilebilir. Tel: (0212) 334 87 40

Çağlar Arasında Yolculuk

19. yüzyıl sonlarında Osman Hamdi Bey tarafından Müze-i Hümayun olarak kurulan ve 13 Haziran 1891'de ziyarete açılan İstanbul Arkeoloji Müzeleri, "İlk Türk Müzesi" olma önemini taşır. Gülhane Parkı girişinin sağından Topkapı Sarayı Müzesi'ne çıkan Osman Hamdi Bey Yokuşu üstündeki İstanbul Arkeoloji Müzeleri, üç ayrı müzeden oluşuyor ve bir milyonu aşkın eseri barındırıyor.

Birçok eser de, bu üç müzenin çevirdiği bahçede açık havada sergileniyor. Ne ki çoğunda hangi döneme ait oldukları ya da tanıtıcı bir bilgi bulunmuyor. Arkeoloji müzesinin en çekici yanlarından biri de bahçedeki eski eserlerin ortasında bulunan ve yıl boyunca açık tutulan kafesi.

Eski Şark Eserleri Müzesi

Bu müzede Anadolu, Mezopotamya, Mısır ve İslamiyet öncesi Arap yarımadası eserleri sergileniyor. Kadeş Antlaşması ve Hamurabi Kanunları müzenin en önemli eserleri arasında. Ayrıca 75.000 çivi yazılı belgenin korunduğu "Tablet Arşivi" bulunuyor.

Arkeoloji Müzesi

Ana Bina (Eski Bina). Neoklasik bir yapı olan binanın cephesi, mimarı Alexandre Vallaury tarafından, İskender Lahti ve Ağlayan Kadınlar Lahti'nden esinlenerek yapılmış. Ziyaretçileri girişte kötülüklere karşı koruyucu, yenilmez güç ve dayanıklılık simgesi Tanrı Bes'in heybetli heykeli karşılıyor. İki katlı binanın alt katında, arkaik dönemden Bizans dönemine kadarki heykel sanatı gelişiminin görülebilir. Burada İskender, Ağlayan Kadınlar, Satrap, Lykia, Tabnit Lahti gibi, Sayda kral mezarlarında bulunan ünlü lahidlerin sergilendiği, Sidon Kral Nekropolü bölümü bulunuyor.

Üst katta çanak çömlekler, pişmiş toprak heykelcikler, Hazine Bölümü, Gayri İslami ve İslami Sikke Kabineleri ile 70.000 civarında kitabın bulunduğu kütüphane yer alıyor.

Ek Bina (Yeni Bina). Binanın 1. katında "Çağlarboyu İstanbul", 2. katında "Çağlarboyu Anadolu ve Troia" ile en üst katta "Anadolu'nun Çevre Kültürleri; Kıbrıs, Suriye-Filistin" sergileme salonları bulunuyor. Giriş kattaki Çocuk Müzesi ile mimari eserler sergisinin zengin olduğu söylenemez.

Çinili Köşk Müzesi

Fatih Sultan Mehmet'in 1472'de yaptırdığı köşk, en eski Osmanlı sivil mimarlık örneklerinden. Girişte 14 sütunlu mermer bir revak var. Giriş eyvanı, olağanüstü mozaik çinilerle süslü. Ayrıca İznik, Kütahya ve Selçuklu çini ve seramikleri sergileniyor.

Ziyaret gün ve saatleri: Pazartesi dışında, 09.30-17.00 arasında.
Ücret: Tam 5 YTL. Öğrenci ve 65 yaş üstü ücretsiz.
Telefon: 0212 520 77 40-41

Orhan Kemal Müzesi

Orhan Kemal Müzesi Ekim 2000'de ailesi tarafından kuruldu. Orhan Kemal'in küçük oğlu Işık Öğütçü'nün yöneticiliğini yaptığı müzede Orhan Kemal'in çocukluğundan son dönemlerine kadar birçok fotoğrafıyla kitabının ilk basımlarının arşivi bulunuyor. Ara Güler'in koleksiyonundan ziyaretçilere sunulan fotoğraflarda Orhan Kemal'in yaşamının izleri sürülebilir. Müzenin en ilgi çekici yanı, Orhan Kemal'in eşyalarından oluşan oda.

Odada Orhan Kemal'in yatağı, çalışma masası ve giysileri yer alıyor. Yatağının üstündeyse ünlü yazarın öldüğü gün, Bulgaristan'daki doktorlar tarafından yüzünün kalıbı alınarak yapılmış mask bulunuyor. Müzenin bulunduğu binanın alt katında Orhan Kemal kitaplarının satış yeri ile İkbal Kahvesi var. İkbal Kahvesi adını Kemal'in Cağaloğlu'nda sıkça gittiği aynı adlı kahveden alıyor.

Cihangir'in en işlek caddesinde bulunmasına karşın ilginin oldukça az olduğu müzeye giriş ücretsiz.

Ziyaret gün ve saatleri: Pazar dışında, 10.00-20.00 arasında.
Adres: Akarsu Caddesi, No:32, Cihangir, Taksim İstanbul
Telefon: 0212 292 12 13
İnternet adresi:
www.orhankemal.org

Ad .....

Soyad .....

Adres .....

.....

Semt ..... İlçe ..... Şehir .....

Posta kodu .....

Telefon ..... E-posta .....

Abonelik tercihi ❑ 1 yıllık (altı sayı) abonelik 45 YTL ❑ 2 yıllık (on iki sayı) abonelik 80 YTL

Ödeme tercihi

❑ Havale/EFT
Garanti Bankası
068-6612006 numaralı hesaba
abonelik ücretini yatırabilirsiniz.

❑ Posta Çeki
5287565 numaralı hesaba
abonelik ücretini yatırabilirsiniz.

Bu formun aslını ya da örneğini doldurup 0212 243 47 09 numaralı faksa gönderiniz.

NOTOS ÖYKÜ